

KİMİN İSLAM'I?

(OSMANLIDAN TC'YE SİYASAL İSLAM)

Basım Yeri: Azadi Matbaası
Basım Tarihi: Nisan 2011

İÇİNDEKİLER...

Giriş:	
NEDEN DİNCİLİK?	07
İnsan, İlk Kimliğini İnanç Sahasında Edinmiştir	08

1-BÖLÜM

AHLAKİ-POLİTİK TOPLUM VE PEYGAMBERLİK GELENEĞİ	26
Peygamberlik Geleneği	
Hangi Uygarlık Sistemine Aittir ve Nasıl Anlaşılmalı?	31
İlk Peygamber: Hz. Adem.....	34
Canlılığı Kurtaran Peygamber: Hz. Nuh.....	36
Sabrıyla Kazanan Peygamber: Hz. Eyüp	38
Merkezi Uygarlık Sisteminin Aforoz Ettiği Peygamber: Hz.İbrahim.....	39
Kavim Yaratıcı Peygamber: Hz. Musa.....	42
Ezilenlerin Peygamberi: Hz. İsa.....	44
Son Peygamber: Hz. Muhammed	46
Çıkışı Nasıl Değerlendirmeli?	49
Devletçi Sistemin Zihinsel Şifreleri.....	54
Devletçi Paradigmanın Peygamberlik Geleneğindeki İzdüşümleri	60

2-BÖLÜM

KARŞI İSLAM=İSLAM'IN İKTİDARCI GÜÇLERCE FETHİ.....	63
Hiz. Muhammed Sonrası İktidar Olma Mücadelesi	68
İktidar Mücadelesinde İlk Belirtiler	69
Hiz. Ebubekir Dönemi: Devletin Yeniden Toparlanması.....	75
Hiz. Ömer Devri: Aristokratik İktidar	76
Hiz. Osman Dönemi: Emevilerin İktidara Gelişi	78
Hiz. Ali Dönemi: Çok Yönlü İktidar Mücadelesi.....	78
Karşı İslam'ın Sistematik Hale Getirilmesi Ve Emevi Dönemi (661-750) ...	81
Muaviye Kimdir, Ne Yapmıştır?.....	82
Abbasiler Dönemi: (750-1258).....	85

3-BÖLÜM

OSMANLIDAN TC'ye SİYASAL İSLAM.....	90
Moğol saldırıları ve Anadolu'da ruhani yoğunlaşma	95
Nedir Bu Balım Sultan Olayı?	97
Bir Kürt Nakşi Tarikatı Olan Halidiye Kolu	109
TC Döneminde Siyasal İslam	111
Said-i Nursi ya da Bediüzzaman Said-i Kurdi Kimdir?	118
Soğuk Savaş, Yeşil Kuşak ve İlmli İslam	123
Yeşil Kuşak Nedir?	124
Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve İlmli İslam.....	128

4-BÖLÜM

DEDESİNİN SARIĞI ÜZERİNE AMERİKAN KEPİ TAKAN VAİZ:	
FETHULLAH GÜLEN.....	137
Fetullah Gülen Kimdir?	138
Tarikatlar, Çıkışlarında Çoğu Zaman Demokratiktir ve Muhaliftir	140
Fethullah Gülen-ABD İlişkileri	147
Moon Tarikatı Ve Fetullah Gülen	152

SONUÇ

KÜRT ÖZGÜRLÜK HAREKETİ'NE KARŞI	
DİYANET+HİZBULLAH+FETHULLAH+ÖZEL ORDU KUŞATMASI	156

KİMİN İSLAM'I?

(OSMANLIDAN TC'YE SİYASAL İSLAM)

Giriş:

NEDEN DİNCİLİK?

'Neden dincilik?' sorusunun yanıtı, aslında insanın toplumsallığının bir göstergesi olan inanç dünyası ile ilgili olmaktadır. Eğer dikkat edilirse, hiyerarşik dönemden ya da onun devletçilikle buluştuğu mitolojik çağlardan bu yana egemen güçler, insanı esas olarak kendi insanlığını yaratmış olduğu alanlarda tutsak etmeye çalışmıştır. Yani insanlığı köleleştiren yöntemler, onun temel yaşam alanları üzerinden geliştirilmiştir.

O zaman insanın varoluşu ve insan olarak neslinin devamı ile ilgili olarak temel yaşam alanlarının neler olduğuna bakmak gerekir. En başta biyolojik insanın varlığını koruması ve neslini devam ettirmesi için üremesi gerekir. Bu eksende erkek egemenlikli sistem tarafından Sümer'den bu yana kadın-erkek birlikteliğinin bugün hangi düzeyde endüstri konusu haline getirildiğini ve seksin insanlığı düşürmenin bir aracına nasıl dönüştürüldüğünü bilmekteyiz.

Diğer yandan, yaşamın devamı için zorunlu maddi ihtiyaçların karşılanması anlamına gelen ve aslında insanlığın en görkemli demokratik eylemi olarak ortaya çıkan ekonominin, endüstriyalizmin bütün yıkıcılığı ve baştan çıkarıcılığının konusu haline getirilerek, bu-gün nasıl bir kâr kapısına ve insanlığı-doğayı tüketme alanına dönüştürüldüğünü görmektediriz.

İnsanın maddi-manevi dünya ile kurduğu ruhsal, duygusal-imgesel bağın, bir yaratım eseri olarak dışa vurması anlamına da gelen sanatın, bugün nasıl insanlığı yerlerde süründüren bir manipülasyon ya da baştan çıkarma aracına dönüştürüldüğüne ya da dönüştürülmek istendiğine, anlık olarak hem de yaşayarak tanık olmaktadır.

Diğer yandan bireysel olarak sağlıklı yaşam, toplumsal yaşama katılım, ortaklık ruhu ve birliktelik duygusu geliştiren spor, özellikle Roma'dan (gladyatörlük kurumu) bu yana, endüstrinin konusu haline getirilerek gelir kaynağı olurken, bir soysuzlaştırma ya da uyuşturma aracına dönüştürülmüştür.

İnsan, ilk kimliğini inanç sahasında edinmiştir

Toplumsallık için dönüm noktası olma anlamında, toplulukların kimlik kazanma aşaması önemli olmaktadır. İnsanlık tarihine ilişkin ilk kimlik kazanma aşaması, toplulukların aynı zamanda birer inanç grubu olarak da kendilerini örgütlemeleri dönemine tekabül etmektedir.

Bu anlamda çevrede bulunan her şeyin (hayvan, bitki, ağaç, taş-toprak vb.) ruhlu ya da canlı olduğuna inanılması yani animizm (İlk kez İngiliz Etnoloğu Edward B. Taylor tarafından kullanılmış ve tanımlanmıştır) de denilen inanç aşaması kimlik kazanmada ilk ve önemli bir adımdır. Taylor, insanlığın inanç yol haritasını çıkarmada önemli bir rol oynamıştır. İlk insanın ruh kavramına ve inancına nasıl vardığını, oradan da cin ve peri inançlarına nasıl geçildiğini; giderek dini inancın nasıl geliştiğini ele alan Taylor'a göre ilk insanlar, *"... uyku, düş, ateşli hastalıklar, esirme, delilik ve ölüm gibi psikofizyolojik olgulardan animizme varmışlardır"* (Dr. Sedat Veyis Örnek, *Etnoloji sözlüğü*) Taylor'un konuya bakış açısındaki yetmezliği burada ele almayacağız. Fakat ondaki inanç çözümlemesi toplumsallıktan soyut olarak ele alındığı için, günümüzde neden dincilik yaygın bir egemenlik aracı olarak kullanılıyor sorusuna onun yöntemiyle doğru yanıt bulmak mümkün görünmemektedir.

Doğada her zaman olağanüstü bir güç bulunduğuna inanan ilk insan, çevresinde yaşanan tüm değişimleri hep bu olağanüstü güce yükleme yolunu seçmiştir. Bir canlının doğup büyüüp ölmesi, bir ağacın meyve vermesi ya da bir kirpinin kendisini oklarla donatması veya güneşin-ayın-yıldızların doğup batması vb. doğada var olan ya da her şeyin içinde bulunan olağanüstü güçle ilintilidir. Bu olağanüstü olmayan ama olağanüstü olan güç için her toplum farklı isimler kullanırken, bu olağanüstü gücü taşıyan özel nesnelerin varlığına da işaret etmiştir. Diğer yandan varlığına işaret edilen bu özel nesneler giderek dikkat edilmesi gereken, tehlikeli, dokunulmaz ilan edilen gizemli güç taşıyıcısı '*tabu*' lar olarak tanımlanmıştır.

Hense Leonard, '*Hellen-Latin Eskiçağ Bilgisi*' adlı eserinde bu süreci kısaca şöyle ele almıştır;

"İlkel insan, kendi öz duygus ve dileyişini çevresindeki dünyada etki gösteren kuvvetlere yüklemekle bu dünyada bir sürü ruhun işbaşında olduğunu görüyor. Bu ruhların kendisine iyi davranmalarını sağlamak için onlara tapmak zorunda kalıyor." Bu anlatımın konusu olan dönemi diğer süreçlerden ayıran bir yanın olduğunu görmekteyiz.

Bu dönemde doğa güçlerine karşı insanın bir direnişi ya da karşı gelmesi söz konusu değildir. Bu güçler karşısında yapılan her şey, ruhların iyi davranmasını sağlamaya yöneliktir. Nasıl bir insana iyi davranılır ve karşılığında iyilik görülürse, çevredeki her şeyin saygıyla karşılanması ve onların da birer canlı olarak algılanması sonucunda da hep iyilik görülecektir. Burada tapınma olarak yorumlanan iyilik, aslında bir empatidir. Bir anlamda da insan kendisine baktıkça çevresine bir anlam vermektedir. Bu bakıştan yola çıkarak animizm için 'kendini bil' özdeyişinin kaynağıdır diyebiliriz. Diğer yandan bugün kuantum fiziğinin yeniden yorumlayarak ortaya çıkardığı gözlemci-gözlenen ilişkisinin ilk gerçekçi yorumu da animizmde kaynağını bulmaktadır. Tasavvufçuların düşünce sisteminin temelinde yer alan 'gönül gözü' yaklaşımı ve dergahlarda, tarikatlarda, manastırlarda oluşan kardeşlik bağlarının temelinde de evrenin bir bütün olarak özne biçiminde ele alınması yatmaktadır. Canlılık da özne-nesne ayrımını reddeden canlı-cansız her şeyin ruhlu olduğuna inanan ve ruhların birbiri üzerindeki etkisini ilişkisini esas alan bir inanç olmaktadır.

Bu aşamadan sonra inancın temsili anlamında simgeler ve bu simgeler karşısında yapılan davranışlar; yani putlar ve ritüeller devreye girmiştir.

Fetişizm, ilk insanların inancını ifade eden eylemlerin tümünü içermektedir. Bu anlamda da fetiş(put) olarak nitelenen doğal ya da yapılmış ve simgesel bir değere sahip hale getirilen nesnelere fayda görme esası üzerine şekillenen klan-kabile inançlarına fetişizm denir.

İnsanlığın gelişiminin bu aşamasında inançların simgeleri olan putlar, her klan ya da kabile için bir kimlik anlamına gelmektedir. İnsanlığın ilk kimlik edindiği ya da aidiyet duygusunu hissettiği bu aşama, aynı zamanda farklılıkların da ortaya çıkması demektir. Daha dil öbeklerinin oluşumundan milyonlarca yıl önce gerçekleşmiştir bu farklılaşma. Temeli de inançtır. Dil öbeklerinin oluşumu ya da simgesel dilin kullanımının tahminen 70 bin yıllık tarihi geçmişini düşünülüğünde, insanın toplumsal kimlik kazanmasındaki ilk ve en önemli adımının inanç sahası olduğunu görebiliriz.

Bir anlamda "*doğanın ve insanın meydana getirdiği nesnelere saygı göstermek olan*" fetişçilik, kimlik bilinci ve aidiyet duygusuna dayalı farklılaşmanın bir ifadesi olarak da tarih sahnesine çıkmıştır. Daha toprağa yerleşmeden, toplumsal örgütlenmesi halen klanlar

düzeyinde iken insanlar, animizm inancından farklı olarak doğa güçlerine karşı savaşmak zorunda olduklarını hissetmeye başlamışlardır. İşte fetişizm, böylesi bir ihtiyaca dayalı olarak yani bir öz-savunma inancı ya da güvenlik unsuru olarak da ortaya çıkmıştır. Neslin devamı için yalvarmak, yaşamın rahat sürmesi için ruhlardan iyilik beklemek, artık tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Koruyucu güçlere ihtiyaç vardır. İşte bu güçler putlar olmaktadır. Bunlar doğal şeyler olduğu kadar insan yapımı olan nesneler de olabilir.

Bu fetişler daha sonraları belki de on binlerce yıl sonra birer tanrı gibi de tarihe giriş yapmışlardır. Sanki eski çağların fetişleri, Hint mitolojisindeki tanrı ve tanrıçaların dünyaya insan biçimindeki gelişini anlatan avatarlar gibi, yeni dünyaya insan görünümlü tanrılar veya tanrıçalar olarak gelmişlerdir. Örneğin Antik çağ Yunan çoktanrıcılığındaki tanrı Hermes, taşların ruhuna insan başı giydirilmiş bir figürdür. Hermes, önceleri taş yığını anlamına gelen bir fetiştir. Yine aynı şekilde bir zamanların dağ ve ormanların ruhları Artemis'te, buğday ve çeşitli tarım ürünlerinin ruhları Demeter' de insan kılığında biçimlenmiştir. Bir mızrak fetişi olan tanrı Mars da Romalılar için öyledir. Örneklerde de görüldüğü gibi çoktanrıcılık, fetişleştirilen doğa güçlerinin kişiselleştirilmiş halidir. Diğer yandan fetişizm döneminden kalma olan takılar da bugün bile muska ya da uğurluklar olarak taşınmaktadır. Özellikle halen köylerde-kasabalarda evlerin kapılarının üzerine asılan nallar veya odaların herhangi bir yerine konulan sarmısaklar ya da bebeklerin beşiğine-kundağına iliştirilen nazar boncukları, binlerce yıllık bir geleneğin bugün bile yaşaması anlamına gelmektedir. Elbette tarihten günümüze akıp gelen sadece bunlar değildir. Nasıl ki bir fetiş etrafında ve bir rahip öncülüğünde insanlar klan ya da kabileler olarak yaşamalarını güvenceye almaya çalışmışlarsa, bugün de cemaatler, tarikatlar şeklinde aynı geleneğin ama farklı amaçlarla sürdürüldüğünü görmekteyiz. Yani bir zamanlar fetişler ve şamanlar yoluyla korunmaya alınan yaşam, bugün hem de putçuluğa ve şamanlığa karşı olunduğu iddia edilerek muskalarla, nallarla ya da nazar boncuklarıyla şeyhlerle, pirlerle vb. korunmak istenmektedir. Ya da bu gelenek bir tut-saklık aracına dönüştürülmek için kullanılmaktadır.

Elbette fetişler sadece bir korunma unsuru olarak ortaya çıkmamıştır. Bir bütün olarak yaşamda ısrar etmenin, onu sürekli kılmanın iddiası olarak tarihe giriş yapan fetişizm, toplulukların bir arada duruşunun, ortak değerler üzerinden yaşamı sürdürmesinin de ifa-

desi olmuştur. Belki de ahlaki-politik toplumun ilk sistematik hale gelişi fetişizm etrafında gerçekleşmiştir.

Doğa güçlerine karşı mücadele, aynı zamanda bu güçlerin iyi-kötü yanlarının ayrıştırılması anlamına da gelir. Bu ayrıştırma üzerinden hem insanlar arası hem de doğa ile insan arası ilişkiler belli kriterlere bağlanarak kurulmuştur. Fetişlerle kurulan diyaloglar esas olarak da bu ayrıştırmaya dayalı gelişmiştir. Artık insan bu inanç altında toplumsallık dışında bir yaşamının olamayacağını ve toplumsallığa hizmet etmeyen her şeyin kötü-günah ya da suç olduğunu ortaya koymuştur.

Bu durum toplumsallıkla insan arasındaki metafizik bağların kurulması anlamına da gelmektedir.

Belli günlerde ya da durumlarda gerçekleştirilen tapınım ritüelleri tiyatroların da esin kaynağı olarak sanatsal alana güçlü katkılar sunarken; her tapınım zamanı aynı zamanda takasların gerçekleştiği bir pazar yeri havasında da geçmiştir. Bu ritüeller, iyi şeylerin karşılığı olarak bir şefkat gösterisine, kötülükler karşısında da bir öfke seline dönüşmeyi ifade etmiştir. Doğal afetler karşısında bir yakarış anlamına da gelen ritüeller, vahşi hayvanların ya da diğer kabilelerin saldırısı karşısında ruhsal birliğin yani klan birliğinin simgesi haline gelerek bir direniş ruhuna dönüşmüştür. Yani totemler, yaşamı tehdit eden, güçten düşüren her şey karşısında ona karşı direnmek için tek vücut olmanın sembolü olmuştur.

Burada yaşamın tehdit edilmesi olayı tüm klan-kabile topluluğunu ilgilendirmektedir. Çünkü birey klanıyla birlikte vardır. Klan olmazsa birey de yoktur. Onun için bireye yapılan her saldırı aynı zamanda onun ait olduğu klana ve onun koruyucusu olan toteme de yapılmış bir saldırdır. İşte bu nedenle de totem, dış dünyanın tüm tehlikelerine karşı harekete geçen klanın kolektif iradesi anlamına gelmektedir. Bu yönüyle totem, özünde toplumsallaşmanın gücünün kutsallaştırılmasıdır.

Bugünün birçok gerçekliğine de ışık tutması ve temel sorunların çözümüne de katkıda bulunması anlamında totemlerin klan-kabilelerde oynamış olduğu role kısaca da olsa derli-toplu bir şekilde bakarak özetlemek gerekirse;

Fetiş (totem), simgesel bir varlığın şahsında klanın-kabilenin kendi kimliğine ve birliğini sağlayan inancına karşı duyduğu saygıyı ifade eder. Yani totem şahsında topluluk kendine saygı duymaktadır. Çünkü o topluluğun moral değerlerini oluşturan esas manevi

unsurdur. Bu manevi unsur topluluğu birbirine bağlamaktadır. Böylece topluluğun birliğini sağlayarak onu verimli, güçlü ve sürekli kılan totem, dokunulmaz-ulaşılmaz ve kutsal bir tabu haline gelir. Elbette tabu, sadece tapınılan bir simge olan totemden ibaret değildir. Burada tabu yani dokunulmaz olan kutsal, aynı zamanda totem ve şaman etrafında örülerek yaşamın vazgeçilmezi olarak topluluğa mal olan ahlaktır da. Yenilmesi uygun olmayan varlıklara dönük tabular (Alevilerdeki tavşan yememe ya da Müslümanlarda domuz yemenin haram olması gibi) buna örnek gösterilebilir.

Elbette örneklerle bakarak tabuları bir yasaklar yığını olarak görmemek gerekir. Tabular aynı zamanda sosyal ilişkilerin ahlaki olarak düzenlenmesini de sağlar. Burada topluluk bireylerinin hangi esaslar üzerinde kiminle nasıl ilişkileneceği belirlenir. Bu belirlenme diğer topluluklardan farklı kimlik vurgusunu da yapar. Böylece topluluk üyelerinin kendilerini bir kimlik temelinde nasıl algıladıkları daha net anlaşılır.

Bu şekilde klan –kabile yaşamında ortaya çıkan her gelişme, insanı tür olarak daha da yetkinleştirmiştir. Bu yetkinleşmeye bağlı olarak başta üretim olmak üzere toplumsal düzen daha sistemli ve kapsamlı bir hale gelir. Böylece giderek daha büyük sayılarda bir araya gelen insanlar topluluklar şeklinde ortak beslenme, barınma düzenine geçerler. Bu da daha gelişmiş ya da kompleks bir toplumsal örgütlenmeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Doğal olarak da kendi içinde yeni farklılıkları da içeren bu karmaşık örgütlenmenin sürekliliği, bazı kuralları ya da gelenekleri gerekli kılar.

Böylesi bir gelişme seyri, zora dayalı olmadan konulan kuralların ya da gönüllülük üzerinden ve topluluğa hizmet temelinde şekillenen geleneklerin pratik yürütülmesini de zorunlu kılmaktadır. Bu da denetleyici, gözetleyici ve yönlendirici bir oluşumu gerektirir. Bu mekanizma, topluluk içinde tecrübe-birikim ve yetenek itibarıyla öncülük-önderlik rolünü üstlenebilecek olan ve topluluğun kolektif iradesinin temsilini de ifade eden saygınlığa ulaşmış kişilerle işletilmeye çalışılır. Ama maddi ya da sayısal bir varlık olarak topluluğun sürekliliğini sağlama rolünü üstlenen şeflerin gücü sınırlıdır. Çünkü topluluk kendisi için sadece maddi bir bütünlüğün yeterli olmadığını görmeye başlayınca, biyolojik olarak sürdürülen yaşamın maneviyatla desteklenmesinin gerektiği ortaya çıkmıştır.

Her yerde ve her zaman hazır olması gereken güçlere karşı duyulan inancı anlatan bu maneviyat, insanları kötülüklerden koruyan ve

zor durumlarında onlara yardım eden totemler olurken, bu kültürün sürekliliğini sağlayan, bir anlamda da belleği anlamında önde gelen kişiliği de Şamandır.

Şaman bilgi ve tecrübe itibariyle topluluğun öncüsüdür. O tarihsel bir bellek(arşiv gibi) görevi üstlenirken aynı zamanda ahlaki kuralların sürekliliğinin de teminatıdır. Şamanın doğa kavrayışı ve sezinleme yeteneği ileri düzeydedir. Bu nedenle de doğayla özdeşleşen ve doğayı da kendisi gibi düşünen, duyumsayan bir varlık olarak gören insan, şaman yoluyla doğanın sırlarını da anlamaya-çözmeye başlamıştır. Onun için de şamanlık geleneğini sadece tarihte oynadığı rol açısından değil, günümüzdeki toplumsal sonuçlara çok güçlü yansımalarının olduğunu bilerek ele almak gerekir.

Şamanın hem maddi hem de ruhani dünyaya hitap eden ikili bir görevi vardır. Bunlar, gelecekte olabilecekleri sezmek ve olacaklara karşı tedbir geliştirmektir. Ve tabi bu temel görevler üzerinden de yaşama anlam vermek ve onu düzenlemektir. Şamanın bu görevleri yerine getirmesi düşünsel-örgütsel bir yetenek ve güçlü bir hafıza gerektirir. Şamanlar bu özellikleriyle belki de yazılı olmasa bile tarihin ilk manifestolarını oluşturmuşlardır. Tarihteki bu rollerine rağmen şamanlara sanki sadece inançla ilgili manevi bir öncülermiş gibi yanılgılı bir yaklaşım vardır. Bu nedenle de şaman dışında geriye kalan topluluk üyeleri, daha çok olayın inanç boyutuyla ilgilenirler. Onlar bunu, yani şamanın gücünü, bütün insanlarda potansiyel olarak bulunan bir yetenek olarak algılama yerine onda bulunan doğaüstü güçlere yormuşlardır. Buna rağmen bazı topluluklarda şamanın aynı zamanda pratik bir lider olduğu ve savaş durumlarında topluluğa komutanlık yaptığı da bilinmektedir. Bu temelde gelişim seyri gösteren şamanın başarılı pratiği, onun otoritesini daha da tartışılmaz kılarken, başarısızlık durumu ise doğaüstü gücünün tükendiğine yorumlanır. Bu durum da çoğu kez şamanın yaşamına mal olur. Buraya kadar anlatımlardan da anlaşılacağı gibi inanç, insanı tüm tehlikelerden ve bu tehlikelere adeta davetiye çıkaran yalnız kalmaktan kurtaran bir gen gibi girmiştir yaşama. Toplumsallığın değeri insan yaşamı içinde kutsallık kazanmıştır. Toplumun kimliği olan totemi kutsarken, aslında toplumsallığı kutsamaktadır. Toplumsallıkta gücü görerek ilk inanç ve kutsallık toplumsallık olmuştur. Belki de bunun için toplumsallığın insan için anlamını ortaya koymak açısından“sürüden kopanı kurt kapar” denilmiştir.

Dikkat edilirse, buraya kadarki anlatımlarda insanlık tarihinin doğal olarak da toplumsallığın kök hücrelerinin oluşum tarihi, adeta bir inanç tarihi olarak ele alınmaktadır. İnsanın ilk inancının, toplumsal gücün ve bilincin ifadesi olarak ortaya çıkması anlaşılır bir durumdur. Çünkü toplumsallıkla birlikte insanlaşmış ve yaşamın kalitelileşmesini görmüştür. İlk din diyebileceğimiz bu bilinç çok anlamlıdır. Yani kaba materyalist yorumlarda olduğu gibi insanlığın gelişim seyri fizik ya da fizik ötesi ayrımına tabi tutulmamaktadır. Hatta madde-düşünce öncelikleri tartışılmasına girilmeden zihniyet-maneviyat ya da inanç gibi metafizik konuların toplumsallık tarihinin yazımındaki rolüne öncelik verilmektedir.

Konu ele alınırken, diğer yandan insanların birbirleriyle ya da insanın doğayla kurmuş olduğu ilişkiyi belirleyen zihniyet (düşünce ya da inanç) olduğu öne çıkarılmaktadır. Doğal olarak da ahlak ve politikayla inanç arasında direkt bir bağın olması da kaçınılmazdır.

Bugün eğer çok yoğun olarak tarikatların, cemaatlerin kitlesel gücünden ve hatta bu güçlerin iktidarlaşmasından bahsediyorsak, bu durum inancın toplumsallığın gelişmesindeki rolüyle olduğu kadar, tarihi geçmişin ve inancın bilincinde olan küresel sermaye güçlerinin yeteneği ile de ilgili olmaktadır.

Neden tarikatlaşmanın, cemaatleşmenin gücü sermaye güçlerinin yeteneği ile de ilgilidir?

Orhan Hançerlioğlu *'İnanç Sözlüğü'* isimli kitabında inancı şöyle tanımlamaktadır:

"İnanç.inanç bilginin bittiği yerde başlar. Bilinen için inanç söz konusu değildir, bilinmeyene inanılır. Her inancın altında bir bilgisizlik yatar. İnsanlar, bilmediklerini hayal güçleriyle tamamlamaya çalışmışlar, çeşitli olasılık(ihtimal)'lardan birini seçerek sanı(zan) ve kanı(kanaat)'lar edinmişlerdir. Bu sanı ve kanılara güvenip bağlanınca da inanç gerçekleşmiştir. ... Hayal gücünün pratikle bağımlı olarak işlemesi halinde bilimsel varsayımlar, pratikten kopmuş olarak işlemesi halinde de inançlar meydana gelmiştir. ... Pratikte denetlenen ve doğrulanan inanç, inanç olmaktan çıkar, bilgi olur. Bundan ötürüdür ki, pratikte denetlenemeyen ve doğrulanamayan her inanç, bir boş inanç(batıl itikat)'tır. Metafizik, inanca bilim ve bilgi niteliği verir ve onu bilim dışı bir temellendirmeye boş inançtan ayırır. Bilimsel açıdan bu anlamdaki inançla boş inanç arasında hiçbir fark yoktur... inanç alanı, en ilkel halk masallarından en gelişmiş metafiziğe kadar bütün hayal ürünlerini kapsar. Bilimsel açıdan bir ilkelin bir uğurlu

taşa inanmasıyla, bir dincinin babasız doğan bir peygambere inanması arasında hiçbir fark yoktur...

...Metafizik fiziğe indirgenemez.Tarihsel süreçte materyalizmin idealizme önceliği gerçekliğindendir. İnsanlık, önce gerçeklik içindeydi ve gerçeklikle özdeşti, hayal kurma yeteneği çok daha sonra gelişmiştir..."

Hançerlioğlu diğer konularda olduğu gibi inanç olayına da kaba materyalist bakış açısıyla yaklaşmış. Bu bakış açısı genelde reel sosyalizmin olay ve olgulara yaklaşımını göstermektedir. Bu tarif bir anlamda da bizlere pozitivizmin insan ve toplumları ele alışının derinleştirilmiş bir biçimini sunmaktadır. Yani afyon gibi uyuşturan din, ancak bilinçten uzak cahil ama inançlı toplulukları etkileyebilir. Çünkü onlar pozitivist değillerdir. Ve onlar kendilerine karşı geliştirilen her saldırıda mesela işsiz kaldıklarında, aç bırakıldıklarında, ahlaksızlığa sevk edildiklerinde, namus diye bildikleri değerleri tehdit altında bırakıldıklarında belki bir uğurlu taştan ya da babasız doğmuş peygamberden güç almasını bilenlerdir. Basit bir taş parçasının ya da olağanüstü güce sahip peygamberlerinin etrafında birlik ruhu içinde bir çember oluşturarak toplumsallıkta kurtuluşu arayanlardır. İşte kaba materyalistlerin anlamadıkları da bu olduğu için, var olan toplumsal sorunların çözümünü üretim güçleri ve üretim ilişkileri arasındaki dengede aramışlardır. Bir anlamda da insanları sadece bir mide ve cinsel dürtü olarak görmüşlerdir. Descartes de insanları bir saatin dişlisi olarak ele almıştı. Yani ruhsuz birer makine gibi. Böyle olunca da doğal olarak toplumsal yasalar bir saat düzeneğinde işleyecektir. Kaba materyalizmin ya da bilimciliğin genel bakış açısı bu olurken, belki de mevcut gerçeği en iyi ulus-devleti "tanrının yeryüzüne inmiş hali" olarak gören Hegel dile getirmiştir. Çünkü tanrı fikri, yaşama anlam verme ve onu düzenleme rolünün üstlenilmesi demektir. Bu nedenle de animizmden fetişizme oradan da ana tanrıça kültüne ve çok tanrıçılıktan tek tanrıçılığa ya da mitolojiden felsefeye, dinlerden bilimciliğe kadar ortaya çıkan tüm gelişmelerde yaşamın önce zihinlerde ya da ideolojilerde düzenlendiğini görmekteyiz. Bu nedenle de insanlık tarihinin ortaya çıkarmış olduğu olumlu ya da olumsuz gelişmelerinin sorumlusu zihniyet ya da ideoloji alanı olmaktadır. Belki de Adorno'nun "*yanlış hayat doğru yaşanmaz*" sözü bu durumu anlatmaktadır. Burada yanlış hayattan kastedilen zihniyet, felsefe ya da ideolojidir. Çünkü hayat önce zihniyet dünyasında kurgulanmaktadır. Bu nedenle de yan-

lış kurgulanan yaşamın doğru sonuçlar ortaya çıkarmayacağı da bir gerçektir.

Bu nedenle de dikkat edilirse, yaşamı kurgulayan yani nasıl yaşanması gerektiğini dile getirenler çiftçiler, toplayıcılar, avcılar, zanaatçılar, köleler, serfler ya da proleterler değil de şamanlar, rahipler, bilge insanlar, tanrıçalar, büyücüler, tanrılar, peygamberler, evliyalara, pirlere gibi metafizik alanın sözcüleri olmuşlardır. İyi bir demirci ustası ya da çiftçi veya avcı yaptığı işin en iyi nasıl olması gerektiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Ama nasıl yaşanması gerektiği sorusunun yanıtı bu maddi yaşamın üreticisi olan çevrelerden gelmemiştir. Hatta uzmanlık isteyen bu işlerin yapılışında nelere dikkat edilmesi gerektiği, ortaya çıkan ürünün kimler tarafından nasıl-ne kadar kullanılması gerektiği hususu da metafizik alanı ilgilendirmiştir. İşte tüm bu gerçeklikler, belki de uygarlık tarihinin en kapsamlı ve sonuç alıcı sistem karşısı bir kalkışması olan Marksizm'in ilgi alanına girmemiş gibidir. Hatta iyi ya da kötü gibi hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın karşıtlığı yapılan metafizik alan, tümüyle devletçi güçlerin ilgi sahası içinde bırakılmıştır. Bu nedenle de Marksizm, altyapı diye tabir edilen maddi üretim-tüketim sahasını esas almıştır. Ona göre tarih boyunca insanla ilgili olan tüm olumlu ya da olumsuz gelişmelerin temelinde bu altyapısal oluşumlar yatmaktadır. Bu ekonomik determinizm çerçevesinde ele alınan manevi alan ya da siyasetle-düşünceyle ilgili tüm gelişmeler, altyapıdaki değişimlere bağımlı kılınan edilgen bir pozisyona sokulmuştur. İşte bugün insanlığı ve doğayı tehdit eden endüstriyalizm, bu ruhsuz madde ya da robot insan anlayışından da güç alarak şaha kalkmıştır.

Ama diğer taraftan Sümer rahiplerinden bu yana egemenler, önce zihniyet dünyasında inşa ettikleri bir yaşamı, günümüze kadar ilmi ilmi dokuyarak taşırmayı başarmışlardır. Bir yandan toplum-sallığın beslendiği kaynak olan inanç ahlaki-politik yapısından, yani demokratik komünal özünden boşaltılırken, diğer yandan da yeni içeriklerle donatılarak bu sahanın önüne yeni görevler konulmuştur. Özellikle toplum mühendisliği çerçevesinde ele alınan bu yeni durum, hiyerarşik-devletçi toplumu kartopu-nar topu gibi çoğaltıp büyüterek günümüze taşımıştır. Bu nedenle de inanç alanının temel figürlerinden olan tanrı için Hegel, 'ulus-devletle yeryüzüne inmiştir' şeklinde bir yorum yapmıştır. Yani hukuk kuralları, yurttaşlık ilişkileri ve tek tip toplum inşası arayışı ile ulus-devlet yeryüzünün bir tanrısı gibi tarihe giriş yapmıştır. Hegel'in bu sözünden

çıkarılması gereken başka bir sonuç da, ulus-devletler çağında laik-dinci çatışmasının da kocaman bir yalan olduğudur. Çünkü yine Hegel'e göre Napolyon'la birlikte tanrı yeryüzünde yürümeye başlamıştır. Bu da gösteriyor ki dinle çatıştığı yalanı yayılan ulus-devlet, başta Vatikan olmak üzere tüm dini merkezlerin tanrısı gibi hareket ederek bu merkezleri var olan ahlaki kısıntılarından da boşaltarak istediği gibi kullanıma açmıştır. Bu anlamda kapitalist modernite çağında tanrıların maske takmadığını, kitaplarının vahiy-le yeryüzüne inmediğini, aksine kullarını dehşetli bir ortamda savaşlar ve her türden soykırımı meşrulaştıran hukukla yönettiğini görmekteyiz. Yani varılan sonuç; toplumsallık temelinde kimlik edinmenin ilk adımı olan inanç alanı, bugün iktidarın hizmetinde ve ulus-devletin koruyucusu haline getirilmiş din yoluyla korkunç bir soykırım sahası olarak kullanılmaktadır. Burada merkezi uygarlığın kurnazlığı ve istismarcılığının yanında bu istismara kaynaklık yapan ve bugünün insanının temel arayış noktası olan toplumsallık ilişkilerine duyulan ihtiyaç olmaktadır. Yani yok edilmek istenen doğa ve insan gerçekliği, başlangıç aşamasında olduğu gibi yine inanç sahasında özgürlüğü yaşamayı ummaktadır.

Bu da gösteriyor ki, tarihin başlangıcında olduğu gibi bugün de ortaya çıkan inanç arayışı cehalet ya da bilgisizlikle ilgili değildir. Bilimci yöntemden kesinlikle uzak olan bu durum, kaynağını evrenin var oluşundaki ortak enerjiden almaktadır. Orada Kuantumun yasalarında olduğu gibi her şey birbiri ile dolanık halde; hareketin hiçbir şeklinden neden-sonuç ilişkisine dayalı mutlak sonuç çıkamayacağı için olasılıklar geçmiş ve geleceğe yön vermektedir. Diğer yandan sadece dünyada değil evrenin tümünde özne-nesne ayrımına tabi tutulmaksızın her şey bir canlı-ruhlı gibi ele alınıp değerlendirilmektedir. Kısacası bugünün biliminin kuantum sahasında varmış olduğu sonucun milyonlarca yıldır insanlığın inancında yaşadığı görülmektedir.

Böylece kör olanın inanç değil pozitivizm olduğu, bilinçsizliğin uğur taşından değil bilimciliğin laboratuvarlarından fışkırdığı daha iyi anlaşılmaktadır.

Konumuz elbette inançların ya da dinlerin tarihini ele almak ya da kronolojik bir sıraya tabi tutarak din ya da inanç tarihinde bir yolculuk yapmak değil. Ama yazılı ya da yazısız tarihe bakıldığında insanlık tarihinin yazılımında ve gelişiminde inanç alanının hep başat olduğunu görmekteyiz. Klanlar kabileler totemleriyle kimlik

edinmişlerdir ya da adlandırılmışlardır. İnançlar bir anlamda o toplulukların sığındıkları bir liman gibi olmuştur. Toplumsallıklarını kutsadıkları bu inançlar ekseninde korumuşlardır. Doğal olarak da klan-kabileler arası ilişkiler bu kimlikler üzerinden oluşmuştur. Savaşlar adeta totemler arasında yapılmış gibidir. Bu nedenle de yenilen ya da kazanan hep bu totemler olmuştur.

İnsanlığın toplumsallaşmasında birinci derecede rol oynayan inanç aşaması, ikinci bir toplumsallaştırma aracı ile adeta devrimsel bir gelişme kaydetmiştir. Bu da simgesel dilin kullanıma girmesidir. Yaklaşık 70 bin yıl önce ilkel de olsa insanların simgesel dil aracılığıyla anlaşma aşamasına gelmeleri, yeni bir toplumsal yaşamın başlamasını da beraberinde getirmiştir. Sadece bir kabile ya da aşiretin değil çok geniş bir coğrafik saha ya da insan kütlesini içine alan dil öbeklerinin oluşumu da insanlık için ikinci bir kimlik devrimi biçiminde ortaya çıkmıştır. Artık topluluklar sadece totemleri ya da tanrılarıyla değil dilleriyle de kendilerini tanımlamaya başlamışlardır.

Sadece iletişim ve aktarım aracı olarak ele alınmaması gereken dil, özünde sınıflandırmayı da taşıdığı için analitik zekanın toplumsal yaşama etkin bir şekilde girişini de sağlamıştır. Yalnızca simgelerle birtakım şeylerin aktarımını sağlamakla kalmayan, aynı zamanda aktarılan şeyleri de etkileyerek onları yeniden üretip farklı biçimlerde çoğaltıp zenginleştiren dil, aynen inanç gibi yaşam içinde oldukça aktif-sürükleyici ve birleştirici bir role sahiptir. Bu özellikleriyle simgesel dil, toplumsallığın sistematik ifadesinin temel bir aracı olurken, insanı somutun esaretinden ya da onun taklitçisi olmaktan kurtarır. Çünkü artık düşünmek sadece dış dünyadaki şeylere bağlı olarak değil, beyinde şekillenmiş olan simgeler üzerinden de gerçekleşmektedir. Böylece simgesel dil, o güne kadar kazanılan gelenekleri de akla uygun kılarak ahlaki değerlerin sistematize edilmesinde önemli bir dönüm noktasını ifade eder. Bu durum inançla zenginleşen maneviyat alanının daha da güçlenmesi anlamına gelir.

Diğer yandan oluşan dil öbekleri yoluyla ortaklaşan simgeler ortaklaşan inanç değerlerinin de önünü açarak klanlar ya da kabileler içine hapsolmuş fetişlerin ya da tanrıların daha da geniş topluluklar içinde hüküm sürmesini sağlar. Bu özelliği ile de dil manevi bir değer olarak geniş toplulukların ruhsal birliğinin sağlanmasında ve toplumsal örgütlenmenin sınırsız olarak önünün açılmasında önem-

li bir role sahiptir. Bu nedenle de simgesel dil, toplumlar arasında ilişkilkenmeyi, sorunların çözümünü ve diyalogun geliştirilmesini sağlamakta adeta bir dönüm noktası demektir.

Bütün bu özellikleriyle simgesel dil, kimliksel olarak aynı totemler gibi varlık ve yokluk gerekçesidir.

Toplumsal yaratımları yoluyla kendisini gittikçe yetkinleştiren insan, neolitikte birlikte inançsal alanda toplumsallığın zirvesini yaşamıştır. Tarım-köy devrimi ve ana tanrıça inancı etrafında oluşan toplumsal yaşam, bugün için de tüm saldırılara rağmen kalıcı izler bırakmış olan önemli bir toplumsallık aşamasını ya da tarihin tanıdığı en son ve en sistematik başat demokratik komünal dönemi ifade etmektedir.

Bu özelliği ile kutsallık inancından somut ya da kişiselleştirilmiş tanrıların kutsallığına geçişte neolitiğin küçümsenmeyecek bir önemi vardır. Ana tanrıça kültürü öncülüğünde, doğadan sadece hazır bulunanlar üzerinden değil, bilinçli bir şekilde toplumun maddi ihtiyaçlarının karşılanması için düzenli bir hal alması neolitiği anlatmaktadır. Bu anlamda neolitik devrimle, toplum yaşamı daha istikrarlı ve kaliteli bir hale gelmiştir. Bu durum, insanların düşünce düzeyinin gelişmesini de sağlamıştır. İnsanların düşünce ve inanç yapılarının, onların yaşama tarzlarından ve araçlarından bağımsız olması elbette düşünülemez. Dolayısıyla yerleşik neolitik yaşam, yerleşik olmayan mezolitik yaşamdan farklı olduğu için yeni oluşan kültürel yapı ve inanç sistemi de eskisinden farklı olmaktadır.

Neolitik dönemde kadının toplumsal gelişme sürecindeki her olay ve olguya damga vurması sonucu gelişen ana tanrıça ve tanrıça kültürü, totem inancının zayıflamasına ve giderek ikinci plana düşmesine neden olmuştur. Bu nedenle de doğanın gücü totemler tarafından değil neolitiğin tanrıçaları yoluyla kadınlar tarafından temsil edilecektir. Çünkü kadın, bir zamanların bilinmeyen, anlaşılmayan, denetlenemeyen dünyasının sırlarının farkına varmıştır. Tarım-yerleşik yaşam ve bunlara bağlı olarak gelişimi hızlanan zanaatçılık yoluyla ıslah edilmeye başlanan doğanın gücü, kadına akmaya başlamıştır. Bir başka deyişle kadın doğayı ve canlıları evcilleştirirken onların gücünün kendisinde olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde neolitiğin inancıyla birlikte insan, doğanın edilgen bir uzantısı olmadığını, aksine etkin bir değişim gücü yani özne olduğunu görmüştür. Bir başka deyişle neolitik, kendi farkına varan insanın ortaya çıkışını sağlamıştır. Belki de *"Tao taşta uyur, çiçekte rüya görür, hay-*

vanda uyanır ve insanda uyandığının farkına varır” ya da Mevlana’nın “Taştım, kaya oldum, ot oldum, çiçek oldum, süründüm, uçtum, balık oldum, en sonunda insan oldum.” özdeyişleri, kaynağını neolitiğin bu özelliğinden almaktadır.

Neolitik dönem, her türden egemenlik arayışından uzak, farklılıkların uyumluluğunu esas alan, çokluk temelli verimli bir yaşamı esas almıştır. Bu dönemin tanrıçaları da doğa ve toplumla uyumludur. Barışçı, üretken, bereketli, koruyucu; korkutan-cezalandıran değil, şefkatli ve doğurgandır. Tanrıça, insanlar üzerinde egemenlik kurmaz, aksine onlara sürekli vermeyi esas alır ve onlarla iç içe mütevazı bir yaşam sürer. Kadın eksenli gelişen bu demokratik komünal ortamda hakim olan ruh, eşitlik-özgürlük tutkusu ve onurlu bir yaşamdır. Bu ruhun sürekliliğinin ve kolektif yaşamın teminatı da ana tanrıça inancıdır.

Belki Urfa yöresinde kazıları halen tamamlanmamış olan Göbekli Tepe arkeolojik yerleşkesi tümüyle açığa çıkarıldığında tarihin bu dönemine ilişkin bizlere çok şey söyleyecektir. En azından tapınak kültürünün kökenleri ya da yerleşik yaşam ve tarım ilişkisinin nasıl geliştiğine dair önemli veriler ortaya çıkaracaktır. Belki bu ortaya çıkacak olan verilerle tarih yeniden yorumlanacaktır. Fakat şu haliyle de görünen o ki, insanlık tarihinde inanç kültürü sanılanın da ötesinde bir rol oynamıştır. Hemen hemen neolitiğin hazırlık aşaması döneminin bu yerleşkesi yani Göbekli Tepe, kocaman bir tapınaklar kombinezonudur. Yani Ziggurat öncesi oluşan yatay yapılmış kapsamlı bir tapınak yerleşkesidir. Toprağa yerleşiklik ya da tarımdan bağımsız olarak oluşan bu yerleşkede zihniyet ya da inanç düzeyinde tarihe iz bırakan hazırlıkların yapılmış olma ihtimali yüksek gibi görünüyor. Şu anki konumuz elbette Göbekli Tepe yerleşkesini değerlendirmek değildir. Ama bu tarihi yerleşkeyi altında saklayan tepeciğin üzerindeki tek ağacın, yöre halkı tarafından bir dilek tutma yeri olarak halen ziyaret ediliyor olması da güçlü bir tarihsel arka plana sahip olan oldukça anlamlı bir davranış olmaktadır. Bu nedenle de halkın geleneksel olarak sürdürdüğü bu tür davranışları peşinen bilinçsizlik ya da gericilik olarak değerlendirmek, aslında körlükten başka bir şey değildir. Bu davranışlar, bugünümüzün tarihin başlangıcında gizli olduğunu bizlere çok açık bir şekilde gösterirken, aynı zamanda da cehaleti değil aksine yoğun bir bilinç düzeyini ifade etmektedir.

Diğer yandan bu kazılarda ortaya çıkan 11-12 bin yıllık dikili taşlar ve üzerlerine ilkel de olsa kazılmış olan hiyeroglifi andıran yazılar, belki de İbrahimi dinler tarihinin Urfa-Mısır ilişkilerine yeni bir boyut getirecektir. Elbette bu belirtilenlerin nasıl olacağını zaman gösterecektir.

Diğer yandan yazının yaygın kullanımına bağlı olarak günümüze kadar kendisini aktarma şansını yakalamış olan Sümer uygarlığı ve sonrası ortaya çıkan gelişmeler, bir bütün olarak insanlık tarihi ve doğal olarak da inanç tarihi açısından bir dönüm noktası olmaktadır. Bu tarihi, tabletler üzerine çivi ile yazılmış olan (ve esas olarak da tanrılarla tanrıçalar arasında geçen savaşın) mitolojik anlatımlardan biliyoruz.

Milyonlarca yıl süren ve dünyanın birçok yerinde küçük topluluklar yoluyla tecrübe edilerek geliştirilen komünalite ve onun maddi-manevi dünyasının tersine, Sümer uygarlığı ile yeni bir yaşam ve hem de ziggurat denilen tapınaklarda sanki laboratuvar ortamında yaratılmış gibi tarih sahnesine giriş yapmaktadır. Elbette burada laboratuvar ortamı denilirken, doğal olamayan bir şeyden yani insan tarafından yaratılan sentetik bir şeyden bahsediliyor. Nedenlerinin ötesinde Sümer uygarlığının insanlığın doğal toplum tarihine bir müdahale olarak ortaya çıktığını rahatlıkla belirtebiliriz. Doğal akışın sonucu olmayan bu durum, komünaliteye, doğal-demokratik işleyişe ve bir bütün olarak toplumsallığa karşı özel mülkiyet temelinde yükselen hiyerarşik-devletçi bir gelişmenin önünün açılması anlamına gelmektedir.

Bu gelişmenin öncüsü de dikey olarak inşa edilen tapınakların yani zigguratların mucidi olan rahiplerdir. O güne kadar yaratılmış olan tüm insanlık değerleri, rahipler öncülüğünde egemenlikçi topluma hizmet eder hale getirilmeye başlamıştır. Mitolojinin anlattığı İnanna-Enki arasındaki savaş ve çalınan 104 me olayı da rahiplerin var olan icatları nasıl çalıp kendi hizmetlerine soktuğunu göstermektedir.

Rahiplerin kendisi şaman kültüründen gelmektedir. Şamanlık aynı zamanda bir bellek kasası ya da arşiv gibi düşünülürse yaratılan değerlerin toplumsallık temelindeki işleyişine yeni bir yön vermek mesleki bir marifet gerektirir. Ve rahiplere gelinceye kadar da bu marifetin milyonlarca yıllık bir birikim temeli oluşmuştur. Bu nedenle bilimcilik denilen yöntemin ilk çıkış merkezi belki de rahipler öncülüğündeki zigguratlar olmuştur.

Zigguratlar sadece bir tapınak-eğitim-akademik merkez ya da çeşitli yöntemler ortaya çıkaran laboratuvarlar değil; aynı zamanda birer üretim merkezleridir. Yani bu tapınaklarda gerçekleşen toplum imalatında bir yandan bilim ve sanattan güç alınarak mitolojik esaslı zihniyet oluşturulurken, diğer taraftan da tarım, zanaatçılık, hayvancılık, ticaret alanında yaşam standartlarını yükselten üretim gerçekleştirilmektedir. Burada zihni çalışma ile insanların bundan sonra nasıl yaşayacağını yanıtı kavratılmaktadır. Bu nedenle eşitlikçi-özgürlükçü sembollerin zihniyet dünyasında yenilmesi gerekir. Mitolojik anlatılarda toplumculuğun sembolleri olan tanrıçaların tanrılar karşısında bir yenilmelerinin sebebi de budur. Halbuki mitolojilerin tanrıçaları yenik ilan ettiği dönem, insanlığın büyük bir kısmının eşitlikçi-özgürlükçü bir yaşamı sürdüğü, tanrıçaların ya da fetişlerin bir okyanus enginliğinde insanlığa hakim olduğu, tanrıların da dalgalar tarafından dövülen adalar gibi olduğu bir dönemdir aynı zamanda. Bu nedenle de mitolojiler bile yenik ilan ettiği tanrıçaların halen toplum içinde etkin olduğu gerçeğini inkar etmeyerek onlara tanrılar panteonunda yer vermektedir.

Tanrılar erkek egemenlikli sistemin hiyerarşik dönemden bu yana tarih sahnesine çıkardığı erkek figürlerdir. Bu figürlerin arka planında şaman-bilge adam ve askeri şef ittifakı vardır. Bu nedenle de tanrılar, kurnaz adamın temsili olarak dinsel bir motif şeklinde tarih sahnesine girmiştir. Doğal olarak da tanrı erkek olursa, tanrının yeryüzündeki izdüşümü olan devlet de 'baba' olur. Belki de Kemal Tahir'in kitabının ismi hariç, devlet için 'ana' diyen hiçbir kişi, topluluk ya da dil grubu yoktur. Ana tanrıçanın şefkati ile baba tanrının korkutuculuğu arasındaki fark en somut olarak kendisini devlet örgütlenmesinde ifade etmiştir. Tanrıça hep şefkat gösterip korurken, tanrı da hep korkutup yargılayıp cezalandırmıştır. Onun için tanrının bu özellikleri devlete geçerken, Hegel'i adeta haklı çıkarıncasına ulus-devlette zirve yapmıştır.

Devlet ve tanrı arasındaki bu benzerliğe baktığımızda zigguratların hem devleti oluşturan hem de inancı yeni bir içerik temelinde üreten merkezler olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu merkezlerde Sümer rahipleri neolitikten çaldıkları maddi-manevi değerleri, devletçi toplum sisteminin temel harcı olarak yeniden üretmişlerdir. Buna göre de eşitliğin yerine cinsiyetçiliğe dayalı her türden egemenlik, barışın yerine savaş, üretimin yerine sömürü baş köşeye oturtulmuştur. Buna bağlı olarak da tanrıçalar düzeni de tanrılar

panteonuyla yer deşiştirmiştir. Bundan böyle tarihin yazılmasında erkek egemenlikli sistem hakim olacaktır. Ve artık tarih diye yazılan da egemen erkeğin hikayesinden başka bir şey değildir. Bu nedenle de bir toplum mühendisliği merkezi olan zigguratlarda başta kadın olmak üzere doğa ve toplumu tüketmenin hizmetine koşulmak için her şey yeniden yaratılmıştır.

Buraya kadarki anlatımlarda esas amaç, inanç şaşsında dile getirilenin toplumsallığın ve bu temelde yaşama tutunmanın tarihsel geri planını ortaya koymaktır. Özellikle günümüz dünyasında toplumsal alanda yaşanan erozyon, insanlığın önemli bir kesimini tehdit eden işsizlik ve birçok yerde ölüm sınırında seyreden açlığın yanında, soykırım derecesinde kanlı olan savaşların varlığı yetmiyormuş gibi doğanın tümüyle iflas sinyallerini vererek yaşamın sonunun geldiğine işaret etmesi karşısında, neden halen tarihin derinliklerinde kalmış gibi görünen ve egemen zihniyet tarafından gerici olarak lanse edilen ama yine de kullanılmaktan vazgeçilmeyen tarikatlar, cemaatler ve mezhepler yeniden toplumlar içinde varlığını göstermektedirler?

Diğer yandan tarihin her döneminde olduğu gibi bugün de insanlık açısından yaşanan kriz sürecine bağlı olarak bir savunma mekanizması ya da saldırılar karşısında bir dayanışma ruhu gibi görünerek ortaya çıkan bu durum için, tümüyle toplumsallığa ya da merkezi uygarlığa hizmet ediyor şeklinde bir genelleme yaklaşımına gidilebilir mi?

Bugün sadece Türkiye ve Kürdistan'da değil Müslüman aleminin bütününde ortaya çıkan İslami örgütlenmelerin yanında, tüm dünya toplumlarında yaygın olarak gelişen dinsel hareketler düşünüldüğünde, siyasal dincilik ya da siyasal İslam konusunu tüm boyutlarıyla tarihsel-güncel toplumsal yönleriyle birlikte ele alıp değerlendirmek gerekmektedir.

Bu nedenle de din ya da inanç olayını sadece manevi alanın bir sorunuymuş gibi görmemek lazımdır. Yani inancı ya da dini ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel veya bir bütün olarak tarihse-güncel kimlik-sel boyutun dışında ele alıp değerlendirmemek gerekir. Dikkat edilirse neredeyse tarih boyunca inançlar, maddi yaşamı hem de bütün yönleriyle düzenleme gücüne sahip olmuştur. Tarih ve güncel inanç alanının bu özelliğini doğrulayan sayısız örneklere tanık olmuştur. Tarihin ilk manifestoları inanç alanında yazılmıştır. Ahlak, tarih boyunca inançtan bağını hiç koparmamıştır. Bu özellikleriyle inanç

hem bir yaşam vahası hem de özgürlük kapısı olmuştur. İnanç sahası milyonlarca yıl insanlığa güç vermiştir. Ve neredeyse insanın toplumsallığının, doğayla uyumluluğunun, birbirleriyle eşitliğin, yaşamda özgürlüğün ve vicdanın teminatı olan inanç, sanki insanı var eden bir gen gibi günümüzde de bu rolünü oynama iddiasını sürdürmek istemektedir.

Diğer yandan hiyerarşik-devletçi toplumdan bu yana egemen güçler, insanı insan yapan tüm değerleri, güçleri kendi çıkarları için kullanmayı öncelikli görev bilmiştir. Özellikle insana kimlik veren, onu farklılıklarıyla birlikte özgür birlik temelinde bir arada tutan başta inanç olmak üzere tüm alanlar, egemen güçlerin insanlığa karşı kullandığı temel silahlara dönüştürülmüştür. Rahiplerin öncülüğünde geliştirilen mitolojik ideoloji, bu sahada atılmış derli toplu ve oldukça etkileyici ilk adım olmuştur. Artık geçmişte olduğu gibi klanların-kabilelerin toplumcu-özgürlükçü fetişleri ya da tanrıçaları arasındaki diyaloglar ya da çatışmalı gerginlikler değil, devletçi toplumun kullandıran-köleleştiren despotik tanrıları ile komünal değerlerin taşıyıcısı inanç figürleri arasında süren ölümüne savaflara tanık olunmaktadır. Yani savaşan tanrılar ya da tanrıçalar veya rahipler, şeyhler, evliyalar değil onların şahsında despotik güçlerle direnen halklar olmaktadır. Bu nedenle de tarih sınıflar mücadelesinden ibaret değildir. Tarih belki de en önemli sınavını inanç alanında vermektedir. Tarihin tanıdığı ilk toplumsal kimlik bugün her ne pahasına olursa olsun başlangıcındaki rolünü üslenmeye aday görünüyor.

Bu nedenle de inancın doğasında olan evrensellelikle etnisetinin temsili anlamındaki ikinci toplumsal kimlik olan simgesel dil arasındaki bağlantıyı iyi kurmak gerekiyor. Bugün bu iki temel tarihsel-toplumsal kimlik de her şeye karşın direnme unsurları olarak tarih içindeki yerini almak istiyor.

İşte bu nedenle egemen güçler inancın ve dilin toplumsallığını ortadan kaldırmayı başaramıyor. Ama bunu başarma iddiasından da vazgeçmiyor. Bu nedenle de neredeyse tarihin ruhu da diyebileceğimiz bu iki toplumsal alanı kesinlikle egemen güçlere bırakmamak gerekiyor. Halkların inancının bugün de halen bir biçimde güçlü olarak yaşaması belki merkezi uygarlık güçleri açısından bir avantaj gibi görünebilir. Ama unutulmamalı ki, halkların inancı kesinlikle rahiplerin tanrıları karşısında zafer elde edeceklerdir. Çünkü top-

lumcu inanç genleri kesinlikle bir ur ya da kanser hücresi gibi duran rahip geleneğini devre dışı bırakma gücüne sahiptir.

Dikkat edilirse bölgemizde Haçlılardan bu yana geliştirilen tüm maddi manevi saldırılar amacına ulaşamamıştır. Bugün dünya egemenliğinin simgesi olan ABD ve NATO güçleri tüm imkan ve olanaklarına rağmen işbirlikçi olarak siyasallaştırdıkları İslam sahasında bile ona istedikleri rolü oynatmada başarılı olamamışlardır. Fakat “Osmanlı’da oyun çoktur” tekerlemesinden yola çıkarak oynanan oyunları tek tek boşa çıkarmak bizlerin görevi olmaktadır. Bu nedenle de siyasal İslam’ın arkasındaki ekonomik, askeri, kültürel, cinsiyetçi güçleri unutmamak gerekir.

Bu nedenle de daha somut olması bakımından İslam’ın ortaya çıkışı, kendine yabancılaşması ve Türklerin İslam’ı kullanarak bölgeye hakim olmaları ile birlikte Kürdistan’da geliştirilen siyasal İslam’a kısa tarihçesiyle birlikte bakacağız.

1.BÖLÜM

AHLAKİ-POLİTİK TOPLUM VE PEYGAMBERLİK GELENEĞİ

Marksizm de dahil pek çok sosyal bilim, toplumsal sistemleri tekçi bir perspektifle ele almıştır. Bu nedenle de egemenler, devletçi sistemler her şeyi kendilerinden başlatmışlardır. Marksizm gibi kendini '*bilimlerin bilimi*' olarak tanımlayacak denli iddialı olan bir öğreti ise, oluş'u tespitte yaşadığı sorunlardan kaynaklı olarak böyle ele almıştır. Yani Marksizm toplumsal gelişmeyi, yeni ile eski arasındaki mücadelede birinin diğerini yok etmesi üzerine oturtmuştur. Bu mantığa göre, ilk toplum olan ahlaki-politik (doğal) toplum bir sistem olarak aşıldığından, yerine geçen yeni sistemlerin içinde o yaşamıyordur artık. Buna göre ahlaki-politik toplum ile devletçi sistem arasında bir ara süreç olan hiyerarşik dönem dışında devletçi sistemler zamanında doğal toplumdan eser kalmamıştır. Aynı sistematiğe göre de 'feodal toplum' içinde kölecilikten kalma hiçbir şey yoktur. Kapitalist modernitede de feodal dönemden bir şey kalmamıştır. Zaten sosyalist toplum içinde de kapitalist öğelerin yaşama şansı hiç yoktur. Bu yaklaşımın toplam sonucu olarak da hiçbirinde doğal toplum, yani ahlaki-politik toplum yoktur. Bu yöntem, yani birbirini yok ederek gelişme yasası bilimsel bir tespit olarak ele alınmış ve tarih-toplum tahlilleri buna göre yapılmıştır.

Hâlbuki kölecî dönemden sonraki devletçi dönemlerin bırakalım köleliği aşmalarını, onu daha da geliştirdiklerini pratiklerinden, toplumsal yaşamın daha da dağıtılmasından rahatlıkla görebilmekteyiz. Yine 'yeni içinde eskinin olmadığı' tespitinin yanlışlığı en yalın haliyle biyolojik insanın var oluşunda bile görülebilir. Eğer kendinden önceki evrimsel açılım olmasaydı, yani bir atom altı parçacıktan, en gelişkin bir hayvanın oluşumuna, oradan da memeliler türüne uzanan on beş milyar yıllık bir evrimsel birikim olmasaydı biyolojik olarak insan olmazdı.

Bu şü demektir: Öncesi, sonrasında da yaşar. Zaten o nedenledir ki insanın ana rahminde geçirdiğı dokuz ayda, aslında tüm bir evrenin oluşumunu tekrarladığı ve böylelikle ancak insan olabildiğı söylenir. İnsanın biyolojisinin gelişimi böyleyken, insanın her türden davranışının temelinde yatanın öncesi olduğu, bu yönüyle insanın tarih olduğu, tarihin de insan şahsında günümüzde yaşadığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla hiçbir şeyin ve hiç kimsenin tarihsiz, öncersiz, köksüz olamayacağı tespiti, en bilimsel tespitlerden biri olmaktadır.

Bu tespitlerden şunu çıkarıyoruz: Doğal toplum bir sistem olarak yenilmiş ya da geri plana düşmüş olabilir. Ancak bu, onun tümünden yok olduğu-ortadan kalktığı anlamına gelmez. Yeni gelişen (devletçi sistem), eskiyi (doğal toplum) bastırmıştır, geriletmiştir, hatta ondan beslenmiştir. Ama yine de yok edememiştir. Bu nedenle de uygarlık, sadece devletten, onun kültüründen, sınıflardan ve salt onlar arasındaki mücadeleden oluşan bir dönem olarak ele alınamaz.

Devletçilik anlamına gelen merkezi uygarlık döneminde devletleşmek istemeyen, devletleşmeyen, devletin saldırılarına maruz kalan, bu nedenle de devlete karşı direnen çok geniş bir toplumsal gerçeklik de bulunmaktadır. Yani her ne kadar devlet hâkim bir güç olarak ortaya çıkmışsa da toplumların tüm kesiminin bu devletli yapı içinde olmadığını bilmek gerekir. Öyle ki Kürt Halk Önderi devleti o dönem itibariyle '*etnisite okyanusu içindeki adacıklar*'a benzeterek, devletli toplumlarda da devleti temsil edenlerin hiçbir zaman toplumun %10'unu aşmadığını belirtir. Özcesi, yenilmiş doğal toplum, yeni dönemde de kendini farklı şekillerde devam ettirecektir, çünkü o gerçek toplumdur. Onun olmaması, insan türünün ortadan kalkması anlamına gelir. İnsan var olduğuna göre, zayıflatılmış da olsa ahlaki-politik toplum ve onun değerleri de var demektir. Çünkü toplumun komünal olan öz sistemi geriletilmiş, zayıflatılmış ve yıpratılmış olsa da toplum, ahlaki-politik temeller üzerinden var olur, gelişir. İşte demokratik uygarlık kavramıyla kastettiğimiz, bu devlet dışı kalmış kesimlerin tarihidir ki, bu gerçek tarihtir.

Ahlak ve politikayı tarihin temel yaratıcı faktörü olarak değerlendiren demokratik uygarlık sistemi, bu nedenle de insanlık tarihinin başlangıcına kadar gider. Hiyerarşi ve devletin çıkışından önceki toplumsal yaşam, temel birim olan ahlak ve politikaya dayandığından demokratik uygarlık sisteminin en saf halidir. Hiyerarşi ve devletin ortaya çıkmasından sonra da devletçi sisteme karşı mücadele

eden, eski doğal toplum yaşamlarını korumak isteyen devlet dışı kalmış kesimlerin temsil ettiği sistem, yine demokratik uygarlık sistemi kapsamındadır. Kürt Halk Önderi demokratik uygarlık sistemini *“Tanımı gereği demokratik uygarlığı hem bir düşünce sistematiği, düşünce birikimi, hem de ahlaki kurallar ve politik organların bütünlüğü olarak ifade ediyorum. Ne sadece bir düşünce tarihinden, ne de ahlaki ve politik gelişme içindeki toplumsal realiteden bahsediyorum. Tartışma iç içe olarak iki konuyu da kapsamaktadır.”* şeklinde tanımlamaktadır.

Doğanın her biriminde olduğu gibi insanın da bir doğası vardır. İnsan toplumunun doğası da ahlaki-politik olmaktır. Bu durumda ahlaki ve politik olmak hem toplumun en temel özelliği olurken, hem de toplumun olduğu yerde ahlaki ve politik özellikten bahsedilebileceği anlamı çıkmaktadır. Bu çerçevede demokratik uygarlık sistemini, uygarlığın devletli yüzünün olduğu yerin tam karşısına oturtmak gerekiyor. Yani onun ikili yapısını oluşturmaktadır. Bu tespit uygarlığın tekli yapısını ortadan kaldırır. Devletin olduğu yerin tam karşısında demokrasinin, yani ahlaki ve politik toplumun da var olduğunu ortaya koyar. Yani doğal toplum, aynı anlama gelmek üzere ahlaki ve politik toplum eski gücünü yitirmiş de olsa, devletin olduğu her dönemde var olmuştur ve toplum yok olmadıkça toplumun doğasını temsil ettiğinden de ahlaki-politik toplum var olmaya devam edecektir. Aksi halde, toplum olmaktan çıkılacak, yani yok olunacaktır.

Ahlaki ve politik toplumun değerlerini esas alma anlamında düşünsel olarak, hem de bu değerlerin kendini yaşamsallaştıracığı, ifadeye kavuşturacağı bir sistem olarak demokratik uygarlık, tüm resmi uygarlık tarihi boyunca ahlaki ve politik toplumu temsil etme anlamına gelir. Resmi uygarlık karşısı olan, devletleşmemiş, devletin her türden saldırısı karşısında demokratik-komünal değerleri korumaya çalışmış her türden kesim, demokratik uygarlığın temel unsurlarıdır. Bu perspektiften bakıldığında, *“Tarih sadece iktidar ve devletler yığınının (en insanlık dışı ve köhne yapılar ve savaşların aracı) toplamı olmayıp, ondan katbekat (her zaman toplumsal doğanın yüzde doksanın üstündeki varlığı) daha fazla demokratik uygarlık örnekleriyle doludur. Tüm aile, kabile ve aşiret sistemleri, konfederasyonları, kent demokrasileri (Bilindiği kadarıyla en çarpıcı örnek Atina’dır) ve demokratik konfederalizmleri, manastırlar, tekkeler, komünler, eşitlikçi par-*

tiler, sivil toplumlar, tarikatlar, mezhepler, iktidarlaşmamış din ve felsefe toplulukları, kadın dayanışmaları, yazıya geçirilmemiş sayısız dayanışmacı cemaat ve meclisleri vb. devasa toplumsal gruplar demokratik uygarlığın hanesine kaydedilmelidir.”

Demokratik uygarlık sisteminin temel birimi olan ahlak ve politikanın tarihi, aynı zamanda demokratik uygarlık sisteminin de temsili anlamına gelmektedir. Çünkü demokratik uygarlık sistemine göre *‘ahlak ve politikanın kendisi tarih olarak da okunabilir.’* Bu durumda ahlak ve politikanın en has ve gerçek halinin yaşandığı ve toplumsallaşmanın tarihinde ‘doğal toplum’ olarak tanımlanan milyonlarca yıllık süre demokratik uygarlık sisteminin en saf hali oluyor. Doğal toplum, demokratik uygarlık sisteminin en saf hali olmakla kalmaz, aynı zamanda demokratik uygarlık sisteminin temel toplumsal değerler olarak bellediği tüm değerlerin yaratıcısıdır da. Önderliğimiz bu nedenle ahlaki ve politik toplumun dışındaki hakikat arayışlarının beyhude bir çaba olacağını söyledi.

Egemen olan merkezi uygarlıklara bakarak demokratik uygarlık sistemini tarihin ikincil uygarlığı biçiminde değerlendirmek doğru değildir. Çünkü tarih sanıldığından daha fazla demokratik uygarlık sisteminin çeperleri içinde oluşmuştur. Öyle ki insanlık tarihinin neredeyse yüzde doksan sekizinden fazlasında sadece demokratik uygarlık süreci yaşanmıştır. Bu süreç demokratik uygarlık sisteminin temel birimi olan ahlak ve politikanın en yetkin ve sade halinin yaşandığı doğal toplum dönemidir. Bu nedenle de klan tarzı örgütlenme demokratik uygarlığın en güçlü temsiline gerçekleşme halidir. Buna kabile, etnisite, kavim ve millet gibi temel toplumsal formları da eklemek gerekmektedir. Bu yönüyle de demokratik uygarlık sistemi oluşturulmuş bir formülasyon olmaktan çok, toplumsal doğaya uygun yaşamın adlandırılmasıdır. Toplumun yaşam tarzı ve var oluş şekli zaten demokratiktir. Bu nedenle yaşamın kendisi daha çok da demokratik uygarlık sistemi kapsamındadır. Bugüne kadar devletçi sistemler olsa da toplumsal yaşamın ağırlıklı bölümü demokratik komünal ve ahlaki politik toplum biçiminde yaşanmıştır.

Demokratik uygarlık sisteminin tarihinden bahsetmek aynı anlama gelmek üzere doğal toplumun yani demokratik komünal değerlerin tarihinden söz etmektir. Hiyerarşiden başlamak üzere gelişen sapkın tarih boyunca, hiyerarşik devletçi sisteme karşı toplumun demokratik ve komünal olan özünü, yaşamını korumaya çalışan tüm toplumsal kesimlerin mücadeleleri demokratik uygarlık

sisteminin tarihsel sistematığını oluşturur. Devlet dışı kalmış toplumsallık anlamına gelmek üzere halkın gerçekleştirdiği tarih, demokratik uygarlık tarihidir. Devleti bu tarihin içinde değerlendiremeyiz. Çünkü devlet, alt toplum olarak tanımladığımız halkın üzerinde egemenlik kurmak için sonradan oluşturulmuş olan bir üst toplumdur. (Burada 'üst toplum' deyiimi konunun daha iyi anlaşılmasına hizmet ettiğinden kullanılmaktadır. Yoksa hiçbir devlet hiçbir zaman toplum özelliği göstermez. Zira toplumun temel birimi ahlak ve politikadır. Devlet ise ahlaksızlaştırmaya ve politika dışı bırakmaya dayanır.) Devlet, özünde bir bütün olan ve birbirini tamamlayan toplumun üstünde bir egemen kesim yaratarak toplumu parçalar. O yönüyle devletli toplumlar parçalı, egemenlikli ve özlerine ters düşmüş toplumlardır. Devlet ile halk (alt toplum) özsel olarak farklı, çelişik ve karşıt olgulardır. İşte tarih boyunca devletçi sisteme karşı toplumun komünal olan varlığını sürdürmeye çalışan tüm kesimlerin mücadeleleri demokratik uygarlık mücadelesidir.

Bu kesimlerin mücadelesini iki yönden değerlendirmek önemli olmaktadır. Birincisi bunlar devletçi sisteme karşı kendi demokratik olan yaşam tarzlarını korumaya çalışırlar. İkincisi de bunların direnişi devletçi sistemin yayılmasını engeller, baskısını azaltır, egemenlikçi kesimleri gemler.

Demokratik uygarlık anlayışı toplumsal sistemlerde tez ile anti-tezin birbirini yok etmediği, aynı anda birden fazla şeyin yaşanabileceği tespitine dayanır. Marksizm de dâhil hâkim yaklaşım, herhangi bir dönemi tekçi bir yaklaşımla ele alır. Örneğin uygarlık tekittir, aşamaları vardır: kölecilik, feodalizm, kapitalizm, sosyalizm, komünizm. Bunlardan her yeni olanın döneminde kendisinden öncekilerden eser yoktur. Onlar yok olarak yerlerini yeni olana bırakmıştır. Buna göre de doğal toplum olmuş ve bitmiş bir toplum olurken, yeni dönemde artık ondan bahsedilemez.

İşte demokratik uygarlık sistemi, hiçbir dönemin bu şekilde olmadığını söyler. Bunu da bilimsel olarak 'var olan herhangi bir şeyin yok edilemeyeceği' gerçeğine dayandırır. Eğer her yeni kendinden öncekilerden bir şey taşıyor olsaydı, o zaman milyarlarca yıldır oluşmakta olan evrimsel akış gerçekleşemez ve doğa bu kadar çeşitlenemez, var oluş mümkün olmazdı. Gerçekleşen tam bir kendini tekrar ve yerinde sayma olurdu. Ayrıca Einstein'ın $E=mc^2$ formülasyonu madde ile enerjinin birbirine dönüştüğünü göstermektedir. Herhangi bir maddeyi, hızını ışık hızına (saniyede 300.000 km) ya-

kın bir hıza çıkarmak suretiyle cisimsel halden çıkarmak ve onu enerjiye dönüştürmek kadar, enerjiyi de sıcaklığını azaltmak suretiyle cismi olan (madde) bir şeye dönüştürmek mümkündür. Yani ortada bir vardan yok oluş veya yoktan var edişten çok bir dönüşme durumu vardır.

Ahlaki ve politik değerlerle yüklü doğal toplum bastırılmış, zayıflatılmış da olsa toplum olmanın öz hali olduğundan her zaman yaşayan ve toplum var oldukça da yaşayacak olan toplumsal biçimdir. Yine özü itibariyle merkezi uygarlık sistemi olarak tanımladığımız devletçi sistem bir kölecilik sistemidir. Kölecilerin sistemi olup, köleleştiricidir. Kürt Halk Önderi bu nedenle hiyerarşik dönemden başlamak üzere tüm egemenlikçi sistemi köleciliğin farklı dönemleri ve adlandırmaları olarak ele almaktadır. Bu yönüyle tarih tek ayak üzerinde değildir. Esas olarak devletçi uygarlık biçimindeki sapkınlık sonrası bir çatallaşma sürecindedir. Bir taraftan merkezi uygarlık dediğimiz hiyerarşik devletçi sistem, diğer taraftan da devlet dışı kalmış toplumsallığın oluşturduğu demokratik uygarlık sistemi. Bu ikili karakter arasındaki mücadele, hiyerarşinin ortaya çıkışından beri devam etmektedir. Bu nedenle de demokratik uygarlık sistemi, *'özgürlükten geriye kalan posa'* olarak tanımlanan merkezi uygarlığa karşı bir özgürlük duruşudur. Bunun için de demokratik uygarlık güçlerinin bir biçimde kendisini hissettirmesi nedeniyle devletçi sistemin hiçbir anı tek başına geçmemiştir. Çünkü demokratik uygarlık sistemi tarih boyunca merkezi uygarlığın yanı başında onunla ilişki, çelişki ve mücadele içinde olmuştur. Kadının sistemik toplumsal karakteri, etnisitenin çok yönlü direnişi, ezilen sınıfların kalkışmaları, peygamberlik geleneği, Marksizm dâhil son dönem direnişleri, ulusal kurtuluş mücadeleleri... hemen akla gelen demokratik uygarlık sisteminin tarihini yapan temel unsurlardır. Biz komumuz gereği günümüzde de insanlığın büyük bir kesiminin inandığı peygamberlik geleneğini demokratik uygarlık bağlamında ele alacağız.

Peygamberlik Geleneği

Hangi Uygarlık Sistemine Aittir ve Nasıl Anlaşılmalı?

Hiyerarşik devletçi sistemin ortaya çıkmasının ardından toplumda yarılımların olduğunu ve bunun devletle birlikte sistem kazandığını belirtmiştik. Bir taraftan hiyerarşik devletçi sistem gelişirken, diğer yandan bunun tam karşıtı olan demokratik ve komünal değer-

lere dayanan demokratik uygarlık sistemi varlığını sürdürmüştür. Pek yazılmamış olan, yazıldığında ise yanlış yazılan bu tarihi, belli ölçüde ele almak doğru bir tarih anlayışı oluşturmak için olmazsa olmazdır. Bu, tarihi yazılmamış olanların kendi özgürlük tarihlerini yazması anlamına da gelmektedir. Zira mevcut tarih yaklaşımı, daha çok egemenlikçi, cinsiyetçi, devletçi ve gerçek dışıdır. Mademki var olan şey yok olmuyor o halde doğal toplum, ahlaki-politik toplum ve onun değerleri yeni dönemde nerede ve nasıl yaşıyor?

Peygamberlik geleneği, bilimcilik tarafından aşıldığı iddia edilen dinsel düşünüşe dayandığından bu geleneğin toplumsal inşadaki programatik yönü görülmemiştir. Yine daha çok geçmişi temsil ettiği belirtilerek, geri ve aşılmış bir gelenek olarak değerlendirilmiştir, hala da böyle değerlendirilmektedir. Hakim bilim anlayışı da pozitivist olduğu için, esas olarak metafizik karakterde olan peygamber-sel çıkışlar, bilimsel araştırmalara konu olmaya değer bulunmamıştır. Dinin toplum yaşamındaki önemine kaba materyalistçe yaklaşıldığından, bu gelenek toplumu 'bilimsel' olarak anlamaya, izah etmeye ve inşa etmeye çalışanların pek de umurlarında olmamıştır. Sol, sosyalist çevreler de adeta sosyalizmin tarihini kendi pratikleriyle ya da proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü son dönem mücadelesiyle sınırladığından bu geleneği özüne uygun kavramaktan uzak kalmıştır. Dini çevreler de bu yaklaşımların tam tersi bir yönde hareket etmişlerdir. Bunlara göre de peygamberler her şeyin yaratıcısı ve mutlak hâkimi olan tanrının yeryüzündeki elçisidir. Peygamberlerin yaptıkları tanrısalıdır. Tanrı onlara doğrusunu yaptırdığı için yanlış olmaları mümkün değildir. Gerçekleşen geleneği bu şekilde ele alarak peygamberleri herhangi bir 'yanlışları olmayan, hiçbir değerlendirmeye ve sorgulamaya tabii tutulmayacak' kutsal bir zırhın arkasına alarak güya onlara sadık kaldıklarını göstermeye çalışırlar. Hâlbuki peygamberlerin toplumsal gerçeklikten ve bu yönlü işlevinden koparılmış bu tip kutsallıklara büründürülmeye hiç de ihtiyaçları yoktur. Çünkü onlar tarihe iz bırakacak, günümüze de büyük etkide bulunacak kadar önemli ve büyük toplumsal önderlerdir. Daha da detaylandırılabilir benzer yaklaşımlar sonucunda bu geleneğin demokratik-komünal değerlerle, demokrasiyle, toplumculukla, toplumsal mücadelelerle bağı pek kurulamamıştır.

Peygamberlik geleneği, en genel anlamda toplumlar tarihinde köleci devlet dönemine denk gelen ve sistemin içinden egemenlikli sisteme ve bunun dayandığı sınıflara karşı geliştirilen, daha çok

mevcut sistemi yumuşatmayı esas alan, sınıf eksenli direniş geleneği olarak tanımlanabilir. Tek tanrılı dinlerin geleneği çerçevesinde bakıldığında ilk peygamber Hz. Âdem ile başlayan, son peygamber Hz. Muhammed'e kadar geçen süreç olarak da tanımlamak mümkündür.

Köleci devlet döneminde devletçi sisteme karşı bir yandan etnisite mücadele yürütürken, diğer taraftan da sistemin içinden sistemden rahatsız olan halk kesimlerinin mücadeleleri gelişir ki bu da daha çok peygamberlik geleneği şeklindedir. Peygamberlik geleneği aslında bir yönüyle de rahip geleneğinin baskıcı ve egemenlikçi pratiklerine karşı orta sınıfa dayanarak toplumun sesi olma gerçeğini ifade etmektedir. Zaten klasik köleciliği aşacak olan da bu iki mücadele kanalının birleşik etkisi olacaktır. Köleci dönemin zirvesini temsil eden Roma İmparatorluğu bir yandan dıştan etnisitenin mücadelesiyle diğer yandan içten Hristiyanlığın yürüttüğü sosyal mücadelenin birleşik etkisiyle yıkılacak ve görece daha yumuşak bir dönem olan feodal döneme geçilecektir.

Etnisiteye dayalı mücadele daha çok Aryen topluluklar arasında görülürken, peygamberlik geleneği de daha çok Semitik topluluklarda görülen bir direniş formu olacaktır. Aryen ve Semitik kültürlerin farklı karakterde olması ve sisteme karşı direnişlerini de farklı biçimlerde geliştirmeleri nedeniyle kaynağını Aryenik kültürden alan Zerdüşt ve Mani gibi peygamberleri bu başlık altında ele almayacağız. Biz peygamberlik geleneğinde köken olarak tümünden Semitik olan ya da Aryen-Semitik karışımı olan peygamberleri ele alacağız.

Bir hadise göre sayıları 124 bini bulan peygamberler, esasında mevcut sistemi kabul etmeyen, toplumdaki ahlaki yozlaşmanın önüne geçmek isteyen ve zihniyetin gücüyle yeni toplumu daha çok da ahlaka dayanarak inşa etmek için mücadele yürüten toplum öncüleridir. Aynı zamanda kendi dönemlerinin düşünsel gücünü de temsil eden bu gelenek, tamamen sosyal önderlikli çıkışlardır. Mevcut egemenlikli sisteme karşı özgürlük, adalet, eşitlik vb demokratik komünal değerler adına mücadele yürüttüklerinden, aynı zamanda tarihte devlet dışı toplulukların tarihi anlamına gelmek üzere demokratik toplumun bir temsili olmaktadır.

Peygamberlik geleneğinin devletçi sistem tarafından kullanılmış olması ya da peygamberlik geleneğini temsil edenlerin devletçiliği aşacak düzeyde bir başarı elde edememiş olmaları, onların oynadığı

olumlu rolleri inkar etmeyi gerektirmez. Onların tarihte oynadığı olumlu rolleri görmemek egemenlerin ekmeğine yağ sürdüğü gibi aynı zamanda da, peygamber olgusunu da hafifsemek anlamına gelir. Ki bu da, o geleneğin tarih boyunca başardıkları ve günümüzdeki işleviyle çelişir. Peygamberlik geleneği, daha çok da bir sınıf hareketi olarak, devletçi sisteme karşı demokratik komünal değerleri savunan bir pozisyonudur. Özellikle klasik köleci dönemin amansız baskısına karşı çok güçlü bir ahlaki çıkış oldukları ve önemli bir direniş geliştirdikleri bilinmektedir. O nedenle de toplumsal doğaya, yani ahlak ve politikaya uygun davranmaya çalışan, bunların korunması ve geliştirilmesi için mücadele yürüten toplumsal hareketlerin, bu geleneği ahlak ve politikanın tarihi içinde görmeleri gerekir. Toplumsal hareketlerin, geleneğin tarihini olumlu ve olumsuz yönleriyle kendi tarihleri olarak ele alıp değerlendirmeleri gerekmektedir.

İlk Peygamber: Hz. Adem

Peygamberlik geleneğinin Adem ile başlatılması, dini geleneğe göre, Adem'in ilk insan olması gözetildiğinde, geleneğin çok eskilere kadar gittiğini gösterir. Peygamberliğin bu en eski zamanlara kadar uzanması, aynı zamanda egemenliğin, köleciliğin olduğu yerde özgürlük, eşitlik, adalet arayışının ve bu uğurda gerçekleşen direnişlerin olduğunu da göstermektedir. Yani direniş geleneği egemenliğin hemen yanı başında durmaktadır.

İlk insan olarak Adem-Havva ikilisinin, içinde her şeyin olduğu, bolluk yeri olan cennetten birlikte kovulması, açık ki egemen sınıfların yaşam tarzlarının dışına itilmeleri anlamına gelmektedir. Çünkü daha cennetteyken onlara, kendilerine her şey serbest edilmiş olmasına rağmen, 'bilgi ağacının meyvesi'ni yemek yasaklanmıştır. Bu yasak aslında egemenlerin halka olan yaklaşımını ele vermektedir. Egemenler her zaman için bilgi tekeliyle ellerinde tutmak isterler. Zira bilinçsiz bir toplum, birilerine yani egemenlere ihtiyaç duyan bir topluluktur. Tersine bilinçlenen bir topluluk da kendi kendine yeten bir topluluktur. İlk insanlar olan Adem ve Havva'nın bilgiden uzak kılınmak istenmeleri, esasında insanlığın bilinçsiz kılınmak istenmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle de Cennetten kovulma ile gerçekleşen, cennetin egemenlere kalmasıdır. İnsanların da egemenlerin belirlediği sınırlar çerçevesinde bir yaşama mahkum edilmesi anlamına gelmektedir.

Bu mitos ilk insanlarla egemenlerin ilişkisini vermesi anlamında önemlidir. Egemenlerin toplumu bilinçsiz kılarak kendilerine bağımlı hale getirme istemini sonrası mitoslarda da bulmak mümkündür. O çokça bahsedilen ve tarihin ilk yazısı olarak kayda geçen Sümer çivi yazısını Sümer toplumunun tümünün bilmesi engellenir. Yazı daha çok da egemen çevrelerin tekellerindedir. Öyle ki bu konudaki tekelleşmeyi tesadüflere bırakmamak için, yazıcılar sınıfını toplumdan farklı yerlere yerleştirmeye kadar vardırmışlardır. Rahiplerin zaten toplum karşısındaki tüm pozisyonu bu olmuştur. Kendilerini bilme'nin tekeli yaparak, bilme'yi de tanrılardan aldıklarını söyleyerek hem toplum için gerekli olurken, hem de tanrıyla iletişim halinde olmaları itibarıyla kutsal bir sınıf olmaktadır. Bu konuda çarpıcı bir örnek, Yunan mitolojisinde geçen Prometheus'un durumudur. Prometheus, o zamana kadar henüz sadece erkeklerden oluşan insanlığın koruyucu titanıdır. Tanrıların tekelindeki ateşi (burada aydınlanma, bilme sembolü anlamındadır) Prometheus onlardan çalarak insanlara verir. Böylece de insanlar aydınlanır, bilinçlenir. Bilinçlenen toplum, kendini başkalarına (tanrılara) ihtiyaç duymadan yürütebilen toplum anlamına gelir. İnsan türünün gittikçe kendileri karşısında güçlendiğini gören ve başını Zeus'un çektiği tanrılar, Prometheus'u Kafkas kayalıklarına çivileyerek cezalandırırken, bilinçlenmiş insanı da cezalandırmak için Pandora'yı (Yunan mitolojisine göre, tanrıçalar varsa da henüz insan olarak kadın yoktur. İlk insan kadın Pandora'dır), içine tüm kötülükleri yerleştirerek, aşk tanrıçası Afrodit güzelliğinde ve çekiciliğinde yaratmışlardır. Pandora'yı kabul eden insan toplumu, böylelikle kötülükle buluşmuş olur. 'Pandora'nın Kutusu' denilen olgu, esasında yunan mitolojisinde kadının toplumun düşürülmesini gerçekleştirmek için yaratılması ve kullanılması anlamına gelir.

Yanı sıra sistemin baş tanrısı olan Zeus'un bilgelik tanrıçası Metis'in gücünü ele geçirmek için sergilediği çaba, erkek egemenlerin bilme alanında tekel olmaya ne kadar hevesli olduklarını, dahası bunu varlık koşulu olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Çünkü egemenlikçi mantığa göre, Bacon'ın deyimiyle 'bilim güçtür.' Bilgelik tanrıçası Metis, Zeus'un ele geçirme hamlelerine karşı en sonunda gizlenmek için kendini bir sineğe dönüştürür, Ama Zeus Metis'i sinek halindeyken yutar. Böylece Metis'in tüm bilmesini de içine almış olur. Ama bilginin kadına ait olması aynı zamanda o dönemki kadının gücünü de göstermektedir. Bu nedenle de Zeus kendi

sistemini koruma görevini üstlenmek üzere 'kız oğlan kız' olarak Athena'yı kendi kafasından doğurur. Yani özgür kadına karşı kendi kadını yaratır. Nitekim Athena da bu görevini layıkıyla kraldan daha kralcı bir şekilde başarıyla yerine getirecektir. Söylenceye göre Yunan dünyasında ana-kadın sisteminin sonunu Athena getirecektir. Yani egemenlikçi sistemler kendi kadrolarını bilmenin gücüne dayanarak yarattıklarından ve yine toplumu buna dayanarak sürüleştirdiklerinden bilimin gücünden asla vazgeçmezler. Egemenlerin benzer yaklaşımları hem orta çağda sürmüş hem de günümüzde endüstriyalizmin de gücünü arkasına alarak sınır tanımaksızın gerçekleşmektedir. İşte Adem ve Havva'nın bilgelikten beraber pay almaya çalışırken, cennetten hem de ayrı ayrı yerlere kovulmalarını bu genel yaklaşımın ışığında değerlendirmek gerekir.

Adem'in Havva ile birlikte cennette kendilerine belirlenmiş sınırları çiğnemeleri, aynı zamanda egemenlerle ters düşmeleri yani muhalif olmaları anlamına gelir. Zaten bunun sonucunda da cennetten kovulmuşlardır. Cennetten kovulma mitosunun böyle ele alınması, toplumsal açıdan yorumlanması tarihi gerçeklerin açığa çıkması açısından da olmazsa olmazdır.

Canlılığı Kurtaran Peygamber: Hz. Nuh

Adem ile başlayan peygamberlik geleneği, Nuh ile devam eder. Neredeyse tüm mitolojilerde geçen Tufan Öyküsü ilk devlet olan Sümer mitolojisinde de bulunmaktadır. Nuh'un karşılığı Sümer mitolojisinde Ziusudra iken, Akadlarda Utnapiştım, Babillilerde de Atarhasis'tir. Bu, Nuh öyküsünü tek tanrılı dinlerin de ötesine kadar götürür.

Sümer mitolojisine göre, insanlara kızan tanrılar, onların başına tüm insanlığı yok edecek bir felaket getirmeyi kararlaştırırlar. Tanrı Enki –ki temel yaratıcı tanrılardandır ve Sümer sisteminin tüm pratik çalışmalarının sağlıklı yürütülmesinden sorumlu büyük tanrıdır–tanrıların aldığı bu felaket kararını gizlice gelip Nuh'a (Ziusudra'ya) söyler. Nuh'a bir gemi yapmasını ve içine tüm canlılardan birer çift koymasını öğütler ve Nuh da buna göre hareket ederek insan da dahil tüm canlıları kurtarmış olur. Zaten Nuh, bu nedenle yani insan da dahil tüm canlıları kurtaran kişi olmasından ötürü dini literatürde Adem'den sonra '*insanın ikinci babası*' sıfatını alır. Aynı mitos daha sonraları tek tanrılı dinlerde de hemen hemen aynı şekilde yer edinecektir ve Nuh adeta yaşamı kurtaran peygamber olacaktır.

Ardından da Nuh, felaketten kurtulan insanlar olan oğulları arasında dünyayı paylaştırarak insanlığın neslini devam ettirmesini sağlayacaktır. Zaten bu nedenledir ki 'Ülu'l Azm Peygamberleri' olarak bilinen beş büyük peygamber (Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed)'den biri sayılır. Sümer kaynaklarına başvurulduğunda Nuh'un o dönemki adıyla Zuisudra'nın neden önemli bir şahsiyet olduğu daha somut olarak ortaya çıkar.

Sümer sistemi bir köleci sistemdir ve dönem tanrı-krallar dönemidir. Yani kralların tanrı olduğu bir dönemdir. İnsanların yaratılması da bu sistemin düşünüş tarzına göre, tanrılara hizmetçilik yapmak içindir. Yani insan, tanrıların beslenmesini sağlamak için yine tanrılar tarafından yaratılmış olan bir varlıktır. Tanrıların insanların tümünü cezalandırma kararı, açık ki egemenlerin halk için aldığı bir karar anlamına gelmektedir. Zira tanrılar, bugünkü gibi soyut, görünmez bir karakterde değildir. Tanrılar insandır. Ama egemen kesim insanlarındandır. Sınıf çelişkileri o denli büyüktür ki, tanrılar (egemen sınıf) halk için (devletin dışındaki toplumsal kesimlerin tümü) yok etme kararı almaktadır. Bu gelişmeler olurken, Sümer sisteminin pratik işleyişinin sorumlusu ve tüm sorunları çözmesi gereken tanrısı olan Enki adeta kendi sistemine karşı bir işe girişerek tanrıların kararını insanlardan birine söyler ve ondan tedbir almasını ister. Peki, en tepede duran egemenlerden biri olan Enki bunu neden yapar? Enki bunu yapar, çünkü insanların olmasının aynı zamanda kendi sistemlerinin de sonu anlamına geldiğini iyi bilir. Zira insanlar onlara hizmet etsinler diye yaratılmıştır. O halde insanların dolayısıyla hizmetçilerin olmadığı bir egemenlikçi sistemin yaşama şansı da ortadan kalkar. Bu nedenle de Enki, Kürt Halk Önderi'nin "*Devletsiz toplum mümkündür, ama toplumsuz devlet mümkün değildir.*" söyleminin gereğini yapmaktadır. Yani Enki o bilgiyi getirdiğinde esasında kendi sisteminin geleceğini düşünmüştür. İnsanların olmadığı, yani devlet dışı toplumsal kesimlerin olmadığı bir egemenlikçi sistemin yaşama şansı yoktur. Dolayısıyla onun bu icraatını bir egemen sınıf kurnazlığı olarak yorumlamak gerekir.

Zuisudra'nın egemenlikçi sistemin planlarını boşa çıkarırcasına tüm insanlığı ve onunla birlikte doğanın tüm bileşenlerini de kurtarması demokratik komünal değerler adına, devletçi sisteme karşı direnme adına hiç de küçümsenecek bir şey değildir. İnsanın yanı sıra doğanın tüm bileşenlerini kurtarması, özünde Ziusudra'nın

doğacı yanını gösterir ki çok ileri olduğunu söyleyen merkezi uygarlık sisteminin bugün insan ve doğaya yaptıkları gözetildiğinde, bu kurtarma olayı daha da anlam kazanır. Açık ki Nuh'un çıkışı toplumsal doğaya ve birinci doğaya uygun bir mücadele süreci ve başarılı bir pratiktir.

Sabrıyla Kazanan Peygamber: Hz. Eyüp

MÖ. 2000'li yıllara denk gelen Hz. Eyüp'ün tanrı kral Nemrut'a karşı pasif ama sonunda başarımın olduğu direnişi yine dikkate değerdir. Tanrılık her şeye gücü yetmek ve mutlak doğruyu temsil etmek, söylediklerinin tümünün yerine getirilmesi demektir. İşte Sümer sisteminde Nemrut, Mısır sisteminde de Firavun bu anlama gelmektedir. İnsan biçimli olmalarına karşın, tanrısal bir gücü kullanmaktadırlar. Söyledikleri mutlak doğrudur. Ve her şey onların elinin altındadır. İşte tanrı-kral olmanın tüm gücünün kullanıldığı böylesi bir dönemde, Hz. Eyüp bu sistemin acımasızlığına karşı, sabırla mücadele yürütmüştür. Tüm malını, mülkünü ve eşinden başka tüm ailesini yitirmesine karşın, bu sisteme karşı pasif direnişinden geri durmaz. Ve sonunda da o tanrılarda, sıradan bir insanın, onların sisteminden acı duyduğu ve rahatsız olduğu düşüncesini uyandırabilmiştir. Yani halktan tümünden kopuk yaşayan, halka her türden zulmü uygulayan egemenlere halk cephesinden bir rahatsızlık belirtisi olmuş ve bu egemenlerce de kabul edilmiştir.

Büyük bir sabırla gerçekleştirilen bir mücadelenin ardından Hz. Eyüp'ün tekrardan eski yaşamına, zenginliğine ve saygınlığına kavuşmasından anlaşılıyor ki Nemrutlar halkın mücadelesi karşısında geri adım atmak zorunda kalmışlardır. Bunun egemenlerin zihniyet dünyasında gerçekleştirilen bir değişim olduğu anlaşılmaktadır. Egemenlerin toplumun acı çektiğine dair bir kanaate vararak Eyüp'e (gerçekte ise topluma) yaklaşımlarını değiştirmeleri, dönem koşulları gözetildiğinde öyle basite alınacak bir şey değildir. Eyüp ve Nemrut yaşamış gerçek kişiler olsalar da özünde birer sembol olup ve kendilerinde toplum ve devlet diyalektiğini temsil ederler. Bu nedenle de yürütülen mücadele devletçi sisteme karşı demokratik toplumun bir mücadelesi anlamına gelmektedir.

Merkezi Uygarlık Sisteminin Afroz Ettiği Peygamber: Hz.İbrahim

İslami literatüre göre, Hz. Muhammed'den sonra '*en değerli insan*' olan Hz. İbrahim, hem tek tanrılı dinlerin atası olarak kabul edilir hem de kendine kadarki tüm peygamberlerin duruşundan çok daha radikal ve devrimcidir. Hz. İbrahim yaptıklarıyla, yaşadığı dönemin merkezi uygarlığını temsil eden Sümer ve Mısır sistemlerine ve onların zihniyetlerine çok büyük darbeler indirmeyi başarmıştır.

Hz. İbrahim'in yaşadığı dönem (MÖ. 1800-1700'ler), Ortadoğu'da Semitik kültürün imparatorluk kuracak denli kendini hissettirdiği Babil dönemidir. Aşağı Mezopotamya merkezli merkezi uygarlık sistemi kendini iyiden iyiye yaymış ve pek çok çevrede hakim olmuştur. Hz. İbrahim'in de yaşadığı Urfa bu çevre yerlerden biridir. Sümer-Babil sistemine uygun ve onun bir uzantısı mahiyetinde Urfa'da Nemrut (tanrı kral) düzeni bulunmaktadır. Merkezi uygarlığın yöredeki temsilini yapan Nemrut'a karşı Hz. İbrahim'in öncülük edip yürüttüğü mücadelenin hem etnisite temelli hem de peygamberlik geleneği kapsamında olduğunu belirtmek gerekir. Tanrı kral sisteminin zihniyetini temsil eden putları kırarak onların sistemine karşı yürüttüğü mücadelede sonuç, Hz. İbrahim'in mancinikle ateşe atılması ve Urfa'da yaşayamaz duruma gelmesidir. Yine göçün sonunda gidilen Mısır'da da Hz. İbrahim'in eşi Sara'ya Firavun'un göz koyması, onu elde etmeye çalışması ve sonrasında yaşananlar Hz. İbrahim'in merkezi uygarlığın temsilini yapan merkezlerle yaşadığı yapısal çelişkiyi ele vermektedir. Hem Sümer hem de Mısır sistemleriyle yaşanan çelişkiler göstermektedir ki ortada bir kan uyuşmazlığı, farklılık bulunmaktadır. Hz. İbrahim'in yürüttüğü mücadeleyi birkaç başlık altında ele almak mümkündür.

1- Hz. İbrahim her şeyden önce işe mevcut zihniyete saldırarak ve kendi zihniyetini oluşturarak başlar. Çünkü tüm peygamberler gibi toplumsal inşaların zihninin bir ürünü olduğunun çok iyi farkındadır. Sistemin gücünü aldığı tanrılar şahsında egemenleri dolayısıyla devleti meşrulaştıran ve toplumu sürüleştiren, devleti de çöban işleviyle olmazsa olmaz kılan tanrı kral merkezli mitolojiye ve onun sembolü anlamına gelen put sistemine karşı çok amansız bir mücadele yürütür. Putlara –onun şahsında putların temsil ettikleri tanrı krallara- karşı mücadelesi o kadar radikaldir ki, söylenceye göre onların tümünü parçalama eyleminde bulunur.

Putlar şahsında merkezi uygarlığın temsilcilerine ve onun ideolojik argümanlarına saldırırken, duruşunu çok temel ve önemli hususlara dayandırır. Hz. İbrahim öncelikle *'insanların tanrı olamayacaklarını, tanrıların da insan olamayacağını'* belirterek, tanrıyı soyut, görülmez kılar. Aynı zamanda pek çok tanrı yerine bir tanrının var olduğunu söyleyerek çok tanrılı dönemi zihniyette adeta sonlandırır. Zira bilindiği gibi dönem tamamen çok tanrılı bir dönemdir. Zaten söyleneceye göre tanrı kral Nemrut'un ölümü bir sineğin beynine girmesi sonucu gerçekleşecektir. Yani Nemrut'un ölümü beyinden kaynaklanan bir ölümdür. Açık ki bu söylenece, darbeyi zihniyetten yediğinin mitolojik ifadesi olmaktadır.

Peki, Hz. İbrahim'in insanın tanrı olamayacağını söylemesi ve tanrıyı göğe yükseltmesi acaba insanlar için iyi mi, yoksa kötü mü olmuştur? Çünkü o güne kadar devleti bilfiil tanrılar yönetmektedir. Dönem zaten bu nedenle tanrı-krallar dönemi diye adlandırılmaktadır. Ne kadar çok devlet o kadar çok tanrı-kral. Devletteki merkezileşmeye ve tekleşmeye paralel olarak tanrıların sayısında da azalma ve giderek tekleşme gerçekleşir. Tanrı sayısı tamamen devletlerin ve onu yöneten kral ve imparatorların gücüne bağlıdır. Hz. İbrahim'e dayalı olarak gelişen tek tanrılı dinlerde gökyüzüne yükseltilen tanrının yeryüzündeki gücünü devlet kullandığından acaba görünen tanrıdan daha güçlü ve görünmez tanrıya geçiş ne kadar özgürleştiriciydi? O halde tanrıyı yeryüzünden gökyüzüne çıkarmak ne anlama geliyordu? Görünmez tanrının gücünü görünen ve günlük olarak toplum karşılığı temelinde işleyen devletin kullanması devletin toplum karşılığını meşrulaştırmış ve devleti kutsal bir kurum haline getirmiştir. Bu önemli ölçüde dinin sağladığı tanrı korkusu veya tanrıya olan inançla sağlanmıştır. Tek tanrılı dinlerin devletin en etkili bir aracı haline gelmesinin yarattığı olumsuzluklar referans alınarak Hz. İbrahim'i değerlendirmek onun oynadığı esas rolü görmezden gelmek olur.

Hız. İbrahim insanların tanrı olamayacağını söylediğinde, özünde çok yeni ve devrimci bir şey söylemektedir. Aynı zamanda devletçi sisteme de büyük bir darbe vurmaktadır. Zira tanrı düzeyinde güçlenen insan, her insan değildir, egemenlerdir. Dönem klasik kölecilik dönemidir ve kimi insanlar, Nemrut ve Firavun örneğinde görüldüğü gibi tanrı olacak denli güçlenirken, toplumun tümü, Kürt Halk Önderi'nin deyimiyle 'gölgesine bile sahip olamayacak' denli güçsüz ve köledir. Dolayısıyla sanki tüm insanlar tanrı oluyormuş da Hız.

İbrahim insanın elinden bunu almıştır, gibi bir yaklaşım son derece yanlıştır ve bu yaklaşım, sadece egemenlere hizmet eder. Hz. İbrahim, toplum karşısı bir tanrı gibi olan kral Nemrut'a ve onun şahsında merkezi uygarlık sistemine *'sen tanrının gücünü kullanamazsın, sen de bir insansın, bu kadar güçlü olamazsın...'* demektedir. Böylelikle de onun toplum nezdinde kutsallığını, tanrısal gücünü kırar. Böylece söz konusu kralların gücü bu sözle büyük oranda zayıflar. Kendini tanrı ilan edenlerin yerine de tanrının görünmez oluşunu koyar. Bu da, sonrası gelişmelerden bağımsız olarak ele alındığında esasında egemenlerin gücünü kırma amaçlıdır.

Hz. İbrahim bunu yaparak 'tanrı' gibi kutsallığı ve güç kümelenmesini tüm insanların sahipleneceği bir olgu haline getirmiştir. Çünkü göğe yükseltile tanrı, herkese eşit mesafeye getirilmiş tanrıdır. Hâlbuki zigguratlardan beri gelen devletçi gelenek tanrıyı zigguratın en üst katına yerleştirmektedir. Ve onlara en yakın kesim olarak da rahipleri, egemenleri belirlemektedir. Yani ziggurat sistemine göre tanrı herkese eşit mesafede değildi. Zira tanrı, zigguratın en üst katındaydı, hemen altında rahip ve egemen kesimler vardı. En alt katta ise toplumun egemenler dışındaki tüm bileşenleri yer almaktaydı. Hatta zigguratın her katının kapısı bile farklı idi. Tanrılar ayrı bir kapıdan, orta tabakalar ayrı bir kapıdan, halk da ayrı bir kapıdan kutsal mekân olan ziggurata girmektedir. Görüldüğü gibi tanrı herkese eşit mesafede değildir. Çünkü tanrı egemen sınıftandır, toplumu temsil etmemektedir. İşte İbrahim insandan – kast edilen egemen insanlardır- tanrılığı alıp, tanrıyı göğe çıkartınca esasında tanrıyı herkesin kalmış olmaktadır. Egemenlerin tanrısal gücü kullanmalarının önüne böylesi dini bir motifle geçmektedir. Tanrı nezdinde herkesin pozisyonunu da tanrı ile birey arasındaki ilişkiye oturtacaktır. Bu tanrısal gücün egemenlerce kullanmasını engelleme duruşu, egemenlere vurduğu en büyük darbedir. Tanrıyı herkesin tanrısı haline getirdiğinden dolayı da daha demokratiktir.

2- Yanı sıra Hz. İbrahim'in yaptığı çok önemli bir diğer devrim de o güne kadar sürdürülen insan kurban etme ritüellerine son vermiş olmasıdır. Çok yakın zamana kadar da dünyanın değişik yerlerinde bir ritüel olarak gerçekleştirilen insan kurban etmeyi daha o dönemde kaldırmıştır. Söylenceye göre uzun bir zamandan sonra Cariye Hacer'den olma İsmail'i kurban etmeye hazırlanırken, tanrının kendisine Cebrail aracılığıyla bir koç indirmesi ve onu kurban

etmesi yine toplumsal bir sorunun dini motifler kullanılarak çözülmesidir. Bunun da insana verilen değerle ilişkili ve onun bir sonucu olduğu açıktır.

3- Hz. İbrahim'in duruşu bunlarla da sınırlı değildir. Dönemde sisteme karşı mücadele iki koldan gelişmektedir. Bunlardan biri yukarıda da belirtildiği gibi sistem karşıtı olma anlamında etnisitenin duruşu, diğeri de sistemin merkezlerinde veya çevresinde sistemin içindeki değişik güçlerin, sınıfların, kesimlerin öncülük ettiği ve en genel anlamda o çağların toplumsal mücadelelerini ve sosyal demokrat kimliğini ifade eden peygamberlik geleneği olarak tanımladığımız gelenektir. İşte İbrahim'in duruşu ve mücadelesi bunlardan sadece biri değildir, her ikisini de kapsamaktadır.

Etnisitenin duruşudur, çünkü Hz. İbrahim kabilesinin önemli bir üyesidir ve kabilesinin sınıfsal ilişkilerin hâkim olduğu devletçi sistemin içinde erimesini istememektedir. Bu nedenle de hem Sümer hem de Mısır sistemiyle amansız bir mücadele içindedir. Merkezi uygarlığın dönem itibarıyla temsil eden bu iki merkezden de göç etmek zorunda kalmıştır. Göçünün temel nedeni, sistem içinde erime ve önemli ölçüde komünal ve demokratik olan kabilenin bağımsız olan varlığını hem koruma hem de onun yaşam tarzını sürdürme amaçlıdır. Hz. İbrahim'in kabilesinin birliğini korumasındaki titizliği sonraki dönemlerde Yahudilerin tüm duruşuna etki ederek kabile şovenizminin temellerini atacaktır. Ancak yine de Hz. İbrahim'in hem zihniyette hem de pratikte klasik köleciliğe karşı çok yoğun bir direniş içinde olduğu ve sisteme büyük darbeler indirdiği, sistemin temellerini sarstığı yadsınamaz.

Kavim Yaratan Peygamber: Hz. Musa

İbrahimî geleneğin bir devamı niteliğinde olan ve İbrahim'in kabilesinden kavime geçişi sağlayan Hz. Musa'nın duruşu da önemlidir. Yahudilerin kendilerini 'seçkin', 'tanrıyla evlenmiş' ve 'tanrıyla güreşecek' denli ona yakın gören bir kavim algılaması nedeniyle milliyetçiliğin kaynağında yer almaları ve bunun da Hitler örneğinde de görüldüğü gibi başta kendilerine olmak üzere insanlığa büyük kaybettirdiği bir gerçeklik olsa da kendi döneminde Hz. Musa'nın kölecî Mısır Firavun düzeniyle ciddi bir mücadele içine girdiği bilinmektedir.

Milliyetçi söylem ve pratiklere kaynaklık etmesinin ötesinde, Yahudiliğin demokratik uygarlık hanesinde ele alınmasını gerektiren

ne vardır diye sorulduğunda, Yahudiliğin pek çok açıdan özünde bir ahlaki çıkış olduğu ve köleci sistem karşıtlığı yaptığı görülecektir. Nemrut tanrı krallığından kaçan Yahudiler, yeni bir tanrı kral sistemi olan Firavun sistemine gireceklerdir. Nemrut sistemiyle çelişki yaşamış olan Yahudilerin, aynı sistemin farklı bir versiyonu olan Firavun sistemiyle de çelişmesi kaçınılmazdır. Nitekim gerçekleşen de bu olmuştur. Yahudiler daha çok alt tabakadan bir topluluk görünümündedir. Köleci sistemin ezdiği bu kavmi kurtarmak için Hz. Musa'nın çok büyük bir mücadeleyi hem Firavun'a hem de içten Yahudilere karşı verdiği pek çok tarihi söylenceden anlaşılmaktadır. Sonuçta gerçekleşen Yahudilerin Mısır köleliğinden kurtarılması olmuştur. Bu çıkışta da hem sınıfsal hem etnik hem de dinsel unsurlar rol oynamaktadır.

Kaba anlamda Yahudileri, bu köleci egemenlikten kurtarmanın ötesinde Hz. Musa, daha çok da toplumu ahlaki kurallar temelinde inşa etmeye koyulur. Belki de peygamberler içinde kendi toplumu tarafından onun kadar uğraştırılmış başka bir peygamber yoktur. Gerçekten de çok büyük bir dirayetle kendi toplumuna biçim vermeye çalışmıştır. Bu konuda kendi kavminin çok gelgitli bir grafik çizdikleri, peygamberlerine çok büyük sorunlar çıkardıkları bilinmektedir. Buna rağmen kavmi, kölelikten kurtarma ve yeni toplumsallığı On Emir üzerine kurduğu ahlaki kurallar temelinde örgütlemeye çalışmalarını hep sürdürmüştür.

On Emir şöyledir:

“Ben seni kölelikten kurtaran Yehova'yım.

- 1- Benden başka tanrıya tapmayacaksın.
- 2- Put yapmayacaksın.
- 3- Kendini büyükseyip Yehova adını almayacaksın.
- 4- Altı gün çalışıp cumartesi günü dinleneceksin.
- 5- Ananı babanı sayacaksın.
- 6- Öldürmeyeceksin.
- 7- Çalmayacaksın.
- 8- Yalan söylemeyeceksin.
- 9- Zina etmeyeceksin.
- 10- Komşunun varlığına göz dikmeyeceksin.”

On Emir üzerine kurulu toplumsal inşanın esaslarına bakıldığında aslında neden Hz. Musa çıkışının bir de demokratik komünal değerler çerçevesinde ele alınması gerektiği anlaşılır. Zira ‘on emir’ diye sunulanların tanrının birliğini içeren maddelerinin dışında

kalan tüm maddeler, toplumsal ahlak yasalarının doğal halde bulunan ilkeleridir. Zaten Musa çıkışını demokratik komünal değerlerin bir devamı olarak ele almamızı sağlayan husus da bu olmaktadır. Özünde Hz. Musa yeni yasalar bulmamıştır. Aslında toplumun uzaklaşması sonucu birliğini ve ahlakını yitirdiği yasaları yeniden toplumun önüne uyulması gereken kurallar olarak koymuştur. Bu yasaların da, tarihin ilk toplumuna kadar gittiği, toplumun yaşam tarzının zaten böyle olduğu gerçekliği gözetildiğinde her peygambersel çıkış gibi Musa çıkışının da demokratik uygarlık sisteminin bir parçası olması kendiliğinden anlaşılır.

Ezilenlerin Peygamberi: Hz. İsa

İbrahimi gelenekten gelen, belki de tarihin ilk 'sosyalist partisi' olarak tanımlanmayı hak eden Hz. İsa çıkışı çok daha evrensel, insancıl, demokratik ve komünaldır. Her şeyden önce İsa'nın çıkış koşulları öncekilerden farklıdır. Diğer çıkışlar klasik kölecilik döneminin gelişim ve olgunlaşma aşamalarına denk gelirken, İsa çıkışı Roma şahsında sistemin hem zirvesini hem de krizli halini yaşadığı bir döneme tekabül etmektedir.

Klasik kölecilik sistemi, hem nüfus, hem de coğrafi alan olarak artık genişleyebileceği kadar gelişmiştir. Bu nedenle de Hz. İsa çıkışı, küresel kölecilik karşısında adeta küresel çapta yani kendini herhangi bir sınırlamaya tabi tutmaksızın toplumun tüm kesimlerinin ortak tepkisinin bir dışavurumudur. Gerçekten de Roma İmparatorluğu adeta üç kıtaya yayılmış olan ve döneminin neredeyse bilinen dünyasının tümünü egemenliği altına alan bir karakterdeydi. Deyim yerindeyse, herkes Roma'nın kölesiydi. Buna paralel olarak da Roma sisteminden zarar gören, onunla çelişik duran toplumların tüm kesimlerinde dönemin düşünüş tarzıyla (din) uyumlu olarak bir 'mesih' (kurtarıcı) beklentisi vardı. İşte Hz. İsa bu koşullar içinde bir 'kurtarıcı' olarak tarihteki yerini aldı. Onu büyüten de sistem karşıtı duruşunun yanı sıra o tarihi koşullardır. İsa, Roma'nın evrensel köleciliğine karşı 'enternasyonal' olarak tanımlanabilecek bir evrensellikte tüm insanlığın sorunlarını çözmek için yola çıkmıştır. Ahla-ka, iyiliğe, güzele, insan sevgisine oldukça önem vermiştir. Zaten İsa'nın kendisi, kendilerini şehir hastalıklarından korumak için kırda küçük topluluklar halinde yaşamayı seçen, özel mülkiyeti reddeden, tüm mal varlığını birliğe adayan, üretimi ortaklaşa ve asgari ihtiyaçlar temelinde bizzat yapan ve her türden birikime karşı du-

ran Esseniler tarikatının bir üyesidir. Bu tarikat tüm insanların eşit olduğuna inanan, kölelik ve cariyeliği kabul etmeyen, köle ve efendiye bir sayan ve cemaat bilinciyle örgütlenen bir tarikattır. Toplumsal ahlaka verdiği önem nedeniyle en ufak bir erdemsizliği bile cezalandıran ve üye olmak isteyenleri iki yıl gözetim altında tutarak, onları değişik sınavlardan geçiren, inanç temelini de 'Yahveh aşkı, ruhun sonsuzluğu ve ahrete iman' üzerine kuran bir yapıdadır. Esseniler erdemin ancak huzur ve sükûn içinde gelişip yayılabileceği inancıyla savaşlara ve kargaşaya da karşıdır.

Sayıları birkaç bini bulan bu tarikat, dervişane yaşam tarzı nedeniyle halk tarafından da önemli ölçüde benimsenir. Zaten bu nedenle de pek çok kişinin çocuklarını eğitim için bu cemaate teslim ettiği söylenmektedir. *"Yahveye karşı takvadan, insanlara karşı adaletten ayrılmamak, sözle, işle kimseye zarar vermemek, zulümden kaçınmak, adaletle yardım etmek, bütün kudretler yahveden geldiği için otorite sahiplerine itimat etmek, kendisi otorite olursa bunu kimseye karşı kullanmamak"* şeklinde ant içen mezhebin pek çok konuda Hıristiyanlığı önemli ölçüde etkilemesi, hem yaşam tarzı itibarıyla hem de İsa'nın tarikatın bir üyesi olması nedeniyle kaçınılmazdır.

İçinden çıktığı Esseni Tarikatı'nın tümünden bir komünal topluluk olduğu, sistem dışı yaşadığı ve öncülerinden olan Yahya'nın öldürülmesi de gözetildiğinde Hz. İsa çıkışı ve direnişi daha iyi anlaşılacaktır. Hz. İsa her ne kadar Yahudi toplumunun içinden çıkmış olsa da, Yahudilerin siyonist ve milliyetçi yaklaşımlarından tümünden kurtulmuş bir kişiliktir. O sadece Yahudi kavmi için gelmiş bir peygamber değildir. Tüm insanlık için gelmiştir ve tüm insanlığın sorunlarını çözmeye çalışmaktadır. Mademki tüm insanlık köleleştirilmektedir o halde tüm insanlık kurtarılmalıdır. Bu yönüyle evrenseldir, daha komünaldır, daha toplumsaldır.

Sistemle uyuşmayan, sistemin reddi üzerinden ortaya çıkan İsa çıkışı, zaten hemen egemen çevrelerce tepkiyle karşılanacaktır. Roma köleciliğiyle işbirliğine giren Yahudi din adamlarının da yönlendirmesiyle İsa, bilindiği gibi çarmıha gerilecektir. Çarmıh sonrası, havarilerinin öncülüğünde yayılan dini, tam üç yüz yıl Roma İmparatorluğu'na karşı amansız bir mücadele yürütür. Bu kesinlikle hiç de küçümsenmemesi gereken çok önemli bir direniş geleneğidir. Günümüzde kapitalist moderniteye karşı mücadele etmenin zorlukları gözetildiğinde, o dönemin merkezi uygarlık modernitesini oluşturan Roma'ya karşı bu kadar uzun süre ve gittikçe güçlenen bir

tarzda mücadele yürütmek hiç de kolay değildir. Zaten yürütülen mücadele sonunda Roma İmparatorluğu içten Hıristiyanlığın, dıştan da etnisitenin yürüttüğü mücadelenin bileşik etkisiyle yıkılacaktır. Yıkılan Roma esasında kölecî sistemin kurum ve zihniyetiyle yıkılması anlamına gelmektedir. Böylelikle toplumlar tarihinde 'kölecî dönem' diye tabir edilen bir dönem kapanacak, adına 'feodal dönem' denilen köleciliğin yumuşatılmış hali olan yeni bir çağ başlayacaktır.

Son Peygamber: Hz. Muhammed

İbrahîmî dinlerde bir diğêr önemli gelenek de evrensel çapta ama gecikerek gerçekleşen İslamî gelenektir. Hz. Muhammed'in öncülüğünde gerçekleşen bu gelenek Ortadoğuş gerçekliğıyle de bütünleşerek günümüzde hala canlılığını korumaktadır. Tartışılmaz kılınan bu geleneğın de diğêr peygamberlikler gibi bir toplumsal ve siyasal proje olduğı açıktır. Bugün de tüm canlılığıyla yaşayan bu gerçekliğın özünün doğru kavranması büyük önem taşır. Zira İslam adına hareket ettiğini iddia ederek, toplumun dinî duygularını istismar eden bir egemenlik kültü vardır ki bu istismarcı kesimlere karşı demokratik komünal geleneğı korumak gerekir.

Hz. Muhammed de dâhil tüm peygamberlerin gerçekleştirdiklerini kendi dönem koşulları ve toplumsal yapı gözetilerek ele almak durumundadır. Toplumsal gerçekliklerin inşa edilmiş gerçeklikler olması, toplumsal yapılanmaların öncelikli olarak bir zihinsel inşa sürecine tabi tutulduğunu gösterir. Bu nedenle de yaşamın doğru kurulması büyük önem taşır. '*Yanlış hayat doğru yaşanmaz*' diyen Adorno'ya tam da bu noktada atıfta bulunmak konumuz açısından önem taşır. Tanrı adına gerçekleştirilen bir zihinsel inşa sürecinin öncüsü olan peygamberlerin zihinsel kapasiteleri ve günün koşulları, oluşturdıkları sisteme damgasını vurur. Tüm peygamber-sel çıkışlar kendi dönemlerinin bilme kapasitelerini önemli ölçüde temsil ederler. Bunu temsil edemezlerse yani toplumu üzerine inşa edecekleri zihinsel gücü oluşturamazlarsa, zaten peygamber olmazlar. Ancak yine de onların bilmeleri kendi dönemlerinin bilme sınırıyla sınırlanmıştır. Bu açıdan da neden daha fazla bilmedikleri veya neden şunu da söylemedikleri, şu yanlış görmedikleri nedeniyle yargılanamazlar. Tarih okumamızda kendilerini dâhil edeceğimiz uygarlıksal nehrin hangisi olacağını, onların neyi kurtarmak adına yola çıktıkları, neyi amaçladıkları belirler. Sadece sonuçlara bakarak herhangi bir toplumsal çıkışı uygarlıksal akıştaki nehirler-

den birine dâhil etmek yanıltıcı olacaktır. Bu çerçevede ele alındığında her şeyden önce Hz. Muhammed'in içine doğduğu koşulların köleliğin de tümünden ortadan kalkmadığı feodal dönem koşulları olduğunu söylemek gerekir. Batı'da Hebaşistan, Doğu'da Sasani, Kuzey'de de Bizans devletleriyle çevrelenmiş, parçalı ve merkezin çevresi kılınmış bir Arabistan gerçekliği, içine doğulan ülkedir. Öncesinde küçük çaplı kimi devletleşme denemeleri olsa da toplumun tümünden devletli kılındığından bahsetmek mümkün değildir. Toplumda daha çok doğal toplum -ki Semitiklerde çobanlık ve göçerlikten kaynaklanan güçlü bir ataerkilliğin olduğunu belirtmek gerekile devlet arasındaki hiyerarşik aşama yaşanmaktadır. Devletlere beşiklik eden kentlerde bile durum böyleyken, göçebe topluluklar olan Bedeviler içinde demokratik komünal değerlerin yaşam bulması daha yaygındır. Özcesi o dönemde, kabile kültürü ve kabilecilik en belirgin özelliştir. Bu yönüyle toplum, devletli yapılarda görüldüğü gibi merkezi değil de parçalı bir durumu yaşamaktadır.

İslamiyet'in çıkışına tanıklık eden Mekke, Medine ve Taif şehirleri aynı zamanda Arabistan Yarımadası'nın da en stratejik yerleridir.

Arabistan'ın siyasi, ekonomik hatta dini 'merkezi' konumundaki Mekke, önemli bir ticaret merkezi olmasının yanı sıra 'Kutsal Kâbe'ye sahip olması itibariyle de Arabistan'ın en önemli yerleşim yeridir. Zengin bir kenttir. Şam ve Yemen arasındaki ticaretin kavşağında yer almasının yanı sıra 'haram ayları' denen aylarda gerçekleştirilen ve kan davalarının ertelendiği, öldürülme korkusunun olmadığı, talan ve baskının yapılmadığı Kâbe ziyaretlerinde her türden mal değiş tokuşunun yapıldığı panayırlardan dolayı zenginleşiyordu. 'Kutsal Kabe'ye sahip olması belki de Mekke'nin en büyük avantajıdır. Zira Kâbe sayesinde Arabistan Yarımadası'nın hem dini hem siyasi hatta hem de ekonomik merkezi olma ayrıcalığına kavuşuyordu. Daha İslam öncesinde kutsal mekân olan, ekonomik siyasi getirisi fazla olan Kâbe'nin kontrolünü elinde bulundurma önemlidir ve güç dengelerinin değişiminde en önemli nedenlerin başında gelmektedir.

Kâbe'nin kontrolü ağırlıkta Kureyşilerde olmuştur. Hz. Muhammed'in de mensubu olduğu Kureyşilerin Haşimi kolu ile Kureyşilerin diğer bir kolu olan Beni umeyyeler arasında tarihten gelen ve merkezinde Kâbe'yi kontrolde tutmak olan bir çelişki vardır. Kuşkusuz Muhammed'in çıkışını buna bağlamak doğru değildir, ama Kureyşilerin hakim kolunun toplumsal olarak baskı, sömürü, adalet-

sizlik ve haksızlığı temsil eden konumuna karşı gösterilen tutumun Muhammed'in çıkışında etkisi olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu durum, sınıfsal ve siyasal faktörlerle de birleşerek özellikle de Hz. Muhammed'in vefatından sonra etkisini İslam'ın genel gidişatı üzerinde çok ciddi düzeyde gösterecektir.

Mekke'ye göre tarıma daha elverişli olan Medine de Mekke gibi Baharat Yolu üzerindedir ve önemli bir merkezdir. Ana tarafından Hz. Muhammed'in akraba olduğu bu kent, Mekke'ye göre daha yumuşak bir siyasi iklime sahiptir. Bunda Mekke'nin ticaretle, Medine'nin ise daha çok tarımla uğraşmasının etkili olduğu söylenebilir. Yine kimi tarihçiler, Mekke'nin ataerkil kültüründe, Medine'nin ise anaerkil kültüründe daha baskın olduklarını değerlendirirler. Medine'de Arapların yanı sıra Yahudiler de yaşamaktadır. Zaten Yahudi Beni Kureyza kabilesi daha sonra Hendek Savaşı döneminde taraf tuttuğu gerekçesiyle Hz. Muhammed'in kararıyla tüm erkekleri kılıçtan geçirilmek suretiyle cezalandırılacaktır. Medine'nin bu yumuşak yapısı, Mekke ile rekabet içinde oluşu ve tek tanrılı dinlere Hıristiyanlık ve Museviliğin etkisiyle yabancı olmaması Hz. Muhammed'in orada gelişme imkânı bulmasında kolaylaştırıcı olmuştur.

Bir site-devlet görünümünde olan ve güçlü bir kabile aristokrasisiyle yönetilen Mekke'de Kureyş, Esed, Kılâb ve Huzaa kabilelerinden oluşan konfederasyon bulunmaktadır. Toplumsal form olan kabilelere paralel olarak her kabileyi temsil eden bir totemin bulunması yaygın olan inanç gereğidir. Bu kabile totemleri de Kabe'de Lat, Menat, Uzza ve onların da en büyüğü olarak Hübel olarak sembolize edilmektedir. Bedeviler arasında ise özellikle her şeyi canlı gören animist inanın çok güçlü yaşandığı değerlendirilmektedir. Doğaya yabancılaşmadan, onunla yaşayan kır-çöl toplumlarında inanın animist olması zaten kaçınılmazdır.

Yanı sıra bölgede kendisini Hz. İbrahim'e dayandıran ve Hz. Muhammed'in kendisini ondan saydığı Hanif din, yani Sabilik de hayli yaygındır. Tek tanrı inancına dayanma, beş vakit namazı ve tevhidi esas alma; bayram, hacca gitme, meleklerle inanma, abdest alma, ahrete iman, yeniden dirilme, ölü yıkama, kefenlenme, mezar başlarında okuma gibi inançların yanı sıra; zina ve şarabı yasaklama gibi Sabilik inançları, İslamiyet'in de kendisine esas alacağı dini gelenekler olacaktır. Tüm bunlara ve uzunca tarihine rağmen Sabilîğin İslamiyet kadar etkili olamamasının başta gelen nedeni ise, toplumsal koşulların olgunlaşmaması ve siyasi bir güç haline gelememesidir.

Bu koşullar içinde yeni bir toplum inşasına girişen Hz. Muhammed, toplumu inşa etmek için gerekli olan zihinsel gücü tek tanrılı dinlerin geleneğini sürdürmekte bulur. Bunda Sabilik ile birlikte tek tanrılı dinlerin etkin olması belirleyici rol oynamıştır. Ancak Hz. Muhammed bunu yaparken, onların özlerinden boşaltıldığını, hak yolundan saptırıldığını belirterek, onların özlerini özünde kendi dininin temsil ettiğini belirtecektir. Onları da reddetmeden ama onların toplumsal ihtiyaca cevap vermediği ve bozuldukları iddiasında bulunarak böylesi zorlu bir işe girişecektir. Ama bu hiç de kolay olmayacaktır.

610 yılında vahiy almaya başlayan ve çalışmalarını ilk üç yıl gizli olarak sürdüren Hz. Muhammed, sonunda Mekke'de barınamayacak ve Medine'ye göç etmek zorunda kalacaktır. Mekke'yi fethettiği tarih olan 629 yılına kadar da Medine'de üstlenerek yeni toplumunu kurma çalışmalarında kah savaşacak kah barış yapacak ama özünde de toplumunu içten inşa etmesini sağlayacak olan zihniyetini oluşturacaktır.

Bu çerçevede Hz. Muhammed'in en büyük başarısının inançta teklikle ideolojik olarak, merkezi devlet oluşturmak suretiyle de siyasi olarak Arap toplumundaki bu parçalanmışlığı aşması olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Arap toplumunda klasik aristokratik iktidara karşı alt kesimlerin de desteğini alarak orta sınıfın güçlenme çabalarını başarıya taşımak anlamına gelen bu sonuç, büyük bir mücadelenin ürünü olmuştur.

Çıkışı Nasıl Değerlendirmeli?

Tüm peygambersel çıkışlarda olduğu gibi Hz. Muhammed'in çıkışında da parçalanmış, yozlaşmış toplumu kurtarmak için ahlaka dayanarak toplumu yeniden inşa etme yaklaşımı hâkimdir. Hz. Muhammed'in de diğer peygamberler gibi toplumunu zihniyetinin gücüne dayanarak inşa etmeye çalıştığı açıktır. Bunun için hem kendisiyle hem de çevresiyle çok yoğun bir mücadele içinde olduğunu söylemek gerekir. Şüphesiz ki Hz. Muhammed'in zihinsel gücü, dönemine göre ve kendisinde yarattığı düzey oranında ele alınmak durumundadır. Toplumsal önderlikler biraz da söylemlerini ve vazalarını kendi iç yoğunlaşmalarından çıkarırlar. O nedenledir ki teori ve pratikleri arasında çok ciddi bir farklılık gerçekleşmez. Hz. Muhammed'in de kendinde oluşturduğu kadar bir toplum inşa etmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla kendisinin sınıfsal karakter

teri, yaşam duruşu toplumu üzerine kurmak istediği zihniyete direkt etki edecektir.

Önderliğimiz Hz. Muhammed çıkışının anlamını ve içinde barındırdığı eksiklikleri çok özlü bir şekilde şöyle değerlendirmektedir:

“Klasik Roma, Bizans, Sasani, hatta eski Firavun ve Nemrut düzenlerini istemediği, onları şiddetle eleştirdiği bilinmektedir. Bu yönüyle güçlü bir uygarlık eleştiricisidir. Fakat gerek çağının maddi koşulları, gerek ideolojik kapasitesi onun ‘site’ anlayışını açıklamaya yetmez. Zamanımızdaki sosyalistlerin alternatif geliştiremeyeşine benziyor. Ama ahlaka çok büyük çağrı yapması, uygar toplumun hastalıklarının tamamen farkında olduğunu gösterir. Bu yönüyle güçlü bir reformcu, hatta devrimcidir. Ahlakın egemen olmadığı toplumu tanımamaktadır. Sermaye faizine getirdiği kurallar, kapitalist toplumun hastalık halindeki gelişimine de engeldir. Muhammed’in yapısından ilk elden bu hususlarda Hristiyanlığın ve Yahudiliğin önünde olduğunu yorumlayabiliriz. Kölelik karşıtı eğilimi bilinmektedir. Son derece şefkatli ve azat etme yanlısıdır. Kadın yaklaşımı özgür ve eşitçi olmaktan uzak olmakla birlikte, kadının derin köleliğinden de nefret etmektedir. Birçok eş ve cariye sahibi olmasından çıkaracağımız sonuç bu iki eğilimi de barındırır. Toplumda mülkiyet ve sınıf farklarını tanır, ama tam bir sosyal-demokrat gibi aşırı vergilerle tekelleşme ve toplumsal hâkimiyetlerini önlemeye çalışır.”

Kendisinin ve İslamiyet’in sınıfsal karakteri ve dönem gerçekliği geliştirilmek istenen ahlakın doğal toplumdaki gibi saf olmasına el vermez. Bu anlamda tüm peygambersel çıkışlarda ahlaki ve politik toplumdaki demokratik komünal değerlerin en saf haline hiç bir açıdan rastlanmaz. Ancak eksik de olsa devletçi sistem karşısında bir demokratik komünal değer savunusu vardır. Dolayısıyla ne temsil etmeye çalıştıkları ahlakı tümünden demokratik komünal değerlerin en güçlü bir savunusu biçiminde ele almak doğrudur, ne de sonuçta egemenlikçi sistemi güçlendirmelerinden hareketle, demokratik komünal değerler adına hiçbir şey temsil etmediklerini iddia etmek doğrudur. Her iki yaklaşım da objektiviteden uzaktır. Doğrusu demokratik komünal değerleri temsil etmeye çalıştıkları, devletçi sistem karşısında toplumun güçlendirilmesine çalışmalarına rağmen bunda yetersiz kaldıklarıdır. Daha çok da sistemi yumuşatmaya çalıştıklarıdır.

Dönemde kölecilik kurumlaşmış bir gerçekliktir. Hz. Muhammed çıkışında kurumlaşmış olan bu köleliğe tümünden ve radikal bir şekilde karşı çıkılmaz. Buna karşı geliştirilen şey, 'kölelere ağır yük bindirilmemesi, onlara yardım edilmesi, işlenmiş günahlardan tövbe edildiğinde kefarete olarak köle azat edilmesini teşvik etme, köleler dövülürken onların yüzlerine vurmama, köle ve esirlerin özgürlüğü için malını mülkünü harcamanın sevap olduğunu teşvik etme'... biçiminde özünde köleliği kaldırmayan, onu sadece yumuşatan pratik tedbirler alınmaya çalışılmaktadır.

Dönem ekonomik olarak çok büyük dengesizliğin olduğu bir dönemdir. Buna karşın yoksulluk konusunda bulunan çözüm radikal değildir. Yoksullara karşı merhametli olmak, fitre ve zekat vermek bulunan formüldür. Yine günahların kefareti olarak yoksulların giydirilmesi, doyurulması da başvurulan yollardandır. Eşitliği her açıdan hedefleyen buna göre hareket eden bir pratikten ziyade daha çok da toplumdaki dengesizlikleri belli bir dengeye oturtmaya çalışan bir reform yaklaşımı esas alınmıştır.

Dönem haksız kazancın, el koymanın, güçle ele geçirmenin yoğun olduğu bir dönemdir. Buna karşı bulunan çözüm de, faizin yasaklanarak haksız kazancın engellenmesidir. Bunun çalışmadan parasına para katan ve bunun için her türden ahlaksızlığa başvurmaktan çekinmeyen tefeci, kapitalist kesimlere karşı geliştirilen çok büyük bir sınırlama ve önemsenmesi gereken bir tedbir olduğu bilinmelidir. Bu ahlaksız kesimlere karşı toplumun bir nebze de olsa savunulduğu, korunduğu söylenebilir.

Dönem Arabistan'ın kimi yerlerinde ilk çocuğun kız olması halinde kadının canlı canlı gömüldüğü bir dönemdir. Buna karşı bulunan formül ise, kadının bu halden kurtarılması, erkeğin daha şefkatli yaklaşması gereken bir ikinci cins formülüdür.

Bu gibi daha çok da sistemi yumuşatıcı örnekleri çoğaltmak mümkündür. Temel yaklaşımın daha yaşanılır bir düzen yaratmak olduğu, sistemin kaba sömürsünün ve çok katı yüzünün aşılma istendiği görülmektedir. Tüm bunların yanında Hz. Muhammed'in toplumu inşa etmede ahlaklı bir insan yaratmaya çalıştığını görmekteyiz. Üzerine toplumun inşa edileceği bir toplumsal manifesto olan Kuran-ı Kerim bunu gerçekleştirmek için 'Allah'ın kelamı' olarak işlev görmektedir. Yalan söylemek, zina yapmak, hırsızlık etmek, başkalarının malında gözü olmak, aç gözlü olmak, bencil davranmak vb. yasaklanırken; toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi hedefle-

yen pek çok değere de rastlanmaktadır. Bayramlar tamamen toplumsal barışı sağlamayı, halden anlamayı, toplumsal kaynaşmayı amaçlayan ve kökü doğal topluma kadar giden bir geleneğin sürdürülmesi demektir. 'Eşref-i mahlûkat' olarak adlandırdığı insanı güçlendirmek için onu 'cihad-ı ekber' diye tanımladığı nefis mücadelesine davet ettiği ve bunda başarılı olunduğu ölçüde dış düşmana karşı da güçlü olunacağı tespiti önemli ve doğru bir tespittir.

Medine'deki ilk dönemlerde Hz. Muhammed'in kadın-erkek ayrımı yapmaksızın doğrudan demokrasiyi belli ölçüde gerçekleştirdiği görülmektedir. Camiler o dönem toplumdaki tüm yetişkinlerin toplumun her türden sorununu tartışarak karara bağladığı birer meclistir. Bir eğitim, tartışma ve karar alma mekânıdır. İnsanların politikayı öğrendikleri ve politik bir insan olarak yaşama katılmalarını sağlayan bir mekândır cami. Bu yönüyle o dönemin demokratik siyaset merkezleri anlamına gelmektedir. Günümüzde özellikle de devlet dışı toplumsallığı örgütlemek için geliştirilmek istenen meclis çalışmalarında yaşanan zorlanmalar gözetildiğinde, camilerin ilk halinin hiç de hafife alınmaması gerektiği gerçeği açığa çıkar. Yanı sıra camiler ibadet yeridir, belli bir döneme kadar da kadınların da camide erkeklerle birlikte ibadetlerini yaptıkları bilinmektedir. Ayrışım, kadının caminin dışına itilmesi daha sonralara tekabül etmektedir.

Sonuç itibariyle özelde İslamiyet'te genelde tüm peygambersel çıkışlarda doğal topluma dayanan, demokratik komünal değerlerin savunusunu görmek mümkündür. Bu nedenle de peygambersel hareketleri, tarihin esas nehri olan demokratik uygarlık sistemine dayandırmak, ondan saymak gereklidir. Ancak bu peygambersel çıkışların her yönüyle sistem dışı oldukları, tamamen demokratik uygarlık sisteminde yer aldıkları anlamına da gelmez. Peygambersel çıkışlar, esasında sadece bir uygarlık sistemine dâhil edilemezler, aynı anda her iki uygarlıksal nehri de temsil etmektedirler. Yani amaç, talep, ideal ve yürüttükleri mücadele bağlamında demokratik uygarlık sisteminde yer alırlarken (alt toplum); paradigmasal olarak, amaçlarına ulaşmada kullandıkları politik organlar ve araçlar bakımından da merkezi uygarlık sistemini (üst toplum) temsil etmektedirler. Mayaları bu yönüyle ikili bir karakterdedir. Önderliği-miz bu nedenle peygambersel çıkışların ahlaki olmaya çalışırken, politikayı tümünden devlete (yani devletçi paradigmaya) havale ettiklerinden söz etmektedir. Diğer bir deyişle kullandıkları araçlar (dev-

letleşerek sorunlara çözüm olma), amaçları (demokratik komünal değerler) kadar temiz değildir. Yine Önderliğimiz *“özgürlük amacı kadar araçlarının da temiz olmasını gerekli kılar”* derken bu gerçeğe dikkat çekmiştir. İktidarlı yollardan demokratik komünal değerlerin korunmasının, ahlakın hâkim kılınmasının ve toplumsal sorunlara çözüm bulunmasının mümkün olmadığını tarih fazlasıyla göstermiştir.

Dikkat edilirse, peygamberlik geleneğini demokratik komünal değerlerin tarihi bağlamında bir sistem karşıtı mücadele olarak ele almaktayız. Diğer yandan da özellikle de tek tanrılı dinlerin bir ürünü olan feodal dönemi *‘olgunlaşmış kölelik’* dönemi olarak adlandırmaktayız. Çünkü feodalizm köleliği aşmamıştır, aksine köleliği daha da derinleştirmiştir. Feodal dönemin temel ideolojik formasyonunun tek tanrılı dinlerin olduğu gözetildiğinde tek tanrılı dinlerin devletçi geleneğe daha güçlü argümanlar sunduğu görülür. İşte bu çelişkili ve kafa karıştırıcı gerçekliğin altında yatan şey, peygamberlik geleneğinin kendisini dayandırdığı zihniyetin yetersizliğidir. Zihniyet ve teorileri yeteri kadar sistem dışı olmamıştır. Sistem dışı olmadığından da sistemin etkisinden kurtulmak mümkün olmadığı gibi, onun içinde erimek de kaçınılmaz olmaktadır. Yine peygamberlik geleneği sistem dışı olamazdı, çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi özü itibarıyla sınıfsal çıkışlardır. Bu bile tek başına bu geleneğin sistem içi olması için yeterlidir. Çünkü sınıfa dayalı mücadelelerin iktidar eksenli yürütülmesi kaçınılmazdır. Kaldı ki alt toplumsal kesimlerin desteğini alsalar da esas olarak orta sınıfı temsil karakterine sahiptirler.

Nitekim önde gelen peygamberlerin tümünde bir devletleşme eğilimini de gözlemlemekteyiz. Hz. İbrahim’in kendi kabilesinin birliğini korumasındaki ısrarının öteki yüzünde kabilenin şefliğini yitirmemeye özen göstermesi vardır. Hz. Musa saray mücadelesinde yenilmiş bir prenstir. Dört kutsal kitaptan birinin indirildiği peygamber olan Davut’un Yahudilerin tarihinde MÖ. 1010’da ilk devleti kuran kişi olduğu unutulmamalıdır. Enternasyonal olan ve gerçekten de insanlığın kurtulması için elinden geleni yapmaya çalışan Hz. İsa bile ‘Sion’un Kızı’ olarak tanımladığı Kudüs Krallığını ele geçirmeye, diğer bir deyişle Kudüs’ün kralı olmayı hedeflemiştir. Hz. Muhammed ise zaten daha yaşarken İslam devletini kurmayı, Arabistan’a tümünden hakim olmayı başaracaktır.

Dikkatle bakıldığında devletleşerek sorunları çözme yaklaşımının neredeyse tüm peygamberlerde ortak olduğu gözlenmektedir. Bu onların kötü niyetli ve çok büyük iktidar heveslileri olduklarını göstermez. Sadece kötü araçlarla çok iyi amaçları gerçekleştirmeye çalışırken, karşıtlarına dönüşmekten kurtulamadıklarını gösterir. Devletsiz amaçlarına ulaşamayacaklarını düşünmektedirler. Aynı yolun yolcusu olarak Marksist pratik de örnek verilebilir. Sınıfsızlığı sağlamak için kurulan sınıf egemenlikleri, benzer bir iktidar ve devlet olmaktan öteye bir adım atamamıştır. Çünkü sınıfa dayalı mücadeleler nihayetinde bir sınıfın elinde olanın diğer sınıfın eline geçirilmesidir. Böylesi bir durumda da gerçekleşen, Hegel'in deyiimiyle 'efendi' ile 'köle'nin yer değiştirmesi oluyor. Yani herhangi bir sınıf, mevcut hiyerarşik devletçi sistemi özü itibariyle aşan alternatif bir toplumsal sistem kuramaz. Çünkü hiyerarşik-devletçi sistemi yaratan temel üçlünün (sınıf, kent, devlet) içinde sınıf da yer almaktadır. Bundan dolayı da ister en alt sınıflar olan köle-serf ya da proleter-yaya, ister orta sınıflara, tüccarlara dayalı olsun, geliştirilmeye çalışılan alternatif sistem arayışlarından ancak devletçi sistem ortaya çıkar. Sistem içi bir duruş ve zihniyetle sistem dışı bir sistem ve yaşam kurmak mümkün olmamaktadır. Toplumsal inşaların zihniyetin ürünü oluşları ve zihniyetlerinin de sistem içi olduğu gözetildiğinde bunun kaçınılmaz olduğu anlaşılır. Tam da bu noktada peygamberlik geleneğini neden sistemi yumuşatmaya yönelik bir direniş olarak adlandırdığımızı, yine onların neden sistemi aşamadıklarını anlamak için zihin yapılarını, devletçi sistemin zihin yapısıyla bağlantılı bir şekilde ele almak yararlı olacaktır.

Devletçi Sistemin Zihinsel Şifreleri

Devletçi sistemin kendisini üç temel ayak üzerinde kurduğunu, zihniyet inşalarını en genel anlamıyla bu üç temel ayağa dayandığını belirtmek mümkündür. Bunlar, toplumun parçalanmasının meşrulaştırılması, toplum-doğa ilişkisinin iktidar eksenli ele alınması ve erkek-kadın özgür birlikteliğinin yok edilerek cinsiyetçiliğin inşa edilmesidir. Zaten bu nedenledir ki Önderliğimiz toplumsal doğa çerçevesinde inşa edilecek toplumun gerçekleşmesini 'demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması'na dayandırdı. Bu konuya devletçi sistemin genel zihinsel örgüsünü ele alarak yaklaşmakta yarar vardır.

Hiyerarşik devletçi sistem özünde özne-nesne ayrımı yaratan bir zihnin ürünüdür ve bu sistemin yürütülüş biçimi hala bu biçimdedir. Bu sistem normal olan bir kafa ve düşünüş tarzından ortaya çıkmamıştır. Anormal ve doğadışı özelliği nedeniyle ki bu dönemi değerlendirirken, sapkınlık olarak ele almaktayız. Sapkınlık özelliği, toplumsal doğanın komünal olan özünden gerçekleşen kopuştan kaynaklıdır. Kopuş toplumsallıktan ve buna göre olma anlamına gelmek üzere ahlaktan bir kopuştur. Bu da insanın var oluş şartı olan toplumsallaşma ile oynamak anlamına gelir ki zaten doğa dışı oluşu buradan kaynaklanır. Doğanın özünde özne-nesne ayrımı yoktur. Kuantum fiziğiyle ispatlanan doğanın özne-nesne ayrımına yer vermeyecek şekilde canlı olduğudur.

Doğadaki her bileşen, kendi eko-sisteminin yasallığına uyarken, aynı zamanda kendi yaşamına dair özne özelliği gösteren, değişik koşullar çerçevesinde kendini adapte eden etkinliğe de sahiptir. Yani kendi yaşamı hakkında söz sahibi olması itibariyle öznedir. Bu durum, yaşamak için bulunulan eko-sistemin gerekliliklerine uymak zorunluluğu ile bağımlıdır. Özne olma hali ile karşılıklı bağımlı olma hali, var olmanın olmazsa olmazı olmaktadır. Zaten atom altı dünyada gerçekleşen belirsizlik, olasılık vb gibi hususlar parçacıkların özne olma halini göstermektedir. Özne olma haliyle karşılıklı bağımlılık hali adeta doğanın dili olmaktadır. Doğada en karşıt gibi görünen şeylerde bile birbirini tamamlama, dayanışma ilkesi çerçevesinde birlikte var olma halini görmekteyiz.

Doğanın içinden ikinci bir doğa olarak gerçekleşen ve ahlaki-politik toplum diye adlandırdığımız toplumda da dile gelen, doğanın bu birbirini tamamlayan, komünal halidir. Ahlaki politik toplumun birbirini tamamlayan, birbiri için yaşayan, herkesin potansiyeline göre pratikleşme zemini bulması yönüyle organik olan, animist yaklaşımdan ötürü her şeyi canlı-değerli ve özne gören, eşitsizlik ve egemenlik üretmeyen toplumsal yaşamdan kopuş, bu nedenle aynı zamanda var oluşun diyalektiğine aykırı, anormal bir çıkış olmaktadır. İşte bu çıkışa 'köle toplumun doğuşu' anlamına gelmek üzere 'hiyerarşik toplum' demekteyiz.

Çıkış nedenlerine girmeden, Önderliğimizin egemenlikçi-devletçi kültürün temeline oturttuğu 'güçlü, kurnaz adam'ın kafasından ve pratiğinden doğan, 'ataerkillik' olarak da adlandırılan hiyerarşinin, doğal toplumun (ahlaki-politik toplum) komünal olan özünden bir kopma sonucu gerçekleştiğini belirtmek gerekir. Ahlaki-politik top-

lumun, eşitliğe ve özgürlüğe dayalı toplumsallaşmasına göre davranmak anlamına gelmek üzere ahlaki olan ve toplumun gelişmesi ve güçlenmesi için tüm enerjisiyle, büyük bir sorumluluk duygusuyla çalışmak anlamına gelmek üzere de politik olan kişiliğinde bir parçalanma yaşanmış ve 'ben' düşünülmüştür. Hiyerarşi, toplum nasıl daha da geliştirilebilir yönlü toplumsal bir kaygıdan ortaya çıkmış değildir, tersine yaşlı bilge ve şamanın ittifakı sonucu ortaya çıkmış bir sistemdir. Yani 'biz' bilincinin yerini 'ben' olgusu almıştır ve pratiğe yön veren de bu saik olmuştur. Bu nedenledir ki gençleri kendi çıkarları temelinde kullanmak üzere yanlarına çekmişlerdir. Gerontokrasi(yaşlılar yönetimi)'nin özünde de bu vardır. Bir ev düzeni biçiminde gelişmek isteyen hiyerarşik aşama, uygarlık sürecinde görülecek olan toplumsal sorunların da zeminini hazırlamıştır.

Hiyerarşiyle toplum eski sadeliğini yitirecek, ataerkillikle toplumsal cinsiyetçilik icat edilecek, güçlü-kurnaz adamın güçlenme ve toplumu parçalama denemeleri yoğunluk kazanacaktır. Toplum o birbirini tamamlayan, anlamlı bir bütünlük oluşturan komünal halinden gittikçe uzaklaştırılmaya çalışılacaktır. Artık toplum karşısında gittikçe keşfedilen bir 'ben' olgusu oluşacak ve birey-toplum bütünlüğü, hatta özdeşliği ortadan kaldırılacaktır. Doğal toplumda kapasiteleri, yetenekleri, güçleri farklı olsa da birbiri üzerinde egemenlik kurmayan, birbirini tamamlayan cinsler artık birbirine karşıt hale getirilecektir. Ahlaki-politik toplumun demokratik ve komünal olan değerleri ve onun temsilini bir sistem ve değerler toplamı olarak gerçekleştiren kadın temel hedef haline gelecektir.

Erkek toplumsal yaşamda güçlendikçe, bu güçlenmelerini mitolojilerde erkeğin gücünü sembolize edecek olan tanrı figürlerini yaratmak suretiyle meşrulaştırmaya çalışacaktır. Henüz sınıflar, köle toplulukları, büyük alt üst oluşlar gerçekleşmemişse de toplumda parçalamalara neden olan, birilerini yüceltirken, birilerini küçülten zihniyet yapısı özü eşitsizlik olan devlete sonuna kadar açık bir karakterdedir. Toplumsal değişimde bir kaos ve geçiş dönemi olarak değerlendirilebilecek olan, doğal toplumun temsilini yapan kadın ve ataerkillik arasında çok yoğun bir mücadelenin gerçekleştiği bu dönemden ataerkilliğin mutlak zaferi anlamına gelen devlet ortaya çıkacaktır. Devlet hiyerarşiyle başlayan özne-nesne zihniyetinin zaferinin bir ürünü olur. Öyle bir ürün olur ki çıkışından sonra yaratıcısının yaratanı pozisyonunda olacaktır.

Devletin olduğu yerde toplum komünal ve bütünlük arz eden özüne ters düşerek parçalanmış demektir. Devletli toplumlar parçalı toplumlardır. Biçimlerine bakılmaksızın tüm devletler, alt toplum (halk) üstündeki üst toplumdur. Devlet toplumu parçalar, bu parçalama işini hiç ara vermeksizin alt toplum üzerinde sürdürür. Zira parçalı toplum güçsüz, enerjisini birleştiremeyen toplumdur. Devlet karşısında güçlü ve iradeli bir halk görmek istemez. Güçlenen, kendi sorunlarını çözen, örgütlü ve iradeli bir toplum devlete ihtiyaç duymaz. Zaten toplumun doğası insanlık tarihinde de görüldüğü gibi devlete ihtiyaç duymayan bir özelliktedir. Bu yönüyle toplum devlet olmadan da var olabilir. Ancak devlet toplum olmadan yaşayamaz. Çünkü devlet, yaşamak, kendini doyurmak için alt topluma ihtiyaç duyar. Alt toplum devleti besleyen bir kaynaktır. Devlet bunu toplumu güçten düşürüp iradesiz kılarak, kendine bağımlı hale getirerek gerçekleştirir.

İlk devlet olması nedeniyle devlet olmanın özünü oluşturan, orijinal kaynak olan Sümer mitolojisinde alt ve üst toplum diyalektiği çok çarpıcı bir şekilde ortaya konulmaktadır. Tanrı sembolünün esasında güçlenen erkeğin kendini kutsallaştırma ve yaratıcı kılarak maddi yaşamdaki güçlenmesinin meşruiyetini sağlama anlamına geldiğini belirtmiştik. Sümer devletçi sistemi, aynı zamanda bir tanrılar düzenidir. Güç kazanmış egemen erkeği, tanrılar temsil etmektedir. Tanrılar panteonu devletli sistemin kendisi oluyor.

Devletçi sistemin zihniyeti olan mitolojiye göre insanların oluşumu, tanrıları doyurmak içindir. Mitosa göre tanrılar panteonunda daha alt sıradaki tanrılar, büyük tanrılardan kendilerini doyurmaları ve kendilerine bakmaları için bir şey yaratmalarını isterler. Bunun üzerine de kurnaz tanrı Enki'nin öncülüğünde tanrıça Nammu eliyle insan yaratılır. Yani ilk devletin zihniyetini oluşturan mitolojik ifadeye göre, üst toplumun dışındaki alt toplum, üst toplumu yani devleti doyurmak için yaratılmış hizmetçilerdir. Toplum doğuştan hizmetçi ve köle olarak yaratılmıştır. Kölecî dönem diye adlandırılan dönemin zihniyeti böyle kurulur, insanlar kralları öldüğünde canlı canlı ve gönüllü bir şekilde mezara girmeye böyle razı edilir. Dönem öyle bir zihniyet inşa eder ki ünlü düşünür Aristo toplumdaki parçalanmanın düzeyini 'köle konuşan alettir.' sözleriyle gözler önüne serer.

İnsan ve toplum olmanın özünü temsil eden, bize insana dair gerçekleri ve bozulmamış hali veren ahlaki-politik toplumun birbi-

rini tamamlayan, birbiri için yaşayan, değerli ve eşit insanları, yerini kölecilere ve kölelere bırakmıştır. Egemenlerin tanrı düzeyinde güçlendiği, toplumun kalan kesiminin de tümünden karılaştırıldığı bir toplumsal gerçeklik yaratılmış oluyor. Özcesi devlet kadını-erkeğiyle karılaştırılan bir toplum yaratır. Devleti oluşturan üst toplum özneleşirken, toplumun geri kalan kesimi de nesneleşmektedir. Devlet bununla da yetinmeyerek parçalama işini, özneleştiren-nesneleştiren sistematüğini, devletli sistemi toplum içinde de yaratarak sürdürür. Toplum üstünde geliştirdiği iktidarına, erkeğin kadının üstünde iktidar olmasını daha da güçlendirerek bu kadın-erkek ilişkilerini kendi sisteminin dayanağı haline getirir. Böylelikle iktidardan bir parça vermek suretiyle erkeği de kendine ortak etmiş olur. Aile için kullanılan 'küçük devlet', erkek için kullanılan 'evdeki despot' tanımlamaları bu gerçeklikten kaynaklanır.

Devletçi sistemin özneleştiren-nesneleştiren zihniyetinin en iyi gözlemlendiği konulardan biri de kadına olan yaklaşımıdır. Hiyerarşik devletçi sistem bir egemen erkek yaratımıdır. Ve bu sistem, kadının öncülük ettiği doğal toplumun demokratik komünal değerlerinin geriletilmesi sonucu gerçekleşebilmiştir. Geriletilen, güçten düşürülen kadın, aslında geriletilen, güçten düşürülen gerçek toplumdur. Bu yönüyle kadın bir cins olmanın ötesindedir. O, bir yaşam biçimi, bir sistem olmaktadır. Onda dile gelenler demokratik komünal değerlerin bir toplamı olmaktadır. Bu nedenle de kadının hiyerarşik süreçten itibaren egemen erkeğe karşı yürüttüğü mücadele, bir cins mücadelesi olmanın ötesindedir. Gerçek insan ve toplum olarak kalmanın mücadelesidir.

Sümer sisteminde kadın hala etkindir, eski gücünde olmasa da hala güçlüdür. Hatta Sümerlerde 'yazgı belirleyen' dört büyükten biri tanrıça Ninhursag'dır. Tanrılar panteonunun tepesinde yer alanlardandır (An, Enki, Enlil ve Ninhursag). Bu, kadının gücünü göstermektedir. Yine Sümer'de hiçbir şey yokken bile tanrıça Nammu vardır. Daha değişik pek çok mitosta da kadının gücünü gözlemlemek mümkündür. Daha çok çoban kültürünün, ataerkilliğin hakim olduğu Semitik toplulukların uygarlığın merkezi konumundaki Mezopotamya'da güçlenmesi sonrasında, kadının pozisyonunda bir güçten düşmenin daha yoğunluklu yaşandığı görülmektedir. Kürt Halk Önderi'nin 'birinci cinsel kırılma' diye adlandırdığı Enuma Eliş Destanı'ndaki Tiamat-Marduk çekişmesinde, Marduk'un kazanmasıyla kadının pozisyonunda önemli kırılmalar yaşanır. Tanrı Mar-

duk, gerçek yaşamdaki İmparator Hammurabi'dir. Devletli yaşamdaki merkezileşme, imparatorluk biçimini aldığında, çok tanrıların özellikleri de gittikçe daha az sayıdaki tanrıda toplanır. Öyle ki Marduk'un elli (50) özelliğinin, yani isminin olduğu belirtilmektedir. Özünde Marduk'un her özelliği bir tanrıya tekabül etmektedir. Tasfiye edilen veya bir merkezde toplanan her yerin tanrısı Marduk için artık bir özelliktir. Sosyal ve siyasal alandaki merkezileşme, tavanda yansımaları bu şekilde bulmaktadır. Sümer'in kaynaklık ettiği devletli gelenek, böylelikle erkeği özneleştirirken, kadını nesneleştirir. Kadının toplumsal anlamda temsil ettiği değer yargıları kendisinden alınır ve kadın bir cins olarak ele alınarak nesneleşir.

Devletli gelenek özne-nesne zihniyetine oturan zihni yapılanmasında doğayı da nesneleştirir. Doğal toplum insanı için kutsallıklar yeri, besleyen, koruyan, kendisinden geline bir ana pozisyonundaki doğa; yerini cansız, kısır bir doğaya bırakır. Sümer mitolojisinde doğanın yaratıcısı da tanrı ve tanrıçalardır. Daha çok da tanrılardır. Örneğin suyun tanrısı, Enki'dir. Enki'nin olmaması insanlar için su-suzluk yani felaket anlamına gelecektir. Enki'yi de egemen kesimler, devletli toplumun kendisi olarak düşündüğümüzde, var olabilmek için devlete ihtiyaç vardır, düşüncesi belirir. Aynı şey Hava Tanrısı Enlil, Güneş Tanrısı Utu vb için de geçerlidir. Toplum yaşamı için gerekli ve önemli olan kazmadan, sabandan tutalım güneşe ve suya kadar her şeyin bir tanrısı icat edilerek, insanlar tanrıların şahsında egemenlikçi sisteme alıştırılmaktadır. Devlet zaten bu mitolojiyle insanlar için ne kadar gerekli olduğunu zihinlere nakşeder, egemenliği için gerekli olan maskeleri böylelikle temin eder.

Bu zihniyette doğa kutsallıklarından yalıtılmıştır, yaratıcı özelliğinden edilmiştir. Kutsal olan, yaratıcı olan artık tanrılardır. Doğanın bırakalım var olunan yer olması, doğanın kendisi tanrılar tarafından yaratılmıştır. Enlil, Enki, An, Marduk, Uranus, Kronos, Jupiter... vb tipler, hep doğanın yaratıcıları olan erkek tanrılarıdır. Bu zihniyet böylelikle doğal toplum insanının doğa karşısındaki hassasiyetini, duyarlılığını bir kenara iter. Artık yeni dönem insan-merkezciliğin (erkek-merkezciliğin) hakim olduğu bir dönem olmaktadır. Bu zihniyete göre insan-doğa birbirinden kopuktur. Egemen insan özneyken, doğa nesnedir. Bu çok kısa belirlemeler yaklaşık olarak yedi bin yıldır sürmekte olan merkezi uygarlık sisteminin kendini nasıl bir zihniyete dayandığını gösterir. Devletçi sistemin paradigması olan bu düşünüş tarzı, karşıtlarınca yeterince tanınıp

alternatifi oluşturulmadığından günümüze kadar hem de güçlenerek gelmeyi başarmıştır.

Devletçi Paradigmanın

Peygamberlik Geleneğindeki İzdüşümleri

Sümerlerin kurduğu bu parçacı, gerçekleri tersyüz eden yapılanma; katı-köleci sistemi yumuşatma, hatta aşma iddiasıyla ortaya çıkan peygamberlik geleneğiyle yeni ideolojik argümanlar kazanarak ömrünü daha da uzatır. Sistem içinde erimelerin çok bariz bir şekilde görüldüğü bu dönem özgürlük, eşitlik isteyenlerin nasıl bir paradigmayla mücadele yürütmeleri gerektiğine dair yığınca dersle doludur. Kürt Halk Önderi'nin günümüzün sosyal demokratlarına benzettiği bu gelenek, istem ve hayallerine belki de en ters düşmüş gelenektir. Demokratik komünal değerlerin bir sürdürücüsü olmak isteyen, bunun için mücadele de yürüten bu gelenek, bir süre sonra çıkışındaki iddiasına ters bir biçimde mevcut devletli sisteme hizmet eden, Kürt Halk Önderi'nin deyiimiyle '*olgunlaşmış kölelik*' dönemini yaratan bir konumda olmaktan kurtulamamıştır. Devletli sistemin kendini üzerine oturttuğu özne-nesne ayrımı bu yeni sistemde daha da güçlenerek sürecektir.

Devletçi sistem bu yeni döneminde, eskiden kaba bir şekilde gerçekleştirdiği köleciliği içerilmiş kölelik anlamına gelmek üzere kulluk yaklaşımıyla gerçekleştirecektir. Artık sadece görünen şeyleri değil; görünmeyenleri, insanların içinden geçenleri de bilecek denli güçlenmiş tanrının yeryüzündeki temsilcileri (egemenler) tanrının gücünü kullanacaktır. Tanrı adına günah çıkartır, cennete gitmeyi garanti eden kağıtları satar, fetva verir, savaşa gönderir vb vb. Devletin ihtiyaç duyduğu güçlü ideolojik manipülasyon iktidarla bütünleşen dini düşünüşle elde edilmiştir. Tanrıya itaat, yöneticileri tanrının kutsal temsilcileri olan devlete itaat etmek anlamına gelecek biçimde ideolojik bir manipülasyon haline getirecektir. Bu nedenle de feodal dönem topluma tümünden bir teslimiyetin dayatıldığı bir gerçeklik olmuştur.

Merak, sorgulama, yaratıcılık özellikleri insandan alındığından aslında öldürülmüş bir insana denk gelir dönem insanı. Canlı olmak için nefes almak yetmez. İnsanlar için canlılık yaratmak, gücü oranında katılabilmek demektir. Önü kapalı olan, potansiyeline göre kendini gerçekleştiremeyen insanlar, gerçek anlamda canlı olamazken, böyle toplumlar da canlı(organik)toplum kategorisinde değer-

lendirilemez. Devletli sistemlerde herkesin önü açık olmadığından, herkes insan olmanın potansiyeli oranında kendini gerçekleştiremediğinden aslında toplum hastalıklıdır, organik değildir. Kısır insanlar topluluğudur. Sorgusuz her şeyin kabul edilmesinin istendiği bir toplumsal gerçeklik söz konusudur. Mutlak itaat kültürüyle toplum içine kök salan, aslında devlete mutlak itaatin sergilenmesi kültürüdür. Bu yönüyle gerçekleşen toplumun birbirini tamamlar hale gelmesi, eşitlikçi ve özgürlükçü bir karakterde doğasına uygun bir düzeye gelmesi değil, toplumsal parçalanmanın iktidarcı zihniyet altında dini bir karakter kazanarak daha da mutlaklaştırılması olmuştur.

Devletli geleneğin '*derinleşmiş ve genelleşmiş kölelik*' çağını temsil eden kapitalist dönem, bu zihni yapılanmayı bu defa bilimsel kılıflar altında ama daha ince ve tehlikeli bir şekilde gerçekleştirecektir. Yeni dönem devletçi sistemi artık doğa, toplum ve insan arasındaki tüm suçlarını bilimsellik kisvesi altında gerçekleştirecektir. Temel bir karakteri olan tekelliliğini en çok da bu dönemde pratikleştirerek bilimi tamamen kendi çıkarları temelinde kullanacaktır.

Bugün insanlığın ve doğanın uğraşmak zorunda olduğu tüm toplumsal sorunların altında hiyerarşik devletçi sistemi oluşturan ve geliştiren, kökeni toplumsallaşmadan kopmaya dayanan bu özneleştirilen-nesneleştiren zihniyet bulunmaktadır. Sorun üreten bir zihniyetten aynı sorunların çözümünü beklemek, beyhude ve kendini yanıltan bir yaklaşım olur. O nedenle toplumsal sorunların henüz görülmediği, toplumdaki eşitsizlikleri iktidara doğru değil de eşitliğe doğru yöneltebilen zihniyetle toplumsal sorunlar aşılabılır, toplum özüne uygun bir gelişmeyi yaşayabilir. Eski ezberleri yerle bir eden kuantumun geline aşamada ispatladığı en temel olgu, doğanın canlı ve her şeyin özne olduğudur. Bunun da doğal toplumun düşünüş tarzıyla tamamen örtüştüğü açıktır. Doğal toplumun henüz doğadan yeni çıkmış oluşu, doğaya yabancılaşmamış olması dönem insanını özüne uygun kılmıştır. Nasıl ki Sümer kent devletleri devletin orijinal halini veriyor ve devletin özünü, genlerini oluşturuyorsa, insan ve toplum olmanın özünü ve genetiğini de ahlaki-politik toplumun insanı oluşturmaktadır. Doğal toplum insanındaki komünallığın özü, onların geri, güçsüz olmasından kaynaklanmaz, onlarda dile gelenin doğa olması gerçekliğinden kaynaklanır. Bozulmamışlık, komünallık, toplumsallık oradan gelir.

Devleti yaratmış, sonrasında da kendi yaratımı olan devletçe en çok geliştirilen özne-nesne zihniyetinin devletli uygarlık boyunca gerçekleşen bir akış olduğu unutulmamalıdır. Her yeni dönemde kendini yeniden üreten, hatta güçlendiren bu zihniyettir. Tüm toplumsal sorunların temel kaynağı da bu zihniyettir. Devletli toplum dışında kalan halk açısından özgür, demokratik, eşitlikçi, adil özcesi sosyalist bir yaşamı kurabilmenin tek yolu bu zihniyetin yani devletçi paradigmanın tuzaklarına düşmemek ve ahlaki-politik toplumun komünaliteye dayalı özüne göre hareket etmektir. Devleti ve onun zihniyetini yaşamdan uzaklaştırmaktır. Toplumsal sorunlar ancak böyle çözülür ve yeniden üretilmesinin önüne geçilebilir. Tarih boyunca hiyerarşik devletçi sisteme karşı özgürlük ve demokrasi adına mücadele yürütmelerine rağmen, amaçlarına ulaşamamışların hayallerinin gerçekleşmesinin de tek yolu da budur.

2.BÖLÜM

KARŞI İSLAM=İSLAM'IN İKTİDARCI GÜÇLERCE FETHİ

Hız. Muhammed'in 632'de ölümünün ardından onun yerine geçen İslam önderine 'halife' denir. Sözlük anlamı: *"Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını ve şeriatın koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse"*dir. Yine halife şöyle de tanımlanır: *"Hz. Muhammed'in peygamberlik görevi hariç tüm siyasal ve sosyal görevleri yapan İslam lideri"*ne verilen addır.

Halife peygamberden doğan boşluğu dolduran, İslam âleminin en üst düzeyde temsili ve İslami tüm değerlerin bileşkesi olan kişidir. Diğer bir deyişle o toplumun en kutsal kişisi, en değerli olanıdır. Peki, Hız. Muhammed'den sonra gelen bilinen dört halifeden neden sadece bir tanesi (Ebubekir) eceliyle ölebilmıştır? Neden diğer halifeler öldürülmüştür? Bir toplum içinde neden en kutsal şahsiyetler, imamlar öldürülür? Öldürenler gerçekte neye tepkilidirler? Hız. Muhammed'in etrafında kenetlenen, onun izinde giden, onun dinine gerçekten de samimi bir şekilde bağlanmış olan, İslam'ın hakim hale gelmesi için canla başla çalışan ezilen kesimler içinden sonraki süreçte neden halifeleri öldürecek insanlar çıkıyor. İslam devletinin her tarafında neden ayaklanma üzerine ayaklanma yapılıyor? Bu tepkilerin özünde ne vardır? Tüm bunlara doğru yanıtlar vermek, Hız. Muhammed dönemi İslam'ı ile sonraki süreç İslam'ının arasındaki niteliksel farklılıkları ortaya koymakla mümkündür. Çıkıştaki özün, sonraki süreçte kendisini ne kadar koruyabildiğiyle bağlantılı bir husustur.

Hız. Muhammed'in bir sınıf (orta sınıf) devrimcisi olduğu, sömürüyü, köleliği ve toplumsal farklılığı tümünden ortadan kaldırmak yerine, kölecî dönemin çekilmez hale getirdiği yaşamı insani ve toplumsal değerlerle yumuşatmak istediği, bu yönüyle daha çok yapısal olarak sosyal demokratlar geleneğine benzediği görülmektedir. Toplumu hiyerarşi, iktidar ve devletçilikten tümünden arındırmayı

düşünmediği; kendi dininin ve temsil ettiği çevrenin iktidarını büyük hoşnutsuzluklara sebep olan yaşamı daha eşitlikçi, özgürlükçü ve insanca kurallar getirerek kurmak istediği göz ardı edilmeden, yine de düşüncesi ve pratiği arasında müthiş bir uyumun olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bunun da İslam'ın gerçek anlamda temsil edilmesi anlamına geldiği, geleceği açıktır. Hz. Muhammed'in söylediği kadar olması, söylediklerini pratikleştirmesi çok önemlidir. Bu, tüm toplum önderlerinde gerçekleşen bir durumdur. Böyle olmamaları halinde zaten toplum tarafından benimsenmeleri, kabul görmeleri ve takip edilmeleri mümkün olmaz. Bunun böyle olmasının nedeni ise, toplum önderlerinin, ideoloji yaratıcılarının teorilerini, zihni yapılanmalarını önemli ölçüde kendi yaşamsal deneyimlerinden çıkarmalarıdır. Bu önderlerin kimilerinden yararlanmaları, kimi ideolojilerin devamı olmaları bu gerçeği değiştirmez. Tarihe iz düşmüş, kendi toplumlarını inşa etmede başarılı olmuş tüm önderlere bakıldığında bu gerçeklik görülebilir. Onlar bildikleri kadar yaşamayı becerenlerdir. Bu yönüyle teori ve pratiklerinde birbirine ters düşen, tezat teşkil eden bir durum söz konusu olamaz.

“ Muhammed'in örgütlenmesi zor temelinde değil, Allah aşkı adına geliştirilen bir örgütlenmeydi. Savaşı da hakeza öyledir. Kapsamlı bir ideolojik, sosyal, ekonomik ve siyasal devrimin yürütüldüğü açıktır. Muhammed'in bu devrimi yürütüş tarzına da büyük değer biçiyorum. Gerçek devrimciliğin ölçütlerini vermektedir. Devrimin ideolojik örgüsünü sağlam kurma ve bunu toplumun her düzeyine aynı sağlamlıkla yayma; bunu aşk derecesinde inanç ve bilinçle yürütme: Benim anladığım 'Muhammed gerçekliği' öz tanımlı itibariyle budur. Gerisi amiyane tabirle lâfı güzafıdır. İbadet ve zikir biçimleri de bu öz olmadıkça lâfı güzaf (boş sözler ve hareketler) olmaktan öteye anlam ifade etmezler.”

Hız. Muhammed, devletçi paradigmanın ufkunun dışına çıkamaması nedeniyle toplumsal doğanın özünü oluşturan ahlaki ve politik değerleri tümenden hakim kılan bir yaşam düzeni bırakmadığı daha sonraki pratiklerden anlaşılmıştır. Ancak kendisinin eğiliminin pek çok benzerinde olduğu gibi ahlaki ve politik değerleri güçlendirmek olduğundan da kuşku duyulamaz. Önceki bölümde ele alındığı üzere çelişik karakteri kendisini ve İslam'ı tümenden bir merkezi uygarlık çıkışı temelinde ele almamızı gerektirmez. Hız. Muhammed çıkışını amaçları, ütopyaları, özelemleri itibariyle demokratik uygarlık; amaçta ulaşmada kullanılan yol-yöntem (bağlantılı olarak zihniyetin örü-

lüş biçimi), ulaşılan sonuç itibariyle de devletçi uygarlık gerçekleşmesi olarak görmek daha doğru olacaktır. Yani Hz. Muhammed çıkışında hem demokratik uygarlığa hem de onun karşıt kutbu olan merkezi uygarlığa dâhil edilebilecek bir gerçekleşmedir. Tümden birine aittikten bahsedilemez. Kendi döneminin hakim bakış açısı ve devletçi paradigmanın ufkunun dışına çıkamamış, ama yaşamın kirletilmiş olması sosyal yaşamdaki uçurumlar onun inanç sisteminin ikili karakterini izah eder niteliktedir. Bu ikili karakteri Hz. Muhammed'in neredeyse tüm icraatlarında bulmak mümkündür. Sistem karşısında çok radikal olmamasının, dönemin sosyal demokrattığı diyebileceğimiz bir çizgide seyretmesinin gerçek nedeni de budur.

Tüm bunlar Hz. Muhammed'in tarihsel ve toplumsal rolünü azaltmaz. O davasının gerçek temsili olarak zihniyetinin elverdiği ölçüde kendisini pratikleştirmeye çalışan bir peygamber olmuştur. Tarihi ahlaki ve politik değerler çerçevesinde okumak, devletçi sistemle hesaplaşmak, yazılmamış tarihi açığa çıkarmak isteyen devlet dışı kalmışlar açısından olumlu yanları yanında eksik yanları açısından da ders çıkarılması gereken önemli bir pratik olur.

Önemli ölçüde sosyal devrimlere sahne olan Hz. Muhammed dönemi, aynı zamanda İslam'ın özünün oluşturularak gerçek anlamda pratikleştiği süreç olur. Dini literatürde her ne kadar dört halife dönemini de dâhil ederek bir 'Asr-ı Saadet' devri betimlemesi yapılıyorsa da esasında İslam'ın özüne uygun gerçekleşmesi anlamına gelmek üzere 'mutlu yıllar'ın esas olarak da bu sistemin kültürünü ve bunun pratiğini yaratan Hz. Muhammed'in döneminde var olduğunu söylemek gerekir. Hz. Muhammed sonrası İslam tarihinin tamamen bir iktidar mücadelesi ve iktidarla kirlenmiş bir tarih anlamına geldiğini çok iyi bilmek gerekir. Kürt Halk Önderi bu gerçeği *"Gerçek Müslümanlık Hz. Muhammed'in ölümüyle sona ermiştir. O'nun ölümünden sonra Müslümanlık iktidara alet edilmiştir."* şeklinde belirtmektedir. İslamiyet Hz. Muhammed sonrasından günümüze kadar iktidar olmada istismar edilen, kullanılan en etkili bir araç konumundan hiçbir zaman çıkamamıştır. Bu da eşitlik, adalet, özgürlük talepleriyle ortaya çıkan ve özellikle de ezilenler arasında önemli bir destek bulan İslam'ın ezilenlere karşı kullanılan bir iktidar aracı haline gelmesi demektir. Egemenler bir yandan İslam'ı ezilenlere karşı kullanırken, diğer yandan da kendi aralarındaki iktidar mücadelesinde 'daha fazla İslam' oldukları maskeleyişle

üstün gelmeye çalışırlar. Yani Hz. Muhammed sonrasındaki İslam'ın böylesi çift yönlü bir iktidar aracı olarak kullanılması gerçekliği vardır. İşin ilginç tarafı İslamiyet'in iktidar için istismar edilmesinin benzerlerine göre çok erkenden başlamasıdır. Neredeyse İslamiyet bir süre sonradan başlamak üzere bugüne kadar baskı ve sömürü gerçeği olan iktidara alet edilmiştir. Halkı aldatmanın bir aracı haline getirilmiştir. Örneğin Hristiyanlık küresel köleci imparatorluk gücü olan Roma'ya karşı tam üç yüz yıl mücadele verdikten, büyük bedeller ödedikten sonra iktidarcı güçler tarafından kullanılmaya başlar.

Hz. İsa'yı çarmıha geren, Aziz Paul'u katleden, Hristiyanlara adeta göz açtırmayan Roma İmparatorluğu, İmparator Constantin döneminde 312 yılında Hristiyanlığın varlığını kabul etmek zorunda kalıyor. (AKP şahsında TC'nin Kürtleri yok etmek için onca uğraşına rağmen AKP'nin artık Kürtlerin var olduğunu kabul etmesine ne kadar da benziyor!). Bir süre sonra da kullanmak için devlet dini haline getiriyorlar. İmparator Constantin Hristiyanlığın devletin resmi dini olması sebebiyle, devletin başı olarak aynı zamanda dinin de başı olacaktır. Zaten bu çerçevede topladığı Hristiyanlığın ilk genel konseyine de başkanlık yapar. Bunun kilisenin iradesi dışında gerçekleştiğini belirtmek mümkün değildir. Bu tamamen devlet ile dini temsil ettiği iddiasında bulunan piskoposlar arasında gerçekleşen bir iktidar ortaklaşmasıdır. İlkelerden vazgeçmenin karşılığı iktidar olmanın nimetlerinden yararlanmak olacaktır. Böylelikle aslında din devlete satılmış ve meşruiyeti kalmayan devlete nefes aldırılmış olacaktır.

Sonrasında gerçekleşenin İsa dönemi Hristiyanlığı ile hiçbir alakasının olmadığını, pek çok tarikatın İsa dönemine dönmeyi kiliseye dayattığını ve bunun için de aforoz edildiğini, dindışı sayılarak cezalandırıldıklarını, dinin tümünden devletleştirdiğini, kutsal imparatorlukların oluşturulduğunu... vb bilmekteyiz. Açık ki bu tarih gerçek Hristiyanlığın tarihi olamaz, bu ancak 'Karşı Hristiyanlık' tarihi olabilir.

Kısaca belirttiğimiz Hristiyanlıktaki bu iktidarlaşma öyküsü İslamiyet'te farklı olarak çok erkenden başlamıştır. Öyle ki daha Hz. Muhammed hasta yatağındayken bu türden arayışlar ortaya çıkmıştır. Bunda İslamiyet'in daha doğarken iktidarla iç içe olmasının, iktidarı hedeflemesinin ve Hz. Muhammed döneminde devletleşmesinin belirleyici etkisi vardır. İktidar endeksli olma, onu ele geçirmeyi

amaçlama, beraberinde bu türden iktidar çatışmalarını da her zaman için bağrında taşır. Devletçi ufku aşmayan zihniyetle yaşanan bu şekillenme sonrası iktidar mücadelesinin çıkması kaçınılmazdır. Zira çıkışın sınıfsal yapısı onu iktidar dışı kılmaya el vermez. Tüm sınıf eksenli örgütlemelerin diğer sınıftan kendi sınıfına ya da kendi sınıfının öncülüğü üzerinden 'genel'e iktidarın taşınması için olduğunu asla unutmamak gerekir. İslamiyet'in de orta sınıfın iktidar olma istemi olduğunu dikkate alırsak, Din olarak İslam'ın iktidar ve devletten kaynaklanan despotizmi neden önleyemediği, hatta alet olduğu anlaşılır bir durumdur. Zaten gerçekleşen de Allah adına iktidarlaşma, egemen sınıfların devletleşmesi olmuştur. Dini iktidar için kullanma hedef olunca geçmiş dönemlerdeki 'tanrı-kral' anlayışının yerini 'tanrının gölgesi sultan' almıştır.

İslam'ın özünden koptuğu, çıkışındaki hedefinin aksine baskının, sömürünün, adaletsizliğin üstünü örten bir olgu haline getirilenin gerçek İslam olarak ele alınamayacağı, olsa olsa 'karşı İslam' biçiminde ele alınması gerektiği açıktır. *"...Karşı-İslâm esas olarak Ortadoğu'da geleneksel merkezî uygarlık sistemine eklemlenme hareketidir. Devrimci, demokratik, tam devlet olmayan, bir nevi sosyal cumhuriyet olan İslâm'ı bu temel değerlerine ihanet temelinde üç bin beş yüz yıllık geleneksel uygarlık fenomenlerinden biri haline yeni bir moment olarak eklemektir..."*A.Ö

Çelişik yapısına karşın esasında bir özgürlükçü, eşitlikçi çıkış olan İslam, 'karşı İslam'la merkezi uygarlığa tümünden taşınacaktır. Denilebilir ki *'devrimci, demokratik, tam devlet olmayan, bir nevi sosyal cumhuriyet'* olan İslamiyet merkezi uygarlık güçlerince yutulacaktır. Daha eşitlikçi, özgürlükçü bir sistem ve yaşam kültürü öngören İslamiyet, egemenlerin elinde kullanılan bir araca dönüştürülerek, temel değerlerine, öngördüğü yaşam kültürüne ihanet eder hale getirilecektir. Öyle bir hale gelecektir ki merkezi uygarlık sistemi feodal dönem denilen ikinci temel dönemini daha çok da İslamiyet'in öncülüğünde yaşayacaktır. Böylelikle İslamiyet merkezi uygarlığı güçlendiren temel bir olgu olacaktır. Tüm bunların karşı İslam ile başarıldığı bilinmek durumundadır. Aksi halde kutsallık kisvesine bürünmüş bir tarih okumasının güncel sorunları çözmede hiçbir yararı olmayacaktır.

Günümüzün büyük ölçüde geçmiş olduğu, geçmişin an'da yattığı, geçmişin doğru bilinmesinin günümüzün, buradan hareketle de geleceğin doğru kurulması anlamına geldiği gerçeğinden hareketle,

karşı İslam'ın örölüş biçimini anlamak büyük önem taşır. Karşı İslam'ın ne demek olduğunu, gerçekleşenin ne kadar İslamiyet olduğu gerçeğinin anlaşılmması İslam maskesi takmış kesimlerce yapılan ve gerçekte onun özüne zarar veren sömürünün de gizlenmesi anlamına gelecektir. Böylesi bir durumda da toplumun saf, temiz olan dini duyguları istismar edilir ve gerçekler toplumdan gizlenir. Bu nedenle özellikle de iktidarlaşmış İslam anlamına gelen ve İslam'ın kültürünü bir tarafa atan karşı İslam'ın çok iyi bilinmesi gerekmektedir.

“Dini gruplar devleti fethetmeyi hayal etmeden önce, siyasi bir ideal besleyebilir ve ister seçkin ‘aristokrasi’si isterse ‘eşitlikçi bir demokrasi’ hükümeti şeklinde olsun, ideal cemaat için arzulanan hükümet (yönetim) şekliyle gayet açık düşünceleri kurabilirler. Fakat iktidar ele geçtiği anda, irticali şekillere başvurulduğu da vakidir. İpler ele geçtiği andan itibaren yöneticiler, şiddetli değişiklikler yapabilirler. Yeni yüce hakimler (yönetenler), ‘doğru’ dini tutuma riayet ettirme, (boyun eğdirme) ve buna nezaret etmeyi görevleri arasında sayacaklardır.” Joachim Wach Din Sosyolojisi

İslam'ın Hz. Muhammed'in ölümüyle giderek özünü kaybetmesi ve ardından İslam adına geriye kalanın 'karşı İslam' olduğunu yukarıda belirttik. Bu, özünde Hz. Muhammed sonrasının esas olarak karşı İslam tarihi haline geldiğini göstermektedir.

Hz. Muhammed Sonrası İktidar Olma Mücadelesi

İslam tarihinde Hz. Muhammed'in vefatının hemen ardından ciddi düzeyde bir iktidar yani taht mücadelesi başlar. Hz. Muhammed daha hasta yataktayken, onun ölümünden sonra ondan doğan boşluğun kimin tarafından doldurulacağı, oluşmuş olan İslam devletine kimin hakim olacağı hesapları yapılmaya başlanmıştır. Hz. Muhammed'in sadece doğruları söyleyen bir peygamber değil de aynı zamanda o dönemde Yahudi'siyle, Hristiyan'ıyla toplumdaki tüm kesimlerin yöneticisi olduğu gerçeği gözetildiğinde ondan sonrasında yönetimin kimde olacağı, nasıl yönetimin oluşturulacağı, iktidar olmak isteyen güçler için çok önemli bir husus olmuştur. Bu nedenle de değişik kesimler Hz. Muhammed hasta iken, iktidarı nasıl paylaşacağına dair planlarını devreye koymuşlardır.

İktidar olmak isteyenler için en uygun araç ve özünde iktidar güçlerinin bir koalisyonu olan devlete sahip olmak için Hz. Muhammed sonrasına dönük mücadelelerin olması mevcut paradigma

nedeniyle kaçınılmazdır. Zaten zihniyet devlet ufkunu aşmamıştır, devletleşmeyle sorunları çözmeye çalışan bir paradigmadır. Dolayısıyla devlete kim sahip olursa, mevcut paradigma nedeniyle onun çözüm olma gücü artacaktır. Bu görünen amaç olarak ortaya konurken, işin özünde ise mücadelenin temel motivisi devletin sunduğu nimetlere sahip olmanın çekim gücüdür. Bu nedenle de İslamiyet'in özünün nasıl pratikleştirileceğinden çok, oluşmuş olan devletin nimetlerine nasıl sahip olunacağı, devletin ailesel, kabilesel, kimi zaman da bölgesel çıkarlar temelinde nasıl ele geçirileceği en önemli gündem maddesi haline gelmiştir. İşin kötü tarafı, bu iktidar mücadelesinin Hz. Muhammed'i görmüş olmaları, onun pratiğine bizzat tanıklık etmeleri nedeniyle İslam geleneğinde 'kutsal' derecesinde ele alınan peygamberin yoldaşları (sahabeler) tarafından geliştirilmiş olmasıdır. *"Ümmetin en hayırlısı olduğu, yıldızlar gibi yol gösterdiği, onlara uymakla selamete erişileceği ve Allah sevgisine kavuşulacağı; aksi taktirde onlara dil uzatılırsa, Allah'a eziyet edileceği"* (Buhari, Cami-ül Sahih) denilen ve 'sahip çıkanlar, sahipler' olan ve Hz. Muhammed'in cemaatinde yer almış, onun eğitiminden geçmiş olanlar İslamiyet'i iktidarlara için kullanmışlardır. Bu yönüyle en erken ihanete uğramış din olarak İslamiyet'i, en erken ihanete uğramış peygamber olarak da Hz. Muhammed'i göstermek yanlış olmaz. Yani İslamiyet başkaları tarafından ele geçirilmemiştir, devletleşmenin, iktidarlaşmanın en güçlendirici aracı olarak görüldüğünden içteki egemen güçler eliyle merkezi uygarlığa taşınmıştır.

İktidar Mücadelesinde İlk Belirtiler

Hz. Muhammed'in hastalığında iktidar mücadelesinin ilk belirtisi, peygamberin dışında kimin namaz imamlığı yapacağı hususundaki tartışmalarda ortaya çıkmıştır. Rivayetlere göre, oluşan boşluğu doldurmak için öncelikle Ebubekir ve Ömer arasında bir mücadele başlamıştır. Bu çelişkiyi, Hz. Muhammed'in *"Ebubekir'e söyleyin, namazı kıldırınsın. Eğer o imamete geçmezse, insanlar halifeliğine itaat etmezler."* sözlerinin aştığı söylenmektedir. Görevi Müslümanlara imamlık da etmek olan halife, böylelikle peygamber tarafından belirlenmiş oluyor. Zaten alıntıda da görüldüğü gibi Hz. Muhammed Müslüman cemaatine imamlık etmekle 'halifelik' arasında bağlantı kurarak, aslında kendisinden sonrakini işaret etmiş oluyor. İmamlık meselesi geçici olarak çözülsede devlete hakim olma mücadelesi

devam edecektir. İktidar mücadelesinde daha güçlü bir konum kazandıracak olan bir diğer husus ise Hz. Muhammed'in son nefesini kimin kucağında verdiğine ilişkin yapılan tartışmalardır. 'Acaba Hz. Muhammed eşi Hz. Ayşe'nin mi, yoksa damadı ve amcaoğlu Hz. Ali'nin mi kucağında son nefesini verdi?' Daha çok da Hz. Ali'nin halifelğe ne kadar yakın olup olmadığını ortaya çıkarabilmek için geliştirilen bu söylemlerden hareketle halifelğin kimin hakkı olduğu tespit edilmeye çalışılıyordu.

Bir diğer önemli husus da peygamberden sonra hangi soy ve kabileden halifenin çıkacağı yönündeki tartışmalardır. Pek çok çevrenin bu konuda bir arayış içine girdiği bilinmektedir. Haşimoğulları Hz. Muhammed'in kendilerinden olmasından ötürü halifelğin kendilerine geçeceğini iddia eder ve böylesi bir beklenti içinde olurken, Haşimoğulları dışındaki diğer Kureyş bileşenleri ise Haşimoğulları üzerinden değil de Haşimoğullarının da dâhil olduğu Kureyşilik üzerinden halifelğe yaklaşmak gerektiği iddiasındadırlar. Yine hicretten sonra Hz. Muhammed'e kucak açan ve İslam devletinin temellerinin atıldığı yer olan Medine'deki Ensarların halifelği istediği söylenmektedir.

İktidar mücadelesinde daha sonra sırasıyla halife olacak olan Ebubekir, Ömer ve Osman'ın Ali'ye karşı ittifak oldukları anlaşılmaktadır. Bu üçlü –üçlünün içinde de Ebubekir-Ömer ikilisi- iktidar mücadelesini yönlendirecek kişiler olacaktırlar. Bunların yanı sıra iktidarın başlangıçta belki de en güçlü adayı olan Ali ve onun halife olması gerektiğini belirten yandaşları bulunmaktadır. Hz. Muhammed'in Veda Haccı'nda on binlerce kişinin önünde *"Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır"*, yine *"Size iki emanet bırakıyorum; biri Allah'ın kitabı, diğeri Ehl-i Beyt'im. İkisi kıyamet gününe kadar birbirinden ayrılamaz ve Kevser havuzunda birleşecektir."* demesini Ali'nin halife olmasının temel ve kesin hükmündeki referansları olarak ele almışlardır. Ali yandaşlarına göre, Hz. Muhammed'in bu sözlerinden de anlaşılıyor ki halifelik kesinlikle Ali'de olmalıdır.

Ancak Peygamberin 632'de ölümünün ardından iktidar talebinde ilk bulunanlar Ensarlar olur. Ensarları oluşturan Evs ve Hazrec kabillerinin önderlerinin daha peygamber ölmenden önce birkaç kez toplanarak, Muhacirleri beslemiş olmaları, İslam'a hizmet etmeleri nedeniyle halifelğin kendi hakları olduğu yönünde kararlaştıkları rivayet edilmektedir.

Kureyşliler ise Hz. Muhammed'in '*Kureyşin önüne geçmeyiniz, onu izleyiniz...*' sözlerinden hareketle halifeliğin kendilerinde olacağından adeta emindirler. Ancak Kureyşlilerin tek bir kabile olmaması en temel sorun olmaktadır. İktidarın Kureyşlilere geçeceği adeta nettir, ancak onlardan hangi kabileye verileceği temel sorundur. Kureyşliler içinde de daha çok geleneksel olarak iktidar olmuş olan ve aristokrasiyi temsil eden Beni Umeyyeler yani Emeviler, Abdulluttalipoğulları ve Haşimoğulları vardır. Beni Umeyyeler, ekonomik ve sınıfsal olarak güçlü olmalarına karşın, İslam'a karşı en fazla mücadele eden ve Mekke'nin fethinden sonra mecburiyetten İslam olan gerçekliklerinden ötürü pek sevilmeyen bir kesimdir. Haşimoğulları ise 'nübüvvet-hilafet' ilişkisi nedeniyle halifeliğin kendilerinde olacağına adeta kesin gözüyle bakmaktadırlar.

Faik Bulut peygamberden hemen sonra siyasi iktidar için ilk toplantıyı yaptıklarından ötürü, İslam'daki ilk partinin Medineli Hazrec kabilesinden Sa'd bin Ubade'nin partisi olduğunu belirtmektedir. İktidar olma sorunlarının tartışıldığı ve tarihe 'Beni Saide Çardağı Hadisesi' diye geçen bu toplantıya, Kureyş aristokrasisini oluşturan ve Kureyş'in en güçlü kolları olan Haşimoğulları ve Ümeyyeoğullarından kimse katılmaz. Görece daha küçük Kureyş kabilelerinin önderleri olan Ebubekir ve Ömer Kureyşlileri temsilen katılır toplantıya. Halifelik iddiasında bulunan Ensarlara karşı öncelikle Muhacirlik, (hicret edenler) kimliğiyle hareket ederler. Bir ittifak halinde Ensarların talebini '*İmamlar Kureyşten olur.*' hadisine dayanarak çürütürler. Yine Ebubekir'in '*Ey Ensar, bizler (Mekkeli Kureyş) emir, sizler (Medineli Ensar) ise vezirsiniz.*' dediği belirtilir. Açıkça görülmektedir ki Ensarlar ve Muhacirler arasında halifeliğin kimde olacağı yönünde ciddi bir mücadele vardır ve bu mücadelede pek çok açıdan Muhacirler daha avantajlı konumdadır. Ebubekir'in söylemleri kesinlikle halifeliğin kendilerinde olması gerektiğine yöneliktir. Ancak Ensarlar pes etmez. Nitekim rivayet edilir ki toplantıda ortak bir noktada buluşulamadığından taraflar arasında itişmeler, kavgalar hatta kavgalar olmuştur. Sa'd bin Ubade'nin hiçbir şekilde ne Ebubekir'e ne de Ömer'e ömrünün sonuna kadar itaat etmediği, onların halifeliğini kabul etmediği belirtilir. Zaten bu nedenle de Ömer döneminde Medine'den sürülür. Pek çok tarihçinin ortaklaştığı nokta, Sa'd bin Ubade'nin Ömer yandaşları tarafından öldürüldüğüdür.

Ensarların iktidar mücadelesinden tümenden el çektilirmeleri sonralara rastlar. Ensarlar Ebubekir tarafından uygulanan 'böl-yönet'

taktiği çerçevesinde birbirlerine düşer ve parçalanırlar. Evs ve Hazrec kabileleri arasında çelişkiler yaratılır ve Evs kabilesi iktidardan kendilerine verilen paylar karşılığında Ebubekir'in halifelğine razı olur. Böylelikle Muhacirler karşısında Ensarlar bir blok ve alternatif iktidar gücü olmaktan çıkarılır.

Ensarları devre dışı bırakan Ebubekir-Ömer ikilisi bu kez karşılığında en büyük rakip olarak Haşimoğullarını bulacaktır. Çünkü Hz. Muhammed bu soydandı. Abdalbaki Gölpinarlı 'Sosyal Açından İslam Tarihi' adlı eserinde Hz. Muhammed'in amcası olan Abbas'ın, yeğeni Ali'ye " *Elini uzat, sana biat edeyim. Ben edince Abdülmenaf-oğulları (kabilenin en aristokrat ailesi) de ederler. Onlar da biat etti mi, herkes buna uyar.*" dediğini ancak Ali'nin " *Resulullah'ın cenazesi yerdeyken böyle işlerle meşgul olamam, daha zamanı değil*" diyerek, bu teklifi reddettiğini belirtir. Daha Hz. Muhammed hastayken başlayan iktidar mücadelesinin, Hz. Muhammed'in cenazesi yerdeyken hızından hiçbir şey yitirmeden sürdüğünü alıntıdan da anlamaktayız. Zaten bu nedenledir ki Hz. Muhammed'in cenazesinin üç gün boyunca yerde kaldığı, defnedilmeyi beklediği söylenmektedir. Sadece bu durum bile Hz. Muhammed sonrası İslam'ın içine girdiği durumu gözler önüne sermeye yeterlidir. O nasıl bir bağlılıktır ki peygamberin cenazesini yerde bırakarak nasıl iktidar olacağının yol ve yöntemleriyle meşgul oluyor. İktidar olmak için çırpınmak insanı nasıl da en temel ve kutsal değerlerine yabancılaştırıyor. Çok açık ki gerçekleşen tam bir ihanettir. Hem bir peygamber olarak Hz. Muhammed'e karşı gerçekleştirilen bir ihanettir hem de belirli düzeyde de olsa temsiliyeti yapılan demokratik ve komünal değerlerden bir kopuştur.

Ebubekir ve Ömer ikilisi Ensarları devre dışı bıraktıktan sonra bu defa da Haşimoğullarını hedef haline getirirler. Bu mücadelede Emevioğullarının da desteğini alırlar. Bu ittifak belki kısa vadede Ebubekir-Ömer ikilisine yarayacaktır, ama esasında uzgörüşlü Emevioğullarına yarayacaktır. Çünkü Emevioğullarının Haşimoğulları ile tarihi bir rekabetleri vardır. Yıllar yılı iki aile arasında Kabe'nin ve Kureyşilerin siyasi gücünü temsil etme mücadelesi sürmüştür. Dolayısıyla hem peygamber öncesinde, hem peygamber döneminde hem de peygamber sonrasında iki aile arasında sürekli bir güç mücadelesi olmuştur. Emevioğulları, Ali'nin halife olması halinde, dini-siyasi temsilciliğin geri dönülemez bir şekilde Haşimoğullarına geçeceğinden emindirler. Böylelikle halifelik tamamen Ehlibeyt'in

olacaktır. Bunun da Haşımoğullarını tek güç haline getireceğinden kuşku duymamaktadırlar. Bu nedenle de Ebubekir-Ömer ikilisini destekleyerek, halifelğin Ali üzerinden Haşımoğullarına geçmesini engellemeye çalışmaktadırlar. Dikkat edilirse, yapılan ittifakların temelinde İslamiyet'in nasıl daha da güçlendirileceği, zenginleştirileceği, insanlık sorunlarını aşmada daha donanımlı hale getirileceği vb konular yatmamaktadır. İttifaklar devlete ve iktidara kimin hakim olacağını belirlemeye, birilerine karşı güç oluşturmaya yöneliktir. Bu yola girmiş bir ideolojinin, bir sistemin toplumdan kopması, toplum karşısı haline gelmesi, ne amaçla ve ne adla çıkarsa çıksın merkezi uygarlık sisteminin bir dışlisi olmaktan kurtulamayacağı açıktır. Zaten İslam uygarlığı olarak tanımlanan pratikte de bu görülecektir.

Peki, iktidar mücadelesinin merkezinde yer alan Emeviler neden böylesi dolambaçlı bir yolu seçiyor da direkt halifelik talebinde bulunmuyorlardı? Sicilleri epey bozuktur da ondan. Ticaretten elde ettikleri kazançla hayli zengin bir görüntü çizen Emevioğulları, direkt iktidar için talepte bulunmayı kendileri açısından çok erken buluyorlardı. Bu kendileri açısından doğru bir taktikti. Zira onlar 'kılıçtan dönme'dir, yani 'Tuleqa'dır. Yani kılıcın zorunu görüp de ondan sonra yola gelenlerdir. Can-ı gönülden, samimice Müslüman olmayanlardır. Bu nedenle de güvenilmezdirler. Onlar Mekke fethe dilinceye kadar da peygamber ile en fazla mücadele eden, İslamiyet gelişmesin diye elinden geleni ardına koymayan aşirettir. Çünkü yeni din her ne kadar genelde merkezi uygarlık sistemine karşı geliştiriliyorsa da özelde egemen sınıfı, siyasi erki temsil eden kendilerine karşı geliştirilmektedir. Yani İslam yerel anlamda önemli ölçüde ümeyyeoğullarının kendilerinin siyasi gücüne ve inanışlarına karşı geliyordu. İslam onlarda olan iktidarı, gücü ellerinden alıyor ve onları zayıflatıyordu. Bu açıdan İslam ile çelişik olmaları, çatışmaları özselde ve bu durum hep sürdü. İslam'ı kabullenmeleri de bu nedenle tamamen taktik amaçlı oldu. Güçlerinin yok olmaması için İslamiyet'i kabul etmek zorunda kaldılar. Mevcut durum çok büyük ölçüde Hristiyanlığın kölecî sistemin doruğunu temsil eden Roma İmparatorluğu tarafından kabulüne benziyordu. Tüm bu nedenlerden ötürü imajları hayli kötü olan Emevioğulları siyasi çıkarları gereği, o koşullarda Ebubekir-Ömer ikilisini Ali'ye karşı desteklemeyi kısa ve uzun vadeli çıkarları açısından daha uygun görüyorlardı. Bu kendileri açısından iktidar dışı olmak anlamına gelmiyordu. Daha

doğrusu halife olmadan iktidar olmak anlamına geliyordu. Zaten gelişmeler de bu durumu doğrulayacaktır.

Ebubekir-Ömer ikilisi Ali'yi saf dışı bırakırlar. Ömer'in: *"Kureys, hilafet ve nübüvvetin sizde (Haşimoğullarında) birleşmesini istemiyor... Çünkü ben, sizin, nübüvvetle üstünlük sağladığınızı biliyorum. Kureys, 'nübüvvetin yanı sıra hilafetle de üstün olurlarsa, bize bir şey bırakmazlar' kanaatini taşıyor."* (Taberi), Muaviye'nin de *"Haşimoğulları, peygamberlik sebebiyle üstündür. Biz ise, sayıca üstünüz."* dediğini Dr. Ahmet Akbulut 'Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkisi' adlı eserinde İkd-ul Ferid'e dayanarak ortaya koymaktadır. Tüm bu baskılamalar sonucunda Ali'nin çok dirense de Ebubekir'in halifeliğine razı olduğu görülmektedir. Ancak Ali'nin eşi ve peygamberin kızı olan Fatma'nın olup bitenlerden dolayı Ebubekir'i asla affetmediği, onu her zaman lanetleyeceğini belirttiği ve hiçbir zaman da ona biat etmediği değerlendirilir. Fatma'nın döneme dair görüşleri peygamberin mezarı başında babasına yaptığı şu şikâyetnameden gayet iyi anlaşılacaktır: *"Senden sonra neler oldu, ne musibetler, ne kötülükler baş gösterdi! Eğer sen olsaydın hiç önemi yoktu! Seni kaybedince, yeryüzü yağmurdan mahrum kaldı! Yüzünü gizlediğin andan itibaren senin ailenin kökünü kazıdılar; haklarını gasp ettiler! Sen buradan gidince, toprağın örtüsüne bürününce bizden bazıları sinelerinde gizledikleri düşmanlıklarını açığa vurdular. Karanlık geceler üzerimize geliyor, kadrimiz ayaklar altına alındı! Düşmanlar istediklerini elimizden çekip aldılar."*

Ali'nin iktidar mücadelesine girmesine karşın peygambere daha sadık kaldığını, bir mürit gibi yaklaştığını söyleyebiliriz. Dava adamı olma profiline uygun davrandığını belirtmek mümkündür. Davanın kendisinden kaynaklı sorunlar bir yana, denilebilir ki İslam'ın özüne uygun davranmış bir şahsiyettir. Ancak pusuda yatan asıl güç, Ümeyyeoğullarıdır. Kendileri iktidar olmak için aslında fırsat kollamakta ve doğru zamanın gelmesini beklemektedir. Zira Ebubekir ve Ömer küçük kabile önderleridir ve bunların iktidarlarının çok da uzun vadeli olmayacağı açıktır. Bu nedenle de iktidarın onlarda olmasını kendileri açısından pek riskli görmemektedirler. Uzun vadede ekonomik güçlerine, egemen sınıf olmanın yarattığı tecrübelere, geçmiş geleneklerine, sayısal üstünlüklerine –bunu Muaviye bizzat vurgulamıştır- dayanarak iktidar olacaklarından emindirler. Sadece doğru zamanın gelmesini beklemektedirler. Burjuvazinin özellikle

de ekonomik gücüne dayanarak gittikçe devletin içine yerleşme biçimine oldukça benzeyen bir şekilde Emevioğulları da zamanla iktidarın temel gücü haline geleceklerdir.

Hız. Ebubekir Dönemi: Devletin Yeniden Toparlanması

Bu dönem bilinen anlamda henüz devletin tümünden kurumsallaştığı bir dönem değildir. Devletçik demek daha doğru olabilir. Bu dönemin en belirgin özelliği, Hz. Muhammed'in kurduğu kabileler üstü Arap birliğinin önemli ölçüde çatırdamış olmasıdır. Hem Ensarlar-Muhacirler arasında hem Ensarların kendi arasında yine Kureyşilerin kendi aralarında taht kavgalarından kaynaklanan sürüşmeler Arap birliğini önemli ölçüde zayıflatmıştır. Ayrıca 'Ridde (dinden dönme) Ayaklanmaları' olarak adlandırılan, kabilelerin İslam Devletine karşı geliştirdiği başkaldırıları vardır. Ki, bunlar iktidarcı güçlerin iktidara hakim olmak için yürüttükleri mücadeleye benzememektedir. Bu ayaklanmalar daha çok da tarih boyu süren klasik devlet-toplum çatışmasının bir örneğini oluşturacaktır. Erkenden iktidar mücadelesine girişerek toplumu unutan İslam Devleti, aynı şekilde çok erkenden ezilenlerden, toplumdan gelen karşı direnişlerle karşı karşıya kalacaktır. *"Yeni beliren sınıfın Medine merkezi devletin hizmetine girmesi ve çevredeki Araplara (Yemen, Bahreyn, Irak, Mezopotamya'daki diğer kabileler) ikinci sınıf insan muamelesi yapması"* (Jan-Olaf Blichfeldt - İlk Dönem Mehdiliği) kabilelerin merkezi devlete karşı başkaldırılarına neden olmuştur. 'Barış, kardeşlik, özgürlük, adalet, hak, yoksulluktan kurtulma, Allah katında bir olma' gibi söylemlerle pek çok kabileyi ikna ederek gelişen İslamiyet'in peygamber sonrası bu özelliklerinden kopması bu ayaklanmaları beraber getirmiştir.

Hız. Ebubekir dönemi bu yönüyle devlet otoritesinin kurulmaya, merkezileşmenin tekrardan sağlanmaya, iç karışıklıkların engellenmeye çalışıldığı bir dönem olmuştur. Hız. Ebubekir kendi döneminde devlet otoritesini kurmak için bu otoriteye uymayan kabilelere karşı en ağır bastırma yöntemini kullanmıştır. Iraklı İslam tarihçisi Abdulaziz Duri 'İlk Dönem İslam Tarihi' adlı çalışmasında bu dönem hegemonya kurma hareketlerini şu şekilde ele almaktadır: *"...Öyleyse Ridde savaşları, önce Müslüman olup sonra irtidat (dönen) edenlerin İslam'a geri çevrilmesi için değil, aksine Medine hegemonyasına isyan eden ve ona boyun eğmeyenleri İslam otoritesine sokmak için yapılan dini-politik savaşlardı."* İki yıllık halifelikten

sonra Hz. Ebubekir eceliyle ölmüştür. Zaten eceliyle ölen tek halife olacaktır. Ölmeden önce Ömer'in halifelğine işaret etmiştir.

Hz. Ömer Devri: Aristokratik İktidar

Ebubekir 634 yılında ölür. Ölümünden sonra, yerine Ömer geçer. Ebubekir'in yaşından dolayı zaten çok fazla halifelik yapamayacağını Ömer'in bildiğini, bu nedenle de onu desteklerken aslında kendisi için çalıştığını belirten tarihçilerin sayısı az değildir. Hatta Ali'nin de bu anlama gelen belirlemelerinin olduğu rivayet edilmektedir. Ali'nin Ömer'e: *"İyi sağ bu sütü, yarısı senin olacak. Bugün faydası için peşine koşup durduğun bu iş, yarın senin olacak!"* dediği belirtilmektedir.

Hz. Ömer'in İslam devletinin ikinci kurucusu olduğunu, devletleşmeyi gerçek anlamda kuranın yine Ömer olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Zira Hz. Ebubekir dönemi özünde dağılmama üzerine kurulu bir dönemdir. O nedenle de kendi içine kapalı bir dönem ifade eder. Hz. Ömer döneminde ise İslam'ın dışa dönük en büyük açılımını egemenliği taşıma adına gerçekleştirdiği dönemdir. Bu dönemde İran, Irak, Suriye, Kürdistan, Filistin, Kudüs, Azerbaycan, Horasan ve Mısır fethedilir. Ortadoğu'nun pek çok halkı egemenlik altına alınmıştır. Egemenlik altına alınan bu halklara 'Arap olmayanlar' anlamında 'Mevalim' denmiştir. Böylece İslamiyet'in ümmet anlayışıyla pek de örtüşmeyen, ayrıştıran, ötekileştiren ve gittikçe de Arap milliyetçiliğine götüren bir anlayışın tohumları serpilmiştir. Bunun Hz. Muhammed'in halklar arasında herhangi bir üstünlüğün olmadığını, tek üstünlüğün Allah'a karşı takvadan geçtiğini belirten tespitiyle örtüşmediği, onunla çeliştiği açıktır.

Medine'deki Kureyş aristokrasisini tümünden iktidar olduğu Hz. Ömer döneminde sadece halklar arasında oluşturulan bu ayrıcalıklarla yetinilmez, yanı sıra toplumsal ayrıcalıklar da görülür. Ömer, ganimetlerde bazı gelirlerin nasıl paylaşılacağını düzenleyen Divan Teşkilatı'nı kurar, ancak ganimetlerin dağıtılmasında sınıfsal ayrıma göre bir dağıtımı esas alır ve bunu kanunlaştırır. Ganimet dağıtımında *"İnsanları derecelerine göre yazınız!"* diyerek, Divan Teşkilatı'nın kayıtlarını oluşturur. Sınıflandırmada ilk sıraya Haşimoğulları ile Ensardan Evsoğullarını yerleştirir. Her ikisinin de iktidar alternatifi olmaya çalıştıkları dikkate alındığında, açık ki iktidar olmanın nimetlerinin bu şekilde paylaştırılması sus payı anlamına gelmektedir. Böylesi bir sıralamayla hedeflenenin korunmak istenen iktidar

olduğu açıktır. Bu sıralamadan sonra Ebubekir'in bağlı olduğu kabile, onun ardından da kendisinin kabilesi olan Adiyyoğulları gelmektedir. Yine Müslüman olmayanlardan alınan vergi anlamına gelen 'fey'in dağıtımı konusunda da kentli-köylü ayrımı yapar. Kentli Müslümanlara sürekli fey dağıtılırken, kırsal kesimdeki Bedevilerden sadece cihada katılanlara fey verilir.

Ganimeti temel gelir, cihadı de gerçek uğraş olarak gören Hz. Ömer ve dönem anlayışı nedeniyle diğer halkların direnişiyle karşılaşır. Zaten Hz. Ömer'in öldürülmesine karışan kişilerden birinin adının Hüzmüzan olması (Zerdüştî geleneğe dayanır) diğer halkların tepkilerinin somut göstergesidir. Ayrıca toprağa bağımlı köylü ve kölelerin de bu dönemde karşı koyuş gösterdikleri söylenir.

Hız. Ömer zamanında gelişen ve yayılan devlettir. Devletin yayılmasının, diğer bölgelerin egemenlik altına alınmasının öyle can-ı gönülden olmadığı bilinmektedir. Artık din devletin, yani sömürü ve baskı aygıtını yaygınlaştırmanın ideolojik gücü haline getirilmiştir. İslam tarihinin en kapsamlı savaşlarının bu dönemde gerçekleştiğini belirtmek gerekir. Tüm dünyaya, tüm insanlığa yeni ve 'son din' olarak 'barış, kardeşlik, adalet, eşitlik getirmek' iddiasında olan İslamiyet, devlet tarafından ele geçirildiğinde öncelikle kendi içinde bu barışı sağlayamamıştır. Kendi içinde barışını oluşturmamayan, iktidar hedefi ile kutsallarını unutan bir tutumun, barıştan ziyade savaş getirmesi kaçınılmazdır. İslam'ın yayılmasında artık inançtan ve değerlerden çok kılıç kullanılmaktadır. Ahlakî ve politik değerlerin, İslami kültürün etkin kılınması değil de iktidarı hakim kılmak söz konusu olunca İslam'ın devlet ve siyaset aracı olması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Hız. Ömer 644 yılında adının Firuz olduğu söylenen bir köle tarafından suikaste uğrar. Yaralanır, çok geçmeden de ölür. Ölmeden önce özünde iktidarın Haşimoğullarına geçmemesi için 'Şûra' formülüyle halifenin belirlenmesinin uygun olacağını belirtir. Bu Şûra bilinen anlamda üyelerinin halk tarafından seçildiği bir Şûra değildir. Ömer'in belirlediği bu Şûra başkanıyla birlikte yedi kişiden oluşmaktaydı ki üyeleri Kureyş aristokrasisi arasından seçilmişti. Bunlardan Talha bin Ubeydullah ile Zübeyr bin Avvam'ın Hız. Ömer yandaşı olduğu değerlendirilir. Şûra Başkanı Abdurrahman bin Avf'ın Ümeyyeoğullarından daha sonra halife olacak Hız. Osman'ın yakın akrabası olduğu belirtilir. Diğerleri de Medine'nin en zenginlerinden seçilmiştir. Temel planın Osman'ın halifeliğini sağlamak

olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Şûra Osman'ın halifeliğine hükmeder. Hz. Ali itiraz edince de kararlarına karşı geleni öldürme yetki- siyle donatılmış olan Şûra tarafından ölümle tehdit edilir. Bundan dolayı da Hz. Ali kararı kabul eder. Böylelikle biraz da zorun yaptırım gücü gösterilerek Hz. Osman'ın halifeliği sağlanmış olur.

Hz. Osman Dönemi: Emevilerin İktidara Gelişi

Halifeliğin Hz. Osman'ın eline geçmesiyle uzun bir süreden beri hazırlanan senaryo gerçekleşiyor ve iktidar Ümeyyeoğullarının eli- ne geçiyordu. Zira önceki halifeler döneminde daha çok Haşim- oğulları ve Ensar aristokrasileri iktidarda yer alırken ve Medine iktidar merkeziyken, Hz. Osman dönemiyle birlikte Ümeyyeoğulla- rının aristokrasisi ve Mekke ön plana çıkacaktır. Bu nedenle Emevi iktidarını Hz. Osman'ın halifeliğiyle başlatmak daha doğru olacaktır.

Hz. Osman döneminde iktidar mücadelesinin temel tarafları Emeviler ve Haşimiler oldu. Emevilere karşı ittifak Hz. Osman'ın iktidarın her kademesine kendi akrabalarını yerleştirmek suretiyle kadrolaşınca, iyiden iyiye genişler. Ayşe, Talha, Zübeyr'in yanı sıra iktidar dışı kesimlerin de gittikçe belirginleşen tepkileri ortaya çı- kar. Varoşlardan, Küfe, Basra vb çevre yerler ile mevalim denilen Arap dışındaki Müslümanların iktidar karşıtlığı artar. Tüm bu karşı koyuşlar ve rahatsızlıkların sembol isimleri olarak öne çıkanlar, Hz. Ali ve Hz. Ayşe olur. Hz. Ali ve Hz. Ayşe dışında da Hz. Osman iktida- rından dolayı bir araya gelenlerin tepkileri artar. 656 yılında Mısırlı, Medineli ve Kufelilerin Hz. Osman'ın evini basması sonucu Hz. Os- man öldürülür. Böylelikle üçüncü halife de İslam'ın özündeki hak ve adalet taleplerine gerekli cevap veremeyip aşiret ve adam kayırdığı düşünülünce toplumun alt kesiminden gelen tepkiler Hz. Osman'ın öldürülmesine yol açar.

Hz. Osman döneminde dışa dönük seferler durmayacaktır. İslam devleti askeri gücüne Muaviye eliyle kurduğu donanmayı katacak ve ilk seferini Kıbrıs adasına yapacaktır. Kuran-ı Kerim bu dönemde çoğaltılarak Mekke, Şam, Kufe, Basra ve Mısır'a gönderilecektir.

Hz. Ali Dönemi: Çok Yönlü İktidar Mücadelesi

Hz. Osman'ın öldürülmesinin ardından ortaya çıkan halifelik boş- luğunun doldurulmasında Hz. Ali öne çıkar ve nihayet halifeliği elde eder. Mısırlılar Hz. Ebubekir'in oğlu Muhammed'i esas alırlar, o da Hz. Ali'den yana tavır koyunca Hz. Ali yandaşı olurlar. Kufeliler eski

valileri Zübeyr'i adayları olarak belirlerken, Basralılar ise eski valileri Talha'dan yana tavır koyarlar.

Faik Bulut: *"Osman'a karşı ittifak yapan Haşımoğulları (Hz. Ali ve çevresi) + Hz. Aîşe ve çevresi+ Zübeyr+Talha+Abdurrahman bin Avf üçlüsü+Mısırlılar+Küfeliler+Basralılar+Medine varoşlarındaki halk denklemi Ali'nin halife olmasından sonra bozuldu."* demektedir. Yeni halifeye karşı oluşan ittifakı da *"Ali'ye karşı cephe de şu oluşumlar yer aldı: Osmanîye grubu+Şam valisi Muaviye+Hz. Aîşe+Talha+Zübeyr+Halife Ömer'in kızı ve peygamberin dul eşi Hafsa+Basra Valisi Abdurrahman bin Amr+Yemen valisi Ya'la bin Müneyye+öldürülen halife Osman'ın entrikalarıyla ünlü katibi Mervan bin Hakem+Basra halkı..."* şeklinde değerlendirmektedir.

Hz. Ali'ye karşı ilk somut kalkışmanın başını Ayşe, Talha ve Zübeyr'in çektiği mücadele oldu. Tarihe 'Cem'el Vakası' olarak geçen savaşta, Ayşe ve taraftarları yenilir. Kimilerine göre de on üç bin kişinin yaşamını yitirdiği bu savaşın ardından Ayşe'nin köşesine çekildiği görülür.

Bu dönemde her açıdan çok başlılık vardır. Tüm tarafları tatmin edecek bir şekilde halife olmadığından, Hz. Ali'ye karşı pek çok farklı güç odağı oluşur. Devletin merkezi konumundaki Medine'nin önemi, Hz. Ali'nin güçsüzlüğüne bağlı olarak azalır. Basra Ayşe yanlısıdır, Küfe Hz. Ali yandaşıdır; Şam Muaviye'nin kalesi konumundadır. Mevcut durum ya tümünün uzlaşmasıyla ya da birinin diğerlerini bastırmasıyla ancak aşılabilecek durumdadır. Bu durumun daha fazla götürülmesi pek mümkün olmayacaktır.

Tüm bu karışıklıklar içinde Hz. Ali iktidar olmaktan çok, döneminde iktidara hakim olmanın kavgası içinde olmuştur. O nedenle hiçbir zaman gerçek anlamda iktidar olamamıştır. Ayşe'nin Talha'yı halife yapmak istediği, Hz. Ali'nin halife olmasını kabul etmediği, onu Hz. Osman'ın katillerini korumakla suçladığı, iktidar olabilmek için de Hz. Ali'yle savaştığı ve sonunda yenilerek Medine'ye getirildiği bilinmektedir. Hz. Ali dönemindeki bu ilk iktidar çatışmasının ardından Hz. Ali döneminde en temel ve sonuçları çok büyük olan iktidar mücadelesi Hz. Ali ve Muaviye arasında yaşanacaktır.

Halifelliğini kabul etmeyenlerin sayısı hayli fazla olsa da bunlardan en önemlisi Muaviye'nin muhalefeti oldu. Muaviye, Hz. Ali'yi Hz. Osman'ın katillerini bulmakta ikircikli davranmakla, Hz. Osman'ın katillerini kollamakla suçlar. Ve Hz. Ali'ye *"Osman'ın katillerini bulup hesap sorarsan, sana biat ederim."* demiştir. Hz. Ali'nin bunun karşı-

sında tek yaptığı cinayetle herhangi bir ilgisinin olmadığını ortaya koyması olmuştur. Öncesinde Muaviye'nin *"Hz. Osman'ın Ayşe'nin çektiği, Talha'nın bilettiği ve Hz. Ali bin Talib'in zehirlettiği kılıçla öldürüldüğünü, Zübeyr'in de eliyle sus işareti yaparak olaya katıldığını biliyorum."* (İbn Kuteybe, el İmam) dediği belirtilir. Hz. Osman'ın Emevileri kayıran iktidarına karşı bir araya gelen tarafların Hz. Osman'ın ölümünden sonra dağıldıkları ve karşı karşıya geldikleri yukarıda ele alınmıştı. İttifakın dağıldığını gören Muaviye alıntıda da görüldüğü gibi, Hz. Osman'ın öldürülmesiyle suçladığı kişileri daha sonra eleştirmeyecek, sadece Hz. Ali'yi hedef alacaktır. Karşısına aldığı cepheyi küçülterek, Hz. Ali'yi yalnızlaştırarak ve Ali'nin sıkışık halinden yararlanarak başarılı olmayı ummaktadır. Bunun için de *"Hz. Osman'ı Hz. Ali öldürdü, zaten o, üç halifenin de düşmanıydı."* demeye başlamıştır. Gidişat ciddi bir savaşa doğrudur ki sonunda Hz. Ali ve Muaviye yandaşları arasında Sıfın Savaşı gerçekleşir.

Tümü Müslüman olan her iki taraftan yetmiş bin insanın hayatına mal olan bu savaşın sonundaki 'Hakem Olayı' Muaviye'nin iktidar için Kuran dahil her şeyi kullanmaktan çekinmeyeceğini gözler önüne sermiştir. Muaviye 'Şa'rat-u Muaviye' (Muaviye kılı/ipliği) diye bilinen ve kendi deyimiyle *"muhaliflerimle hiçbir zaman ipi koparmam, onlar elimdeki kılı çektikçe ben gevşetirim, ama bırakmam, onlar gevşettikçe ben çekerim fakat koparmam."* anlamına gelen ve özünde çok kurnaz bir egemen sınıf siyaseti olan tutumu sayesinde Hz. Ali'nin etrafını önemli ölçüde boşaltır. Öyle ki Hz. Ali'nin kardeşi Akîl'i bile yanına çekmekte başarılı olur. Önce Suriye-Medine Hattı biçiminde bir görüntü oluşturarak iktidar mücadelesini maskelerken, Hz. Ali'nin başkenti Kufe'ye taşınmasından da yararlanarak iktidar mücadelesinin rengini gittikçe Arap (buna Suriye/Medine hattı dâhildir, yine Irak'taki Arapları da bu vesileyle yanına çekecektir.) ve Fars (Sasani geleneğinden kaynaklı) eksenine kaydıracaktır. Böylelikle sorunu Emevi-Haşimi sorunu olmaktan gittikçe çıkarmayı başararak, yandaşlarının sayısını arttıracaktır. Hz. Ali'nin siyasetteki yetersizliği ve yaptığı ciddi hatalarla, Muaviye'nin kurnazca yürüttüğü politikaların bileşik etkisi Emevilerin iktidar olmasıyla sonuçlanacaktır.

Diğer tarafı ezmek ve iktidara tamamen hakim olmak için gerçekleşen Sıfın Savaşı ve Hakem Olayı sonucunda taraflar başarıya ulaşamaz ve parçalanma derinleşir. Ortaya iki başlı bir hilafet dö-

nemi çıkar. Bir taraftan Hz. Ali, bir taraftan da Muaviye yandaşları vardır, bir de bu ikisini de kabul etmeyen ve onlara karşı direnen Hariciler vardır. Hariciler bu sonu gelmez iktidar mücadelesinde yer alan Hz. Ali, Muaviye ve ... hakkında ölüm kararı alırlar. Sonuçta 661'de Hz. Ali öldürülürken, diğerleri kendilerine karşı geliştirilen suikastlardan kurtulmayı başarır. Hz. Ali'nin öldürülmesinin ardından Hz. Ali'nin büyük oğlu Hasan halife seçilir, ancak hem kişilik olarak zayıftır hem de etrafındaki Haşimi aristokrasisi zayıf düşmüştür. Bu nedenle de Hasan'ın kendisi Muaviye'ye bir mektup göndererek ona hilafeti devretmek istediğini belirtir. Muaviye de zaten bunun için mücadele vermektedir. Muaviye artık halifedir. Böylelikle İslamiyet'in en yüksek temsilini yapmak anlamına gelen halifelik makamı, özünde İslam olmayan, her zaman için takiye yapmış birinin eline geçmiş oluyor.

Hasan'ın Muaviye ile Muaviye sonrasında halifeliliğin ya kendisine iade edilmesi ya da kardeşi Hüseyin'e bırakılması üzerine anlaştığı belirtilmektedir. Ancak kaçırılan ipin ucu bir daha yakalanamayacaktır. Muaviye ile artık Emevi iktidarı iyiden iyiye kurumlaşacaktır. Muaviye yaptığı anlaşmaya da zaten bağlı kalmayacak; Ali ve oğullarının yandaşı konumundaki Küfe halkının, devletin merkezi konumuna getirilmiş olan Şam ile olan çelişkilerini yeni bir isyan hazırlığı olarak değerlendirerek, Hasan'ın eşi aracılığıyla Hasan'ı zehirleterek öldürtecektir. Muaviye sonrası halifeliliğini ilan eden Yezid halifeliliğine potansiyel rakip olan Hüseyin'i Kerbela'da katlettirir. Böylelikle Ehl-i Beyt ailesinden iktidar tehlikesi taşıyan herkes tasfiye edilmiş olacaktır.

Karşı İslam'ın Sistematik

Hale Getirilmesi Ve Emevi Dönemi (661-750)

Muaviye'nin halife olması, Ben-i Ümeyye ailesinin (Emeviler) devlet olması anlamına gelmektedir. Yaklaşık yüz yıl merkezi İslam devletinin iktidarı bu ailede olacaktır. İslam'ın oluşum ve gelişim döneminde İslam'a en fazla tepki duyan, İslam'ın gelişmemesi için elinden geleni yapan, ona karşı savaştan ve en sonunda kerhen ve görünürde Müslüman olan bu ailenin merkezi İslam devletinin başına geçmesi, beraberinde İslam adına yepyeni bir dönemi açacaktır. İslam tamamen İslam karşıtı egemen sınıfların eline geçecektir. Karşıt İslam tarihi böylece başlayacaktır. Bu öyle bir egemenlik olacaktır ki temsil ettiklerini iddia ettikleri dinin peygamberinin ailesinin

adeta kökünü kazımaya kadar işi tırmandıracaktır. Bu hanedanlığın başlatıcısı olan ve geleneğe damgasını vuran Muaviye'nin daha yakından tanınması gerçekleşenin İslam ile bağının ne olup olmadığını doğru anlamak açısından yararlı olacaktır.

Muaviye Kimdir, Ne Yapmıştır?

Muaviye Hz. Muhammed'in amcazadelerindendir. Peygamberin büyük dedesi Haşim'in Ümeyye isimli bir kardeşi vardır. Ümeyye Haşim'den büyük olmasına karşın, Haşim halk içinde daha etkili bir şahsiyettir. Bu nedenle de geleneksel olarak Mekke hakimi olan ailede Haşim öne çıkar. Bunu içine sindiremeyen Ümeyye darılarak Şam'a gider. Yaklaşık on yıl boyunca, daha sonraları da adeta üsleri haline getirecekleri Şam'da kalır ve orada bir çevre edinir. O tarihten itibaren bu aileye Ben-i Ümeyye ya da Emeviler denmektedir. Dolayısıyla Haşimoğulları ile Emeviler arasındaki çekişme çok da gerilere gitmez, yaklaşık olarak Hz. Muhammed'den 70-80 yıl önce-leri başlamıştır.

Muaviye'nin Mekke'de 602 veya 603 yılında dünyaya geldiği söylenmektedir. Muaviye Mekke'nin ileri gelenlerinden olan Ebu Süfyan ile Hind bin Utbe'nin oğludur. Ebu Süfyan Hz. Muhammed'e karşı yürütülen ve özünde İslam'ın gelişimini engellemeye çalışan, onu boğmak isteyen savaşların planlayıcısı ve yürütücüsüydü. Hz. Muhammed'in peygambersel çıkışla eski aristokrasiye karşı giriştiği sınıfsal mücadele nedeniyle hep düşman pozisyonunda kalmıştır. Bu yönüyle İslam'a ve onun peygamberine karşı iktidarını kaybettiğinden dolayı çok güçlü bir kin ve nefret beslediği belirtilebilir. Zira İslamiyet onun elinden saygınlığını ve iktidarını almış ve onun tüm engelleme çabasına karşın da gelişmeye devam etmiştir. Kendisi Mekke fethedilinceye kadar da bu mücadelesinden vazgeçmemiştir. Muaviye'nin annesi Hind de en az Ebu Süfyan kadar kinlidir. İslami literatürde en fazla lanetlenen isimlerden biridir Hind. Hind'in Uhud Savaşı sırasında peygamberin amcası olan Hamza'yı İslam dünyası içindeki gelişmekte olan etkinliğinden dolayı özel olarak öldürttüğü ve sonrasında ciğerini söküp çiğ çiğ yediği anlatılmaktadır. Bununla da yetinmeyen Hind'in cesedin parmaklarını keserek bir gerdanlık yaptığı belirtilmektedir. Muhammed'in peygamberliğe giriştiği yıllarda henüz 7-8 yaşlarında olan Muaviye'nin Ebu Süfyan ve Hind'in elinin altında büyüdüğü gözetildiğinde İslam'a dair pek de iyi niyetlerle yetişmeyeceği açıktır. Tümünden İslam'a düşman biri olarak ye-

tiştirilmiştir. Zaten aile özünde hiçbir zaman Müslüman olmamıştır. Müslümanlığı Mekke'nin düşmesinden sonra hayatlarını kurtarmak için kabul etmek zorunda kalmışlardır. Buna rağmen Mekke düştüğünde Yemen'de olan Muaviye'nin Müslümanlığa geçmiş olan babasına kınama mektubu gönderdiği ve daha sonraları peygamberin amcası olan Abbas yoluyla yaşamını kurtarmak için Müslümanlığı kabul ettiği söylenmektedir. Aralarında çok şiddetli bir sınıfsal mücadele bulunan İslam ile Emevilerin bu merkezi ailesi arasında sağlam bir ilişkinin olamayacağı açıktır. Zaten bu nedenle Hz. Muhammed'in Ebu Süfyan, Muaviye ve Yezid'i lanetlediği söylenir.

Durumu bu olan Emeviler, her zaman Hz. Muhammed'in kabilesi olan Haşimoğulları ile bir güç mücadelesine girdiler. İlk Hz. Ömer dönemi ile birlikte karşısında çokça mücadele ettikleri İslami devlet içinde bir iktidar odağı olarak yer almaya başladılar. İslam orduları tarafından Şam alındığında oraya ilkin, Ebu Ubeyde diye biri vali olarak atanır. Onun ölmesinden sonra yerine Hz. Ömer döneminde Muaviye'nin kardeşi Yezid bin Ebu Süfyan vali olarak atanır. İslam tarihinde Ebu Süfyanogullarının ilk kez devlette görevlendirilmesi böylelikle başlar. Yezid de öldüğünde onun yerine daha geniş bir alanı da kapsamak üzere Muaviye atanır. Şam böylelikle adeta bir hanedana bırakılmış olur. Hz. Ömer'in kendisinden sonra halife olarak Hz. Osman'ı seçtirebilmek için her şeyi önceden ayarladığını ve onu işaret ettiğini yukarıda belirtmiştik. Hz. Muhammed sonrası iktidar mücadelesinde Hz. Ömer-Hz. Ebubekir ikilisini Haşimilere karşı Emevilerin desteklediği gözetildiğinde, Hz. Ömer tarafından yapılan bu görevlendirmelerin bir iktidar paylaşımı olduğu görülmektedir. Hz. Ömer eliyle devlete yerleştirilen Emeviler, o dönemden sonra artık sürekli iktidarda yer alacaklardır. İslam'la yaşadıkları yapısal sorunları ve çelişkileri gözettiğimizde gerçekleşenin özünde İslam'la alakasının olmadığını görürüz. Emeviler'le birlikte İslam özünün bir tarafa bırakılıp tamamen egemen üst sınıfların hakim olduğu karşıt İslam kendini hakim kılmıştır. Böylece karşıt İslam'la kültürel İslam arasındaki çelişki tarihi de başlamıştır.

Genelde Emevilere özelde de Muaviye'ye bakıldığında çok kurnaz ve ilkesiz bir karakterde oldukları görülür. Egemen sınıftan olma özellikleri ile tüccar olmayı çok ustaca harmanladıkları söylenebilir. Tüm egemen sınıflar ve iktidar olmaya çalışan kesimler kendilerini toplumun çobanı, toplumu da sürü olarak görürler. Tüm yaşamlarını buna göre geliştiren egemen sınıf mensupları, işleri idare etmede,

örgütlemeye gelişkin olurlar. İşte Muaviye'nin tarihteki performansına bakıldığında adeta dört dörtlük bir egemen sınıf temsili olduğunu görürüz. İslamiyet'in çıkışıyla ve yeni kültürel değerlerle kaybettikleri egemenliği İslam'ın içine yerleşip güç olarak yeniden elde etmişlerdir.

Ne zaman harekete geçeceğini çok iyi bilen biri olarak, Hz. Osman'ın katillerinin bulunmamasını bahane ederek, Haşimoğullarından Hz. Ali'nin halifelliğini kabul etmez. Hz. Ali'den altından kalkamayacağı şartları yerine getirmesi halinde ancak onun halifelliğini kabul edeceğini söyleyerek işi yokuşa sürer. Nihayetinde aralarında 657 yılında İslam'daki çok keskin bölünmelere neden olan Sıffin Savaşı gerçekleşir. Daha da ilginç bu savaşta tam da kaybetmek üzereyken Muaviye'nin kutsal kitap olan Kuran'ı bile kendi çıkarları temelinde kullanmaktan geri durmaması olur. Kuran'ın sayfalarını askerlerinin mızraklarının ucuna bağlayarak, Hz. Ali'nin Kuran'a karşı savaşmamasını sağlar. En sonunda da tarihe Hakem Olayı diye geçen bir hileyle mevcut halifeyi kandırarak kendisini halife ilan ettirir. Sonraki dönemlerde de kendini hoş göstermeyi, güçlendirmeyi amaçlayan ve aslı astarı olmayan pek çok hadis uyduracaktır. İslam dünyasında neden olduğu parçalanmalar, Hz. Ali'nin öldürülmesine ve kendisine halifelik yolunun açılmasına neden olacaktır. Halife olduktan sonra da ilk iş olarak Ehl-i Beyt ailesinden peygamberin torunu ve Hz. Ali'nin oğlu olan Hasan'ı zehirletir. Ehl-i Beyt ailesinin tasfiye işini daha sonra oğlu Yezid de Hüseyin'i öldürerek tamamlayacaktır.

Tüm bunlarla da yetinmeyen Muaviye, yaklaşık yirmi yıl halifelik yaptıktan sonra yerine Yezid'i halife yapacaktır. Böylelikle halifelik tüm dini içeriğinden, yeterliliğinden arındırılarak babadan oğula geçen bir saltanata dönüşecektir. Gerçekleşen, klasik hanedanlık sistemidir artık. Muaviye'nin başlattığı bu saltanat sistemi Emevilerin yıkıldığı tarih olan 750 yılına kadar sürecektir. Bir dönem yöneticiliğini Hz. Muhammed'in yaptığı İslam devletinin şimdilerde yöneticisi peygambere karşı defalarca savaşmış, bir manevrayla Müslüman olmuş ve en sonunda da peygamberin ailesini yok etmiş Emevilerdir. Herhangi bir şeyin, o şeyi yaratanların düşmanlarıncı ele geçirilerek kaynağa karşı kullanılmasının en çarpıcı örneklerinden biridir. Ali'nin *"Bunlar da din elbisesi giyiyorlar, ama ters çevirerek giyiyorlar."* değerlendirmesi, Emeviler gerçeğinin belki de en güzel ifadesidir. Yine Muaviye'nin Kufe şehrini ele geçirdiği gün,

bazı tarihçiler tarafından halka hitaben şöyle dediği söylenir: *"Ye-min ederim ki ben namaz için savaşmadım sizinle; oruç, zekat veya hacc ibadeti rahatça uygulansın diye de savaşmadım!.. Siz bütün bu ibadetleri yerine getiriyordunuz zaten. Ben, sadece sizin başınıza geçebilmek için savaşım sizinle!"*

İslamiyet'i merkezi uygarlığın en üst düzeyde temsili haline getiren Emeviler döneminde İslam devletinin sınırları Doğu'da Seyhun Nehri'ne, Batı'da Atlas Okyanusu'na, Kuzey'de Pirene Dağları'na ve Anadolu içlerine kadar genişler. İslamiyet'in manevi kültürden ziyade maddi kültürünün tümünden öne çıktığı ve tümünden klasik bir devlet haline geldiği dönemdir. Bu dönemde yukarıda da belirttiğimiz gibi halifelik babadan oğula geçen bir saltanata dönüşmüştür ve bu gelenek halifeliğin Türkiye Cumhuriyeti tarafından 1924 yılında kaldırılmasına kadar devam eder. Bu dönemde çok belirgin bir şekilde ve İslam'ın özüne ters olarak koyu bir Arap milliyetçiliği geliştirilir. Mevalimlere (arap olmayan Müslümanlar) karşı Araplar, Araplar içinde de Emeviler kayırılır. Emeviler içinde de Ebu Süf-yanogulları iktidarın gerçek sahibidir.

Her egemenlikçi sistem gibi Emeviler de çok yoğun bir direnişler karşılaşmıştır.

Emevilerin baskısına, sömürüsüne karşı adalet, eşitlik, özgürlük gibi demokratik komünal değerlerin savunusunu yapan pek çok örgütlenme, ayaklanma gerçekleşecektir. Dini ve mezhebi olan ama özünde tümünden toplumsal talepli olan bu çıkışlar çok önemli başarılar elde etmenin yanında Emevilerin yıkılmasını da sağlamışlardır. Emeviler bu toplumsal karşı direnişlerden en adı sanı duyulmuş olan Ebu Müslüm Horasani direnişinin ardından 750 yılında yıkılacaktır. Yerine ise Hz. Muhammed'in amcası olan Abbas'ın soyundan gelen Ebu-l Abbas'ın Kufe'de kendisini halife ilan etmesiyle Abbasi İslam Devleti kurulacaktır.

Abbasiiler Dönemi: (750-1258)

Emeviler geleneksel olarak aristokratik bir yapıda olmaları, İslam alemi içinde Arap milliyetçiliğini, Araplar içinde de sadece kendi çıkarlarını esas almaları, 'mevalim' dedikleri diğer halkları küçük görerek, onları çok büyük vergi yüklerine tabi tutmaları ve onları her biçimde baskı altına almaları, klasik despot bir devlet yapılanmasına sahip olmaları nedeniyle toplumun her kesiminden gelen çok büyük bir tepkiyle karşılaşmışlardır. Bir yönüyle Emeviler za-

manında derinleşen ve gelenekselleşen iktidarcı-egemenlikçi karşıt İslam'ın başka bir biçimi ortaya çıkmıştır. Özünde İslam olmadığı halde öyle görünerek İslam'ı kendi çıkarları temelinde istismar eden bu despotik devlete karşı toplumun tümü bir arayış ve başkaldırı halinde olur. Başkaldırıların merkezi de daha çok Irak, İran olacaktır.

Emevilere karşı halkların bu karşıtlığının yanı sıra öteden beri iktidarın en etkin aracı haline getirilen halifelik makamının peygamber ailesinden (Ali veya Abbas soyu) en layık olana verilmesi gerektiğini ileri süren ve özünde iktidar mücadelesi yürüten kesimler de vardır. Hüseyin'in öldürülmesinden sonra halifeliği elde etmeye çalışan peygamber ailesi daha çok Abbas ailesi olacaktır. Böylelikle bir taraftan halk İslam adına var olan bu despotik devlet geleneğine karşı mücadele içinde olurken, diğer taraftan da mevcut hanedana karşı Abbasilerin başını çektiği bir iktidar mücadelesi verilmektedir. Bu iki mücadele birleşir ve Emevilere karşı birlikte hareket eder. Tıpkı orta çağda kilise ve aristokrasinin hâkim olduğu devletçi sisteme karşı mücadele eden toplumun hemen yanı başında iktidar olmak, devlete ortak olmak hatta devleti tümünden ele geçirmek için aristokrasiye karşı iktidar mücadelesi içinde olan burjuvazinin ortak mücadele etmesine benzemektedir. Yine tıpkı Avrupa'da olduğu gibi halkların büyük bedeller ödeyerek geliştirdiği mücadelelerin kazanımları aristokrasiye karşı burjuvaziye güç haline getirdiyse, İslam dünyasında da halkların Emevilere karşı yürüttüğü mücadelede elde edilen başarı hanedan değişikliğine yaradı ve Abbasiler iktidar oldu.

Nasıl ki burjuvazi iktidar olmak için halkın gücünden yararlandıysa ve iktidar olduktan sonra tarihte eşi benzeri görülmemiş derinleştirilmiş bir kölelik düzeni kurduysa, Abbasiler de iktidar olduktan sonra kendisini devletin başına getiren halk direnişinin başını çeken Ebu Müslüm Horasani'yi komplo ve aldatmalarla halk içindeki saygınlığından ve etkisinden çekindiğinden katletmiştir. Bu yönüyle daha çok da diğer halklar tarafından Emevi zulmünden kurtulmak için Abbasileri devletin başına getirdikleri görülür. Ancak durumlar halkın beklentilerine göre gerçekleşmez. Emevileri tahttan indirerek bir devrimin altına imza atan halkın başına yeni bir despotizm gelecektir. Açık ki Ebu Müslüm şahsında katledilen halk eğilimidir. Daha ikinci halife olan Mansur döneminde gerçekleşen bu hadise, Abbasilerin de tıpkı Emeviler gibi olduklarını, onların

sadece farklı bir ad ile sürdürülmesinden başka bir anlama gelmediklerini göstermektedir.

Bağdat şehrini kurarak başkent yapan Abbasiler Endülüs dışındaki tüm İslam dünyasına hâkim olacaklardır. İlk dokuz halifelerine kadar da hep devleti güçlendirme temelinde bir gelişmeden bahsedilebilir. Zamanla devletin gücünün zayıflamasına paralel olarak halifelerin de etkisi zayıflayacaktır. Devletin gücü ile halifenin gücü her zaman için doğru orantılı olacaktır. İslam'ın çıkışında halka dayanan güç ve meşruiyet tamamen iktidarı ele geçirmeye dayandırılmıştır. Bu nedenle devletin başı olan halifenin gücü de sahip olduğu devletin gücüne bağlı olarak değişecektir. Zamanla Abbasi egemenliği zayıflayacak ve bağımsız pek çok devlet (Samanoğulları, Karahanlılar, Büveyhoğulları, Fatımiler vb) ortaya çıkacaktır. Nitekim 945 yılında Büveyhoğulları Abbasilerin başkenti olan Bağdat'ı işgal edecektir. Ancak dini ve siyasi etkisinden dolayı Abbasi hanedanlığını yıkmayacak, halifeliğin Abbasilerde kalmasını çıkarlarına uygun göreceklidir. Bir zamanlar halife olarak güç olan egemenler şimdi ise halifenin himayesinde güç olma yolunu seçmiştir. Tüm İslam âlemini dini olarak temsil eden halifeliğin böylece Vatikan'daki papalık gibi iktidar ve güç meşruiyeti haline getirildiği görülmektedir.

1055 yılında bu defa da Selçuklular Bağdat'ı işgal edecek ve tıpkı Büveyhoğulları gibi halifelik kurumuna karışmayacaklardır. Dini temsili yapan halifeyi kendi korumaları altına alarak, tabî ki İslam âlemi içindeki etkilerini arttırmış olacaklardır. Dikkat edilirse, halifelik kurumu üzerinden tüm İslam âlemi üzerinde etki oluşturularak çıkar devşirilmektedir. Selçukluların bu hâkimiyeti Moğolların Bağdat'ı işgal ederek son Abbasi halifesi olan Mutasım'ı öldürmesine (1258) kadar sürdü. Halifelik de Moğol saldırısından kaçıp kurtulan Abbasoğullarından birinin Mısır'daki Memluklara sığınarak halife olmasıyla devam etti. İslam dünyası için dini, siyasi etkisi büyük olan halifelik kurumunun bu defa da hamisi Memluklar olacaktır. Bu durum 1517'de Yavuz Sultan Selim döneminde Memlukların Osmanlılar tarafından yıkılmasına kadar sürecektir. O tarihten itibaren de halife artık Osmanlı padişahları olacaktır. Yani her Osmanlı padişahı aynı zamanda tüm İslam âleminin dini lideri de olmuş oluyordu. Böylece halifelikle esas iktidar gücü yeniden aynı kişilerde somutlaştı. Bu durum M. Kemal tarafından 1924'te halifeliğin kaldırılmasına kadar sürdü. 632'de başlayıp, 1924 yılına kadar süren

halifelik dönemi böylelikle kapanmış oluyordu. Böylece tüm İslam âlemini temsil eden bir merkez kurum tarihe karışmış oluyordu. Günümüzde ise Fethullah Gülen'in Papa'nın Katolik dünyasındaki misyonuna denk bir misyonla tüm İslam âlemine Batı destekli bir şekilde kabul ettirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Yani ayarlanmış bir ekümen ile tüm İslam âlemi Batı için kabul edilir bir hale getirilmeye çalışılmaktadır.

İslam uygarlığının olgunluk dönemi olarak adlandırılan Abbasi-ler döneminde İslam'ı reformdan geçirme çabalarının yanı sıra dini örtü altında çok farklı adlarla toplumsal kalkışmalar, tarikatlaşmalar geliştirilmiştir. Tüm felsefik arayışları, İslam'ı reformdan geçirme çabalarını 'kafirlik' olarak adlandıran ve devletin resmi ideolojisini hâkim kılmaya çalışan Gazali önlemiştir. Ona göre İslam tarihinin ne geçmişine ne de mevcut durumuna ilişkin hiçbir şekilde herhangi bir eleştiri getirilmemeliydi. Çünkü bu tip söylemlerin tümü günahtı. Böylelikle devlete mutlak itaati dayatan bir pozisyonda olarak iktidarın sözcülüğünü yaparak, o dönem yapılan felsefik tartışmaların tümünün önüne geçmiştir. O güne kadar belirli düzeyde gerçekleşen içtihat ve yorum kapısı kapatılarak çalışan beyinler engellenerek insanlar düşünemez hale getirilmiştir. İslam dünyasındaki kimi gelişmeler de böylece son bulmuştur. Sadece toplum baskı altına alınmamış, zaten baskı altında olan ve devletçi sistemin de hizmetine sokulan düşünce dinamizmi tümünden dumura uğratılmıştır. Bu dogmatizm esasında İslami uygarlığın etkinliğini kaybetmesini daha da hızlandırmıştır. Bu, tam da her şeyi kontroll altında tutmak isteyen egemenlerin tüm tarih boyunca toplumda oluşturmak istedikleri bir şeydir. Zira düşünen beyinler, üreten beyinler egemenlikçi sistem için her zaman tehlike görülmüştür. Çünkü bilinçlenen toplumların egemenlere ihtiyaçları kalmaz. Egemenler her zaman için bilginin tekeliyle ellerinde tutmaya büyük özen göstermişlerdir. Cennette bile her şey serbest iken, dikkat edilirse 'bilgi ağacının meyvesini yemek' yasaklanmıştır. Çünkü bilgi, egemenlerin ezilenlere fark attığı noktadır, sırlarıdır. Onun deşifre edilmesi, yaygınca bilinmesi adeta egemenler için işlevsiz hale gelmek anlamında yok oluşturmaktır. Daha ilk insan çiftinden saklanan bu bilgi ya da egemenlerin elindeki bilgi tekeli gerçeği günümüz kapitalist sistem koşullarında da hızından hiçbir şey yitirmeden daha da güçlenerek sürmektedir.

Yanı sıra Gazali'ye göre en uygun mülkiyet de birinci sırada savaşla elde edileniyken, ikinci sırada da ticaretle elde edilenidir. Açıkça görölmektedir ki yürürlükte olan cihad yaklaşımıyla elde edilen ganimetlere ve insanı çok da temiz bırakmayan ticarete bir dini kılıf uydurulmaktadır. Yani pratik ihtiyaçlara göre bir teori oluşturulmakta ve herkesten de buna uygun davranması bir dini emir gibi istenmektedir.

3.BÖLÜM

OSMANLIDAN TC'ye SİYASAL İSLAM

Daha sonra Anadolu'ya da yerleşen Türk boyları, İran içlerine doğru girerken İslam'la tanışmaya başladılar. Sosyal-siyasal alanda kabileler-aşiretler şeklinde bir örgütlenmeleri vardı. O zamana kadar belki devletçi sistemle tanışmışlardı, ama ciddi bir sınıflaşma yaşamamaktaydılar. Kabile-aşiret reisleri oldukça güçlenmişti, ama onların yetkilerini sınırlayacak ya da onları denetleyecek hatta göreve getirip-görevden alacak demokratik kurumları halen varlığını koruyordu. Aşiret ya da kabile meclisleri küçümsenmeyecek güce sahipti. Topluluk içinde kadının, en azından hiyerarşik toplum dönemindeki kadar etkinliği vardı. Dinleri Şamanizm olan Türklerin o zaman için ağırlıklı olarak komünal demokratik ilişkileri yaşadığından bahsetmek mümkündür. Doğan Avcıoğlu 'Türklerin Tarihi' adlı oldukça hacimli olan ama bitiremediği eserinde, bu dönem Türklerini çok kapsamlı olarak ele almıştır. Buradaki anlatımlardan çıkarılabilecek en önemli sonuç, Türk boylarının İslamiyet'le karşılaştıkları dönem halen kabileler-aşiretler ve konfedere birlikler şeklinde yaşadığıdır. Bu düzey, kendisinden bin yıl önce Asur ile hesaplaşan Med topluluklarının sosyal-siyasal örgütlenme durumuna benzemektedir. Toprağa yerleşmemiş, halen hiyerarşik toplum özelliklerini aşamadığı için de sistemli bir sınıfsallık ilişkisi içerisine girmemiş ve oldukça savaşçı olan bu toplulukların, artık devletçi bir ideoloji olarak dünyaya yayılma içinde olan İslam'ı kabul etmesi çok kısa sürede gerçekleşmiştir.

Türklerin 712 yılından itibaren İslamiyet'i kabul etmeye başlayanlarının dışında, yine aynı dönemlerde 762 yılında Uygurlar Maniheizmi resmi din olarak kabul ederken, 800 yılında Kırım Hanlığı'nı kuran Hazar Türkleri de din olarak Yahudiliği benimsemişlerdir. Diğer yandan daha önceleri ya da aynı dönemlerde Avrupa kıta-

sına gidenler de Fin, Macar vb örneğinde olduğu gibi Hıristiyan olmuşlardır. Bunların dışında Hint Yarımadası'na gidenler içinde Budacılığı benimseyenler olduğu gibi İran'a gelen bir kol da Zerdüştlüğü kabul ederken, halen Orta Asya'da yaşayan bazı Türki topluluklar da Şamanlık inancını sürdürmektedirler. Ural-Altay dil grubundan olan bu toplulukların eski inançları yani eski kimlikleri olan Şamanizm'in yerine yeni bir kimliği edinmeleri en azından Ortadoğu'ya gelen Türkler açısından hep sorunlu bir durum ortaya çıkarmıştır.

Bugün Türk-İslam ya da İslam-Türk sıfatları üzerinde fırtınalar koparılması kaynağını buradan almaktadır. Benzeri bir durum Kürtler için de geçerlidir. Kürdistan'da İslam'ın kabulünden bu yana İslamiyet'e çeşitli yorumların getirilmesi anlamına gelen tarikatların bu denli bol ortaya çıkması da bu kimlik değiştirmenin uyumsuzluğunun halen yaşanıyor olmasından kaynaklıdır. Bu nedenle de Kürdistan'da ya da Kürtler üzerinde hakimiyet kurmanın veya onu özgürlükçü özünden saptırmanın temel aracı olarak bugün "teröre" ya da "bölücülüğe karşı en etkili yöntem" adı altında tarikatlar, cemaatler, irşat grupları devreye sokulmaktadır.

Kürtler Halife Hz. Ömer döneminde, Türkler ise Emeviler zamanında İslamiyet'i kabul etmiştir. Hz. Muhammed'in ölümünden hemen sonra, İslam gerçek özünden kopartılmış ve bir iktidar gücü olmanın temel argümanı haline getirilmiştir. Diğer yandan Emeviler dönemi ile birlikte resmi olan İslam'ın, önceki bölümlerde ele alındığı biçimde, tümüyle toplumsallığını ve ahlaki özelliklerini yitirip bir egemen kültü haline geldiğini belirtmek de bugünkü siyasal İslam'ı doğru değerlendirmemize katkıda bulunacaktır. Halife Ömer ya da Muaviye döneminde zorunlu ya da gönüllü nasıl kabul edilmiş olursa olsun İslam, Kürtler ve Türkler açısından şartlı kabul edilmesi gereken bir din olmuştur.

Şartlı olması Kürtler ya da Türklerin Araplarla masa başında anlaşarak belirli antlaşmalar çerçevesinde Müslümanlığı kabul ettikleri anlamına gelmemektedir. Müslüman olmanın ilk şartı, inanarak veya çıkarlar nedeniyle ya da kılıç zoruyla Kelime-i Şahadet getirmektir. Zaten her iki halk da bu yöntemlerden biri ya da birkaçına uygun olarak Müslüman olmuştur. Kürtlerin ve Türklerin Müslüman olduğu tarih artık İslam'ın özünü kaybettiği ve devletçi zihniyetin hakim olduğu bir süreçtir. Artık İslami söylem bu devletin anayasası gibi bir işlev görmektedir. Müslüman oldukları dönemde Türkler ya da Kürtler ağırlıklı bir biçimde ahlaki-politik toplum özelliklerini

taşımaktadır. Hala devletçi karakteri benimsemiş bir toplumsal yapı söz konusu değildir.

Kabile ya da aşiret ileri gelenleri devletçi topluma yakın olduğu için kısa sürede devletçi İslam ile bütünleşirken, ahlaki-politik toplum özelliklerini yaşayan topluluklar da İslam'ı kabul ederken yaşımda ise ona kendi toplumsallığını ifade eden özellikler katmayı ihmal etmemiştir. Bu nedenle Kürtlerin önemli bir kesimi Zerdüşt-lükten, Türklerin de şamanlıktan kalma özelliklerini İslami kültürel değerlerle yeni bir biçimde sentezlemişlerdir. Bu durumun Anadolu ve Mezopotamya'daki ortak ifadesi de Alevilik ya da Kızılbaşlık olmuştur. Eski inançlarının komünal demokratik değerlerini Hz. Ali ve ehlibeytte görmüşlerdir.

Alevilik ve Kızılbaşlığı benimseyenler için Hz. Ali, Hz. Muhammed'in amcaoğlu ve damadı olduğu gibi Hz. Muhammed'e ilk inananlardan. Sadece bu da değil elbette. O, gerçek bir inanan olarak yaşamsal duruşu ve kılıcıyla İslam'ı güvence altına alandır. En önemlisi de İslam'ın kültürel değerlerini öncelikli olarak yaşamında ve pratiğinde gösterendir. Hz. Muhammed'in cenazesine sahip çıkarak gerçek İslam'ın iktidardan değil inançtan geçtiği konusunda farklılığını ortaya koyandır. Bu özellikleriyle Hz. Ali ve çocukları yani ehlibeyt, bir bütün olarak üç halife (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman) ve Emevi karşıtı olan tüm halkları buluşturan bir merkez rolünü oynamıştır. Bu nedenle de Türkler ya da Kürtlerin çok büyük çoğunluğu Alevi ya da Kızılbaş olmuşlardır. Ya da Müslümanlığı böyle yorumlamışlardır. Kürt toplumunda önemli bir kesim de Şafilığı benimsemiştir. Ancak Osmanlı imparatorluğunun hakimiyetinden sonra Hanefilik de gelişmiştir.

İslam'ı yorumlama durumu sadece toplumcu güçler için geçerli değildir elbette. Farklı kimlikteki toplumların egemenlerinin de farklı mezheplere seçtiği görülmektedir. Örneğin Türk egemenleri ve giderek Osmanlılar ve TC, Hanefilik mezhebini hem de resmi olarak kabul etmiştir. Bu durum Farslarda Şia biçiminde görülürken Afrika topluluklarında (Kuzey Afrika biraz farklıdır, çünkü ağırlıklı olarak Hanefidirler) Hambeli mezhebi ağırlıktadır. Hıristiyanlıkta da benzeri bir duruma rastlanmaktadır. Mezhepler ve etnik kimlikler arasında şu ya da bu şekilde bir bağ vardır. İngilizlerin Protestan, Ermenilerin Ortodoks ya da bazılarının Katolik ya da Kalvinist vb. olması gibi...

Bu arada yeri gelmişken bir not olarak belirtmekte yarar vardır. Kürt ileri gelenleri Kürt kimliği ile İslamiyet içinde oldukça pasif bir rol üstlenmiş gibi görünmektedir. Bu nedenle de kendisini bir Kürt'ten çok İslam önderi olarak öne çıkaran Kürt asıllı Selahattin Eyyubi dışında İslam tarihinde önemli bir rol oynamış olan ama kendisini Kürt olarak değil de yine bir İslam uleması, İmamı gibi öne çıkaran bir İslam lideri daha vardır. O da Hanefilik mezhebinin kurucusu İmam-ı Azam Ebu Hanife'dir. Gerçek ismi Numan bin Sabit bin Zuta olan ve kendisine 'Büyük İmam' anlamında 'İmam-ı Azam' denilen Ebu Hanefi'nin de Kürt olduğu söylenmesine karşın bugün Kürtlerin çok büyük bir kesimi Hanefi değil Şafiidir. Bilindiği gibi Hanefilik İslam'ın en yaygın mezhebidir.

İslamiyet'in kabulünde Türklerin ciddi bir direnme göstermemesi belki de yeni yurt edinme arayışı içinde iken karşılırlarına Müslümanlardan oluşan bir halklar okyanusunun çıkmış olması belirleyici olmuştur. Toplumsal olarak kavimler aşamasını yaşayan bu yeni coğrafyanın topluluklarının inanç olarak da tek bir vücut gibi görünmesi, kendilerine yurt arayan Türkleri korkutmuş olabilir. Çünkü kendileri hem inanç ve hem de toplumsal örgütlenme olarak çok parçalıdır. Bu nedenle yaşamlarını garanti altına almak için Müslümanlığı kabul etmiş olabilirler. Diğer yandan İslamiyet'in yayılma arayışındaki karakteri de böylesine bir askeri güce ihtiyaç duyduğu için İslam ileri gelenleri Türklerle savaşmaktan çok onlarla antlaşmayı tercih etmiş olabilirler. Çünkü aynı dönemlerde Bizans İmparatorluğu da Türklerden askeri güç olarak yararlanma arayışındadır. Yani bu nedenle Türkler İslam'ın kılıcı olarak fetih dalgalarını güçlendirirken, İslam da Türklere yurt edinme ve yeni egemenlik alanları açmada inançsal bir güç ve koçbaşı görevi gördüğü gibi, dış saldırılar karşısında da koruyucu kalkan rolünü üstlenmiştir. Kuşkusuz İslamiyet daha sistemli bir inanç olduğundan etkilemiştir. Ancak Türklerin esas olarak özellikle üst tabakaların İslamiyet'i çıkarları gereği çabuk kabul ettiği genel kabul gören bir gerçekliktir. Bu kabul, çok hızlı geliştiği için de toplulukların ana gövdesi ile yöneticileri arasında daha ilk andan itibaren mezhep farkları ortaya çıkmıştır. Bu durum, neredeyse Selçuklulardan Osmanlı'nın son dönemine kadar halkla devlet ya da egemenlerle halk arasında çatışmalı bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur. Bundan dolayı da esas olarak Osmanlılar, bu ayrıksı yapılanmayı devlet örgütlenmesinde dikkate almak zorunda kalmıştır. Devlet resmi olarak Hanefi

mezhebini kabul ederken, ordunun yapılanmasında ise toplumcu yönü ağır basan bir tarikat olarak Bektaşilik önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı hanedanı içinde ilk başlarda Bektaşî inancının ağırlıkta olduğu bilinmektedir.

Kürtlerin İslamiyet'i kabulü ise askeri zor altında olmuştur. Hz. Ömer döneminde gerçekleşen askeri seferlere karşı Kürtler, ilk başlarda bir kimlik ve yurt savunması yapmışlardır. Bu direniş kabile ve aşiret önderleri ya da din adamları ile birlikte tüm toplum tarafından yürütülmüştür. Bu nedenle de İslamiyet'ten sonra da Kürt ileri gelenleri ile toplum arasında dini anlamda ciddi bir çelişki yaşanmamıştır. Bundan dolayı da Kürdistan üzerinde hesabı olan tüm güçler bu durumu kendi lehlerine kullanmak istemişlerdir. Bunun için de önce egemenleri satın alma yoluna gitmişlerdir. Diğer yandan ciddi bir direnmeden sonra Müslümanlığı kabul ettikleri için bu dinin giderek tarikatlar şeklinde yorumlanması biçiminde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Dikkat edilirse, Kürt ileri gelenlerinin önemli bir kesimi aynı zamanda tarikat şeyhi-piri ya da ileri gelenidir. Şu anda Türkiye'de ve bölgede hakim olan birçok tarikatın kurucu önderlerinin Kürt olması söz konusudur. Bu, aslında bir direniş geleneği olmaktadır. Fakat süreç içinde bu gelenek egemenlerin hizmetine koşulmuş ya da koşulmak istenmiştir.

Her iki halkın da yaklaşık olarak İslam'la tanışması ve İslami yorum üzerinden tarikatlar-mezheplerle iç içeliği bu şekilde olmuştur.

Bugün özellikle Nakşilik-Fethullahçılık, Nurculuk ya da Hizbullahçılıkla bağlantılı olarak Diyanet İşleri'nin de geçmişin Şeyh-ül İslamlık kurumu gibi devreye girmesi 2.Mahmut dönemini anımsatan devlet içi tasfiyeleri ve yeniden yapılanmaları çağrıştırmaktadır. Genişletilmiş Ortadoğu Projesi ile NATO'nun kendisini yeniden yapılandırma kararı ve İslam dünyasında yaşanan alt-üst oluşlar düşünüldüğünde, bu bağlantıların ne anlama geldiğinin daha da anlaşılır kılınması gerektiği açıktır. Türkiye'de cumhuriyet sonrası dışlanan siyasal İslam'ın devlet içindeki asker-sivil bürokrasinin bir kesimiyle uzlaşması sonucu devlet içine alınması da bu sürecin bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Sadece TC açısından değil, merkezi uygarlık güçleri ve bölge devletleri açısından neredeyse kader belirleyici bir sürecin içinde bulunduğu unutulmadan, dinin günümüzde başta Kürtler ve Türkler olmak üzere bölge üzerindeki etkisine Osmanlı örneğinden yola çıkarak bakmak gerekecektir.

Moğol saldırıları ve Anadolu'da Ruhani Yoğunlaşma

Moğol saldırılarının ilk elden İran olmak üzere Ortadoğu'yu kasıp kavurmaya başlaması ile birlikte başta Horasan olmak üzere, Buha-ra, Semerkant, Alamut gibi yerlerde yoğunlaşan muhalif İslami yorumu temsil eden toplumcu Batını inanç akımları da Yunanca da 'güneşin doğduğu yer' anlamında kullanılan 'Anatoli' yani Anadolu'ya doğru akmaya başlamıştır. Zaten önemli bir çoğunluğu İslam'ın hakim mezheplerini kabul etmeyen Türkmen toplulukları da bu inanç akımlarının etrafında kümelenmektedir. Onlar için egemen Türkmen ileri gelenleri kendilerine yabancıdır. O nedenle de kurulan Büyük Selçuklu ya da Anadolu Selçuklu devletlerinin yanı sıra yine devletçiler biçiminde kurulan beylikler Türkmen nüfusuna yabancıdır. Onunla çelişkili ve çatışmalıdır. Bundan dolayı da Türkmenler egemenlere karşı sürekli isyan halindedir.

Bu isyanların en kapsamlısı da Baba İlyas ve Baba İshak'ın yönettiği Babai Halk hareketleridir. Bu durum, başta Anadolu Selçuklu hükümdarları olmak üzere Osmanlı sultanlarını da düşündürmüş ve çözüm arayışına sevk etmiştir. O nedenle de kendisi Sünni-Hanefi olan sultanlardan Anadolu Selçuklu Hükümdarı 1.Alaeddin Keykubat döneminden (1220- 1237) itibaren toplumun neredeyse tamamını temsil eden Alevi-Bektaşî-Ahi kesimlerle sıkı ilişki içine girildiği bilinmektedir. Yani devlet artık Alevi- Bektaşîlerin gözardı edilmeyecek bir güç olduğunun farkındadır. Bunun için de Osmanlı kurucuları Türkmen topluluklarla ilişki kurmak için bu güce dayanmak gereğini duymuşlardır.

Osmanlı'nın ilk padişahlarının bu gücü kullanma noktasında oldukça kararlı oldukları görülmekte ve bazılarının (Osman Bey, Orhan Bey ve Murat Hüdavendigâr...) Bektaşî olduğu bile söylenmektedir. Bu nedenle de Ertuğrul Gazi, Hacı Bektaş'la zamandaş olan ve yine bir Batını önderi ve Ahi olan ve büyük olasılıkla Ahi katliamından sonra kendisi de Bektaşî olan Şeyh Edebalî'nin kızı Rabia Bala Hatun ile oğlu Osman Bey'i evlendirmiştir. Böylece artık Osmanlı hanedanlığı, rejim muhalifi olan Batınilikle de akrabalık ilişkisine girmiş bulunmaktadır.

Bu nedenle de sadece Osmanlı'nın Türkmenlik özelliğinden ötürü değil, aynı zamanda Osman Bey'in Batını bir kadınla evli oluşu nedeniyle de (ki bu evliliğin esas amacı da budur) birçok "Horasan Ereni", "Rum Abdalı", "Pir", "Eren", "Derviş", "Şeyh" ve "Dede" unvanlı Ahi, Alevi, Bektaşî hem de bürokrat, asker ve komutan olarak

Osmanlı kuruluşuna ve devletin örgütlenmesine katılmıştır. Yani daha Yeniçeriliğin kurulmasından önce de Alevi, Ahi ve Bektaşiler devletin yapılanmasında etkindirler. Öyle ki yüz yaşından fazla yaşayan Şeyh Edebalı, damadının hukuk danışmanı olarak devletin yapılandırılmasında yer almıştır. Ve Ahi Pirlerin öncülüğünde oluşturulan Ahi Alayları Osman Bey'in emrinde savaşlara katılmıştır.

Moğol saldırıları döneminde yaşanan Ahi kırımında Ahi Evran'ın 1261 yılında öldürülmesi üzerine, esas olarak şehirlere dayalı esnaf-zanaatçı örgütlenmesi olan Ahi ocaklarını da etrafında toplayan Hacı Bektaş Veli, Osmanlı'nın kuruluşuna kadar yaşamamıştır. Ama daha yaşarken içine Şii- Batını- Babai- Kalenderi- Haydari- Alevi-Ahi vb. gibi inanç gruplarını da alarak oluşturduğu Bektaşilik tarikatı ile sadece Osmanlı'da değil bugüne ulaşan bir çok olguda önemli rol oynamıştır.

Dönemin en güçsüz uç kabilesi olan Osmanlı Beyliği, Batını Türkmenlerden aldığı destek sayesinde kısa sürede diğer güçlü Türki rakiplerine fark atarken Rumeli'ye doğru da açılım sağlamaya başlamıştır. Çünkü yeni kurulan Osmanlı devletinin ilk zamanlar, Alevi- Bektaşî tarikatlara yaklaşımı oldukça faydacıdır. Onun için ilk başlarda yöneticiler Türkmenler içinden deneyim kazanmış kişiler arasından seçilmektedir. Devletin temel askeri gücü olarak kurulan Yeniçeri Ocağı Bektaşî dergahınca kutsanmaktadır. Öyle ki, padişahlara bile Bektaşî babaları kılıç kuşandırmaktadır. Birçok baba, dede, derviş Balkanlar'ın fethine katılırken, Anadolu'da Osmanlılar etrafında birlik olunması çalışması yürütmektedirler. Bu nedenle de tekkelerin ve Bektaşî dervişlerinin davranışlarından etkilenen Rumeli ve Anadolu halkları arasında genel Müslümanlıktan çok Bektaşîliğe eğilim gelişmiştir. Yani Avrupa kıtasında ve özellikle Batı Anadolu'da Müslümanlaştırmada temel rol oynayan güç Bektaşî tekke-dergah ve şeyhleri-müritleri olmuştur.

Elbette doğası toplumsallık dışı karakterde olan bir yapının, toplumcu karakterdeki yapılarla ilişkisi çıkarılara göre şekillenir. Önemli olan bu durumun önceden fark edilerek ona göre tedbir alınmasıdır. Yani istismarcılığa açık kapı bırakılmamasıdır. Ama ne Bektaşî şeyhlerinin ne de müritlerinin bu istismarı anlayacak gücü ya da düzeyi vardır. Halbuki o günün Anadolu'sunda değil Bektaşîlerin hiçbir tarikat ya da inanç topluluğunun dönemin en cılız gücü olan Osmanlıya ihtiyacı yoktur. Aksine Osmanlı'nın herkese ihtiyacı vardır. Bu durum zamanında fark edilmiş olsa idi Osmanlı'nın istismar-

cılığı gelişmez, buna dayalı olarak da tarihte yaşanan o bilinen katliamlar gerçekleşmez, belki de tarikatların toplumcu özülüyle buluşan demokratik topluma karşı daha duyarlı bir yapılanma ortaya çıkarıldı. Diğer yandan dönemin en etkin toplumcu gücü olması gereken Bektaşilik de üzerinde çok kötü oynanılarak devletçi ve iktidarcı yapının istismar ettiği bir konuma düşmezdi. Bu durum daha sonra en fazla da Bektaşiliğe zarar vermiştir.

Dikkat edilirse Bektaşiliğin, Mevleviliğin giderek de Bedreddini hareketin ortaya çıktığı o koşulların ortak bir özelliği vardır. Bir yandan Haçlı seferlerinin yarattığı sıkıntılar, diğer yandan Moğol saldırılarının katliamcı gerçekliğinin yanı sıra hemen Batı'daki Hıristiyan Bizans gücünün varlığı, Türki beylikler arasındaki çatışmalar ve yaşanan halk isyanlarının yaşandığı tarihsel bir süreçtir. Kısacası, ağırlıklı olarak Anadolu ve Mezopotamya üzerinde yüzlerce yıl süren işgaller-katliamlar ve talanlar biçiminde gelişen bir süreç yaşanmaktadır.

Bunca uygun koşula rağmen yani kurulu devletlere karşı tepki olmasına ve hatta birçok Bektaşî piri devlet olanaklarına dayalı imtiyazlı bir yaşamı reddetmesine rağmen Bektaşilik, Balım Sultan dönemiyle birlikte devletçi bir yapıya dönüştürülmek istenmiştir. Benzeri bir oyun bugün Alevi toplulukları ya da örgütlenmeleri üzerinde de oynanmaktadır. Belki de aradan geçen 500 yıllık sürecin arkasından ikinci bir Balım Sultan rolüne İzzettin Doğan soyunmaktadır.

Nedir Bu Balım Sultan Olayı?

1501 yılında dönemin padişahı II. Bayezit tarafından Kırşehir'deki Hacı Bektaş Dergahı'nın başına bir Bektaşî şeyhi olan Balım Sultan atanır. Dergah dışı bir güç tarafından böylesi bir atama yapılması bir ilk olmaktadır. Dönem, İran Safevi devletinin tüm Alevileri kendi etrafında toplamak istediği bir zamandır. Bu nedenle de Osmanlı sınırları içinde önemli bir nüfus olan Kürt-Türkmen olsun tüm Kızılbaş-Alevi-Bektaşî toplulukları İran etkisinden çıkarmak ve kontrol altına almak gerekmektedir. Bugünkü Fethullah Hareketi ya da Diyanet İşleri'nin ya da devlet güdümlü Alevi örgütlerinin PKK ve Kürtlere karşı geliştirdikleri çalışmalara ne kadar da benziyor. Aslında toplumcu olarak varlık bulan Bektaşilik, Balım Sultan döneminde Osmanlı devletinin çıkarlarını İran'a karşı korumak için devletin resmi tarikatına dönüşüyor. Zaten bu aşamadan sonra da dev-

letin önemli sayıda bürokratı Bektaşî dergahlarına kaydoluyor. Başlangıçta tersi oluyordu. Önce Bektaşî olanlar bürokrat ya da komutan olarak görev yapma yoluyla devlet içinde etkin güç haline gelirken, şimdi de bürokratlar ve komutanlar dergaha üye olarak tarikatı ele geçirmektedir. Bu durum, üniforma üzerine cüppe giyme tarihine yaygın olarak giriş yapmanın başlangıcıdır. Ve Bektaşîliğin de bir devlet tarikatı haline gelmesidir.

Bu durum, Osmanlıların İran ve diğer Müslüman devletlere karşı saldırı hazırlığı içinde olması anlamına da gelmektedir. Zaten Yavuz Sultan Selim'i hem İran ve hem de Alevi topluluklar üzerinde böylesine pervasız saldırıya yönlendiren de Bektaşî tarikatının devletle bu denli kurmuş olduğu ilişkidir. Kaldı ki halifelüğün Osmanlıya geçmesi de bu hazırlık üzerinden sağlanmıştır. Bugün NATO'nun yeni düşman tanımlamasına bağlı olarak tüm Müslüman dünya ve Türkiye'de geliştirdiği ılımlı İslam siyasetine ne kadar da benziyor. Bu siyasetle bir yandan demokratik toplumcu muhalefet ezilirken, diğer yandan da Osmanlı hanedanlığının halifeliği ele geçirerek dini siyasete her yönden alet etmesi dönemi başlayacaktır. Osmanlı dini siyasete alet ederek bölgedeki varlığını arttıracaktır. Bugün de genel İslam ve İslam toplulukları karşısında Balım Sultan rolünü de AKP ve Fethullah Gülen oynamaktadır. II. Bayezit Balım Sultan'ı atamakla kalmamış, aynı zamanda yeni piri güçlendirmek için olası muhalif Bektaşî topluluklarını da 'Safevi yandaşları' suçlamasıyla Balkanlara sürmüştür. Bu sürgünlerin amacı ne olursa olsun kırsal alan Bektaşîlerinin bu durumdan güçlenerek çıktığı anlaşılmaktadır. Çünkü Yunanistan, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya'da Bektaşîliğin yayılmasında 16. yüzyılın başları bir atılım dönemidir.

Bu durumu 17. yüzyılda Arnavutluk'u gezen Evliya Çelebi, seyahatnamesinde anlatırken, Emevi halifeleri, Muaviye ve Yezid'e karşı nefret duyan bir halkla karşılaştığını belirtir. Bunlara 'teberra / tevallaya inanan Alevi-Bektaşîleri' denilmektedir. Diğer yandan aynı Evliya Çelebi, Ergeri'de gördüğü dinsel törenlerde Newroz geleneğine rastladığını ve halkta Sarı Saltık'a bağlılık olduğunu söyler. Ve yine seyahatnamesinde Arnavut halkı arasında "Abdal" vb gibi terimlerin yanı sıra Alevi-Bektaşî motiflere de rastladığını dile getirir.

Balım Sultan için söylenen Hacı Bektaş'tan sonraki "mihenik taşı"dır tespiti bir anlamda doğru olmaktadır. O bir dönüm noktasıdır. Çünkü Bektaşîliğin tüm toplumsal-insancıl yönlerini bir tarafa ite-

rek, tarikatı Osmanlı devletinin zulmünün hizmetine sunmuştur. Onun dönemi ile birlikte toplum içinde ahlaki bağlar yerini ağırlıklı olarak devletin resmi bağlarına yani Osmanlı hukukuna bırakmıştır. Bektaşiliğin toplumcu geleneğe dayalı demokratik ruhu terk edilmiş, yerine egemenlikçi-tekçi yazılı kurallar geçmiştir. Böylece var olan ve çokluk biçiminde özgünlükleriyle birlikte zenginlik yaratan dergah özerklikleri aşılmış, devlet genleri ve yönetim tarzı anlayışı dergahın içine sokulmuştur.

Diğer yandan bu aşamadan sonra Anadolu ve Kürdistan'ın birçok yerinde Alevi-Bektaşî erenlerine, pir ya da dedelerine ait türbe ya da ziyaretler camilere çevrilmeye başlanmıştır. Bununla adeta Balım Sultan anlayışı güçlendirilmek istenmiştir. Yavuz Sultan döneminde ise bilinen Alevi-Bektaşî kitlesel kısımları ile nüfusun önemli bir kısmında Sünnileşme sağlanmıştır. Bu uygulamalar en son 12 Eylül döneminde Alevi köylerine camiler yapma ve "3 K" (Kızılbaş, Kürt ve Komünist) adı altında tehlike görülen Alevilere karşı da operasyonlar-işkenceler düzenleme biçiminde kendisini göstermiştir.

Bu nedenle de Balım Sultan ile birlikte Bektaşilik, Hacı Bektaş'ın yaşamı ve öğretisi de dahil olmak üzere gerçeğe dayandırılmadan yeniden yorumlanıp bugüne aktarılmıştır. Böylece XVI. yy. Bektaşiliği diğer tüm toplumcu Alevi esaslı tarikatlardan kopmuştur. Halbuki Hacı Bektaş'la birlikte diğer tarikatlar da Bektaşilik içinde yer almaktadır. Ancak Balım Sultan sonrası Bektaşilik halka ve onun manevi bağlılığından çok, devletin gücüne dayanarak yaşama gibi bir eğilim güçlenmiştir.

Böylesine devletle içli dışlı olma Bektaşî örgütlenmelerinin ağırlıklı olarak kent içi ve kenti çevreleyen tekkeler biçiminde geliştiğini görmekteyiz. Bu aynı zamanda bir ayrışma da olmaktadır. Bu durum Hıristiyanlığın şehirlerdeki kiliseler ile kırlarda var olan manastır örgütlenmelerinin ayrımına benzemektedir. Eğer o dönemin nüfusunun esas olarak kırdan yaşadığı düşünülürse, bu durum tarikat için ciddi kayıpların ortaya çıkacağı anlamına da gelir. Bu nedenle Balım Sultan dönemiyle başlayan Bektaşilikle ondan öncesi süreç Bektaşiliğini aynı görmemek gerekir. Çünkü Balım Sultan ancak şehirlerde ve devlet desteği ile yaşayan bir Bektaşilik dönemi başlatmıştır. Belki bu yapıyla kent aydın ve bürokratları içinde yaşama imkanı bulmuştur, ama kırdan yani esas olarak da toplumculuktan kopmuştur. Nazenin Tarikatı (Kent Bektaşiliği) ya da Babagan Kolu (Babalar Kolu) böyle ortaya çıkmıştır.

Bu durum aynı zamanda şehirlerdeki Bektaşî dergahlarının toplumdan önemli oranda koparak marjinalleşmenin de başlangıcı anlamına gelmektedir.

Diğer yandan Osmanlı'nın son dönemlerinde gelişen İttihat ve Terakki Hareketiyle Alevi-Bektaşî geleneği arasında bir bağın olduğunu da görmek gerekmektedir. Belki bu bağ, şu anki Ergenekon operasyonları ve davalarına ışık tutacak niteliktedir.

İttihat ve Terakki ilk önce ve ağırlıklı olarak Balkanlarda örgütlenmiştir. Ve işin ilginç yanı II. Mahmut'un devlet olanaklarından mahrum bıraktığı, ileri gelenlerini astığı, on binlercesini katlettiği-sürdüğü ve varlıklarına el koyduğu Bektaşîler de Balkanlarda oldukça güçlü bir örgütlenme ve tabana sahiptir. Yani Bektaşîler, Yenicheriliğin tasfiyesinden sonra İttihat Terakki yoluyla devlet içindeki konumunu güçlendirmek istemektedir. İttihatçıların da sultan ve sultan yanlısı olan Nakşî tarikatı karşısında Bektaşîlerin gücüne ihtiyacı vardır.

1900'lerin Osmanlısını anlatan bazı yorumculara göre, gerek Batı Anadolu'da ve gerekse Balkanlarda Alevi-Bektaşîlik önemli bir potansiyel güçtür. Hatta 1900'lerden sonra, Türkçülük ve laiklik kentlerdeki Alevi-Bektaşî felsefesinden güç almaktadır. Jön-Türkler ve İttihat-Terakki-Bektaşîlik ilişkisi ve birlikteliği bu bağlamda doğar ve gelişir. Buna örnek Balkanlardaki Jön-Türk hareketinde yer alan ve '*Hürriyetin İlanı*' için dağa çıkan bir Bektaşî olan Resneli Niyazi Bey'in şahsında görülür. Resneli Niyazi, günlüklerinde Bektaşî topluluklarından yoğun bir katılım olduğu için Bektaşîlerle İttihatçıların halk arasında aynı görüldüğünü belirtir. Kısacası Balkanlarda, İttihat ve Terakki genellikle bilinçli ve planlı bir seçimle Bektaşîliğin yoğun ve etkin olduğu yörelerde örgütlenmiştir.

Biraz da Türk solunun özellikle Aleviler içinde örgütlenmeyi tercih etmesine benzemektedir.

Buraya kadarki anlatımlarda genel olarak Türklerin, özelde ise Osmanlıların İslam'a ve Bektaşîlik şahsında tarikatlara nasıl yaklaştığını gördük. Burada ortak yan, toplumsallığın gelişmesinde temel kültür olan din ya da inanç yaklaşımının tümüyle iktidar ve çıkar odaklı olarak gerçekleşmesidir. Bektaşîlik örneğinde de görüldüğü gibi ne kadar toplumcu olursa olsun, ilişki kurulan inanç örgütü de bu iktidarcı yaklaşımın aracı haline getirilerek özünden koparılmaktadır. Dinin siyasallaşması her zaman dinde var olan ahlaki ve kültürel değerlere bir karşıtlık içinde olmuştur. Yani dine yaklaşım

anlamında bugün dile getirilen siyasal İslam kavramı neredeyse o günden miras kalmış gibi görünmektedir.

Elbette Osmanlı ve siyasal İslam geleneği Bektaşilik ya da İslam'ın ilk kabul dönemiyle sınırlı değildir. Bir zamanlar belki de Osmanlı'nın tarikatlarla ilişki kurmasında hem ülke ve hem de bölge içi gelişmeler esas rolü oynamaktaydı. Fakat özellikle 18. yy. sonrası gelişmelerde bunun değiştiğini görmekteyiz. Haçlı Seferleri yolu ile bir bölge içi güç durumuna gelemeyen Avrupalıların 18.yy sonrası bölgede giderek varlığını arttırdığını, neredeyse bölge içi bir güç durumuna geldiğini görmekteyiz. Bu da bölgede yeni güç dengelerinin kurulması ve her gücün kendisini ve karşısındakini yeniden değerlendirmesi anlamına gelmektedir. Öncelikle İngilizler, arkasından Fransızlar, Ruslar ve daha sonraları Almanların bölge üzerindeki tarihsel rollerinin nasıl olduğu biliniyor. Bu rol, esas olarak bölge haritasının yeniden düzenlenmesine ilişkin olurken, aynı zamanda da bölgenin efendisi kim olacaktır, sorusuna yanıt bulma arayışı olmaktadır. Konumuz olan siyasal İslam açısından bölgenin yeni siyasal haritasında, dini inancı bir argüman olarak kullanan İngilizlerin bölgenin kaderi üzerindeki rolü önemli olmuştur. Çünkü salt askeri güce dayalı savaşların ya da işgallerin etkisi toplumlar üzerinde fazla kalıcı olmamıştır. Süreç içinde çekilen acılar unutulmuş, yapılan tahribatlar giderilmiştir. Ve çoğu kez salt şiddete dayalı gelişen düşmanlıklar bile unutulmuştur. Fakat eğer bu düşmanlık İngilizlerden gelmişse, durum biraz farklı olmuştur. Kültürel ve sosyal dokuyla oynama ise sonuçları ağır en tehlikeli saldırı biçimi olmuştur. Çünkü İngiliz egemenliği, sadece bölgede değil dünyanın her yerinde egemenlik altına aldığı tüm halklar üzerinde yaranın içinde döndükçe sürekli ve artarak kalıcı acı veren bir bıçak etkisi bırakmıştır. Bu politikanın daha geliştirilmiş biçimini günümüzde de ABD uygulamaktadır.

Nedir bu politika?

Bu politikanın esası, bir kanser hücresinin normal hücreleri yiyerek çoğalmasına ve ölüme yol açmasına benzemektedir. Belki diğer kapitalist-emperyalist ya da tarihin her dönemindeki merkezi uygarlık güçleri için de geçerli olan bir egemenlikçi uygulama, İngiliz politikalarının neredeyse merkezinde yer almaktadır. Bu da egemenlik altına alınması gereken gücün en zayıf halkasından saldırıdır. Bu nedenle de İngiliz misyonerlikleri, tarih içinde oldukça önemli bir yer tutmuştur. Aynı zamanda bir keşif-istihbarat çalış-

ması da olan bu kurumun çalışmalarının bilinen en yaygın ve sistematik olanının da rahip ya da rahibeler tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Misyonerlerin rahip ya da rahibelerden seçilmesi aslında tüm toplumların en yumuşak karnının din-inanç alanı olduğunun da bir göstergesidir. İnanç sahasının aynı zamanda toplumlar için ilk kimlik edinme alanı olduğundan bahsedilmişti. İlk kimlik kavramı kök hücre özelliği de taşımaktadır. Bu nedenle de İngiliz egemenlik siyaseti kök hücreye saldırıyla başlamaktadır. Bunun için görevliler rahip ya da rahibelerden seçilmektedir. Toplumun inanç hücresinin bozulması, onun kanserleşmiş bir inanç hücresi tarafından parçalanması ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Kimliksizlik körleşme anlamına geldiği gibi esas olarak da kendine yabancılaşma, yaşamda amaçsızlaşmadır. Körleşen, kendine yabancılaşan ve amaçsızlaşan topluluklar koyun ya da sürü kimliği edinmiş olur. Yani istenildiği gibi güdülen hale gelir. Diğer yandan amaçsızlaşma ahlaksızlaşmanın doruk noktası ve insan olmaktan çıkmanın başlangıcıdır. Bu durum ruhsuzlaşmış insan kütlelerinin istenildiği gibi canavarlaştırılması anlamına gelir. Ki, bu canavarlaşmanın günümüzde hangi düzeylerde seyrettiğini yaşayarak görmekteyiz. Öyle ki bu canavarlaşmada gerçek Yahudi, gerçek Hristiyan ya da gerçek Müslüman'ın kim olduğuna bakılmaksızın, bu dinlerin yaratıcıları peygamberlerin-azizlerin adlarını kullanarak karşıt Hristiyanlık ve karşıt İslam olarak tanımlanacak bir din yaklaşımı ortaya çıkarılmakta ve insanları kurtarma amaçlı dünyaya geldiklerini iddia eden bu dinler adına insanlığa her türlü saldırı yapılmaktadır.

İşte bu nedenle de Amerika Kıtası'ndan Uzak Doğu'ya kadar her alanda önce İngiliz tüccarları ve misyoner din görevlilerinin girdiği tüm topraklarda yerli halkların mutlaka bir inanç değişikliği sürecine tabi tutulduklarını görmekteyiz. Bu sömürgeleştirme için atılan ilk adım olmaktadır. Aslında uygulanan bu politikaları 'sömürgecilik' sözcüğü de karşılamamaktadır. Dünyanın en yüksek doruklarından okyanusun en ıssız adalarına kadar yürütülen bu inançsızlaştırma ya da inançta kanserleştirme çalışmalarının bizi ilgilendiren bölümü olması nedeniyle İngiltere'nin bölgede özellikle Osmanlı egemenliğine son verme ya da onu güçten düşürme çalışmalarının Balkanlarda ne tür sonuçlar verdiğini bilmekteyiz. Fakat bizim için önemli olan İslam dünyası içinde yapılanlardır.

Ortadoğu'nun sadece büyük güçler açısından değil insanlık açısından da oynanmış olduğu stratejik rol bilinmektedir. Şimdi bu ro-

lün başta petrol olmak üzere yer altı zenginlik kaynakları ve su kaynaklarına indirgenmesi elbette bölgenin gerçek rolünün görülmemesi anlamına gelmemelidir. Bu coğrafya belki de hem yerin ilk kabuk bağladığı ve hem de ruhun insan bedenine ilk büründüğü alandır. Toplumsallaşarak insanlaşmanın gerçekleştiği ilk coğrafyadır. İnsan bu coğrafyada sadece maddi yaşamını değil manevi yaşamını da esas alarak neslini toplumsallaştırıp sürdürmüştür. Onun için ilk inançlı insan ve ilk simgesel dilli topluluklar burada şekillenmiştir. Belki de ilk putlar, ilk tanrıçalar ve tanrılar bu coğrafyada boy atmıştır. Yine bu coğrafyada kentlerin neredeyse burçlarından sarkan ahlaksızlığı mahkum etmek için ilk peygamberler insanlığa kurtuluşu müjdelemiştir. Bir anlamda Ortadoğu insanı, kendisini biyolojik yapısından çok ruhsal dünyası ile ifade etmiştir. İşte böyle bir coğrafyanın insanının ne olursa olsun hiçbir maddi güçle neden bir türlü işgal edilemediğini anlamak zor olmasa gerek. Belki de bu zor olmayan şeyi ilk fark eden de İngilizler olmuştur. Bu nedenle de İngiliz sömürgeciliği 'böl-parçala-yönet' siyasetini ilk önce inanç alanında uygulamıştır.

Balkanlarda ve Mısır'da milliyetçilik ideolojisi ile ulus-devletlerini yaratmaya doğru yönelen sömürgeler, Suudi Arabistan Yarımadası'nda farklı bir yol izledi. Sadece siyaseten değil, inanç olarak da İslam dünyasının lideri pozisyonunda olan Osmanlıya karşı Suudiler içinden ayrı dinsel-siyasal bir tarikat oluşturuldu. Bu Sünni tarikat Vahhabilik'tir.

18. yy.'ın ikinci yarısında ortaya çıkan ve Abdülvehhab bin Muhammed tarafından kurulan Vahhabilik, çok ilginç özelliklere sahiptir ve İngilizler tarafından da açıkça desteklenmiştir. Bu tarikatın ideolojik kaynağı ya da kökeni Selefiyyun Hareketi'ne ya da Hanbeli mezhebine dayandırılmaktadır. Her ikisi de esas olarak aynı şeyleri savunduğu için bu tarikatın kökeninin nereye dayandığı pek önemli değildir. Önemli olan bu hareketin ortaya çıktığı koşullar ve neye karşı olduğu, kimler tarafından oluşturulduğu ya da desteklendiğidir.

Vahhabilik, 'var olan İslamiyet özünden uzaklaşmıştır. Yani bir sapma içindedir' demektedir ve çıkış gerekçesini buna dayandırmaktadır. Onun için de diğer mezheplere olduğu kadar Halifelige yani Osmanlı egemenliğine hem de çok şiddetle karşıdır.

İslamdan uzaklaşılmasının göstergeleri ise; şahısların aşırı derecede kutsallaştırılması, bunlardan medet umulması, onları ziyaret

ederek Allah'a yakın olmak istenmesi, dinde bulunmayan ibadet biçimlerinin (Zikir, Rabıta, vb) yaygınlık kazanmasıdır. Bu nedenle de Vahhabilik, tarikata, şeyhe ve her türden aracılığa şiddetle karşı çıkmaktadır. İbadet yalnız Allah'a yapılmalı ve ona araçsız tapınılmalıdır. Çünkü bunun dışındaki ibadet biçimleri haramdır. Bu nedenle de ziyaretlerden, tekkelerden, dergahlardan asla yardım dilenmemelidir. Çünkü Vahhabilere göre belirtilen bu özelliklerin hepsi putperestlikten kalmıştır. Bu özellikleriyle Vahhabilik sadece Osmanlıya karşı değil diğer tarikat ve mezheplere karşı olma anlamında, içinden çıkmış olduğu halka karşı da kanlı bir savaş yürütmüştür. Bu bir yönüyle de farklılıklara ve zenginliklere tahammülsüzlüğün ifadesidir. Bu savaş Suudilerin devlet kurmasına kadar sürmüştür.

Yani her ne kadar lideri bir Arap ve kendisi Arap halkı içinden çıkmış gibi görünse de ve sömürgecilığe karşı olmak gibi haklı bir amacı olsa da, hatta mevcut reel İslam'a yönelik eleştirilerinde haklı yanlar bulunsun da tarikatın ilkeleri Avrupalı bir çıkış olan Protestanlığı anımsatmaktadır. Yani kurgusu İngiliz gibi görünmektedir. Aslında bu sipariş tarikat, tastamam bir kanser urunu anımsatmaktadır. Çünkü Vahhabilik, neredeyse son üç yüz yıldır kapitalist modernitenin egemenliğini derinleştirmekten başka bir iş yapmamıştır. Bugünkü Suudi hanedanlığı ve bu hanedanlığın mali olarak beslediği Taliban, El-Kaide, Hamas vb gibi İslami örgütler ve devletler kıyıcılık-katliamcılık kaynağını işte bu Vahhabilikten almaktadır. Çünkü Vahhabilik kendisi gibi düşünmeyen ya da farklılık arz eden her şeye karşı bir düşmanlık içindedir.

Vahhabilik örneği de gösteriyor ki İngilizlerin bölgede tutunmasının en etkili silahı gerçekten İslam olmayan İslami görüntülü girişimlerdir. Buna da bugün 'radikal' ya da 'ılımlı' anlamında 'siyasal İslam' denilmektedir. Ve bu aşamadan sonra İslam artık sadece Müslüman egemenlerin değil, diğer din kimlikli egemenlerin (Hıristiyan ve Yahudilerin) de hakimiyet aracı olarak rolünü oynamaya başlayacaktır. Yani yeni Emeviler ya da Osmanlılar dini kendi siyasalarının aracı yapan İngilizler ve ABD olacaktır artık.

Vahhabiliğin türbeler ve evliya ya da azizlere karşı çıkmasının tek bir amacının olduğunu da bilmek gerekmektedir. Bugün liberal öğretiyi tanrıyla kul arasına kimsenin giremeyeceğini iddia etmektedir. Laiklik de kaynağını buradan almaktadır. Aslında eğer tanrı ile kul arasına şimdiki gibi girilecekse elbette girilmemesi daha iyidir.

Ama insanlık tarihi de tanıktır ki, insanın maddi ya da manevi hiçbir etkinliği bireysel değildir. Toplumsaldır. Bu nedenle de tanrılar ya da dinler toplumlara ya da topluluklara aittir. Allah'la kul arasına kimse giremez demek, dinlerin ve inançların toplumsallığını inkar eden kaba metafizik anlayıştır. Yani burada dinsel kurumlara ve bunların toplumdaki etkinliğine karşı çıkma adı altında insanların toplumsallığını ifade eden örgütlenmeleri dağıtılmak istenmektedir. Bunun için de Vahhabilikte insanlığı geçmişe bağlayan ve geleceğe ahlaki ölçüler içinde yönlendiren tüm değerlere karşı ince bir saldırı görülmektedir. Bu tarikatın bir İngiliz mamulü olduğunun tipik bir göstergesi de aynı zamanda Vahhabi olan Suud Ailesi ve Suudi Devleti hiçbir zaman bağımsızlık adına İngiliz ya da Amerikalılardan kopma girişiminde bulunmamıştır. Hatta Batılı güçlere karşı bırakalım fiziki saldırıyı tek bir kez sözlü saldırıda bile bulunmamıştır. Sanki bu tarikat, sadece Müslümanların katli ya da onları güçten düşürmek için icat edilmiştir. Türkiye'de kurulan Hizbul Kontra gibi bir örgüt oluyor. Ve Vahhabilik kurulduğu andan bugüne kadar belki bir tarikat şeyhi ya da pirinin etrafında hareket etmemiştir, ama bir hanedanlığın ve onun şahsında da kapitalist dünyanın çıkarları için onların talimatları doğrultusunda çalışmıştır. Yani Vahhabiliğin gerçek piri, önceleri İngiltere ve daha sonraları da ABD olmuştur. Şimdi ise gözden çıkarılarak tasfiye edilme ya da yeniden yorumlanma sürecine alınmıştır.

İngilizler, Osmanlının İslam dünyası içindeki hakimiyetini zayıflatmak ya da ortadan kaldırmak için Vahhabi gibi bir tarikat biçimine nasıl ihtiyaç duymuşsa, Osmanlılar da bu saldırıyı boşa çıkarmak için benzeri bir yola başvurmuştur. Bu da İngilizlerin Arap-Vahhabi kurgusuna karşı Osmanlının Kürt-Nakşi hareketini kullanması biçiminde olmuştur. Kürt-Nakşi tarikatı neden Osmanlılar için can simidi olmuştur?

19. yüzyılın başlarında özellikle İngilizlerin Osmanlıyı içerden ve dışarıdan kuşatma, parçalama hareketi sadece Arap ve Balkan halklarının isyana sevk edilmesi ile sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda Kürdistan'da yaşayan Asuri-Süryani topluluklar da bu isyan ya da ayrılık hareketine katılmaya başlamıştır. Önceleri Kadirilere göz kırpan İngilizler, Süryanilerin örgütlenip harekete geçmesi için bol sayıda dini misyoneri Kürdistan ve genel olarak bölgede görevlendirmiş bulunmaktadır. Binlerce yıldır Kürtlerle dostça yaşayan bu Hristiyan topluluklarda bu tür bir hareketlenmenin ortaya çıkması

Osmanlının gözünden kaçmamıştır. Ve doğal olarak da Müslüman Kürtlerin dini duygularıyla oynanarak Süryani düşmanlığı geliştirilmiştir. Bedirhan Bey'in Süryani katliamında yer alması da böyle devreye sokulmuştur. Batıdan gelen tepki sonrası Bedirhanların Osmanlılar tarafından nasıl bastırıldığı da bilinmektedir. Daha sonra aynı tarikat yine aynı senaryo etrafında hazırlanan Ermeniler karşısında da Osmanlının yanında yer alacaktır. Bu durum, Hristiyanlar karşısında Kadirilere göre daha acımasız ve militan olan Nakşi tarikatının işine yarayacaktır. Ve böylece Kürdistan'da var olan Kadiri tarikatının giderek etkisini daraltan Nakşiciliğin Halidiye kolu, bu ayrılıkçı gelişmeler karşısında artık önemli bir rol oynamaya adaydır.

Diğer yandan, sürekli etki alanı daralan imparatorluk, Yeniçeri Ordusu'nun da ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değildir. Devletin artık yeterince ihtiyacını karşılayamadığı Bektaşilikle bağlantısı bilinen bu ordu bunun sonucu sık sık ayaklanmaktadır. Bu konuyla hem devlet için bir tehdit unsuru iken hem de padişahların can güvenliğini tehdit etmektedir. Yine bu ordu atık İmparatorluğun her yanında başlayan isyanları ya da ayrılma taleplerini bastıracak durumda da değildir. Rus Çarı Nikola tarafından 'Hasta Adam' ilan edilen İmparatorluğun tüm dünya ile sorunu vardır. Zaten yıllardır Ruslarla savaş halindedir. Onun için disiplinsiz olduğu gibi sürekli olarak düzeni tehdit eden ve her alanda başarısız olan bu ordunun dağıtılması gerekmektedir. Doğal olarak da neredeyse bu ordu ile özdeşleşen Bektaşiliğe karşı da tedbir almak gerekecektir. Bu nedenle de Sultan II. Mahmut Yeniçeri ordusunu çok kanlı bir şekilde dağıtırken, Bektaşî tekkelerini kapatıp yasaklamış ve binlerce Bektaşî müridi ya da pirini de katletmiştir. Elbette bu durum sadece yeni bir ordu değil yeni bir zihniyet gücü ile de telafi edilmeli idi. Buna en uygun olan tarikat da Nakşibendiliğin Halidiye koludur. İlginçtir II. Mahmut'un annesinin ismi Nakş-i Dil Sultan'dır ve babası I. Abdülhamid Han için de Nakşi olduğu söylenmektedir.

Bu nedenle 1811'lerden itibaren Osmanlı topraklarında giderek etkinliği artan tarikatın önce İstanbul'daki tüm müritleri-şeyhleri bir gecede tutuklanıp sürgüne gönderilmiş ve kısa bir süre içinde de tarikat devletin himayesine alınmıştır. Bu arada el konulan Bektaşî dergahları ve tüm mal varlıkları bu tarikata devredilirken bazı Bektaşî dergahlarının başına da Nakşi Şeyhleri getirilmiştir. Öyle ki Bağdadî'nin ölümünden sonra onun yerine geçen Muhammed b.

Abdillah El-Khani 1853'te gerçekleştirdiği İstanbul ziyaretinde devlet erkânı tarafından krallar gibi karşılanmıştır. Belki arandığı için ABD'ye yerleştiğini söyleyen ve bu arada devlet içinde önemli bir güç merkezi haline gelen ABD'nin İslam içindeki beşinci kolunu ifade eden Fethullah Gülen de Türkiye'ye dönerken böyle karşılanmayı arzu etmektedir.

Türkiye'de bugün yaşananlar değerlendirilirken II. Mahmut dönemini mutlaka gözden kaçırmamak gerekmektedir. Osmanlı Devleti II. Mahmutla birlikte sadece Yeniçeriliği dağıtmadı ya da Bektaşiliği yasaklamadı. O aynı zamanda ilkelerini bir fermanla birlikte ilan ettiği yeni bir sürecin yani devleti yeniden yapılandırmanın adımını attı. İmparatorluk bir yandan dış güçlerin tehdidi altındadır, diğer yandan halk isyanları ile de meşguldür. Batılı ülkelerin himayesi dışında başka türlü korunma şansı yoktur. Ve hepsinden de önemlisi kapitalist güçler tarafından bölge yeniden dizayn edilmek istenmektedir. Doğal olarak da bunun ilk adımı Osmanlıdan atılacaktır. Elbette bu adım kolay değildir. Bu nedenle Batılı güçler, Osmanlıya karşı bir yandan borç baskısı, diğer yandan askeri kuşatma ve örgütlenen bağımsızlıkçı hareketler yoluyla egemenlik alanlarını daraltma gibi tehdit faktörlerini devreye sokarken, aynı zamanda da ordudan başlayarak bir yeniden yapılanmayı dayatmaktadır. Ve elbette yeni kurulacak ordunun zihniyet yapısı da değiştirilmelidir. Çünkü Osmanlı ancak bu şekilde dünyaya ayak uydurabilecektir.

Bugüne ne kadar da benziyor. TC Devleti önce AKP yoluyla zihniyetten başlayarak yeniden yapılandırılırken, giderek de bölge yine AKP'nin de katkısıyla bu yapılandırılma sürecine alınmak isteniyor.

Dikkat edilirse buraya kadar anlatılardan kim hangi tarikatı kurmuş ya da desteklemiş olursa olsun bunun toplumların çıkarlarıyla hiç de ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Yani tarikatları kuran ya da kullananların halkın bu dünyası ya da öteki dünyası ile ilgili değildir. Burada sadece halkın dini duygularını kullanan bir grup çıkar çevresinin kazançları düşünülmektedir. Yani din ekonomik ve siyasal çıkarlara alet edilmektedir.

O zaman 'Nakşilik nedir?' sorusuna yanıt bulmak gerekiyor. Kısa sürede devletin gözdesi olan bu tarikat önce Osmanlı sonra da TC için bir güç kaynağı olurken, Kürtler için ne tür yararlar sağlamıştır?

Mehmet Bahaeddin Nakşibend (1318-1389) tarafından 14. yüzyılın ikinci yarısında Buhara yöresinde kurulan Nakşibendilik, şariat esaslarına uygun davranmayı esas alan katı dindar Sünni tasavvuf

anlayışının en önemli tarikatları arasında yer almıştır. Tarikat; görüşlerini 11. yüzyılda yaşayan Abdulhalik Gondjuwani'ye dayandırmaktadır. Nakşibendîlik, başta Hindistan olmak üzere birçok bölgeye yayılmıştır. Ancak en fazla tutulduğu yer Anadolu ve Mezopotamya olmuştur.

Bu tarikat Vahhabiliğin tersi olarak “Her insan mutlaka bir mürşide bağlanmalıdır.” demektedir. Bu mürşit ise tarikat şeyhidir. Bu nedenle de “Şeyhi olmayanın kılavuzu şeytandır” felsefesini savunmaktadır.

Tarikat, Anadolu ve Mezopotamya'da 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra Simavlı Molla İlahi yoluyla yaygınlaştırılmıştır.

Osmanlı Devleti içinde başlangıçta Bektaşiler kadar itibar görmeyen bir başka tarikat daha vardır. Bu da, Şeyh Abdulkadir Geylani'den adını alan ve 12.yüzyılda kurulan Kadirilerdir. Ve Osmanlı-Safevi çelişkisinde Osmanlıyı desteklemişlerdir. Kadiriler İslam dünyasının en yaygın üç tarikatından birisidir. 19.yüzyıl ortalarına kadar da Kürtler içinde oldukça etkindir. Daha çok şehirlerde ve beylere-mirlere yakın yerlerde örgütlenmiş olan Kadiriliğin en etkili kollarından biri de Osmanlıya bağlı olan Emir Abdülkadir'in Cezayir'deki tarikatıdır. Emir Abdulkadir, 1832-1847 yılları arasında 15 yıl boyunca kabilelerden topladığı 40 ile 100 bin kişi arasında değişen ordusuyla Cezayir'de Fransız sömürgeciliğine karşı savaşmıştır. Cezayir Osmanlıya bağlıdır bu dönemde, ama tüm Kuzey Afrika, aynı zamanda Fransızlarla İngilizler arasında bir paylaşım alanıdır.

Çaldıran Savaşı ile Osmanlıların Safevileri yenmesi ve ardından da Memlûklere karşı kazanılan savaşların ardından halifeliğin Osmanlıya geçmesiyle Anadolu ve Mezopotamya'nın Sünnileştirme politikasına bağlı olarak Kadirilik devlet içinde itibar kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte Sünni Kürtler içinde Kadirilik en yaygın tarikat olmuştur. Bir kısım Alevi Kürtler de bu dönemde Sünnileştirilmiştir. Bu gelişmelerin ardından 1600'li yıllar sonrasında var olan ya da yeni kurulan her beylik içinde Nakşibendî ya da Kadiri tarikatına bağlı ve bazıları bey otoritesinden daha etkili konumdaki şeyhler olan bir ulema tabakası ortaya çıkmaya başlamıştır.

Şeyhler gerek Kürt beyliklerinin yönetiminde, gerek aşiretlerin birbirleriyle ilişkilerinde gerekse de toplum ile mirlerin ilişkilerini sağlamada önemli roller oynamışlardır. Örneğin böylesi bir önem çerçevesinde hem Kürt aşiretleri arasında ve hem de Osmanlıyla geliştirilen ittifakta aynı zamanda şeyh de olan İdris-i Bitlisi tarihi

önemde bir rol oynamıştır. Ve bu Şeyh, Yavuz'un yanında saray kاتبidir. Bu dönemde İdris-i Bitlisi'nin Yavuz'a yazdığı bir mektuba göre Kürtlerin önemli aşiretlerinden büyük bir kısmı Şiiliği bırakıp Sünniliğe geçmiştir. Yani bir anlamda Yavuz'un başlattığı Alevi katliamı ile birlikte Kadirilerin önü açılmıştır. Zaten Osmanlı'nın Doğu sınırını sağlama almak da ancak Sünni bir Kürt tarikatı ile mümkündür. Yani Bektaşiler yoluyla Türkmenlere ve Hristiyan dünyasına açılan Osmanlı, Kadirilik yoluyla da İran'a karşı sınırlarını güvence altına almaktadır. İşin garibi Osmanlı boyunca güç olan Sünni tarikatlar, her nedense atılım yaptıkları her dönemde ciddi baskılarla karşılaşmışlar, hatta katliamlarla bile maruz kaldıkları görülmüştür.

Nakşiciliğin sistematik ve kalıcı olarak devletle ilişki kurması Halidiye Kolu yoluyla olmuştur.

Bir Kürt Nakşi Tarikatı Olan Halidiye Kolu

Nakşibendîliğin Halidiye Kolu Güney Kürdistan'da Caf Aşireti mensubu olan Diyaeddin Halid Bağdadi (1778–1826) tarafından kurulmuştur. Süleymaniye'ye yakın olan Baban'a bağlı Karadağ'da dünyaya gelen Halid, Kürt medreselerinde yetişmiştir. Daha sonra hem de çok genç yaşta 'Molla Halid' unvanıyla Süleymaniye'de dersler vermeye başlamıştır. Din üzerinde yoğunlaşma çerçevesinde Hindistan'a da giden Bağdadi, orada ünlü Nakşi Şeyhi Abdullah Dehlevi yoluyla Nakşibendîlik üzerinde derinleşmiştir. Bu yolculuğunda Çestiyye, Suhreverdiklik, Kübrevilik gibi tarikatlarla da tanışan Bağdadi, Nakşilikte hem de yeni bir yorum temelinde kendisine bir misyon biçmeye başlamıştır. Bu nedenle de Dönemin hakim Kürt tarikatı olan Kadiriler tarafından adeta Süleymaniye'den kovulmuştur.

Bunun üzerine Mevlana Halid Bağdat'a giderek Osmanlıların valisi olan Davut Paşa'ya sığınmıştır. Davut Paşa, sadece ona sığınma olanağı tanımamış, aynı zamanda El-Hassasiye adında bir okul açarak onun faaliyet yürütmesine imkân sağlamıştır. Bu durum, Said-i Nursi'nin yine tarikatlar tarafından Mardin'den kovulmasına ve Van'a yerleşmesine benzemektedir. Said-i Nursi de Van Valisi Tahir Paşa'nın himayesindedir. Ve Tahir Paşa Nursi'ye kütüphanesini açmıştır. Saraya Nursi için bir mektup yazmıştır. Yanı sıra biraz da bugün Pensilvanya'da kendisine ABD tarafından bir eğitim kampı açılan Fethullah Hoca'ya benzemektedir.

Bağdat'ta açılan bu medrese merkezli çalışmalarını yürüten M. Halid'in Süleymaniye'ye dönmesi ancak ünlü Kadiri Şeyhi Nudayum'un barış çağrısı üzerine gerçekleşir. M. Halid bir süre sonra da davet üzerine gittiği Şam'ı kısa sürede bir Halidiye merkezi haline getirmiştir. Mevlana Halid'in çalışmalarında esas tırmanışa geçtiği dönem, Babanzade Abdurrahman Paşa İsyanı'nın Süleymaniye merkezli olarak başlaması ve kanlı bir şekilde bastırılma sürecidir(1805-1808). Bu isyanın bastırılması aynı zamanda İngilizlere yaklaşan Kadiriliğin de inişe geçmesi anlamına gelmektedir.

Aslında bu olay yani Babanzade İsyanı da göstermektedir ki, Kadirilerle Bağdadi arasında siyasal tercih anlamında ciddi görüş farklılıkları vardır. M. Halid'in Süleymaniye'den kaçıp Bağdat'taki paşaya sığınması da sadece çalışma olanaklarını yakalamak değildir. Bu bir tercihtir. Yani Abdurrahman Paşa'nın isyan ettiği devlet, Mevlana Halid için bir sığınma yeridir. Bu sığınma merkezinin paşalarının padişaha yazdığı rapor da Halid'i koruyan değil onu kullanmak isteyen bir üsluptadır. Gelişmelerin de gösterdiği gibi Bağdadi'nin Şam'a yerleşmesi de siyasal bir tercihtir ve Osmanlı'nın himayesi altında gerçekleşmiştir. Böylesi bir gelişim seyri içinde neredeyse kısa zamanda Kürdistan'daki tüm tarikatları silip süpüren Halidilik Suriye ve Ürdün'de de önemli bir kitlesel tabana ulaşmıştır. Belki Halidilik bu toprakların Osmanlı'dan kopmasını engelleyememiştir ama Suriye, Ürdün, Filistin, Irak örneğinde de görüldüğü gibi bu toprakların Osmanlı'dan kopuşunu en az 50 yıl geciktirmiştir. Zaten Kürdistan'ın bugünkü statüde kalmasının da temel nedenlerinden en önemlisi bu tarikat olmuştur. Kürdistan benzeri yöntemlerle bugün de aynı statüde tutulmaya çalışılmaktadır. Devletin AKP'ye yoluyla dini kullanarak siyasal sömürgeciliği inşa etmeye çalışmasını böyle değerlendirmek gerekmektedir.

Bağdat Valisi Said Paşa'nın kendinden önceki Bağdat Valisi Mahmut Paşa tarafından tarikata ilişkin hazırlanan ve tarikatın özelliklerini etkinliğini anlatarak onun Vahhabiliğe karşı kullanılmasını öneren raporu da saraya ulaştırılmıştır. Ve bu rapor sarayda kabul görmüştür.

Böylece Osmanlı için Vahhabiliğe ve bölgedeki çeşitli milliyetçi çıkışlara karşı devlet tarikatı payesini alan bu hareket, Kafkaslarda da Rusların gelişimini durdurma görevini üstlenmiştir. Dolayısıyla adeta İngilizlerin de çıkar alanlarını korumuştur. Diğer yandan Sultan Abdulhamid'in kurduğu Hamidiye Alayları da bir Nakşi askeri

gücü gibi çalışmıştır. Yani bir yanda resmi düzenli ordu güçleri varken, diğer yandan da Hamidiye Alayları gibi bir Nakşi ordusuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu durum, Diyanetin İrşat ekipleri oluşturması ve devletin Kürdistan'da özel ordu kurma çalışmalarına da ışık tutmaktadır.

Nakşicilik ve özellikle de Halidiye Kolu ele alınırken, bu tarikatı diğer tarikatlardan ayıran dinsel özelliklerin ne olduğunu fazla araştırmamak gerekir. Çünkü, özellikle Halidiye Kolu Osmanlı'nın himayesi altında dağılmakta olan İmparatorluğun can simidi rolünü üstlenmiştir. Bu nedenle de zikir ve ibadetlerinde ne tür ayırım noktalarının olduğu fazla anlam ifade etmemektedir. İngilizlere karşı Osmanlı toprak bütünlüğünü korumak isteyen bu hareket, Kuzey'de de İngiliz çıkarları için Ruslara karşı mücadele etmiştir. Belki bu durum İngiliz siyaset gerçeğini ortaya koymaktadır, ama diğer yandan tarikatın da ne kadar pragmatik olduğunu ele vermektedir.

Kuruluşunda Bektaşilikten feyz alarak üç kıtada at koşturur duruma gelen İmparatorluk çökerken, yine bir başka tarikat olan Nakşiciliğin Halidiye Kolu'nun desteği ile ömrünü uzatmak bir yana ancak ruhuna Fatiha okunabilmiştir. Elbette bu Fatiha okuma hali, artık tarikatların işe yaramadığı ve siyasete alet edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Ama artık çürüyen ve etrafa koku salan cetsleşmiş siyasi rejimlerin ne yaparlarsa yapsınlar, hangi aracı kullanırlarsa kullansınlar kendilerini kurtarma şanslarının olmadığını anlatmaktadır. Osmanlıdan İngilizlere, öncesinde Roma'dan Bizans'a bu yol hep denenmiştir, ama varılan sonuç ortadadır.

Onun için de bugün İslam dünyası içinde başta Türkiye olmak üzere uygulanan ve kurgusu ABD-İsrail –NATO patentli olan işbirlikçi siyasal İslam çalışmaları da beyhude olmaktadır. Belki biraz daha acı çekilmesine neden olacaktır ya da birilerinin saltanat sürmesinin ömrü uzayacaktır, ama hepsi ancak bu kadar olacaktır.

TC Döneminde Siyasal İslam

19. yüzyıla birlikte Osmanlıda önemli yapısal değişikliklerin yaşandığını görmekteyiz. Örneğin 30. Osmanlı Sultanı ve 95. İslam Halifesi olan II. Mahmut'un başlattığı ıslahat hareketleri, bir değişim yani yeniden yapılanma sürecinin de startı anlamına geliyor.

1808-1839 tarihleri arasında padişahlık yapan II. Mahmut'un ilk yaptığı işlerden birisi Sekban-ı Cedid adıyla yeni bir ordu kurmasıydı. Bu adımla birlikte Yeniçeriliği de kontrol altına almak için yeni

kanunlar çıkardı. Ama veziri Alemdar Mustafa Paşa'nın 15 Kasım 1808'de çıkan Yeniçeri İsyanı'nda öldürülmesi, Ruslarla savaş halinde olunması, Vahhabilerin Hicaz'da ayaklanması ve Mora İsyanı gibi nedenlerle bu değişim süreci durdu. Fakat 1826 yılında tarihe "Vaka-i Hayriye" adıyla da geçen ve aslında katliam gibi gelişen bir olayla Yeniçeri Ocağı kaldırıldı. Bu olaydan sonra Asakir-i Mansure-i Muhammediyye adı altında orduyu tümüyle yeniden yapılandırdı. Buna göre askeri okullarda yeni eğitim sistemi getirilirken ilk denizcilik okulu da açıldı. II. Mahmut dönemi, birçok yönüyle imparatorluk açısından önemli mesajlarla yüklüdür. Onun döneminde Ruslarla, İngiliz ve Fransızlarla ciddi problemler yaşanırken, yerel otoritelere (beylikler) taviz veren Sened-i İttifak'la yerel isyanlara son verilmiştir. Balkanlar'da Rusların etki alanı genişlerken, Arap dünyasında İngiliz ve Fransızlar adeta bir egemenlik mücadelesi vermektedir. Sadece Osmanlılarda değil, bölgenin neredeyse tümünde bir yeniden yapılanma havası esmektedir.

Bu koşullarda devlet, yapısal olarak başta ordu olmak üzere gelişmeleri karşılayacak durumda değildir. Yeniçeriler her değişimi kendisi için bir tehdit olarak görmektedir. Örneğin yeni kurulan Sekbani Cedid onlar için bir tehdittir. Benzeri bir durumu, bir devlet tarikatı olan ve inanç sahasında bir tekel anlamına gelen Bektaşî tarikatı da yaşamaktadır. Giderek artan orta sınıfın farklı tarikatlar biçiminde örgütlenmesi, adeta bir ideolojik tekel olan Bektaşîlik için de bir tehdit olarak algılanmaktadır. Ve devlet bu duruma bir son vermelidir. Hem asayişî sağlamak ve hem de giderek bir toplumsal gerçek haline gelen orta sınıfların tüm gücünü devlete aktarmak için devlet yapılanmasında bir restorasyon gündeme getirilmiştir. Ordu-bürokrasi bu temelde gözden geçirilirken, Gülhane-i Hatt-ı Hümayun ile de hukuksal düzenlemelere gidilmektedir. Diğer yandan bölge düzenlemesine de katılmak isteyen yeni bir güç olan Prusya ile de çok yönlü ilişkiler geliştirilmektedir.

Elbette bütün bu gelişmelere denk düşecek şekilde toplumsal alanla da bir biçimde ilişki kurmak gerekmektedir. İşte geçmişten farklı olarak artık çoğunluğu Sünnileştirilmiş olan Türk ve Kürt toplumlarının desteğine ihtiyaç vardır. Bu nedenle de hem dönemsel olarak İngilizlere karşı olan ve hem de toplumun desteğini Osmanlıya kanallandırmak için bulunan Nakşîliğin Halidiye Kolu, bu iş için biçilmiş kaftandır. Halidilik hem Baban Ayaklanması'nda ve hem de Vahhabilik ve Kadirilik karşısında Osmanlıyı destekleyerek sınav-

dan geçtiği gibi, devlette yapılan yenilikleri destekleyerek Bektaşilikten farklı olduğunu ortaya koymuştur. Belki de bu nedenle Mevlana Halidi'nin de içinde bulunduğu İstanbul tutuklamaları ile Bağdat paşalarının da övgüsüne mazhar olan Nakşi tarikatı ile bir antlaşma yapılmıştır. Tutuklamaların arkasından gerçekleşen Sivas ve Bağdat'a yapılan sürgünler de hem İran ve hem de Araplara karşı mücadelede Kürt desteğini kazanmak için yapılmış örgütsel bir düzenleme gibi görünmektedir. Yani tarikatçılık adı altında da olsa Osmanlı nasıl ki yükselişe Kürt desteği ile geçmişse, çöküşten de Kürtlerin desteğiyle kurtulmaya çalışmaktadır.

Bu olayların hemen arkasından Bektaşî mülklerinin Nakşî tarikatına devredilmesi de oldukça anlamlı olmaktadır. Nakşilik hem Güney'de Babanların yenilgisi üzerinden gelişen Kürt katliamı ve hem de İstanbul'da gerçekleşen Yeniçeri ve Bektaşî katli üzerinden itibar kazanmaktadır. 12 Eylül faşizmi ile birlikte işkence ve idamların ya da faili meçhullerin gölgesinde palazlanan Türk-İslam çizgisi ve AKP-Fethullahçılık olayı da bu duruma çok benzemektedir.

Elbette tüm bu değişimler Osmanlı İmparatorluğu'nu yaşatmaya yetmemiştir. Vahhabileri besleyen İngiltere, Osmanlının yanında yer alan ve Vahhabi ayaklanmalarını bastıran Mısır Hidivi Mehmet Ali Paşa'yı bir süre sonra Osmanlıya karşı kışkırtmıştır. Bu isyanla Mısır'ın Osmanlıdan ayrılmasını, hatta neredeyse Osmanlıyı bitirme noktasına getirmesini nasıl sağladıysa, II. Mahmut'un gözde veziri ve Tanzimat fermanını açıklayan Mustafa Reşit Paşa ile sürekli ilişki halinde olduğunu göstermekten de çekinmedi. Görüldüğü gibi çıkarı neyi gerektiriyorsa o politikayı izleme esnekliğini göstermektedir. Bir gün karşıt olduğunu ikinci gün kendi çıkarı için kullanmaktadır.

İngiltere diğer yandan Osmanlının can simidi gibi ortaya çıkan Nakşilikle de çok kapsamlı ilişkiler geliştirdiğini süreç içinde açık ve net olarak ortaya koydu. Beylerin yenilgili başkaldırılarının ardından hemen hemen tüm aşiretlerde en etkili önder güç haline gelen Nakşî şeyhleri yenilgilerle sonuçlansa da başlattıkları bir dizi isyanla aslında gözlerinin daha yükseklerde olduklarını gösterdiler. Bu durum da ortaya koyuyor ki Nakşilikle başlayan süreçte ortaya çıkan tüm şeyhler, kendilerine göre geleceklerini gördükleri her güce doğru koşmuşlardır. Mevlana Halid eğer onurlu bir Kürt gibi davransa ve amacı sadece devlet olmak olsa idi, kendi aşiretinin başkaldırısını desteklerdi. Ya da uzun bir süre ordu besleyip kendi adına para basarak bir devlet gibi davranan Abddurahman Paşa'nın

yanında yer alırdı. Ama böyle yapmak yerine, kendi geleceğini Osmanlıda gördüğü için Osmanlı paşalarının hizmetine girdi. Süleymaniye'den kovulma boşuna olmasa gerek. Elbette bu bir başlangıçtı. Tarikat bu başlangıçla geleceğine yön verecek karakterini ortaya koymuş oluyordu. O nedenle de Osmanlı güçten düştükçe ya da farklı güçler egemenliklerinin etkisini gösterdikçe, Nakşi tarikatı da ilişki politikasını buna göre ayarladı. Giderek İngilizlere yaklaştı.

Aynı dönemler Sebataycılığın da İzmir, İstanbul, Selanik ve Marmara çevresi başta olmak üzere sadece kendi başına değil, çeşitli tarikatlar içine de girerek onları yönlendirdiğine tanık olunmaktadır. Mevlevilik, Bektaşilik ve Nakşicilik Sebataycılarının temel üstlenme alanları olmaya başlamıştır. Bu nedenle 19. yy ve sonrası tarikatları deyince, sadece İngilizleri değil Yahudileri de hesaba katmak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de Türkiye siyasetinde ve hatta Kürt ileri gelenlerinde masonluk ya da dönme Yahudilik kimliği gibi konular 19.yüzyılın ortalarından bu yana konuşulmaya başlanmıştır. Bu da gösteriyor ki tarikatlar iktidara bulaştıkça toplumcu amaçlarından saptıkları gibi, kendilerini tanımladıkları kimliklerinden de tümüyle uzaklaşmışlardır. Yani Nakşilik, Bektaşilik ve Mevlevilik adına örgütleniyor olmak, gerçeği kapatmanın bir yöntemi olarak maske işlevi görmüştür. Artık tarikat isimleri sadece halkların inancının ve duygu dünyasının sömürülmesinin ya da kulanılmasının birer aracı haline gelmiştir. Bu nedenle de her gün onlarca yeni yeni tarikat şeyhi, dini; ekonomik ve siyasi çıkarları için kullanan rezillikleriyle birlikte ortaya çıkmaktadır.

II. Mahmut ile birlikte iktidar imkanlarından uzaklaşan, örgütlenmeleri dağıtılıp yasaklanan Bektaşilik özellikle Balkanlardaki örgütlülüğü yoluyla İttihat-Terakki içinde anlayış düzeyinde kendini ifade etmeye başlamıştır. Öyle anlaşıyor ki Bektaşilik iktidar olanaklarını kolay kolay bırakacağına benzememektedir. Yine Balkanlarda Bektaşilik kimliği adı altında birçok dönme Yahudi de İttihat Terakki içinde yer almaya başlamıştır. Bu durum, Almanya ve İngiltere'nin teşkilat içinde yerleşmesine de neden olmuştur. Yani bir anlamda Sultan Abdülhamit'e karşı başlatılan Meşrutiyet ayaklanmaları içinde Bektaşilik önemli rol oynamıştır. Öyle ki 1909 yılında 31 Mart (13 Nisan) Vakası olarak tarihe 'dinci-nakşi ayaklanma' diye geçen başkaldırının bastırılmasında da Bektaşi Balkan örgütlerinin de kısmi etkisi olduğu söylenir. Devlet her zaman dini devlet aracı olarak kullanmak ister. Özellikle Ortadoğu'da bu zaten bir gelenek

ve tarz haline gelmiştir. Günümüzde de devlet yeniden yapılanıp siyasal İslam devletin başat gücü haline gelince sadece siyasi alanda değil, ordu içinde de kendisini etkili kılma çabası içine girmektedir. Son yıllarda polis içinde etkili olan Fetullahçıların şimdi de ordu içinde etkili olmaya çalıştığı söylenmektedir. Bu çerçevede ordunun düzenlenmesi üzerinden Türkiye II. Mahmut dönemi benzeri yeni bir sürecin içine giriyor, değerlendirmeleri yapılmaktadır. Fetullahçılar ve AKP'nin Ergenekon davalarını bir de bu yönlü ele aldığı söylenmektedir. Tutuklanan, intihar eden ve emekliye ayrılan subaylar üzerinden geliştirilen ve yeniçeriler gibi düzeni bozma, istikrarı tehdit etme gerekçesiyle açılan Silivri davalarının bu nedenle Fetullahçılar tarafından çok önemli ele alındığı açıktır. Kuşkusuz Türkiye'de ordu uzun yıllar NATO Gladio'su etkisiyle devrimcilere ve demokratlara acı çektiği gibi, en fazla da Kürtler üzerinde dünyada görülmemiş baskılar yapılmış, cinayetler işlenmiştir. Bu cinayetlerin işlenmesinde MİT'in ve polisin payı olsa da ağırlıklı olarak ordu merkezli olduğu ve JİTEM örgütlenmesiyle gerçekleştirdiği bilinmektedir. Ancak Ergenekon'un Kürdistan'daki suçları üzerine gitme yoktur. Hatta devlet hiyerarşisi ve kararıyla yapılan uygulamaların yargı konusu yapılamayacağı konusunda AKP hükümetiyle devlet uzlaşmıştır. Bu çerçevede Kürdistan'daki cinayetler dışarıda bırakılarak ordu içindeki bir kesimin yaptığı hiyerarşi ve hukuk dışılıklar Ergenekon davalarında ele alınıp hem siyasal İslam'ın devlet içine yerleşmesinin önü açılmaktadır, hem de dinin siyaset aracı olarak kullanılması açısından ordu içinde de belirli bir etkinlik kurulmaya çalışılmaktadır. Ya da ordunun siyasal İslam'ın devlet içinde başat olmasına çıkardığı engel bertaraf edilmektedir. Bu bir yönüyle de devletin siyasal İslam'ı sistem içine almasının sonucu olmaktadır. Bununla birlikte yeni yasal düzenlemeler ve siyasal İslam'ın devlet içinde yer alması önündeki engellerin kaldırılması ılımlı işbirlikçi siyasal İslam'ın devlet içinde başat hale geldiği yeni cumhuriyet yapılanmasının karakteri olmaktadır. Bu durum bir zamanların Bektaşilerinin tasfiyesi ve Nakşilerin elinden tutulmasına benzemektedir.

İttihat-Terakkinin Bektaşî ve Sebataycılıkla ilişkisini Said-i Nursî örneğinde de görüldüğü gibi geniş yelpazeli olarak ele almak gerekmektedir. Yani İttihat-Terakki kendisini Nakşîliğe kapamamıştır. Fakat Balkanlarda başlayan temel örgütsel yapılanmasında Bektaşîlikten etkilenmiş benzenmektedir. Bu arada 31 Mart Vakası da Bek-

taşilerin öne çıkmasına bir vesile olmuştur. Bu durum, aynı zamanda TC Devleti'nin kuruluş felsefesine de yansıtacaktır. İttihat Terakki ve ordu ilişkisi ve bu ilişkinin günümüze yansması düşünüldüğünde Ergenekon davalarına daha anlamlı bakabiliriz.

Mustafa Kemal'in öncülük yaptığı kurtuluş savaşının oluşum mantığında halifelik ve tarikatçılık karşıtlığı olduğu söylenir. Belki bugünden bakarak bu söylemin ne kadar doğru olup olmadığını değerlendirmek pek mantıklı gelmeyebilir. Ama TBMM'nin açılış şekli bu konuda bazı veriler sunmaktadır.

İstanbul'daki Şeyh-ül İslam, Mustafa Kemal ve arkadaşları için *'dinsizdir, kafirdir, katli vaciptir'* şeklinde bir ferman çıkarmıştır. Bu nedenle her an gözükara fanatik bir kişi ya da grubun-örgütün saldırısı söz konusu olabilir. Ya da ekserisi Müslüman olan halk özellikle de tarikatların etkisi altındaki Kürtler, halifeyi destekler pozisyona gelebilir. Bunun için de Mustafa Kemal'in Şeyh-ül İslam'ı boşa çıkarmak için 22 Nisan'da yapılması gereken meclis açılışını 23 Nisan 1920 Cuma Günü'ne erteler.

Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelişinde onu Bektaşî seymenleri, Nakşîliğe yakın Hacı Bayram tarikatına bağlı şeyh ve müritlerin yanında esnaf loncaları karşılar. Bu karşılama bileşimi geçmişte Osmanlı'nın olduğu gibi şimdi de yeni cumhuriyetin siyasal yaşamına yön verecek zemin anlamına gelmektedir.

Ve meclis, sonradan ilan edildiği gibi Müslümanların kutsal günü olan Cuma'ya denk gelen 23 Nisan'da açılır. Bu açılış, tüm vilayetlere şöyle iletilir; *"Saltanat ve hilafetin kurtarılması amacıyla görev yapmak için kurulacak olan Meclis, Allahın lütfuyla Cuma namazından sonra açılacaktır. Açılıştan önce Hacı Bayram Camiinde namaz kılınarak Kuran ve namazın nurlarından feyz alınacaktır. Namazdan sonra sakalı şerifle meclise yürünecek kapıda kurban kesilip dua edilecek, minarelerden sala verilecek, vilayette hatim indirilecektir."* Meclisin açılışı da aynen duyuruda belirtildiği gibi olur. Meclis dualarla açılır. Mustafa Kemal, başkan seçilir. Daha düne kadar Osmanlı devletinin yedi asırlık varlığının ve halifeliliğin artık sona erdiğini sürekli olarak dile getiren M. Kemal, Meclisin açılışındaki konuşmasında saltanat ve hilafeti kurtarmak için yola çıktıklarını söyler.

Adına ister taktik isterse başka bir şey denilsin, meclisin bu şekildeki açılışı dinin toplum içindeki etkisinden çok, siyasallaşmış dinin yeni cumhuriyet önderleri üzerinde, doğal olarak da kurulacak olan cumhuriyet üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Neredeyse son yedi yüz yılını Osmanlı ile iç içe geçirmiş olan tarihatların gücünü asla küçümsememek gerektiğini ortaya koymuştur.

Zaten bu nedenle de kurumsal olarak artık iflas etmiş olan halifelik ortadan kaldırılırken, yerine tüm İslam dünyasında olmasa da TC sınırları içinde halifelikten daha güçlü olan Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Bu da gösteriyor ki devlet, resmi olarak İslam'ın Sünni mezhebi üzerinden hem de onun Diyanet yoluyla temsilini üstlenerek varlığını sürdürmeye kararlıdır. Bu, çoğunluğu Müslüman olan toplumla bağ kurmanın bir yöntemidir. Osmanlılar da Bektaşiler yoluyla bu işlemleri yapmaya çalışmıştı.

1925 Şeyh Sait İsyanı ile başlatılan '*İrticaya karşı mücadele*' süreci tekke ve zaviyelerin kapatılması, ezanın Türkçe okunması, fesin yasaklanıp şapka giyilmesi gibi adımlar, bazıların dediği gibi dinsizlik olmaktan çok, ulus-devlet esaslı yeni cumhuriyetin dini örgütleri kendi denetimine alma adımları olarak görmek gerekir. Böylelikle dini devletleştirmiş toplum içinde vicdan ve ahlaka dayanan inancı ise kendisi için tehlike görmüştür. Aslında 1925 ve sonrası irticaya karşı olmak adı altında atılan her adım, Kürtlerin inkar ve imhası üzerine geliştirilmiştir. Bu anlamda TC Osmanlıdan daha fazla toplum düşmanlığı ekseninde bir din yorumu yapmıştır. Yani TC'nin dine yaklaşımının temelini, Kürtleri soykırımdan geçirme amacı yerleşmiştir.

1945 sonrası Sovyetler ve reel sosyalizmin faşizme karşı başarısı, tüm merkezi uygarlık güçleri ve uydularında anti-komünist mücadele dönemine girilmesine neden olmuştur. Demokrasi güçlerinin dışındaki tüm çevreler komünizme karşı mücadele bayrağı altında bir araya gelmiştir. Bu güç odaklarının içinde Said-i Kürdi ve onun Nurcu cemaati de vardır. Said-i Kürdi, Osmanlıdan bu yana sürekli olarak devlet tarafından aşağılanması ve tehlikeli görülmesine rağmen ısrarla devletle bir biçimde mutlaka ilişki geliştirme arayışı içinde olmuştur. Daha doğrusu Said-i Nursi, tüm yaklaşımları ile devlete "bana sonuna kadar güvenebilirsiniz" demek istemiştir, ama ne yazık ki Mevlana Halidi Bağdadi gibi daha yaşarken istediği sonucunu alamamıştır. Çünkü bazı yönleriyle devletle çelişmiştir. Devlet onun bazı yaklaşımlarını kendi kurduğu siyasal sistemin ekonomik, sosyal ve kültürel değerleriyle uyuşmadığını düşünmektedir. Fetullah Gülen ise, Said-i Nursi'nin devletle bütünleşmek istediğini bugün ilkesiz bir biçimde ve dış güçlerin Ortadoğu'daki beşinci kolu olarak gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

Said-i Nursi ya da Bediüzzaman Said-i Kurdi Kimdir?

Bitlis-Hizan ilçesi Nurs Köyü'nden olan Molla Sait, Mardin'de medrese eğitimi görürken, 1800'lerin son yıllarında o sıralar İstanbul'da yaşayan Şeyh Cemalettin Afgani'nin düşüncelerinden ve siyasal duruşundan etkilendiğini kendisi belirtir. İmam Gazali ile birlikte kapatılan içtihad kapısının açılmasını ve İslam'ın hurafelerden arındırılmasını savunan Afgani, kadere boyun eğmek yerine 'vahiy kadar akıl, fen bilimleri ve felsefe de temel alınmalıdır' diyerek aslında felsefe-bilim-din üçleminde İslam'a yeni bir yorum getirmektedir. Aynı zamanda "kurtuluşun çaresi birliktir." diyen Afgani, dağılmakla yüz yüze olan imparatorluk içinde yaşayan Müslümanların birlik içinde olmasını savunmaktadır.

İşte bu düşüncelerle tanışan Nursi, gelişen olaylar karşısında her farklı kimliğin kendisini ayrı örgütlenme arayışına karşılık (Araplar, Kürtler, Ermeniler, Yezidiler, Süryaniler, vb.) ümmetçiliği savunması ve dini birtakım şeyleri hurafe olarak ele alması gibi nedenlerle Mardin'deki şeyhler tarafından cezalandırılıp Bitlis'e sürgüne gönderilir. Oradan Van'a geçen Said-i Nursi, Van Valisi Tahir Paşa tarafından himaye edilir. Çok zengin olan Valilik Kütüphanesi'nden sınırsız yararlandırılır. Bu sıralar Van'ın en dinamik gücü olan Ermeniler hem eğitsel ve hem de örgütsel olarak oldukça gelişmişlerdir. Ermeni milliyetçiliği oldukça örgütlüdür. Ermenilerin bu durumu Nursi'yi oldukça etkilemiş olmalı ki "*Ermenilerle Kürtlerin birliği hürriyet için gereklidir*" demekten kendini alamamıştır.

Vali onu 'zamanın harikası' anlamına gelen 'Bediüzzaman' olarak nitelendirmiştir. Ve seçkin bir Kürdistan uleması olarak tanımlamıştır. Bu dönem psikolojik sorunları ortaya çıkan Nursi için Vali, saraya övgü dolu mektup yazar ve tedavisinde yardımcı olunmasını ister. Bağdadi'nin de benzeri bir yaşam çizgisi olduğunu görmekteyiz. Ama Bağdadi için mektup yazıldığında tarikatı oldukça örgütlü bir düzeydedir. Sait ise tek başınadır. İstanbul'da Bağdadi'nin başına gelen tutuklama Sait için bir de akıl hastanesine konulma şeklinde olmuştur. Bir bakıma Molla Sait bu şekilde bir sınava tabi tutulmuştur.

Van'daki Ermeni milliyetçiliği ve örgütlenmesinden oldukça etkilenen Sait, bu dönemlerde Kürt kimliğini öne çıkarırken "İslamiyet, insaniyet ve milliyet" üçlemi üzerinden düşüncesini yaymak için farklı topluluklarda yükselen milliyetçiliğe karşı ümmeti öne çıkararak, İslam şemsiyesi altında tüm farklılıkların kendisini ifade edebi-

leceğini savunur. Yani bu dönemlerde Molla Sait hem Kürt ve hem de Müslüman'dır. Bu nedenle de Kürtlerin içinde bulunduğu olumsuz koşullar nedeniyle Osmanlıyı eleştirmektedir. Öyle ki *"Eşitlik ve kardeşliği istibdatta tımarhanede, meşrutiyette hapishanede gördüm"* sözleriyle güya değişik rejimler olmasına rağmen istibdat ve meşrutiyet dönemlerinde de Kürtler için eşitliğin ve kardeşliğin ancak hapishanede ya da tımarhanede gerçekleştiğine vurgu yapması, Osmanlı için ciddi bir eleştiri anlamına gelmektedir. Molla Sait, Kürt ve Müslüman olarak Kürt Teali Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer alır. Bir Müslüman olarak da hem İttihat Terakki ve hem de Teşkilat-ı Mahsusa içinde yer aldı. Ve bundan sonra da *"Türkler bizim aklımız biz de onların kuvvetiyiz"* demeye başlar.

31 Mart Vakası'nı tertipleyenler arasında yer aldığı gerekçesiyle Divan-ı Harp'te yargılanan Molla Sait, ayaklanan Derviş Vahdeti ve taraftarları için *"edipler edepli olmalıdır"* ayaklanmayı bastıran ordu için de *"amire itaat farzdır"*, ayaklanma dışında kalan siyasi çevre ve partiler için de *"Meşrutiyete sahip çıkın"* dediği anlaşıldığı için diğer isyancılar idam edilirken o, "Meşrutiyete üstün ve seçkin hizmetlerinden" dolayı beraat etmiştir. Buradaki üstün ve seçkin hizmet Molla Sait'in İttihatçılar için yürüttüğü faaliyetin karşılığıdır. Yani Nursi, başını Derviş Mehmet'in çektiği ve bir Nakşi örgütü olan İttihadi Muhammediye üyesi değildir.

Üstün hizmetlerine rağmen, neden kendisine kıymet verilmediğini anlayamayan Nursi, kalbi kırık olarak ve kahırlanarak İstanbul'u terk edip Kürdistan'a dönmüştür. Ve devletin kıymetini anlaması için meşrutiyet ve Osmanlı için çalışmalarına devam etmiştir. Van'da gördüğü Ermeni ve Şii tehlikesini bertaraf etmeye çalışırken, daha etkili olabilmek için 'fen ve din bilimlerinin birlikte okutulduğu Arapça-Kürtçe ve Türkçe eğitim veren çok dilli bir Kürt medresesi açılmasını istemiş ve isteği İstanbul tarafından kabul edilmiştir. Nursi, Bitlis ve Beytülşebap'ta da benzeri şekilde okulların açılmasını talep etmiştir. Nursi, okullar yoluyla kadro yetiştirilmesini önemli görmektedir. Bağdadi de aynı yolla gelişmişti. Fethullah Hoca da benzeri bir yolu takip etmiştir. Medreseler-okullar sistemi devleti ele geçirmek isteyen bu tarikatlar için önemli olmaktadır. Çünkü onlara göre, yollarda var olan dikenlerden kurtulmanın esas yolu, eğitilmiş-aydınlanmış kadrolardır. Bugün de 'terör ve bölücülüğe karşı' en etkili yol olarak imamlar, irşad ekipleri gösterilmiyor mu? (İrşad *"İnsanı iyiliğe, ibadete, güzel ahlaka, salih amele, istikamete...*

Hasılı Rabbi'nin rızasına yöneltmek suretiyle O'na ulaşmasını sağlamak." Ya da bir başka deyimle aydınlatma anlamına geliyor.) Hıristiyan rahip ve rahibelerinin misyonerlik ve kolonileştirme çalışmalarına benzetilmektedir bu durum. Elbette tarih doğru okunup yorumlandığında Ziggurat'tan bu yana rahipler öncülüğünde gerçekleşen toplum mühendisliğinin önce zihniyetten başladığı görülür.

Şimdi Osmanlı ya da TC'de de yapılan budur. II. Mahmut da alaylı Yeniçerileri dağıtırken, okullar ağına dayalı yeni bir ordu örgütlüyordu. Bektaşilik de sadece dergahlarda, tekkelerde ve pratik sahadada kadrolarını yetiştiriyordu. Yani artık alaylıların dönemi sona eriyordu. Hıristiyanlıkta da manastır kültürünün yok denecek derecede zayıflaması gibi. Kısacası, tüm veriler bilimciliğin yöntem olarak kendisini her alana hakim kıldığını gösteriyor. Tarikatlarda da bu yönüme Mevlana Halit öncülük ederken, Nursi de bunu bir anlayış olarak benimsemiştir. Said-i Nursi bilimciliğiyle dinciliği sentezleyip kendine göre yeni bir İslam'la devletini güçlü kılmak isterken, Fetullahçılık Said-i Nursi'nin bu bilimciliğini batıyla bütünleşmenin bir yolu olarak kullanmıştır. Yani bilimcilik Fetullahta doruğa ulaşmıştır. Artık liberalizmin dini olan pozitivist laikçiliğin yerini İslam dünyasında Nakşicilik ve ondan yetme Fethullahçılık da denilen işbirlikçi ılımlı İslamcılık veya siyasal İslam alıyordu. Kapitalist modernitenin dini olan laikliğin İslam'daki kardeşi olan ılımlı İslam'ı asla gerçek İslam'la ya da Ortadoğulu İslam'la karıştırmamak gerekir. Şimdi bu neo-İslam, burçlarında Pensilvanyalı bir bayrak dalgalandırmaktadır.

Fakat başlayan Ermeni ayaklanması ve Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle süreç farklı bir noktaya evrilmiştir. Savaşta esir düşen Nursi, Rus devriminden sonra Türkiye'ye dönmüştür. Said-i Nursi, Rus devrimi için başlangıçta *"ezilenlerin haklı tepkisidir"* diyordu. Kemalist hareket de o zaman Rus Devrimi ile ittifak halinde idi. 1945'lerden sonra devlet komünizme ve Sovyetlere karşı oluşan blokta yer alınca Nursi de öyle yaptı.

1922 yılında Mustafa Kemal'in daveti üzerine Ankara'ya gelen Nursi, cumhuriyetin propagandası temelinde genel Kürdistan umumi vaizi olarak görevlendirildi. Fethullah Gülen de Türkiye adına Papa ile görüşme kudretinde olan bir vaizdi. Mustafa Kemal ile yapılan görüşmelerde Kürtçe medrese açılması konusu meclise sunulan bir dilekçe ile gündeme geldi. Dilekçe Mustafa Kemal ve İsmet İnönü tarafından da imzalandı. Silaha ve ayaklanmaya karşı olduğunu ve

ısyanı desteklemediğini söylemesine rağmen Şeyh Sait İsyanı'ndan sonra Şark İslahat Planı çerçevesinde Fırat'ın doğusundan olan birçok belli başlı şahsiyet ya da aile gibi Said-i Nursi de sürgüne gönderildi.

Şeyh Sait ayaklanması ve ayaklanmayı bastırma şekli TC Devleti'nin Osmanlıdan devraldığı mirasları önemli oranda kapitalist moderniteye göre yorumladığını göstermektedir. Artık TC. çoklu toplum yapısına dayanan ve bunu bir biçimde devlet uygulamalarına yansıtan Osmanlı gelenegini bırakmış ve ulus-devletin tekli sistemine yönelmiştir. Bunun için de Ermenileri, Rumları halleden ve daha yüzyıl öncesinden Bedirhan Bey'in yardımı ile Süryani toplumunu da ortadan kaldırmış olup, artık Kürtlere yönelecektir. Çünkü 'tek millet' teranesinin önündeki esas pratik engel Kürtlerdir. Belki de Said-i Nursi'nin şanssızlığı buradadır. Her şeyiyle tekliği savunan ulus-devlet bir zamanlar Kürt olduğunu söyleyen, Kürtçe okul açılmasını isteyen bir şeyhi kabul etmemektedir. Büyük olasılıkla burada Bektaşî-Nakşî çatışmasının da rolü vardır. İttihat-Terakki'ye güç veren Bektaşîler, laik-milliyetçi cumhuriyetin teminatı olurken, esas olarak Kürt orjinli olan Halidiyeciliğe karşı da savaşmaktadır. Belki bu açık olmayan savaş nedeni ile Nursi devletten beklediği desteği bulamamaktadır.

Zaten Said-i Nursi bu sürgünler dönemiyle birlikte Kürt ve Kürdistanlı olduğunu unutmuş gibidir. Şeyh Saitlerin katli ile başlayan Kürt soykırımını sanki ilk önce Nursi'de başarılı olmuş gibidir. Molla Sait artık Kürt değildir. O sadece Şafi bir Müslüman'dır. Kürtçe okullar açılmasını bir daha ağzına almamıştır. Türkiye'deki inkarcılık ve Kürt karşıtlığı o kadar derinleşmiştir ki artık Kürt'ten bahsetmenin kendisi için zarar vereceğini görmüştür. Türkiye'de nasıl ki bir yerlere varmak için Türk olmak gerekirse, dinsel alanda da bu durum yaratılmıştır. Belki istemeyerek de olsa Kürtlük artık Said-i Nursi'nin lügatinden çıkmıştır.

O artık fakirlik, cehalet, kin ve ihtilaflara karşıdır. Okumak ve muhabbetten yanadır. Artık her insan kendi işini kendi yapmalıdır. Nursi, artık Kürt değildir, ama sık sık tutuklanması nedeniyle mahkemelerde hakimler ona hep Kürt olduğunu hatırlatmaktadır. Ulus-devlet Kürt doğan Nursi'yi bir türlü kabul etmemektedir.

Artık sadece Müslüman olan Nursi, devletin baskıları karşısında bir sivil itaatsizlik süreci de başlatıyor. Mahkemelerdeki esas tutumu da bu eksende geliştiriyor. Özellikle Batı Anadolu'da yaygınlaştır-

dığı cemaatini de hiyerarşik olmayan bir sivil toplum örgütü gibi oluşturunyor.

1945’lerde ABD yanında Sovyetlere karşı başlatılan soğuk savaş içinde yer alan TC genel dünyada olduğu gibi kendisi de komünizme karşı mücadelenin merkezinde yer alıyor. Said-i Nursi de bu süreçte komünizme karşı mücadelede başarının Risale-i Nur saflarında yer almaktan geçtiğini ve Nurculuğun devlet için tehdit değil müttefik olduğunu belirtmiştir. 1946 yılında çağrısında daha da ileri giden Nursi, komünizme karşı İslam bayrağı altında ortaklaşa mücadele çağrısı yapıyordu. Bu şekilde ve kendi kontrolü dışında ortaya çıkarak devlete ittifak çağrısında bulunan bu örgütlenmeyi bir irtica merkezi ve tehdit olarak değerlendiren devlet, Nurculara yönelik tutuklamalara yöneldi. 1948 yargılamalarında “gözü dönmüş Kürt olarak” ceza alan Nursi, daha sonraları Yeşil Kuşak Projesi için ilham kaynağı olacak olan “İslam bayrağı altında komünizme karşı mücadele” teklifini yineler.

Aynı yıl (1948) bugün halen çok tartışılan ve devletin dinciler tarafından ele geçirilme projesinin bir parçası ya da adımı olduğu söylenen ve sağ partilere aitmiş gibi gösterilen İlahiyat Kürsüsü-Enstitüsü ya da Fakültesi, İmam-Hatip Okulları açılması ve ilkokulların üçüncü sınıfından itibaren zorunlu din dersleri okutma kararı, İnönü’nün devlet başkanlığı ve CHP hükümeti döneminde alındı.

DP’nin 1950 yılında çıkardığı genel af çerçevesinde çalışma olanakları genişleyen Nurcuların genel sayısının o dönem için 600 bin olduğu söylenmektedir. Artık parlamentoda hatırı sayılır ölçüde Nurcu milletvekili de vardır. Ve bundan sonra da devlet ne kadar irticaya karşı olduğunu söylerse söylesin Nurcu milletvekilleri parlamentodan, bürokratları resmi devlet kurumlarından, subayları da ordudan eksik olmayacaktır. Bir diğer deyişle devletin dini daha etkili kullanması için sayısal ve ekonomik olarak artan orta sınıfları siyasal olarak da devreye sokması gerekmektedir. Ve artık Said-i Nursi, komünizmin yanında Turancılığın da tehlikeli olduğundan bahsetmektedir. Said-i Nursi’nin din öğretisinden çok siyasi örgütsel yolculuğu böyle geçmiştir.

Said-i Nursi’den etkilendiğini söyleyen Nurcular, özellikle Fetullahçılar bırakalım Turancılara karşı bir mücadele içinde olması, Fetullah Gülen örneğinde görüldüğü gibi Türkiye’le sarmaş dolaş olmuştur. Türkiye’nin Amerika ilişkileriyle Fetullah’ın şu andaki durumu arasında benzerlik vardır. Fetullahçılar sadece bu açıdan değil,

Kürtlere yaklaşımda da tamamen devletin istediği gibi yaklaşmaktadır. Said-i Nursi mecburen yaşamının son yıllarında Kürtlükle bağını koparıken, Fetullahçılar ise bunu ideolojik ve teorik bir düzeye çıkarmışlardır. Fetullahçıların bugün Turancılığın İslami vurgusunun fazla yapıldığı bir versiyonu gibi Kürtleri Türklüğün içinde eritme projesinin en önemli ayağı haline gelmeleri onların Said-i Nursi'nin istedikleri yanlarını aldıklarını, istemediklerini ise bir tarafa bıraktıklarını göstermektedir.

Soğuk Savaş, Yeşil Kuşak ve Ilımlı İslam

II. Dünya Savaşı'nın bitimi sadece Nazilerin yenilmesi ile sonuçlanmadı. Kapitalist dünya lider değiştirirken, ezilen halklar da umutlarını gerçekleştirmeye yardım edecek olan sosyalizmin gücünün giderek arttığını gördü. Artık dünyanın üçte biri bir umut merkeziydi. Dünya bu haliyle savaştan sonra temel olarak ikiye bölünmüş oluyordu. ABD ve Sovyetlerin çevresinde toparlanan iki temel gücün arasında da bir üçüncü alan vardı. Bu alan aynı zamanda iki temel gücün paylaşım sahası anlamına geliyordu.

İşte böylesi bir dünya gerçekliği içinde Türkiye de ABD yanında yer almıştı. Bu yeni ittifak oluşumu tümüyle psikolojik savaş zeminine dayandırıldığı için yeni başlayan sürecin adına da 'soğuk savaş dönemi' denildi.

Elbette her dönemin kendisine uygun örgüt ve mücadele araçları gelişir. Soğuk savaş döneminde de böyle oldu. ABD eksenli Truman siyasal planı, Marshall ekonomik doktrini ve NATO askeri savunma konseptinin yanında bölgesel askeri-siyasi ve ekonomik birlikler de oluşturuluyordu. Bunların yanı sıra BM yeniden yapılandırılırken, küresel ekonomik sorunları takip eden ya da tümüyle dünya ekonomisini kontrol altında tutan ekonomik birimler ve bankalar sistemi oluşturulmaya başlandı.

Diğer yandan önemli oranda açığa çıkan reel sosyalist gücün, Sovyetler öncülüğünde kendisini her alanda örgütlemesi kaçınılmaz oluyordu. Varşova Paktı gibi askeri örgütlenme yanında COMECON gibi ekonomik kuruluşlar devreye giriyordu. Ayrıca yerel, bölgesel ya da küresel dayanışma ittifak örgütleri de yaygın olarak kuruluyordu.

Böylesi bir dünya gerçekliği içinde her iki merkezin direkt birbirini hedef almaktan kaçınarak ağırlıklı olarak dolaylı saldırılar geliştirdiği görülmektedir. Bu dolaylı saldırılar global ölçülerde psikolo-

jik, ideolojik olurken, yerel-bölgesel olarak da sıcak savaşlar biçiminde ortaya çıkıyordu. İşte Türkiye hem iç dengeleri ve hem de bölgedeki pozisyonu gereği ABD ile kurduğu ilişkiler çerçevesinde bir NATO ülkesi de olarak bu savaşın tüm boyutlarına aktif olarak katıldı.

Onun için TC-ABD ilişkileri denilince, hiç de yüzeysel yaklaşılmaması gerekmektedir. Türk devlet yapılanması içinden çıkan ya da çok sıradanmış gibi görünse de siyaset çevrelerinde yer alan değişimlerle ABD arasında çok sıkı bağın olduğu görülmelidir.

Örneğin Türkiye’de Komünizmle Mücadele Dernekleri ve MTTB (Milli Türk Talebe Birliği) saflarında yer alan ya da bu kuruluşların etkin simaları olan şahsiyetler daha sonraları Türkiye siyasetinin önemli aktörleri olmuşlardır. Bunlardan Demirel, Özal, Komünizmle Mücadele Derneği’nden gelerek başbakan ya da devlet başkanı oldular. Fetullah Gülen de bir zamanlar Erzurum’da Komünizmle Mücadele Derneği’nde sorumluluk olmuştur. Erbakan, Abdullah Gül ve Tayip Erdoğan MTTB içinden gelerek başbakan-devlet başkanı oldular. Bu geleneğin sözcüsü AKP de son sekiz yıldır tek başına iktidardır. 12 Eylül’de MHP’liler bile yargılanırken AKP’nin içinden çıktığı MTTB üyelerinin hiçbirinin yargılanmaması dikkat çekici bir durumdur. Fethullah Gülen, Recai Kutan ve Numan Kurtulmuş da bu gelenekten gelmedir. Bu örnekler de gösteriyor ki ABD-Türkiye ilişkilerinde on yıllara sarkan planlamalar hükmünü yürütmektedir.

Yeşil Kuşak Nedir?

Jimmy Carter’ın Devlet Başkanı iken, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı olan Zbigniew Brzezinski tarafından geliştirilen ve dönemin Dışişleri Bakanı Henry Kissinger tarafından uygulamaya konulan bu tasarı, kaynağını Truman’ın devlet başkanlığı döneminde başlayan Sovyetleri kuşatma fikrinden almaktadır. Brzezinski ve Kissinger 1977 yılında bu fikre yeni bir içerik kazandırıp projelendirmişlerdir. Buna göre de Sovyetler Birliği, yakın ve uzak çevresindeki Müslüman ülkelerde İslami eğilimler güçlendirilerek ve İslamcı yönetimler başa getirilerek kuşatılıp sıkıştırılacaktır.

Düşmanı kuşatma ve kaleyi içten fethetme fikri elbette yeni bir savaş taktiği değildir. Merkezi uygarlıklar tarihi bu taktiklerin zengin örnekleriyle doludur. Ama ABD’li dönemle birlikte geliştirilen yeni sömürgecilik bu konuda merkezi uygarlığın egemenliği için yeni ufuklar açıyordu. Buna göre de İslam ülkeleri klasik sömürge

statülerinden çıkarılacaktı. Zaten o sömürgeciliğin sürdürülme şansı kalmamıştı. Eğer ısrar edilirse, o zaman bu ülkelerde Sovyetlerin etki alanını genişleten güçler devreye girecekti. Bunun için, ABD, bu ülkeleri Batılı değerlerle, misyonerlik yöntemleriyle dışarıdan ve zorla kontrol altında tutmak yerine, onları kendi değer yargılarıyla, kendi inanç ve etnik kimlikleriyle tutsak etmeyi daha uygun bulmuştu. Bu yaklaşım ile Cezayir'deki FIS'ten Mısır'daki Müslüman Kardeşlere, Ortadoğu'da Hamas ve Hizbullah'tan Afganistan'da Taliban-El Kaide'ye kadar birçok silahlı radikal İslami örgütün kurulup güçlenmesi sağlanmıştır. Bugün ise bu politikanın güncelleştirilmiş biçimi olarak yeni döneme uygun olan ılımlı/Amerikancı İslam modeli radikal İslam'a alternatif olarak geliştirilmektedir. Ortadoğu toplumları bu yeni işbirlikçi modeliyle kontrol altında tutulmak istenmektedir.

Yeşil Kuşak Projesi elbette sadece Sovyetleri kuşatmaya hizmet etmemiştir. II. Dünya Savaşı sonrası Kral Faruk'u deviren Nasır, ulusalcı politikalarıyla ABD'ye ve Avrupa'ya sıkıntı verirken, 1960'lı yıllarda Irak ve Suriye'deki BAAS ulusal solculuğu ABD çıkarlarına zarar vermeye başlamışlardı. İşte böyle bir dönemde hem Sovyetler Birliği'ni sıkıştırmak için, hem de bu ülkelerde Baasçılık ya da ulusalcılık şeklinde gelişen anti-Amerikancı siyaseti engellemek amacıyla bu proje hayata geçirilmeye başlanmıştı.

Benzeri bir durum Türkiye'de de yaşanmaktaydı. Batı değerlerini esas alarak kurulan laik cumhuriyetten onun değerlerini savunduğunu söyleyen sol-sosyalist bir muhalefet ortaya çıkıyordu. 68 kuşağı sosyalist ideoloji ve teorik değerleri esas alırken, sol Kemalizm diyebileceğimiz bir etki de taşımaktadır. İşçiler, köylüler ve öğrenciler içinde bu eğilim güçlenirken ordu-yargı ve bürokraside de bu eğilimlere karşı bir ilginin olduğu görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'deki gelişmeler ve bunlara karşı alınacak tedbirler 1970'lerin başında ABD için çok önemli olmaktadır. Çünkü ABD ve Batı'nın çıkarları sadece Türkiye'de değil tüm bölgede tehlikeye düşecektir. Böyle olursa Sovyet kuşatması başarıya ulaşamayacaktır. Çünkü Türkiye yoluyla Türki bölgelere ulaşmak mümkün olmayacaktır. Yani Yeşil Kuşak denilince ilk önce akla Türkiye'nin gelmesi kadar doğal bir şey yoktur. Bir de Türk devlet geleneği aynı zamanda bir yeşil kuşak geleneğidir. Komünizme karşı mücadele içinde zaten dinci çevreler hazırdır. Çünkü Said-i Nursi bunun teorisini daha 1946 yılında oluşturmuştur.

İşte bu nedenle de İslami siyasal çevreler esas olarak 60'larla, özel olarak da 70'lerle birlikte ABD tarafından iktidara hazırlanmıştır. Bunun için anti-Amerikancı ya da antiemperyalist olan Denizler, Mahirler katledilirken Tayiplerin, Fethullahların önleri açılmıştır. Bunun için İslam Türk geleneğinin temsilcisi olan Tayyip-Gül, BOP'un eş başkanlığını yürütmekle onur duyar hale gelmişlerdir. Bu nedenle de 12 Eylül faşizmi herkese zulüm yaşatırken ve solun üzerinden silindir gibi geçerken MTTB kökenlilere karışmamış, aksine onları iktidara taşıran Türk-İslam düşüncesine güç vermiştir. Yani Yeşil Kuşak Projesi bugün ortaya çıkan halin zeminidir. 1960 yılından sonra kurulan MTTB'nin Suudi Arabistan kökenli RABITA tarafından finanse edildiği hep söylene gelmiştir. Yine aynı örgüt, Hamas, El-Kaide, Taliban, Hizbul-kontra gibi örgütleri de finanse etmiştir. Bu örgütün AKP ile ilişkileri ise hiç de gizli değildir. Bugün siyasetin üç önemli ismi (Abdullah Gül ,Recep Tayip Erdoğan, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu) ile Numan Kurtulmuş ve Gazeteci Fehmi Kuru 1970'lerde MTTB'nin en aktif üyeleri içindedir. Yani bir ABD ürünü olan 'Yeşil Kuşak'ın bugün devlet ele geçiren AKP-Fethullahçıları beslediği ve palazlandığı açıktır.

Bu geleneğin bugün iktidar gücü olmasında Bülent Ecevit ve Necmettin Erbakan'ın hakkını vermek gerekir. Dünya genelinde Yeşil Kuşak Projesi'nin nasıl hayata geçirildiğini ve bugün Ortadoğu'da ılımlı İslam'ın nasıl en önemli siyasi güç haline geldiğini 1974 Ecevit-Erbakan Hükümetinden itibaren ele almak gerekir. Bu hükümet ile ilk defa din laik-sol çevrelerin ilgi alanı içine girerken laik-solun temsil ettiği yoksul halk kitleleri de siyasal İslam'ın çalışma alanı haline getirilmiş oldu. Yani sürekli birbirine cepheden saldırı içinde olan bu çevrelerin ittifakı altında siyasal İslam bugünkü kitle-sel tabanına kavuşmak için hazırlanıyordu. Bu nedenle de Erbakan'dan bu yana İslamcı çevreler neredeyse sol sloganlar ve halkçı söylemler altında bir yürüyüşe çıktı. Bu çok önemli bir Yeşil Kuşak uygulamasıydı. Bu uygulamada yani radikal uçların törpülenerek devlete kanalize edilmesinde, TC Devleti ve ABD Ecevit'e çok şey borçludur. Önce sol, sonra radikal İslam ve en son da faşist MHP'de temsilini bulan sağ, Ecevit projelerinin tezgahından geçerek bugünkü Türkiye'nin temel aktörleri haline geldiler. Şimdi de aynı tezgah ılımlı İslam adı altında Erdoğan-Gül öncülüğünde Kürt Özgürlük Hareketi'ne karşı uygulanmak isteniyor.

8 Şubat 2011 tarihli Akşam Gazetesi'nde Şenay Yıldız imzalı ve Graham E. Fuller ile yapılan bir röportaj yayınlandı. CİA eski başkan yardımcısı olan Ve Türkiye'nin yanında birçok Ortadoğu ülkesinde istasyon şefliği yapmış bulunan ve Ortadoğu'nun yanı sıra, Türkiye ile Fethullah Gülen Hareketi üzerine de kitapları bulunan Fuller'in bazı açıklamaları da konuya ışık tutmaktadır.

Türkiye'nin geçmişte değil de neden bugün bölge için model ülke olduğunu Fuller şöyle açıklıyor;

"Türkiye Batı, ABD ve İsrail yanlısı, NATO üyesi, radikal devletlerin karşısında ve iç siyasi dengeler açısından istikrarlı bir ülke olarak 'sadık' bir müttefikti. Ama bu haliyle Ortadoğu halkları veya gelişmekte olan ülkelerin çoğu için bir model değildi. Çünkü, bu şekilde 'Batı'ya sadık' bir müttefikleri olsun istemediler. ... kendi Müslüman geleneğine karşı düşmanca görünen bir devletle uzlaşmadılar. Bugünse, ironik bir biçimde, Türkiye Ortadoğu ve gelişmekte olan pek çok ülke için bir model oldu. Övgüye değer ekonomik ve demokratik başarıları ve bölgeyi çevreleyen Müslüman kültürlerin kabul edilmesi bunda çok önemli. Türkiye artık kendi dindar geçmişine veya bir zamanlar lideri olduğu bölgenin İslamcı kültürüne düşmanlık beslemiyor. Ayrıca, Türkiye ilk kez 'Batı'nın müttefik'i' değil (pek çok diğer ülke bunu istemesine rağmen) 'egemen' olarak algılanmaya başladı. Bazı konularda Washington'la çalışabilir, ama çıkarlarına uymayan bazı konularda da Washington'a 'hayır' deme gücü var." diyerek Ortadoğu'da çekim merkezi olduğunu söylemektedir.

Bu açıklama neden AKP'nin iktidarda olduğunu anlattığı gibi, Erdoğan'ın *'One Minute!'* deme gücünü kimden aldığını ve Marmara baskını için İsrail'e karşı niçin horozlandığını, zaman zaman ABD karşıtı konuşmaların neden yapıldığını izah ediyor. Tam da bu sırada sıfır sorunlu bir bölge ve yeni Osmanlı rolü daha iyi anlaşılıyor. Bütün bunlar BOP'un eş başkanlığını yapan Türkiye'ye biçilen bölgesel misyonla ilgili. Yani ABD'nin yazdığı senaryonun İslami aktörleri olarak rol yapan bir ekip bugün büyük bir yalanla halkların karşısına çıkarılmış bulunuyor.

Aynı Fuller Fethullah Gülen için de *"Ben Gülen'in Amerika için bir güvenlik tehdidi veya radikal bir güç olduğuna inanmadığımı anlatan bir mektup yazdım. ... İslami hareketlere baktığım zaman Gülen Hareketi'ni dünyadaki modernist olan hareketlerden biri olarak görüyorum. Cami yerine eğitime odaklanması oldukça ilerici. Müslüman dünyasında eğitimin arttırılması ve bu ülkelerin modernize edilmesi*

son derece önemli. Türkiye'nin İslam'ın rolü konusunda ikiye bölünmüş olduğunu görüyorum. Dünyadaki İslami hareketlere baktığım zaman, pek çoğu ilkel, yok sayıcı, rasyonel olmayan, toleranssız, şiddet içeren ve negatif hareketler. Gülen Hareketi'ni çağımızdaki İslami düşüncenin modern, akılcı, olumlu, yapıcı, sosyalleşmiş, barışçıl ve toleranslı olarak evrilmekte olan göze çarpan bir örneği olarak görüyorum. Bu perspektiften Gülen Hareketi çok iyi görünüyor. Ben bunun 'Türkiye'nin geleceği olduğunu veya Türkiye'yi yönetmesi gerektiğini' söylemiyorum. Sadece onu diğerleriyle kıyaslıyorum.”

Fuller bu röportajda din hakkında yaptığı bir genelleme ile neden ılımlı İslam sorusuna da yanıt vermiş oluyor.

“Dünyanın pek çok açıdan dindarlaştığını düşünüyorum. Ama bildiğiniz gibi İslamsız Dünya kitabımdaki temel argümanım İslam'ın Batı ve Doğu arasındaki gerilimin temel nedeni olmadığı idi. Din, diğer konularda pankart olma özelliğine sahip. Tüm dünyada dini milliyetçilikle harmanlamak, dini emperyalist güçlere karşı ülkenin kimliğini güçlendirmek için etkin bir odak olarak görme eğilimi hakim. Aynı zamanda bu dönemde insanlar, pek çok materyal ihtiyaçlarının karşılandığını görüyor ...ama materyal şeylerin yeterli gelmediğini ve ahlaki değerlerimiz olması gerektiğini fark ediyoruz.... Ama hepsi bu değil. Din, siyaset ve devletler tarafından kendi amaçlarına ulaşmak için kullanılabilir.”

Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve ılımlı İslam

Yeni Dünya Düzeni Projesi'nin arkasından BOP'un çıkış noktası, 11 Eylül saldırılarıdır. Bu saldırılar ile birlikte “terörist üreten bataklıkların kurutulması” amacıyla BOP projesi gündeme konmuştur. Bunun için önce kendilerine göre bataklık ya da bataklıklar tespit edilmiştir. ABD'ye göre asıl bataklık sahası, Moritanya'dan Endonezya'ya kadar uzanan ve 50'yi aşkın ülkeyi kapsayan İslam coğrafyasıydı. Bu temelde, ABD yönetimleri ve CIA için düşünce üreten “RAND Cooperation” adlı bir think-tank kuruluşu tarafından, “Sivil Demokratik İslam: Ortaklar, Kaynaklar ve Stratejiler” başlıklı “İslam ve Müslümanlar, Batı demokrasisi değerlerine ve küresel düzene uyumlu hale getirilemezse, medeniyetler çatışması olasılığının yüksek olduğu” tezinden yola çıkan ve İslam coğrafyasının nasıl denetim altına alınacağına dair bir strateji içeren bir rapor Bush yönetimine sunulur.

Raporda İslam dünyası; 'köktendinciler, gelenekçiler, modernler (ılımlı İslam) ve laikler' olmak üzere dört gruba ayrılmıştı. Bunların içinde ılımlı İslam şöyle ele alınır;

• *Modernistler (ılımlı İslam); İslam'ın günümüzdeki katı anlayış ve uygulamalarında kapsamlı değişiklik yapılması konusunda eylemli bir arayış içerisindeyler. Hz. Muhammed dönemindeki uygulamaları değişmez esas olarak kabul etmekle birlikte, o günlere ait sosyal ve tarihi koşulların bugün artık geçerli olmadığını da farkındadırlar. Temel değerleri; bireysel vicdanın üstünlüğünün yanı sıra, eşitlik ve özgürlüğe dayalı toplum anlayışıdır. Bu değerler çağdaş demokratik esaslarla bağdaşmaktadır. İslam dünyasının, küreselleşmenin bir parçası olmasını da arzu ederler. Bu nedenlerle ılımlı İslam, demokratik İslam'ın örneği ve esas vasıtası olmak için en uygun olanıdır.* Onun için raporda çözüm önerileri olarak şunlar sıralanır;

• *Önce ılımlı İslam'ı destekle. Bu kapsamda; özellikle mali destek sağla, liderlik modeli oluştur ve bu modele uygun liderler yarat.*

• *Gelenekçilerin kusurlarını eleştir, ancak onları köktendincilere karşı destekle.*

• *Köktendincilerle mücadele et. Bu kapsamda; yasadışı faaliyetlerini açığa çıkar, yaptıkları şiddet eylemlerinin olumsuz sonuçlarını gündeme taşı, kahramanlaştırılmalarını önle.*

• *Seçici bir şekilde laikleri destekle. Bu kapsamda; köktendinciliğin ortak düşman olarak algılanmasını teşvik et, milliyetçilik ve solculuk temelinde ABD karşıtı güçlerle bağlaşma oluşturma heveslerini kır.'*

Raporda, Fethullah Gülen ılımlı İslam'ın en önde gelen liderlerinden biri olarak sunuluyor.

1980'li yıllarda CIA'nın "Yakın ve Güney Asya Bölgesi Milli İstihbarat Şefi" görevini yürüten ve halen RAND kuruluşun araştırmacı yazarlarından olan İslam uzmanı diye bilinen Fuller, RAND Raporu'nun ardından yayınlanan "Siyasal İslam'ın Geleceği" adlı kitapta; 'Amerikan dış politikasının en önemli hedeflerinden birinin liberal bir İslami reformu teşvik etmek için, özellikle de Fethullah Gülen'in desteklenmesi gerektiğini belirtir. Fuller; Türkiye'deki 236 okulu, yurtdışında 280 okulu, 200 dolayında dini vakfı ve 211 ticari şirketi ile Gülen'in BOP'un kapsam alanında etkili olabilecek liberal bir İslamcı hareket olduğu görüşündedir.

Söz konusu rapor ve kitabın ele aldığı strateji, küresel terörizmin yok edilmesi için "İslam dünyasının modernize edilmesi"nin temel

çalışması gibi görünmektedir. Ancak, esas strateji Avrasya'nın kontrolü olmaktadır.

BOP, esasında Brzezinski'nin fikir babalığını yaptığı bir strateji-dir. Buna göre *'Avrasya'daki stratejik enerji kaynakları ve ulaştırma hatları ABD'nin kontrolü altında olmalıdır'*. Brzezinski'nin büyük bir satranç tahtasına benzettiği Avrasya'da ABD'nin öncelikli görevinin, *'Avrupa, Asya ve Ortadoğu'daki anlaşmazlıkları ve başka herhangi bir rakip süper gücün Amerikan çıkarlarını tehdit edecek biçimde ortaya çıkmasını engellemek'* olduğunu ileri sürmektedir.

Projenin kapsama alanı içerisinde 23 ülke var. (Moritanya, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Sudan, Lübnan, Filistin, Ürdün, Suriye, Türkiye, Irak, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen, İran, Pakistan ve Afganistan) Hepsisi de ABD'nin *"stratejik enerji kaynaklarının ve ulaştırma hatlarının denetim altında tutulmasına yönelik"* ulusal çıkarları ile örtüşen ülkelerdir.

Diğer yandan ABD politikalarının ve BOP'un ve Hoca Efendi ile ilişkilerinin daha iyi anlaşılması için bir başka ABD raporuna bakalım.

1999'da ABD Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan 'Din Hürriyeti Raporu'nda Fethullah Gülen'den 'ılımlı İslami lider' olarak bahsedilecektir.

Sonra Yahudi asıllı Cheryl Barnard'ın 2003'te hazırladığı 'Sivil Demokratik İslam Raporu'na göre, ABD'ye en iyi müttefik 'ılımlı İslamcılardır' ve desteklenmeleri gerektiğini belirtiyor. Destekleme nasıl olacağı da maddeler halinde sıralanıyor. Bunlar yapılırken de raporun sonundaki 'Derin Strateji' bölümünde Fethullah Gülen örnek olarak verilmekte ve ılımlı İslamcıların ekonomik güç eksikliği dile getirilip maddi destek sağlanması istenilmektedir. Sonuç olarak raporda ABD yönetimine Türkiye'de daha kapsamlı sonuç almak için *'Liberal ve laik Müslüman bilim adamları ve aydınları, genç ılımlı Müslüman akademisyenler, toplumsal önderler; kadın hareketi öncüleri, ılımlı gazeteciler ve yazarlar'*ın desteklenmesi salık veriliyor.

Desteklenenlerin başında da Fethullah Gülen ve çevresi geliyor. Para ve siyasi destek Gülen cemaatine sunuluyor. Gülencilerin okulları, yurtları, dershaneleri, şirketleri, medya tekelleri ABD finansmanı ile böyle yaygınlaştırılıyor.

ABD ve onun Türkiye'deki temsilcisi olan AKP hükümeti tarafından Gülen cemaati bankacılık, taşımacılık ve inşaatçılık başta olmak üzere Türkiye'nin tüm önemli sektörlerinde öne çıkartılmaktadır.

Bugün ABD-uluslararası Yahudi sermayesinin ortak planı olarak neredeyse Türkiye'yi ele geçirmiş gibi görünen Gülen cemaati önünde en büyük engel olarak Kürt Özgürlük Hareketi ve Kürt Halk Önderini görmektedir. Onun için AKP hükümeti, almış olduğu son kararlarla birlikte Özgürlük Mücadelesine ve 'Özgür Kürt'e karşı yürütülen topyekun savaşı; daha açık ve yaygın biçimde yürüteceğini ilan etmiş bulunmaktadır. Bu saldırının hedefinde gerçek Müslümanlar ve toplumcu-demokratik tarikatlar da bulunmaktadır. Fetullahçılar kendileri dışında etkin olacak hiçbir tarikat istememektedirler. Yani 1924 Anayasası ve sonraki hükümetlerince hedef gösterilen İslami topluluklar ve Kürtler halen tehdit altındadır. Bu saldırının diğerlerinden tek bir farkı vardır. O da kendisine 'Müslüman önder' sıfatı takan ama aslında ABD-Yahudi sermayesi projesi olan; aslında din bir örtü olarak kullanılan, ama esas olarak para-kâr tanrısından başka bir tanrıya tapmayan bir sahte dindarın, hatta dinsiz denilebilecek bir kişinin bu projenin yürütücüsü olmasıdır. Bakmayın konuşurken kendinden geçmesine, tamamen inanları aldatmak için böyle bir üslup benimsemiştir. Onun için Fethullah Gülen ve cemaatini, teşhis-teşhir ve tecrit etmek yani gerçek yüzünü ve niyetlerini topluma göstermek önemlidir. Bu hareketin esasta Ortadoğu'yu batı adına teslim alan politikalarının ve tüm İnsanlık değerlerini hedef alan saldırılarının boşa çıkmasını sağlamak tüm demokratların, sosyalistlerin ve gerçek Müslümanların görevi olmalıdır.

İnsanlık tarihinde inancın toplum bilicinden ve topluluk yaşamından ortaya çıktığı bilinmektedir. Din, toplumsallığın bilinci olmaktadır. Toplumsallığın gücünü ve değerini dinsel sembollere tapınarak göstermektedirler. Toplumsallık ihtiyacı doğduğu zaman – yaşamını sürdürmede yaşadığı zorluklar, doğal afetler, diğer insan ve hayvanların saldırısı gibi- birliğin adeta gerçekleştiricisi olan inançlarını daha da güçlendirdiklerine tanık olmaktadır. Tarih inanca dayalı toplumsal örneklerin görkemli çıkışlarıyla doludur. Her bozulma, ahlaksızlık ya da doğal afet veya 'mahşerin üç atlısı'nın tahribatları karşısında yeni dinlerin, tarikat ya da mezheplerin ortaya çıkması bir cahillik-çaresizlik göstergesi olarak ele alınamaz. Aksine insanın varoluş gerekçesi olan toplumsallığını yeniden yaratma yöntemi ya da arayışı olarak değerlendirilmesi gerekir.

Bugün de tarihin tüm dönemlerinin toplamından daha fazla toplumsal alanda bir erozyonla karşı karşıya olan insanlık toplumsallıkta yaşam bulan varlığını korumak için dünyanın her yanında her zamankinden daha fazla cemaatler, tarikatlar, mezhepler şeklinde örgütleniyor. Özellikle 19. Ve 20. Yüzyılda kapitalizme karşı sosyalizmin yükselen değer haline gelmesi gibi sosyalizmin hala kendini toparlamadığı bir süreçte bu örgütlenmeler toplumsal değerlerin savunucusu olarak yaşamda karşılık buluyor. Yaşamın maddi akışı içinde tüketilen ahlaki değerler yerine bu örgütlenmeler yoluyla yeni ahlaki değerler ikame ediliyor. Yani insan midesi ve cinselliğinde tüketilmek istenirken o, yaşam sadece mide ve sex değildir diyerek ruhani arayışını her zamankinden daha fazla öne çıkarıyor. Bir tüketim nesnesi haline getirilen her şey, yeniden toplumsal içerikle doldurulmaya çalışılıyor.

Fakat Graham Fuller'in röportajında da görüldüğü gibi inanç ya da din, siyaset ve devlet tarafından her zaman kullanılmak isteniyor. Kullanmanın temel yöntemlerinden birisi de insanlığı açlığa ve işsizliğe mahkum edip insanı baştan çıkarma amaçlı yardım fonlarının ya da hayır kurumlarının tutsağı haline getirmektir. Kapitalist modernite ve onun işbirlikçilerinin toplumu esir almasının önüne geçmek için İşsizlik ve açlık üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Topluluklar ekonomisi ve kooperatiflerin geliştirilmesi önemli hale gelmiştir.

Adına bolca övgüler dizilen sanayi devrimi ve onunla birlikte zirve yapan metalaştırma ile birlikte insan yaşamıyla ilgili ne varsa her şey alım satım konusu oldu. Ortaçağ Avrupa'sında kilise tarafından cennetin anahtarı da satılıyordu. Yani alım-satım konusunda zaten birikmiş olan tarihsel arka plana endüstriyalizmle birlikte bir ivme kazandırıldı.

Her şeyin alım-satım konusu olması ticaret demektir, insanları çalıştırmak demektir, para demektir. Yani işi ve parası olmayanın yaşamaya da hakkı yoktur. İş de bir alım-satım konusudur ve bulmak neredeyse mümkün değildir. Kırdaki çözülme ve endüstriyelleşmeye bağlı olarak şehirlerdeki aşırı birikme doğal olarak da işsizlik ve alım gücüne sahip olma sorununu, yani para sahibi olmayı öne çıkarıyordu. Yani insanlar kırdan koparılarak ekmeğe muhtaç hale getiriliyordu. Bu durum, başta ütöpik sosyalistler olmak üzere sistem karşıtı olan diğer anarşist ya da Marksist güçlerin ilgi alanına girmeye başladı. Bu nedenle de bu ilgi alanının tümüyle sistem kar-

şıtlığına dönüşmemesi için kapitalistler, 19. yüzyıl İngiltere'sinde olduğu gibi işçiler ayaklanınca artarda gelen "Yoksulluk Kanunları" ile ölüm sınırındaki yoksul insanlara yardımlar dağıtmaya başladı. Elbette bununla sınırlı kalmadı. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, hem savaşın yaratmış olduğu yıkım nedeniyle hem de Sovyetler Birliği'nin de desteğiyle olası işçi hareketlerinin gelişmesini kontrol etmek için Avrupalı egemenler, sosyal devlet projeleri yoluyla sosyal yardım fonlarını arttırarak kitlelerin sosyalizme yönelmesini engellemeye çalıştı. Benzeri bir durum da 1960'larla birlikte Amerika'da başlayan siyah ayaklanmalarını engelleme çabaları içinde yaşanmıştır. Siyahilerin her ayaklanmasında devletin yaptığı yoksulluk yardımlarında astronomik bir yükseliş olduğu görülmüştü. Elbette bu durum sadece Avrupa ve ABD ile sınırlı kalmamıştır. Sistem işsizlik-açlık sorunlarının köklü çözümünden yana olmadığı için kendisi için her düzeyde daha karlı olan yoksulluk yardımlarına dünyanın her tarafında yönelmiştir. Bu nedenle sadece Türkiye'de değil, Endonezya'da, Afrika'da, Güney Kore'de, yoksulluk yardımları iş alanları açmanın ya da işe dayalı yardımların yerini hızla almıştır. Bu durum merkezi bir planlama çerçevesinde yapılmaktadır. Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar olası sosyal patlamaların önüne geçilmesi anlamında yoksulluk yardımlarını dünyanın her tarafında öne çıkarmaktadır. Böylece yoksullara umut yaratılmış olmaktadır. Eğer böyle olmazsa AKP ya da İslami çevreler Mavi Marmara örneğinde de olduğu gibi Filistin halkının gönlünü fethetmek için yardım kampanyalarını bir propaganda ve etkileme aracı olarak kullanacaklardır. Ya da eğer İran'a ambargo uygulanmamış olsa Filistin halkını İran doyurarak onu kendi saflarına çekecektir.

Elbette bu uygulamalar danışıklı dövüşleri de ortaya çıkarmaktadır. İsrail-Türkiye çekişmesi aslında iki tarafın da sonunda uzlaşacaklarını bildikleri bir çekişme olmuştur. Bu nedenle de bu tür sahte bağırıp çağırılmaları Türkiye sadece bir bölge gücü olmak için İran vb. radikal İslami kesimlere karşı değil içerde Kürt Özgürlük Hareketi'ne karşı da bir yöntem olarak uygulamaktadır. Öte yandan devlet bir yandan Kürtleri işsizlik ve açlık yoluyla tüm değerlerini satar hale getirmek isterken, diğer yandan da özellikle siyasallaşmış İslami hareketlerin geliştirmiş olduğu yoksulluk yardımları yoluyla da Özgürlük Hareketi tecrit edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle de AKP-Fethullah Gülen Hareketi ve Hizbullah gibi örgütlerin yoksulluk yardımlarına ağırlık vererek örgütlendikleri görülmektedir. Üç-beş

aileye yardım yaparak yüz aliye propaganda yapma ve umut yaratma imkanı bulunmaktadır. Bu durumun seçimler döneminde Kürdistan'da çok yaygınlaştığı bilinmektedir. Bu, İsrail'den hiç de bağımsız olmayan ve esas olarak da Yahudi ve Suudi sermayesi tarafından desteklenen IMF ve Dünya Bankası'nın stratejik bir projesidir. Bugün ılımlı işbirlikçi İslam çalışmasının da temel yöntemi bu olmaktadır.

Bütün bunlar da göstermektedir ki, merkezi uygarlık sistemi, yoksulluk yardımlarını ya siyasi olarak "tehlikeli" sosyal-etnik grupları kontrol altında tutmak veya halk gruplarını kendi tabanı haline getirerek harekete geçirip karşıtına karşı kullanmak amacıyla devreye sokmuştur. Türkiye'de bugün AKP iktidarları boyunca yoksulluk yardımlarının aşırı artış göstermesinin sebebi de bu olmaktadır. Yani yoksulluktan çok Kürt Özgürlük mücadelesinin ivme kazanması ve Türk siyasal yapılanması içindeki çelişkilerin hızla derinleşmesi yoksulluk yardımlarının artmasının temel nedeni olmaktadır. AKP, bağış kampanyaları yoluyla özellikle Kürtleri demokrasi gücü olmaktan çıkarmak ve kendisine bağlamak istemektedir. Bu şekilde uydulaştırılacak Kürt yoluyla da demokrasi güçlerine ve radikal İslam'a karşı olan BOP'un toplumsal temeli yaratılmaya çalışılmaktadır. Yani "Kürt Mehmet Nöbete" bu sefer işbirlikçi İslam üniforması ile hazırlanmak istenmektedir.

Bu nedenle de IMF ve Dünya Bankası gibi küresel sermaye merkezlerinin hem de dünya genelinde tehlikeli etnik-sosyal, yerel-kültürel hareketlerle başa çıkmanın bir yolu olarak yoksulluk yardımlarını esas alması ve bu tür girişimleri fonlarla desteklemesi, bu tür yardım kampanyalarının Türkiye'de de yerden mantar gibi çoğalmasına neden oldu. Çünkü sistem yoksullar yaratmaktadır. Tüm yoksulların iş sahibi olması mümkün değildir. Bu nedenle en fazla yüzde 5'ine sınırlı yardımlar yaparak diğerleri için de umut yaratma ve kontrol altına alma çalışması yürütülmektedir. Çünkü AKP, hem IMF- hem Dünya Bankası ve hem de ABD'nin çocuğudur. Doğal olarak da devletin tüm olanakları düzensiz-keyfi ve sadakaymış gibi dağıtım yaklaşımları nedeniyle AKP ve Fethullah gibi cemaatlerin hizmetine sunuldu. Bu yolla bu tarikatlar ya da AKP, Kürt halkını harekete geçirebilmek için Kürt orta sınıflarını da bu kampanyaların merkezine koyarak onlardan aktif özgürlük karşıtı bir güç çıkarmaya da çalışmaktadır.

Günlük gazetesinde Erdem Yörük imzalı “Sadaka siyasetine karşı ne yapılmalı?” başlığı altında çıkan yazı dizisinde ortaya konulan veriler önemli olmaktadır.

“...Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre gıda yoksulluğu oranı 2002'de yüzde 1.35 iken, 2008'e kadar giderek azalarak yüzde 0.54'e düştü. Aynı şekilde, gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı da yüzde 27'den yüzde 17'ye düştü. Aynı dönemde yoksulluk yardımları ise dağıtılan yardım miktarı ve faydalanan insan sayısı açısından patlama yaptı: Günlük yemek yardım harcamaları 11 katına; dağıtılan kömür miktarı 3 katına, kömür alan aile sayısı 2.5 katına; şartlı nakit transferi harcamaları 147 katına, yardım alan kişi sayısı 50 katına; eğitim yardımları 18 katına, yardım alan kişi sayısı 2.5 katına; yeşil kart harcamaları 4.5 katına, yeşil kart alan kişilerin nüfusa oranı ise 3 katına çıktı.” demektedir . ve sormaktadır “Yoksulluk oranı düşmesine rağmen, yoksulluk yardımları neden patladı?” devamla “: İç Anadolu Bölgesi ile Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin yoksulluk oranları yaklaşık olarak eşit; ilki yüzde 32.01 ve ikincisi de yüzde 33.97. Ancak, yoksulluk yardımları Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde, yani Kürt illerinde İç Anadolu Bölgesi'ne göre kat kat fazla dağıtılıyor. 2007 yılında, Şartlı Nakit Transferi sağlık yardımı alanların oranı tüm Türkiye'de yüzde 1.67, İç Anadolu'da yüzde 0.95 iken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yüzde 5.58 oldu. Eğitim yardımı alanların oranı, tüm Türkiye'de yüzde 0.99, İç Anadolu'da yüzde 0.42 iken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yüzde 3.91; Yeşil kart sahibi olanların oranı, Türkiye genelinde yüzde 13.2, İç Anadolu'da yüzde 8.1, ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ise yüzde 37.7 oldu. Yani, Doğu ve Güneydoğu'da, İç Anadolu'ya göre, eğitim yardımları 9 kat, sağlık yardımları 6 kat, yeşil kart ise 5 kat fazla dağıldı.”

Yine aynı yazıda yazar Diyarbakır- Bağlar'da yaptığı bir araştırmayı şöyle ele alıyor; “BDP'nin yüzde 80'e yakın oy aldığı bu yoksul mahallede, AKP'yi destekleyen az sayıda insan iki ayrı gruptan gelmektedir. Ya, sigortalı sabit bir iş, bir dükkan gibi az da olsa bir ayrıcalığı olan insanlar, ya da en dipte olan, en yoksul olan, ama en çok miktarda yoksulluk yardımı alan insanlar. AKP'yi bu insanlar desteklemektedir.” Yazara göre şimdi seçim mücadelesinin temel bir aracı olarak yoksulluk yardımları her zamankinden daha fazla artacaktır. Doğal olarak da AKP, yani devlet, yoksul Kürtleri SSK ya da BAĞ-KUR gibi kurumlar yoluyla kendine bağlayamaz, ama kömür-gıda yardımı ile, yeşil kart ya da buzdolabı ile bağlayabilir. Bu nedenle de

yoksulluk yardımları hızla artmaktadır. Yine yazara göre AKP Kürtleri "ya Kürt kimliği, ya bulgur makarna" ikilemine koymayı hedefleyen yoksulluk yardımlarını iki amaçla kullanmıştır: "Birincisi, güvenlik gerekçesidir. Kürtlerin BDP etkisi ile daha da radikalleşmesini ve siyasi bir tehdit olmasını engellemeye çalışmaktadır. AKP, kentleşen, proleterleşen ve yoksullaşan Kürtleri BDP'nin ekseninden çıkarabilmeye çalışmaktadır. İç Anadolu'da yardımlar bu ölçüde dağıtılmamıştır, zira İç Anadolu halkı devlet için bir tehdit değildir. Bugün Kürtler, özellikle Kürt gençleri ve kadınları, aktif ve radikal bir mücadeleye aktif bir şekilde katılmaktadırlar- tıpkı 1960'larda Amerikan metropollerindeki siyah gençler gibi. Melih Gökçek'in de dediği gibi AKP, yani devlet, sosyal patlamaların önüne geçmeye çalışıyor. İkincisi, AKP, Kemalistlere karşı Kürtlerin ve yoksulların oylarını ve desteğini mobilize etmeye çalışmaktadır. Yoksul işçilerin ve Kürtlerin desteği olmadan, AKP'nin Kemalistler ile mücadele etmesi imkansızdır. Yoksulluk yardımları patlama yapmıştır, çünkü AKP, CHP ve DTP/BDP arasındaki siyasi mücadele patlama yapmıştır."

Buraya kadar anlatılardan siyasal İslam'ın kendisini hangi temeller üzerinden var etmeye çalıştığını ortaya koyduk. İnanç bir kimliktir ve toplumsallaşarak insanlaşan yani kendi farkına varan insanın toplumsal bilincidir. Doğal olarak da bu kimlik üzerinden şekillenen insan hep toplumsallığı arayacaktır ve kendisine dayatılan toplum dışılığı mutlaka aşmaya çalışacaktır. Bu insanın temel özelliğidir. Bu özellik en ahlaksız dönemlerde bile kendini bir biçimde dışa vurmuştur. O nedenle de egemenler, insanlığı öncelikli olarak inanç alanında vurmaya çalışmıştır. Halen de devam eden bu çaba esas olarak kendisini iki alan üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Bunlardan biri zihniyet alanı olurken diğeri de ekonomik alan olmaktadır. Elbette bu iki alan dışında başka alanlar da bulunmaktadır. Ki insan yaşamının olmazsa olmaz tüm ihtiyaçları, kapitalist modernite tarafından zaten düşürme çalışmalarının temel araçları haline getirilmiştir. Ama modernitenin insanı tutsak etme noktasında yoğunlaştığı iki alan üzerinde bizlerin de öncelikli olarak yoğunlaşması temel yaklaşım olmalıdır.

Unutmayalım ki, insanlığın olumlu-olumsuz bütün gelişmelerinden birinci derecede zihniyet çalışması sorumludur. Ve unutmayalım ki insanlığın en görkemli demokratik eylemi de toplulukların kolektif ekonomi çalışmalarıdır.

4.BÖLÜM

DEDESİNİN SARIĞI ÜZERİNE AMERİKAN KEPİ TAKAN VAİZ: FETHULLAH GÜLEN

Türkiye siyasetinde tarikatların-cemaatlerin önemli bir rolünün olduğundan her zaman bahsedilir. TC tarihinde de irtica diye nitelendirilen bir tehdit unsuru her zaman dile getirilmesine rağmen, “irtica merkezleri” diye nitelendirilen tarikatlar-cemaatler, her dönemde mutlaka devletle bir biçimde ilişkilendirilir. Ya da iktidar güçleri bu güç odaklarına dayanarak çıkarlarını korumak isterler. Onun için geçmişte nasıl ki din alimleri rahmetle anılıyorsa, bugün de benzeri duygularla ‘okyanus ötesine selamlar’ gönderilmektedir. Tabii bu selamların karşılığı olarak da ‘ülke özlemi’ çekmekten artık bıktığını söyleyen Fethullah Gülen mutlaka bir gün Türkiye’ye krallar gibi karşılanacağı inancıyla döneceğinin mesajlarını vermektedir. Diğer yandan da devlet içinde yuvalanan tarikat ya da cemaatlerin devleti paylaşma savaşı içinde oldukları dile getirilir.

Günümüzde kendisini ‘laik’ diye tanımlayan özellikle de ABD gündümündeki İslam ya da Hıristiyan tüm devletlerde, böylesi bir durumun yaşandığı bilinmektedir. Yani bir anlamda ‘siyasal dincilik’ (radikal ya da ılımlı) diye de tanımlanabilecek olan sorun, tüm dünya siyasetinin genelini ilgilendirmektedir. Elbette burada sorun, kültürel-ahlaki bir değer olan dinin kendisi değildir; devletçi güçlerce bir egemenlik aracı olarak siyasallaştırılmasıdır.

İslam açısından bu sorun, esas olarak ilk halifeden itibaren ortaya çıkmış olsa da sistemli olarak Muaviye dönemiyle birlikte süreklilik kazanarak bugüne gelmiştir. Diğer yandan Türkler açısından da İslam’ın kabulü siyasal bir tercih anlamına gelmiştir. Onun için Türkler, daha ilk andan itibaren İslam’ın kılıcı olarak değerlendirirken, İslam da Türkler için bir yayılma, egemenlik kurma ve yeni yurtlar edinme ideolojisi olmuştur. Diğer yandan Osmanlı’nın kuru-

luşu ve yayılmasında Bektaşiliğe, 2. Mahmut'la başlayan 'batılılaşma-modernizasyon' adı altındaki süreçte de çöküşten kurtulmak için Nakşi tarikatına tutunması; Osmanlının ve giderek TC'nin tarikatlar karşısındaki pozisyonunu ortaya koymaktadır. Bugün Türkiye siyasetinin temel aktörlerinden biri olan Fethullahçılık da dinin halen bu şekilde ele alındığını göstermektedir. Sadece bir farkla! Bir TC vatandaşı olan Fetullah Gülen'in başını çektiği cemaat, kurmuş olduğu yaygın okullar ağı ve iletişim kanalları yoluyla ABD için yeni yurtlara egemen olma siyasetinin aracı olmaktadır. Bir anlamda Fethullahçılık, Ortadoğu'yu dolayısıyla da dünyayı yeniden dizayn etmenin projesi olan BOP'un İslam dünyası içindeki 'Truva Atı' rolünü oynamaktadır. Yani ABD İmparatorluğu'nun İslam dünyasına yayılmasının kılıcı olmaktadır.

Böylesi bir işlev ile geçmişteki anti-komünist 'Yeşil Kuşak' ve giderek 'Yeni Dünya Düzeni' projelerinden hiç de kopuk olmayan, aksine onların güncelleştirilmiş hali olan Fethullahçılığı elbette ABD-İsrail ya da NATO kapsamı dışında ele alamayız. Yani ABD'siz, İsrail'siz veya NATO'suz, hepsinden de önemlisi devletsiz Fethullahçılık hiçbir anlam ifade etmez. Belki de Fethullahçılık, tarih boyunca ortaya çıkan mezhepler ya da tarikatlar içinde en işbirlikçi ve ahlak dışı olma unvanına sahiptir. Onun için de Fethullahçılık ya da Fethullah Gülen olayına tek başına bir güç ya da otorite gibi yaklaşmamak önemlidir. Böyle yaklaşıldığında arkasındaki dış güçler bir tarafa bırakılmış olur. Bundan dolayı da geçmişi 14. yüzyıla dayanan Nakşicilik ya da 20. yüzyıl boyunca Türkiye siyasetinde önemli bir rol oynayan Nurculuk ile Fethullahçılığı birebir aynılaştırmamak ya da onların bir devamı gibi görmemek gerekir. Yani Fethullahçılık ne Nurculuk, ne Nakşiciliktir ne de onların bir devamıdır. Çünkü Fetullah Gülen, her şeyden önce 'Yeşil Kuşak' ve BOP projesinin bir figüranıdır. Yani Fethullahçılık esas olarak Pennsylvanialıdır.

Fetullah Gülen Kimdir?

Hoca Efendi için 'Türk olmadığı' söyleniyor. Latif Erdoğan tarafından kaleme alınan 'Küçük Dünyam' isimli kitabının ilk baskısında Fethullah Hoca kendisini tanıtırken baba tarafından 'Kürt olduğunu' belirtir. Herhalde Kürtleri kandırmak için daha önce birçok kişinin "bizim de geçmişimizde Kürtlük vardır" demesinde olduğu gibi Kürtlüğüne sahip çıkmak için değil de bir propaganda olarak ifade edildiği için kitabın daha sonraki baskılarında bu bölüm çıkarılmış-

tır. Türk olmadığı kesin olan Gülen için bazen de 'Ermeni olduğu' söylenmektedir. Yine İran kaynaklı olan ve İslam olmayan BAHÂİ tarikatından olduğuna ve sülalesinin İran'dan Bitlis'e göç ettiğine dair iddialar da bulunmaktadır. Hatta Fethullah isminin de 1844 yılında İran Şahı'nı öldürmeye kalkışan bir Bahaî fedaisi olan Fethullah Kamî'den geldiği iddia edilmektedir. Fethullahçılığı ABD-İran çelişkisi üzerinden izah edenler böyle bir iddiada da bulunmaktadır. Yani ABD, İran ve onun öncülüğündeki radikal İslam'ı sınırlandırmak ya da kuşatarak etkisizleştirmek için ılımlı İslam'ın öncüsü olarak Gülenciliği geliştirmiştir. Yani Bahailik gibi Gülen Cemaati de İran düşmanıdır. Bunlar tartışılabilir. Ancak kesin olan şu vardır ki Gülen cemaati Batı'nın İslam içine sokulmuş beşinci koludur. Bu cemaat eliyle kapitalist modernizm derinliğine Ortadoğu'ya sokulmaya çalışılmaktadır.

Gülen'in baba tarafı Bitlis – Ahlât'ın yerlisidir. Hayatını anlattığı 'Küçük Dünyam' isimli kitabında ailesinin karışmış olduğu bir namus meselesi nedeniyle sürgüne tabi tutulduğunu ve gelip Erzurum ili, Pasinler ilçesi, Korucuk Köyü'ne yerleştiklerini anlatır. Kendisi de Korucuk Köyü'nde doğduğu için Erzurumlu olarak bilinir.

Gülen, anne tarafı için de şunları söylemektedir;

"Çocukluğumda uzun bir müddet dayımların yanında kaldım. Hatice ninem, annemin annesidir. Edirne Müdafii Şükrü Paşa sülalesinden gelme. O da Sığırlılıdır..... veremden ölmüş."

İki ailenin tanışmasını da şöyle anlatmaktadır:

"O sülalede bir Ziya Efendi vardı. Babamın amcazadesi sayılır. Annemin teyze çocuklarından Ayşe teyzemiz -ki ilk defa Korucuk'a o(nu gelin olarak) Şükrü paşazadelerden almışlar. Ayşe teyzem annemi onlara tavsiye edince erkek tarafı Sığırlılı'ya gidip anneme talip olmuşlar."

Gülen'in bahsettiği Edirneli Şükrü Paşazadelerin ise, 1492 yılında İspanya'dan kovulduktan sonra Trakya'ya (Edirne'ye) gelip yerleşen ve tarihe 'İspanyolca konuşan Türk Yahudileri' olarak geçen Safarad Yahudi göçmenlerinden olduğu iddia edilmektedir. Safaradların hemen hepsi, Yahudiliğini gizlemek için Türk ve Müslüman olduğunu söyleyen Sebataystlerdendir.

Aynı kitapta Hocaefendi'nin tarihsel olarak yapmış olduğu Ahlat ve Bitlis tasviri de çok önemlidir. Hoca Efendi'ye göre Ahlat ve Bitlis coğrafyası Emevi-Abbasilerden kaçan Ehl-i Beyt'in sığınma yeridir. Yine Ahlat bir Bektaşî ailesi olan Saltuklara ev sahipliği yapmıştır.

Bu anlatımlar bu yörelerin sonradan Sünnileştiğini de ortaya koymaktadır. Diğer yandan Hoca Efendi Ahlat için *“Ahlat, şarktan Anadolu'ya açılan bir kapıdır ve şarktan çok Anadolu'dan sayılmalıdır..”* derken de bir tercih yapmış olmaktadır. Yani Alevilikten ve Kürdistanlı olmaktan dönme olduğunu itiraf etmektedir.

Neredeyse son iki yüz yıldır Türk düşün ya da inanç ve bununla birlikte siyaset tarihine de Türk asıllı olmayanların yani döneklerin damgalarını hem de Türklük adına vurması, Fethullah Gülen örneğinde de görüldüğü gibi sanki bir kader olmaktadır. Turancılık, pan-İslamizm Nakşicilik düşünce-inanç akımlarının öncüleri de Türk değildir. Doğal olarak da bugün TC'nin temel siyasal-düşünsel argümanı olan Türk-İslam ya da İslam-Türk söylemi, aslen Türk olmayanlar tarafından formüle edilmiştir. Kürt ya da Ermeni ve Yahudi karışımı Pennsylvanialı Fethullah ve Türk olmayan Recep Tayyip Erdoğan'ın (Gürcü) bugün milliyetçi söylemlerle Kürt düşmanlığı yapması ve 'Türklüğün yüceltilmesi' için siyasete damgasını vurması tarihsel bir ironi gibi karşımızda durmaktadır. Acaba bu coğrafyalarda şovenizm ve ötekileştirmeyi yaratarak barışın gelişmesini önlemek isteyen bir strateji mi söz konusudur? Ortaya çıkan sonuçlar dikkate alındığında böyle bir kuşku taşımak abartı sayılabilir mi?

Tarikatlar, Çıkışlarında

Çoğu Zaman Demokratiktir ve Muhaliftir

Fethullahçılık, çoğu kez Said-i Kurdi (Bediüzzaman)'nin öncülüğünü yaptığı Nurcu akımla ilişkilendirilir ve onun bir devamı olarak değerlendirilir. Said-i Kurdi aynı zamanda bir Nakşi şeyhidir. Doğal olarak Hoca Efendi için de 'Nakşidir' denilmektedir. Her iki tarikatın da Kürtler içindeki etkisi dikkate alındığında neden ısrarla Hoca Efendi'nin bu iki tarikatla ilişkilendirildiği anlaşılmaktadır. Bugün Kürdistan'da Fetullahçılık eliyle Kürtlerin devlete bağlanması projesi Fetullah hocanın özellikle bu iki tarikata bağlanmasının siyasi yanını ortaya koymaktadır. Diğer yandan özellikle Kürtler içindeki varlığı dışında Nakşiciliğin Osmanlı kontrolü altında Vahhabiliğe karşı 19.yüzyıl ortalarından itibaren yürütmüş olduğu savaş ve bu temelde özellikle 11 Eylül sonrası hayata geçirilmeye başlanan Büyük Ortadoğu Projesi ve ılımlı İslam konsepti düşünüldüğünde Fethullah'ın neden Nakşi diye lanse edildiği daha iyi anlaşılır. Biraz da kaynağını Vahhabilikten alan radikal İslam'a karşı Nakşi diye lanse edilen Hoca Efendi'nin görevi oldukça kapsamlı gibi görün-

mektedir. Bir anlamda durum 19. yüzyıl başlarındaki Osmanlının ve Ortadoğu'nun durumunu andırmaktadır. O zaman İngilizler Vahhabilik yoluyla bölgeyi dizayn edip dünyaya egemen olmaya çalışırken, Nakşicilik 2. Mahmut'un jokeri olarak Osmanlıyı kurtarmak için devreye konulmuştur. Ve tabii Bektaşî tarikatı ve Yeniçeri Ordusu büyük katliamlar sonunda dağıtılarak. Tarihin garip cilvesi olarak, Yine Ortadoğu'da varlık-yokluk savaşı veren bir imparatorluk yani ABD, hem bölgeyi dizayn ederek dünyaya egemen olmak (o dönemin İngiltere'si gibi) ve hem de varlığını koruma savaşında (o dönemin Osmanlısı gibi) Nakşî denilen Hoca Efendi'ye ihtiyaç duymaktadır. Tabii bu ihtiyacı önceleri karşılayan Vahhabiliği radikal İslam'ın üreticisi diye karşısına alarak. Ama ilk örneğin yani Osmanlı'nın sonu hiç de hayırlı olmamıştı. Onu Nakşicilik bile kurtaramamış ve İmparatorluk dağılmaktan kurtulamamıştı.

Burada biraz da kastedilen şudur; Fethullahçılık birçok tarikatın çıkışındaki gibi toplumsal bir ihtiyaçtan ya da kurulu düzenin İslami yorumuna karşı muhalefetten doğmamıştır. Aksine Hoca Efendi, uluslar arası sermaye çevrelerinin ve onun işbirlikçisi olan oligarşik iktidar güçlerinin, özellikle de asker ve sivil bürokrasinin vesayeti altında kendisine verilen görevleri yerine getirmektedir. Türkiye içinde olduğu gibi Ortadoğu, Orta Asya ve Afrika'ya MİT ve CIA desteğiyle girdiği artık netleşmiştir. Bu noktada Hoca Efendi'ye verilen rolün layıkıyla yerine getirildiği görülmektedir. Bu rol, bir İslam uleması gibi davranarak gerçek İslam'ı tasfiye etmektir. İslam'ın kültürel ve ahlaki değerlerinin yerine, kapitalist modernitenin değerlerini yeşile boyayarak toplum içine sokmaktır. Kendini bir Kürt gibi tanıtarak Kürt halkının yok edilmesine hizmet etmektir. Yeşil Kuşak Projesi ya da soğuk savaş gereği sosyalizme karşı cepheden saldırdığı bilinmektedir. Diğer taraftan Türk olmadığı halde kendisini bir Türk gibi göstererek Türk milliyetçiliğinin önderliğine soyunmaktadır. Kısacası takkiye yapmaktır. Özellikle 1962 yılından sonra Hoca Efendi, bu rolünü aktif olarak oynamaya başlamıştır. 1965-80 arası CIA ve Özel Harp Dairesi öncülüğünde Türkiye'de kurulan birçok kontr-gerilla kampına Fethullah Gülen öncülük etmiştir. Hoca efendi için 'şiddet dışıdır', 'barışçıldır', 'diyalog yanlısıdır' diyenler aslında bu kamplarda eğitilenlerin faaliyetlerini gözden geçirmelidir. Bu kamplarda eğitilenlerin hemen hepsi Özel Harp Dairesi kontrolünde dolaylı ya da dolaysız JİTEM ve hizbul-kontra içinde Kürtlerle ve sola karşı kullanılan kontra faaliyetleri içinde yer almıştır. Bu

faaliyetlerin esasını da hem fail-i meçhul cinayetler ve hem de katliam düzeyindeki toplu öldürmeler oluşturmaktadır. Hoca Efendi bu cinayetlere değinmeksizin kamp faaliyetlerini anılarında dile getirmiştir.

İşin ilginç yanı İslami bir rejimi savunduğunu söyleyen Fethullah'ı en çok destekleyen ve koruyanlar da laik geçinen generaller olmuştur. Bir taraftan irtica tehlikesinden söz ederlerken, diğer taraftan Gülen cemaatiyle barışık yaşamışlardır. Gülen, ordu ile hep stratejik bir ittifak içinde olmuştur. Onun için hem 12 Mart 1971 hem de 12 Eylül 1980 askeri darbelerini desteklemiştir. İslami karakterli REFAH-YOL hükümetine karşı gelişen 28 Şubat Darbesi'ni de dolaylı olarak desteklemiştir. 28 Şubat'ı haklı göstermek için 'Erbakan yanlış yaptı' demiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, resimleri basılarak, duvarlara asılarak aranan Hoca Efendi, camilerde açıkça darbeyi desteklemek için vaazlar vermektedir. Hatta o dönemde Çanakkale'ye merkez vaizi olarak tayini de çıkmıştır. Açıkça aranmasına rağmen 1982 Anayasası'nı desteklemek için aleni bir şekilde propaganda yapmıştır. Hem aranan hem de gizlenme ihtiyacı duymayan Hoca Efendi'nin, dönemin Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Haydar SALTUK tarafından dinin topluma karşı kullanılması gereği korunduğu söylenmektedir.

Fetullah hocanın sisteme hizmeti ve devleti için topluma karşı kullanılması yeni değildir. İlk görev olarak hem de askerde iken 3 aylık hasta raporu ile gittiği Erzurum'da anti-komünist mücadeleyi örgütlemek için ilki İzmir'de kurulan Komünizmle Mücadele Derneği'nin ikincisini açar. Erzurum ile çevre illerinde propaganda-örgütlenme çalışmalarını sürdürür. Belki de TC tarihinde askeri elbise üstüne cüppe giyen tek vaiz Hoca Efendi'dir. Bu kıyafet şekli Hoca'yı çok iyi tarif etmektedir. Bu çalışmalar anında da kendisini Nurcu diye tanıtır. Oradaki faaliyetlerini anlatırken Gülen, Devlet yetkilileri tarafından nasıl korunduğunu da dile getirir. Bazı çevreler, o dönem Hoca Efendi'ye öncülük edenlerin, perspektif sunan ya da onu yakın korumaya alanların MİT elemanı olduklarını, hatta CIA'ya çalıştıklarını isim vererek, belgeleyerek dile getirmektedir. Yani Hoca Efendi için, hem 'Türk değildir' ve hem de 'ajandır' denilmektedir. İşin garibi de Hoca Efendi tüm anlatımlarında gittiği yerin mülkü amirleri ve askeri yetkilileri tarafından korumaya alındığını gizlemeye gerek görmemektedir. Hatta ABD ile nasıl ve kimler aracılığıyla ilişkiye geçtiğini de yine kendisi dile getirmektedir.

Diğer yandan Gülen'in Erzurum'a hasta olarak gittiği yıl Erzurum ve çevresinde komünizm tehlikesinde bir artış filan da yoktur. Belki yaşanan Küba krizi nedeniyle ABD-Rusya arasında bir gerginlik vardır, ama o dönemlerde Güney Kürdistan'da gelişen ve sadece Güney'i değil hem Doğu'yu ve hem de Kuzey Kürtlerini etkileme tehlikesi olan Barzani hareketi de yükselmektedir. Türkiye bir taraftan bu hareketle ilişkilendirilip kuzeyde Kürt hareketinin gelişmesini önlemeye çalışırken, diğer taraftan din kullanılarak Kürtlerin milli bilincinin gelişmesinin önüne geçilmek istenmektedir. Devlet için 'mezara gömüldüğü' iddia edilen Kürtlerin, bir daha Kürt olduklarını akıllarına getirmemesi gerekir. Böylesi bir görevi yerine getirmeye en uygun kişi de Fethullah Gülen'dir. Onun için de 'Küçük Dünyam' isimli kitabın ilk baskısında babasının Kürt olduğunu söyler. Amacı Kürtleri 'ben de sizdenim' diye kandırmaktır. Yani Hoca Efendi'ye devlet tarafından verilen ilk stratejik görev, kandırma üzerine kurulmuştur. Bu da Kürtlere 'Kürt diye bir şey olmadığı'nı anlatma, yani Kürtleri mezarda tutma görevidir.

Bu durumu kendisi de şöyle dile getiriyor; *"Cemal Tural o sıralarda 2.Ordu Komutanı'ydı. Ve hakikaten milliyetçi görünüyordu. Barzani hareketini adım adım takip ediyordu. O günlerde, Güneydoğu'daki bazı evlerde, Barzani'nin resimleri asılıydı. Barzani her an halkı ayaklandırabilir şeklinde şayia vardı. Cemal Tural'a karşı duyduğumuz alaka biraz da Barzani'yi yakın takibe almasından dolayındı. Şimdi durum ve tutumumuza bakınca bir kere daha şu tuhafılıkların karşısında hayrete düşüyorum. Dünkü şaki bugün eller üstünde."* O şaki diye nitelendirdiği Barzani hareketi, bugün Güney Kürdistan'da iktidarda ve sayısız işletmelerinin dışında 15 okulu, 3 hastanesi ile Fethullahçılar, o 'tuhaf' ortamı 'el üstünde' tutanlar arasında yer almaktadır.

Diğer yandan kitabının diğer baskılarında da babasının Kürt olduğu ibaresini kaldırırken, bu sefer de Türk milliyetçiliğine yatırım yaparak Türkleri kandırma yoluna gitmiştir. Tarih boyunca hiçbir tarikat lideri böylesi açık yalanlar ve aslını inkar üzerinden kendisini inşa etmemiştir. Ne Nakşi şeyhi Mevlana Halidi Bağdadi, ne Nurculuğun öncüsü Bediüzzaman Said-i Kurdi ne de bugüne kadar gelen tarikat liderlerinden herhangi birisi, İslam'ı kendilerine göre yorumlarken, bu denli bir kandırma üzerine kendisini örgütlemeyi esas almamıştır. Onlar sadece çizgileri ister doğru isterse yanlış olsun mevcut uygulamalara yeni bir İslami yorumla karşı çıkmayı esas

almışlardır. Yani kurulu düzenin ya tümüne ya da bazı uygulamalarına muhalefet etmişlerdir. Dış güçlere dayanmaktan çok, dışa karşı İslam'ı koruma anlayışıyla hareket ettikleri bilinmektedir. Hoca Efendide ise böylesi bir durumla karşılaşmamaktayız. Devletin var olan esaslarının daha etkili uygulayıcısı olma görevini üslenirken, aynı zamanda ABD'nin çıkarlarını esas aldığını tutumuyla ve söylemiyle her zaman göstermiştir.

Aslında Hoca Efendi 'Küçük Dünyam' kitabında anlattığı kep hikâyesi ile ABD taraftarlığının temellerini üç yaşına kadar götürmektedir.

" Sene 1941. Üç yaşlarındaydım. Damın üzerine oturmuş gelip gidenleri seyreliyordum. Bu arada askerler de... aralarında konuşuyor ve bazen de şakalaşıyorlardı. O devirde askerlerin başlarına taktıkları kep siperliydi. Fakat yeni yeni sipersiz, Amerikanvari kepler de vardı. Ben sebebini bilemediğim bir çağrışımla bu sipersiz keplere daha bir sempati duyuyordum.

...O anda dedem Şamil Ağa'nın başından hiç çıkarmadığı sarığı ile bu bere birbirine karışıyor. Jandarma korkusundan dolayı başına siperli şapka giyen köylülerle, dedem arasındaki farkı bu askerlere tatbik ediyorum. Babamın da daima sarıkla dolaşması bu çağrışıma ayrı bir boyut kazandırıyor ve ben sarıklı ve sipersiz kep giyenlerin safında yer alıyorum..."

Amerikanvari keplerden ABD hayranlığına jandarma korkusunun aşılmasında ABD kepi ile dedesinin sarığının birlikteliğine ulaşan bir yaşam hikayesini de kurgulayan Hoca Efendi yaşamını ele alırken sanki bugünlerin de yol haritasını çizmiş oluyor. Şimdi o dedesinin sarığı üzerinde Amerikan asker kepini giyerek yaşıyor. Bu durum bugünkü işbirlikçi siyasal İslam'ı ne güzel de tarif ediyor. Hoca efendi, üç yaşından itibaren başlattığı bu yolculuğun bugünkü nedenlerinden biri olarak da şunu söylüyor:

'Rusya bile sizi desteklese, eğer Amerika istemezse, işinizi bozacaktır... Çünkü Amerika kendi işlerinin bozulmamasından yanadır. Bu da yadigarınamalıdır.'

Rusya Birleşik Devletler Topluluğu yetkililerinin, Fethullah Gülen okullarını açıkça "Amerikan ve İngiliz casusu yetiştirme merkezi" olarak tanımlamasının nedeni Hoca Efendi'nin bu tespitinde bile daha açık ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan Fethullahçılarının yurtdışındaki okullarında çalışan bine yakın ABD'li öğretmenin, yalnızca devlet görevlilerine verilen ABD resmi pasaportu taşıdığı iddia edi-

lirken, aynı zamanda 'diyalog yanlısı' 'barışçıl' Gülen cemaatinin Kırgızistan ve Özbekistan darbelerinin arkasındaki rolünden de bahsedilmektedir. Rusya'nın Fetullah'ı ısrarla Amerika ve İngiliz casusu olarak itham etmesi, Rusya'nın Orta Asya'daki faaliyetlerini yakından takip edip neye hizmet ettiği konusunda somut bilgilere sahip olması nedeniyledir.

Temel özelliklerini bu şekilde belirtebileceğimiz Fethullah Gülen'in bu denli palazlanmasında ilk önemli rolü oynayan kişi uzun yıllar TC Başbakanlığı yapan Süleyman Demirel'dir. Gülen'in uluslararası düzeyde çalışmalarını ABD'nin Türkiye'de en güçlü olduğu yılda hem de 'çok sıkı' aranmasına rağmen 1980'de başlattığını görüyoruz. İrtica tehlikesi diyen 12 Eylül darbesi sırasında bu cemaatin faaliyetlerinin artması bu cemaatin hangi rollerle yüklü olduğunu kanıtlamaktadır. Bundan sonra örgütlenme faaliyetleri katlanarak artmıştır. Hoca Efendi'nin cemaatine sığrama yaptıran dönemin başbakanı Turgut Özal'dır. Gülen, en büyük gelişmesini de Tansu Çiller'in başbakan olduğu yıllarda yapmıştır. Öyle ki, ordunun terfi ve tayinlerine bile müdahale edecek denli güçlenmiştir. Hoca Efendi bu gücünü, 1995'te hem de basının önünde bir orgeneralin kuvvet komutanı olarak atanmaması için hangi girişimlerde bulunduğunu anlatarak dost-düşman herkese ilan ediyordu.

Bu kadar açık ordu-Gülen içiçeliğine ve hem de 28 Şubat'ı desteklemesine rağmen Ergenekon davalarında Hoca Efendi'nin isminin bile geçmemesi biraz garip gelebilir. Ama burada anlatılanların hepsi Gülen'in ifadelerine dayanmaktadır. Bu anlatımlardan en azından şunu çıkarabiliyoruz: 1962-80 arasında yaşanan (bunların içinde Maraş Katliamı da var) provokasyonların ve katliamların arkasında Gülenciler ve Gülen parmağını düşünmek lazım. Bu dönemde sol harekete karşıtı devletin derinlikleriyle birlikte hareket ettiği tutumlarından anlaşılmaktadır. Çünkü Gülen yine kendi anlatımlarında Erzurum ve İskenderun'da vaazleri sırasında nasıl provokasyon yaratıp halkı galeyana getirdiğini ifade ediyor. Bu provokasyonlardan dolayı da kısa süreli gözaltılar yaşayıp rütbeli kişiler tarafından bıraktırıldığını yine kendisi anlatıyor. Diğer yandan Türk-İslam esaslı kont-gerilla (komando) kamplarının kurulmasında ve eğitimlerindeki rolünü saklamıyor. Özellikle 12 Eylül öncesi işlenen siyasal cinayetler- öğrenci olayları ve bu kampların ilişkileri düşünüldüğünde, Fethullah Gülen'in sorumluluğunun olduğu ortaya çıkıyor.

Gladyo'nun tetikçileri Abdullah Çatlı ve Haluk Kırıcı'larla ilişkisinin yanı sıra, basına da yansıyan sesli görüntülerdeki Gülen-Türk diyalogları da bir döneme ışık tutmaktadır. Kaldı ki MHP'nin ve ülkücülerin ilk örgütlenme merkezleri ve eylem karargahları Gülen'in de kurduğu Komünizmle Mücadele Dernekleri ve komando kampıdır. MHP ile var olan ilişkileri o kadar ileri düzeyde olan Gülen'in cezaevlerindeki ülkücülere yardım etmesinin dışında, Muhsin Yazıcıoğlu'nun parti kurmasında da yani MHP'nin bölünmesinde de önemli rolünün olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Yine Gülen'in de teşvik ettiği ve desteklediği, hatta işlettiği cinayetler ve yarattığı kaos ortamı ile zeminini oluşturduğu 12 Eylül faşizminde işlenen cinayetlerin perspektifi de Kürt inkar ve imhasını esas alan Türk-İslam sentezlidir. Fail-i meçhuller, boşalan köyler, toplu katliamların ve işkencelerin arkasında bu ideoloji yatmaktadır. Türkiye'de en fazla Türk-İslam sentezini geliştirenlerin Fetullahçılar olduğu bugün daha iyi anlaşılmaktadır. Bu ideolojinin uygulamasını gerçekleştirenler de Fethullah Hoca tarafından desteklenmenin ötesinde teşvik edilmiştir. Yine Küçük Dünyam'dan bir alıntı ile Hoca'nın bir özelliğini tanıyalım; *“Edirne'ye ait unutamadığım hatıralardan biri de iki idamda ruhanî reislik yapmış olmamdır.”* Daha 17 yaşındaki bir genç vaiz iken devlet işlerini yerine getirmede oldukça kararlı gibi görünüyor.

Bütün bunlardan hoş görülü, vicdanlı, diyalog yanlısı bir Hoca Efendi'den çok; vicdani ve insani yönü zayıf, çok pragmatik ve gerektiğinde çok acımasız olabilen resim ortaya çıkmaktadır. İdeolojik ve siyasal rolü gereği her türlü cinayeti savunan ve cinayetleri teşvik eden bir karakterle karşı karşıyayız. Belki bu özellikleri ile Fethullah Hoca kurulacak olan Hakikatleri Araştırma Komisyonlarının konusu olabilir. Kozmik odalar Fetullah'ın rolü ve içinde yer aldığı birçok olayla doludur. Ama konumuz olan Fethullahçılığı araştırırken dini bir çalışmadan çok, inananları manipüle etmeye yaran bir gerçekle karşılaştık. Bu zihniyet ve pratiği muhalif olarak var olanı değiştirmek ya da düzeltmekten çok, sürdürmeyi esas almaktadır. Sistem değişikliklerine hemen ayak uydurma görüntüsü de onun aslında sistemin bir parçası olduğunun kanıtıdır. Onun için Fethullahçılık bir tarikat ya da inanç çalışması olmaktan çok, siyasal bir figür oluşturma çabasıdır. Cemaatçiliği, daha çok bir görüntü ya da maske gibi durmaktadır.

Fethullah Gülen, Haziran 1980'de yani askeri darbeden yaklaşık olarak 3 ay önce, İzmir'de bir camide verdiği vaazda darbe çağrısı yapıyor: *"İstihbarat duysun, emniyet duysun, askeriye duysun, başbakan duysun, riyaset-i cumhuriyet duysun. Polise, askere kurşun sıkan bu hainlere mahkemelerde gereken ceza verilmezse ne devlet kalır, ne millet..."*

Bu nasıl iştir!.. Türkiye'de devlet ve hükümet yok mu? Ne oldu askere? Polisler Nerede? Marks'ın bayrağı altında mitingler yapıyorlar ve bunlara müdahale eden çıkmıyor! Aslında bunlar askeri de karşılarına almışlardır."

12 Eylül 1980 darbesinden sonra yine bir camii vaazında yapmış olduğu ve daha sonra 'Sızıntı Dergisi'nde yayınlanan konuşmasında şunları söyler: *"Her milletin tarihinde asker bir tepe varlıktır (...) onun süngüsü, yüz defa iniltimizi dindirdi ve ateşimize su serpti. Yakın tarihimizde dahi kaç defa onda mazinin tebessüm eden çehresini ve yıldırımlaşan celadetini gördük... Eğer atik davranıp da yıllardan beri hazırlanan karanlık emellerin önüne geçmeseydi, bütün bir millet olarak inkisar içinde ağlamadan başka çaremiz kalmayacaktı. Tuğa selam, sancağa selam ve ölçülerimiz içinde onu tutan yüce başa binlerce selam..."*

Düşmanı kısıkvrak yakalama bir zaferdir. İçtimai bünyenin, harici bir kısım eraciften temizlenme, arındırılma ve aslına irca zaferi (...) ümidimizin tükendiği yerde, hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe, istihallerin son kertesine varabilmesi dileğimizi arz ediyoruz."

Asılan gençleri ve Diyarbakır Zindanı'nı referandum sırasında gözleri yaşarak anlatan Recep Tayip Erdoğan acaba bu değerlendirmelerden haberdar mıdır? Darbecilerden hesap sormak için 'evet' deyin derken 'okyanus ötesi'nden de hesap sormak aklına gelmiş midir? Anayasayı değiştireceğiz ve vesayeti sona erdireceğiz derken acaba Fethullah Gülen'in vesayetini de hesaplamış mıdır? Takiyye yapmadan bu gerçeklikler görmezlikten gelinebilir mi?

Fethullah Gülen-ABD İlişkileri

Ortak özellikleri ile sanki Obama ile Gülen aynı dönemlerde bugünler için hazırlanmışlar gibi. Eğer Obama ve Gülen aile yapısı yani kan ve inanç ilişkileri karşılaştırılırsa konu daha iyi anlaşılır. Obama üç ismiyle birlikte (Barak Hüseyin Obama) Yahudi, Müslüman ve Hristiyan olmanın yanı sıra siyahi bir ABD vatandaşı. Fethullah Gülen'i ise gırışte ele aldık. Annesi Yahudi, babası Ermeni ise Hırıs-

tiyan, Kürt ise Bahai de olma ihtimali olan TC vatandaşı. Her ikisi de semavi dinleri buluşturmaktan bahsediyor. Demokrasi, hoşgörü ve diyalog, temel argümanları oluyor. Her ikisi de geçmişi çok karanlık olan bir rejimin yetiştirmesi. Onun için güven vermiyorlar. Birinin demokrasiyi, diğersinin ise İslam'ı dilinden düşürmemesi, adeta bir yama gibi, yalan gibi duruyor. Obama gibi gelip Bush gibi olması söylemlerin ve maskenin sadece esas gerçekleri örtmek olduğunu ne de güzel ortaya koymaktadır. Fetullahçılar da Kürdistan'da bir taraftan Kürt kardeşlerimiz derken, diğer taraftan Kürtlerin temel demokratik haklarını bin dereden su getirerek olamazlığını ortaya koymaları bu gerçekliğin iyi ifadesidir.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı ya da Kore Savaşı sonrası yoğunlaşan soğuk savaşın temel stratejisi sosyalist ülkeleri kuşatmayı esas alan ve adına 1970'lerden sonra 'Yeşil Kuşak' denilen proje idi. Bu proje sanki ismindeki 'yeşil'e bakılarak İslam ülkelerini ilgilendirmiş gibi ele alınmaktadır. Bu strateji, Hristiyan batının sosyalist ülkeleri siyasallaşmış din yoluyla kuşatmayı; giderek de tasfiye etmeyi amaçlamaktadır. Bu din, İslam ya da Hristiyan veya başka bir inanç olabilir.

Böylesi kuşatma ya da tasfiye planları elbette sadece 20. yüzyıla ve ABD'ye özgü değildir. Uygarlık tarihinin ilk günlerinden bugüne kadar insanlık, inançtaki siyasallaşma ve bu yolla devletçi egemenliği güçlendirme uygulamalarına, sayılamayacak derecede çok tanık olmuştur. Hatta dinin esas olarak siyasal araç olarak kullanılması doğrultusunda örgütlendirildiği ve toplumun gündemine sokulduğu tarihsel bir gerçektir. Böylece dinin ahlaki ve kültürel değer olarak toplum içindeki etkisi siyasal amaçlar için kullanılmaktadır. Ama konumuz ABD'li ya da kapitalist moderniteli dönem ile sınırlı olduğu için konuya sınırlı bir giriş yapacağız.

Hristiyanlığın Calvinist ya da Protestan yorumu, aslında dinin sermayeye yani parayla para kazanmaya ve sınırsız mülk edinmeye açılması anlamına geliyor. Protestanlık bir yönüyle dinin kültürel değerlerini bir yana bırakarak kapitalizme ön açma hareketi olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Bu yönüyle önceleri Protestanlığa verilen pozitif yaklaşımın bu çerçevede yeniden ele alınması ve sorgulanması gerekmektedir. Engizisyon Hristiyanlığı bile ne kadar zalim olursa olsun, özel mülk edinme ve ticaret yapma-sermaye biriktirme konusunda ilkesel olmasa bile sınırlı bir serbestliği kabul ediyordu. Ama Amsterdam-Londra hattında yoğunlaşan ve direkt dev-

letin askeri gücünün-donanmasının güvencesi altında palazlanan ticaret sermayesi, önündeki tüm siyasal-kültürel, inançsal-askeri engelleri kaldırmaya başlamıştır. Doğal olarak bu durum, Vatikan'ın egemenliğini de etkileyecekti. Öyle de olur. Başta İngiltere ve Amsterdam hattında gelişen Protestanlığın Almanca yorumu olarak Luthercilik, Fransızca yorumu olarak İsviçre merkezli gelişen Calvincilik Hıristiyanlığa kapitalist modernitenin yolunu açıyordu.

İspanya ve Portekiz'den sürülen Yahudi sermayesinin rehberliğinde Hıristiyanlık yeni yoruma tabi tutuluyordu. Bu yorum, yaşamın her alanında olduğu gibi siyasal alanda da oldukça etkili oldu. Ulus-devlet örgütlenmesi ve onun seküler dünya görüşü biraz da kaynağını bu yorumdan aldı. Artık kapitalist modernitenin devlet biçimi olan ulus-devlet sadece tekli yaşama öncülük etmiyor, ahlaki yapısı iyice boşaltılan dini de istediği gibi kullanmaya başlıyordu. Din artık ulus-devletin yani kapitalist modernitenin bir oyuncuğı haline gelmiştir. Bundan sonra geliştirilen tüm dinsel yorumlar da bu sisteme hizmet etmeyi esas almıştır. Onun için ulus-devletler çağında kapitalist modernitenin ideolojisi olan liberalizmin öncülüğünde, dini inançlara sadece sermayeye hizmet görevi bırakılmak istenmektedir. Bunun için laiklik de bir din gibi liberalizme hizmet etmektedir. Dolayısıyla laikliğin din ve devlet işlerini bir birinden ayırmak olduğu konusu tamamen bir propagandan ibarettir. Yani kapitalist modernitede din-laiklik çatışması kocaman bir aldatmacadan başka bir şey değildir.

Avrupa'daki yeni yorumu ile Hıristiyanlık, sömürgeci kapitalizmin emrinde, insanlığın tüm inançlarına yeni yorumlar getirecek misyonerlerle dünyayı fethetmeye çıktı. Bir bütün olarak Amerika, Afrika ve Asya dinleri bu fetihlerden çok etkilendi. Ya önemli sayıda inanç ortadan kaldırılarak Hıristiyanlık egemen kılındı ya da ortadan kaldırılamayanlar yeni yorumlarla ahlaki içeriklerinden boşaltılıp uydulaştırılarak sömürgecilığe hizmet eder hale getirildi. Onun için Gine Bissau Ulusal Kurtuluş Lideri Amirca Cabral, Portekizlileri kastederek *'onlar ülkemize geldiklerinde bizim toprağımız, onların ellerinde İncilleri vardı. Şimdi onların toprağı var. Bizim de İncillerimiz var'* demektedir. Bu ifade bile tek başına sömürgecilik ya da yayılmacılıkta dinler yoluyla ne türlü oyunlar oynandığını göstermektedir.

Bu konuda İngilizlerin, dünyaya egemen olma projesi içinde dinlere yaklaşımından iki örnek vermek, bugüne ışık tutması açısından yerinde olacaktır.

Bunlardan birincisi Hindistan'da 1830 yılına doğru Raca Ram Mahan Roy tarafından kurulan ve tanrıya inanan ve Brahma Samaj (Tanrı Brahma'nın Evi) ya da Brahmoizm de denilen bir dinsel hareket. Bu dinsel hareket adı altında Budizm, Vişnuizm ve Hıristiyan dinlerinden hatta İslam'dan da yararlanılarak adeta birçok din buluşturulmuştur. Bu din, mucizeli vahiy fikrine ve yanılmaz salt bir kudret inancına ve kastlara karşıdır. Bu bakımdan klasik Hindu dine karşıdır.

Bu hareketin ortaya çıktığı dönemde Hindistan oldukça karışıktır. Hindistan'ın geleneksel dini hareketleri mevcut İngiliz egemenliği ile uyumlu değildir. İngiltere bu durum karşısında bir taraftan askeri-siyasi-idari tedbirler alırken, diğer taraftan da Hindistanlıları yabancılara kapatma anlamında yönlendiren dini akımlar karşısında, bu yeni akımı desteklemiş ya da bu akım bizzat İngilizler tarafından oluşturulmuştur. Özellikle bu yeni dinin mucizelere ve kast sistemine karşı olması ve kadınlara toleranslı yaklaşması ile Hintli aydınların, kadınların ve yoksul halkın sempatisi toplanmak istenmiştir. Aynı dönemde 150 yıldır yabancı egemenlere karşı direnen 'Thuglar' diye bilinen ve Hindistan genelinde toplumun tüm kesimlerinde desteği bulunan kardeşlik örgütüne karşı 1830-1842 arası 12 yıl süren ve sonuç alan bir operasyon başlatılmıştır. Bu durum İngiliz egemenliği lehine kısa süreli de olsa önemli bir rahatlamayı beraberinde getirmiştir.

Diğer yandan Arabistan Yarımadası'nda XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Vahhabilik adında bir tarikat kurulmuştur. İngilizlerin sadece Hindistan-Çin değil Ortadoğu üzerinde de egemenlik kurma çabalarını yoğunlaştırdığı bir süreç. Onun için Vahhabilik de bir İngiliz yaratımı biçiminde gelişiyor. Ortadoğu'da doğal olarak da Arap dünyasına hakim olan Osmanlıların ideolojik, yani dini temelini zayıflatmak için bir tarikata ihtiyaç vardır. Kendileri dışında hiçbir Müslümanlığı kabul etmeyen bir tarikat olan vahhabilik böyle ortaya çıkar. Çok katı ilkeleri ve kanlı bir dini hareket olan Vahhabiliğin arkasındaki siyasal yönlendirme böyledir. Vahhabiler tanrıya araçsız tapılacağını ileri sürmektedir. Kendilerinin dışındaki bütün Müslümanları kafir sayarak öldürölmelerini öğütlemektedir.

İngilizlerin Osmanlıya karşı kurduğu ya da desteklediği bu siyasal-dini tarikat, kan dökücülüğüyle ünlüdür. O döneminin Osmanlıya yakın Müslümanlarını ve diğer mezhepten olanları büyük katliamlardan geçiren bu tarikat; 20. yüzyılın ortalarından sonra da ABD'nin Yeşil Kuşak Projesi'ne hizmet için İsrail'in de desteği ile komünist ve demokrat avına çıkmıştır. Taliban, El Kaide, Hamas gibi örgütler bu zihniyetin bir ürünü ya da versiyonu olarak tarih sahnesine arz-ı endam etmişlerdir.

Bu örnekler de gösteriyor ki, özellikle İngiliz egemenliği ile başlayıp ABD egemenliği ile devam eden süreçte icat edilen ya da ortaya çıkarılan tarikat veya dini akımları dikkatlice incelemek gerekir. Bu gibi hareketleri, toplumsal ihtiyaçlardan kaynaklanan bir takım tarikat ya da inanç gruplarıyla benzer görmemek ve karıştırmamak önemli olmaktadır.

Bugün AKP'nin HAMAS'ı ısrarla savunması aynı kökten gelmelerinin bir sonucu olmaktadır. Yani dünün radikal ya da siyasal İslam'ı denilen Vahhabiliğin kılıç artığı aşamasını AKP temsil etmektedir. Vahhabilik, bölgeye hakim olan dış güçlerin siyasal ihtiyacını karşılayan bir hareket olarak AKP gibi işbirlikçi siyasal İslamcılarının öncüsü durumundadır. Onun için Fethullah Gülen'in siyasal-dinsel etkinlikleri de gösteriyor ki Hoca Efendi de Vahhabi gelenekten gelmektedir. Çünkü o komünist, Kürt ve demokrat düşmanıdır. Ne kadar demokrat gibi görünürse görünsün, o kendisinden olmayanların fiziki olarak bile yaşamasına şiddetle karşıdır. Son zamanlarda Kürt Özgürlük Hareketi'ne karşı görülmedik bir kampanya yürütmesi bu gerçeğinden ileri gelmektedir. Bu özellikleriyle Fethullah Gülen elbette incelemeye değer bir şahsiyettir. Örneğin Vahhabilik, bir Sünni geleneği gibi görünmekte ama birçok yönüyle de Protestanlığı çağrıştırmaktadır. Birçok İslami geleneği ortadan kaldırması Protestanlıkla ortak yanlarıdır. Aslında Protestanlık gibi bir ulus-devlet ideolojisi olarak yapılandırılmıştır. Tekli sisteme göre hazırlanmış. Farklılıkları ya fiziki olarak yok etmek ya da kendine benzetmek için kurgulanmıştır. Tam da o günkü İngiliz siyasetine ya da daha sonraki soğuk savaş mantığına uygun bir akım olduğu görülmektedir.

Dünyayı kendi egemenliği altında inançsal olarak da dizayn etmek isteyen İngiltere'nin yanında özellikle de ABD yine inanç alanında 2. Dünya Savaşı sonrası dünyayı kendine göre dizayn etmenin öncülüğünü yapmıştır. Bu konuda İngiltere'nin tecrübelerinden

oldukça yararlandığı görülmektedir. Bu konuda Fethullah Gülen'le de bağlantılı olan bir örnek sunmak yerinde olacaktır.

Moon Tarikatı Ve Fetullah Gülen

1951 yılında Güney Kore'yi işgal eden ABD (Türkiye'nin de katıldığı Kore Savaşı'nda) SSCB ve Çin'in etkisini sınırlandırmak ya da bu tehlikeyi ortadan kaldırmak için Kore'de anti-komünist esaslı bir tarikatın kuruluşunu teşvik etti. Anti-komünist ve dinlerarası diyalog eksenli olarak kendisini ifade eden ve Hristiyan olan bu tarikatın ismi Moon Tarikatı (Birleştirme Kilisesi)'dir. ABD'nin dinsel alanda da egemenliğinin bir aracıdır bu tarikat. Sun Myung Moon tarafından kurulmuştur. İsa'nın 'Tanrının oğlu' olduğunu savunan tarikat, İsa'nın yeryüzüne ruhsal kurtuluş getirdiğini, fakat fiziksel kurtuluş getiremeden öldüğünü belirtir. Bunun için tarikatın kurucusu olan Sun Myung Moon, yeryüzüne fiziksel kurtuluş getirerek, İsa'nın yapmaya fırsat bulamadığı görevi yapacak olan yeni Mesih olarak görülür.

ABD'nin bu tarikat aracılığıyla Güney Kore'nin yarıya yakın nüfusunun, Budistlikten vazgeçip Hristiyan olmasını sağladığı belirtiliyor.

Aynı Moon Tarikatı, Türkiye'deki Komünizmle Mücadele Derneklerinin bağlı olduğu Dünya Anti-Komünist Lig'ini örgütledi. Bu derneklerin ikincisini de Erzurum'da Fethullah Gülen açmıştı. Kendisi öyle diyor. Bir diğeri de Diyarbakır'da 1965 yılında Recai KUTAN açmıştır. Bu tarikatın Türkiye'deki önemli isimlerinden birisinin de CHP'nin etkili genel sekreterlerinden Kasım Gülek olduğu belirtiliyor. Hoca Efendi ile Gülek arasında özel bir dostluğun olduğu bir sır değil.

Gülen-ABD ile ilişkilerinin kurulmasında Kasım Gülek ailesinin önemli rolü olduğunu kendisi anlatıyor. 1996 yılında CIA Başkanlığı'na aday gösterilen Carnaige Vakfı Başkanı Morton Abramowitz (ABD'nin Ankara eski büyükelçilerinden) ile görüşmesini ve tanışmasını ortak dostları Kasım Gülek'in sağladığını söyleyen Gülen, Abramowitz'e Ortadoğu ve Türkiye konusunda yazdığı kitap için yardım etme sözü de verdiğini de belirtmektedir.

Böylesi bir tanışmanın arkasından hastalığı gerekçesiyle 1997 sonlarında ABD'ye giden Gülen, 8 Şubat 1998'de Vatikan'da Papa'yla görüşmeyi anlatırken de *"Birkaç ay önce Abramowitz cenaplarının yardımıyla bu buluşma gerçekleşti"* diyordu.

28 Şubat Darbesi'yle refah partisine yapılan müdahalenin AKP iktidarını hazırlama amacı taşıdığı bu gelişmeden de anlaşılmaktadır.

İlkokul mezunu gezginci vaiz Fethullah Gülen, Vatikan'da dinlerarası diyalog çerçevesinde Papa ile görüşüyor. Aynı Gülen, 28 Şubat 1999'da Türkiye'de aranırken hastalığı bahanesiyle ABD'ye kalıcı olarak yerleşiyor. Özel koruması olan bir polis memuru da aynı yılın eylül ayına kadar Gülen'in yanında görevine devam ediyor. Gülen'i arayan devlet, onu hem de ABD'de maaşlı memuru ile koruyor.

Dini yorumdan çok, dini siyaset yapan Gülen, Mavi Marmara baskını ve katliamı sırasında neredeyse İsrail'i savunacak açıklamasıyla AKP hükümetinden farklı düşündüğünü de ifade ediyor. Aynı Gülen'in türbana dair değerlendirmesini ele aldığımızda da onun ne kadar din üzerinden siyaset yaptığını ve bu siyaseti yaparken dahi bir dindar gibi hareket etmemektedir.

26 Kasım 1989'da İzmir Hisar Camii'nde aynı anda 35 camide dinlenen konuşmasında Gülen, O günlerde yapılan türban gösterileri için,; *"Türban yürüyüşlerinde yer alan kadınların çoğu çarşafa bürünmüş erkeklerdir. Diğerleri ise aslında başı açık olup da provokasyon amacıyla yürüyüşe katılan kadınlardır. Bu gösterilerin arkasında, dinsizler, komünistler vardır."* demektedir. Bugün Türkiye'de bu görüşe yakın duran Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün eşi Hayrunisa Gül olmaktadır. Bayan Gül kızların 18 yaşına kadar başını kapatamayacağı, onun için ilkokullarda türbanın yasak olmasını savunmuştur. Tayip Erdoğan bu açıklamaya vicdan özgürlüğü çerçevesinde karşı çıkarken Abdullah Gül, eşini desteklemiştir.

Yine AKP'nin uyguladığı Alevi politikasını 'kandırmaca' olarak değerlendiren Zaman Gazetesi yazarı Hüseyin GÜLERCE, 'okyanus ötesi'nin AKP politikalarına mutlaka balans ayarı yapmak istediğini ve bazı uygulamalara karşı, AKP'nin İsrail'e yaklaşımından duyduğu rahatsızlığı dile getirdiği gibi bazı hatırlatmalarda da bulunmuştur. Aynı ses, Necmettin Erbakan'ın Saadet Partisi Başkanı olmasından sonra, Fethullah Gülen'in ülke hasreti nedeniyle Türkiye'ye gelebileceğinden bahsetmiştir. En son yayınlanan ABD Dışişleri raporunda Türkiye'deki laikliğin dini düşünceleri ve çalışmaları baskı altına aldığını belirtmesi de Fethullah Hoca'nın Türkiye'de siyaset yapmasının teminatını yaratma adımı gibi görünmektedir. Diğer boyutu ile bu rapor, 'ılımlı İslam' adı altında yürütülen işbirlikçi siyasal iş-

lam'ın Türkiye'de başarı kazandığını göstermektedir. 2010 Kasım ayı ortasında soğuk savaş döneminin ürünü olarak ortaya çıkan NATO'nun kendisini yeniden yapılandırması toplantısını Lizbon'da yaptığı bir sırada, Türkiye'deki laikliğin bu denli eleştirilmesi Türkiye'de de yeni bir sürecin köklü bir başlangıcı anlamına gelmektedir. Radikal İslami karakterdeki İran karşısında kesin başarı sağlamak isteyen ABD bu raporla da, ılımlı İslam'ın önündeki laiklik engelini aşmayı öngördüğünü göstermektedir. Elbette konu din, yer ise Ortadoğu olunca ve bu tür planlamaları yapan güç Ortadoğu ile kan uyuşmazlığı olan ABD olunca, evdeki hesabın çarşıya uyup uymayacağını zaman gösterecektir. Büyük oranda da ABD'nin hesapları Irak ve Afganistan örneklerinde de görüldüğü gibi tutmayacaktır. İşbirlikçi siyasal İslam'la hem radikal İslam'ı etkisizleştirmek hem de toplumlar üzerinde etkili olmak akıllı bir politika gibi görünse de her zaman olduğu gibi görünen köy kılavuz istemez.

Bunların dışında Kürt Halk Önderi'nin 15 Şubat 1999'da Türkiye'ye esir olarak getirilmesinin hemen arkasından Hoca Efendi'nin de 28 Şubat'ta ABD'ye yerleşmesi ve orada eğitim yeri gibi bir kamp açarak bura üzerinden ABD'den Malezya'ya kadar Kafkasya, Ortadoğu, Uzak Doğu ve Afrika'da açtığı yüzlerce okulunu ve onlarca medya kuruluşunu, sağlık ocağını yönetmeye başlaması oldukça ilginç görünmektedir. İlginç olmanın da ötesinde uluslararası komp-lonun denetim altında yürütülmesi ile bağlantılı gibi görünmektedir.

Eski istihbaratçı Mahir Kaynak, *"Devlet Güneydoğu ayağını Fethullah Gülen cemaatine havale etmiştir."* derken bu ihalenin sadece devletin değil, ABD'nin de işi olduğunu görmek gerekir. ılımlı İslam Projesi'nin önemlinin bir ayağı olan Gülen Cemaati, Türkiye'de Kürt Özgürlük Hareketi'nin de tasfiye edilmesi amaçlı çalışmanın esas merkezi olmaktadır. Bu temelde en azından Kuzey Kürdistan'da atanan tüm vali-kaymakam-emniyet müdürlerinin Gülen cemaatinden olduğu bilinmektedir. MİT ve Emniyet'in, Gülen Cemaati'nin eline geçtiğini MİT ve emniyetin içeriden bilen biri olan Hanifi Avcı tarafından belgeleriyle ortaya konmaktadır. Ahmet Şık'ın basılmayan kitabının sanal alandaki tüm nüshalarının toplatılmak istenmesinin de bu gerçekliğin ortaya konulmasıyla ilgili olduğu söylenmektedir. Yargıya yapılan müdahale ile hakim ve savcılar da önemli bir düzenlemeye tabi tutulmaya başlanmıştır. Yine Diyanet İşleri'nin yeni irşat çalışmaları kararı da hem yeni camilerin yapılması ve hem de 'özel yetenekli' imamların Kürdistan'da görev-

lendirilmesini ele alarak siyasallaşmış İslam çalışmaları çok kapsamlı bir şekilde devlet destekli hale getirilmektedir. Bunun da Fetullahçıların bir projesi olduğu bilinmektedir. Bir taraftan siyasal soykırım, diğer taraftan da din adamları destekli kültürel soykırım yoluyla Kürt Özgürlük Hareketi'ne sanki bir seferberlik ruhu ile öldürücü bir darbe vurulmak istenmektedir. Fetullahçılar böylece etkisizleştiremedikleri bir güç olan Kürt Özgürlük Hareketi'ni bu yolla zorlayacaklarını düşünmektedirler.

Bir kez daha Fethullah Gülen Hareketi'ni dini bir yorum ya da tarikat gibi değerlendirmenin yanlış olduğunu hatırlatalım. Bu hareketin dinle ilişkisi sadece onun siyasal yorumu ile ilgilidir. Bu yorum da ABD-İsrail eksenli ve kapitalist modernist değerleri Ortadoğu'ya sokma amaçlıdır. Yani R.Tayip Erdoğan'ın sık sık dile getirdiği gibi zalim İsrail'e karşı Mazlum Filistin halkının yanında değildir. Bu yorumda ABD'nin dünya imparatorluğu kabul edilip buna göre çalışılmaktadır. Yani İslam'a karşı sürdürülen Haçlı Seferi'nin farklı bir biçimi olarak Gülen cemaati oluşturulmuştur. Onun için Hoca Efendi'nin gözyaşları ve hadislerden-ayetlerden yaptığı alıntılarla yorumunu zenginleştirmesi İslamiyet'in değil Evangelizmin çıkarları içindir. Evangelizm de Yahudi sermayesinin icat ettiği ve esas olarak Yahudilik ve Hıristiyanlığın olduğu üç semavi dinin bir çatı altında toplanmasını ifade eden bir yorum olmaktadır. Hoca Efendi'nin dinler arası diyalog çabası, Evangelizmle yan yana getirildiğinde daha bir anlam kazanmaktadır. Bütün bunlar da gösteriyor ki Hoca Efendi'yi İslam'ın geleceğinden çok ABD ve uluslararası Yahudi sermayesinin ortak imparatorluğu ilgilendiriyor. Fetullahçılar ABD'nin dünya hakimiyetini kabul etmişler ve İslam'ı da bunun içine yerleştirmek isteyen bir hareket olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çerçevede ele alındığında Fethullah Hoca'nın yaşamı ve düşüncesi daha bir anlam kazanıyor.

SONUÇ

KÜRT ÖZGÜRLÜK HAREKETİ'NE KARŞI DİYANET+HİZBULLAH+FETHULLAH+ÖZEL ORDU KUŞATMASI

Bugün bölgemiz açısından çeşitli sıfatlar altında ele alınan ciddi problemler yaşanmaktadır. Biz bu sorunların kısaca da olsa temel kaynaklarına inerken bunları üç temel dinamiğin mücadelesi ekseninde ele alacağız. Bunlar;

1-Ortadoğu'da özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında itibaren kurulmuş olan 23 ulus-devletin mevcut dünya konjonktüründe, statüsünü koruma telaşı ya da mücadelesi (Bu mücadele hem yerel etnik-kültürel-bölgesel güçlere, hem ulus-devlet statüsünün aşılması gerektiğini söyleyen uluslararası sermaye güçlerine ve hem de tarihsel-güncel çelişkilerden kaynaklı olarak birbirlerine karşı olurlar; aynı zamanda var olan toplumsal sorunların yaratmış olduğu demokratikleşme taleplerine karşı da olmaktadır.) temel olarak dört ana başlık altında toplanacak bir sorunlar yumağı şeklinde kendini göstermektedir.

2-Özellikle 18. yüzyıl baz alınırsa, o tarihten bu yana kapitalist modernist ve emperyalist güçlerin genel olarak dünyada, özelde de bölgemiz Ortadoğu'da egemenlik kurma mücadelesi, bölge halklarını (siyasi, ekonomik, kültürel ya da inançsal alanda) ciddi olarak etkilemiştir. Bu durum elbette sadece bölge halklarına ve onların siyasal statülerine değil, küresel güçlerin birbirleriyle olan ilişkilerine de önemli oranda etki yapmıştır. Bölgesel çapta ya da dünya çapında çıkan savaşlardan veya kurulan paktlardan, yapılan antlaşmalardan ve yürürlüğe konulan projelerden bu etkilemenin hangi düzeyde geliştiğini anlamaktayız. Bugün de bölgemizde başta ABD

olmak üzere kapitalist modernist uluslararası sermaye güçleri, bölgeyi yeniden bir etkileme sürecine almıştır. Kapitalist sistem, bu etkiyi bölgeyi yeniden dizayn etme anlamında daha da derileştirme çabası içindedir. En uç örnekler olarak Afganistan, Irak ve İran sorunları bunun belirgin göstergeleridir. Doğal olarak statükocu güçlerle küresel güçler arasında bir uyumdan çok bir çelişkiden söz edilebilir. Daha doğrusu eski statükoya ait devletler artık küresel güçlerin ihtiyacına cevap verememektedir. Sadece bu değil, bölge halkları ile küresel sermaye güçleri arasındaki çelişkiler de giderilmenin ötesinde bir derinleşmeyi yaşamaktadır. Bu çelişkiler karşısında küresel güçlerin parçalı duruşu, dünya ölçeğinde de var olan çelişkilerin derinleşmesine neden olmaktadır. Elbette bunun bölgeye yansması, daha da parçalanmış dinamiklerin çatışması ya da uzlaşması biçiminde dışa vurmaktadır.

3-Diğer yandan bu güçler içinde yer almayan ve demokratik uygarlığın temel dinamikleri olarak hareket eden Kürt Özgürlük Hareketi ve görece onun duruşuna yakın farklı yerel-kültürel-etnik-inançsal-çevresel-feminal ve sınıfsal-toplumsal hareketler de bölgenin temel dinamikleri içinde yer almaktadır. Bu güçlerin hem yerel ve hem de bölgesel düzeydeki pozisyonu, esas olarak demokratik toplum güçlerinin özgürlük iradesi şeklinde kendisini gösterirken, statükocu ya da küresel güçlerin dönemsel durumu, demokratik toplum (ya da demokratik modernite) güçlerinin ittifak ilişkilerini ya da mücadele araç ve yöntemlerini etkilemektedir.

Bu üç temel kategori altında sıralanan güçlerin bölge ya da bölgenin herhangi bir ülkesindeki durumu, bölgenin ya da söz konusu ülkenin bugününü olduğu kadar geleceğine yön verecek olan dinamikleri değerlendirmek açısından önemli olmaktadır. Üç ayrı kategori altındaki ayrıştırma bir yöntem olurken, her bir kategori içine giren ya da bir ayağı birinde diğeri de ötekinde olan dinamikleri, mücadeleleri, ilişkileri-çelişkileri değerlendirirken, mekan-zaman koşullarını da dikkate alan bütünlüklü bir yaklaşım içinde olmak önemlidir. Çünkü her üç dinamik de bölgenin gerçeği olarak birbirleri üzerinde ciddi baskı kurmakta ve birbirlerini bir biçimde hem de ciddi olarak etkilemektedirler.

Ancak geline aşamada Ortadoğu'da eski işbirlikçi statükocu güçlerin aşılaraq yeni işbirlikçilere dayanan yeni bir Ortadoğu yaratma sürecine girilmiştir. Bu açıdan bu üç dinamik içinde eski statükocu güçler giderek etkisini yitirecektir. Bu da bir dönem sonra

esas mücadelenin kapitalist modernite güçleriyle demokratik modernite güçleri arasında, yani iki kategori olarak ifade edilen güçler arasında geçeceğini göstermektedir. Ancak hala bilinen üç kategori birbirlerinin duruşlarını ve mücadelesini etkilemektedir.

Örneğin PKK'den, tarihten, bölgesel ya da küresel güçlerden bağımsız ele alınarak TC'nin bugünkü Kürt yaklaşımını anlamak mümkün olamaz. Ya da yine PKK'den, İran'dan, ABD ve dinsel tarihten vb. kopuk olarak Hizbullah ya da Fethullah Gülen Hareketi'ni değerlendirmek olası değildir. Benzeri bir durum Saddam Hüseyin, El Kaide, Taliban, Ergenekon, Hamas, vb. gibi örgüt ya da kişiler zaman-mekandan kopuk, küresel güçlerin çelişkilerinden-ilişkilerinden bağımsız olarak özellikle de ABD-İsrail ve İngiltere dışarıda tutularak ele alınıp değerlendirilemez. Aksi durumda bir çözümden çok 'havanda su dövme' ye benzeyen bir durum ortaya çıkar.

Bu nedenle de olay ve olgular değerlendirilirken tarihten-güncelden, dünyadan ve sorunların çözümüne veya çözümsüzlüğüne neden olan ya da olacak dinamiklerden bağımsız ele alındığında, hakikatle ilişkisi olmayan bir durum ortaya çıkar ki, bu da hiç beklenilmeyen sonuçlara yol açar.

Elbette burada genel veya birtakım yerel ya da bölgesel konuların değerlendirilmesi temelinde bir genellemeye gitmek için böylesi bir giriş yapılmadı. Özellikle bölge halkları ve Kürt Özgürlük Mücadelesi açısından da önemi olan bir durum ele alınmak istenmektedir. Bu da tarihsel-toplumsal gerçeklikler ışığında bakıldığında, sanki esas olarak bölgenin iç dinamiği gibi görünen; uluslararası konjoktüre bakıldığında esas olarak dışsal-yapay olmasına rağmen, tarihsel-toplumsal nedenlerden dolayı kısa sürede içselleşen bir siyasal dincilik söz konusudur.

Bu sorun Türkiye'nin gündeminde önemli yer tutmaktadır. Özellikle 2004 yılında çıkarılan Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 102. Maddesi'ne bağlı olarak yasadan her nedense şimdi yararlandırılan Hizbullah lider ve kadrolarının cezaevlerinden salıverilmesi, başta Fethullah Gülen Hareketi olmak üzere cemaatler, tarikatlar gerçekliği yanında diyanetin "irşat* grupları" yoluyla Kürtler sanki dinsizmiş gibi din yoluna çekme kararıyla birlikte yaklaşan seçimler de düşünüldüğünde, Özgürlük Mücadelesi ve demokrasi güçleri açısından sürecin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de Kürtler açısından kader belirleyici olan 2011 yılının bir kazanıma dönüşmesi ve gelecekte demokratik modernite güçlerinin temel

toplumsal gerçek haline gelmesi için sadece bir gücün iktidarı ele geçirişinin değil, Özgürlük Mücadelesini de tasfiyesinin temel yöntemi olarak devreye sokulan siyasal dincilik karşısında doğru-devrimci bir perspektif kadar, ona uygun mücadele aygıt ve yöntemlerine sahip olunması önemli olmaktadır.

Bu temelde siyasal dincilik yoluyla Kürt Halk Önderi ve PKK şahsında ifadesini bulan Kürt Özgürlük Mücadelesinin tasfiye edilmesi arasındaki direkt bağlantıyı kurmak konuyu ele alışımızın temel eksenini oluşturacaktır. Bu eksen etrafında, siyasal dinciliğin bölgesel ve küresel boyutlarını da ele alacağız. Elbette tasfiye için neden böylesi bir yöntem devreye sokulmuştur sorusuna yanıt aranırken, bölgenin ve Kürt halkının tarihsel-toplumsal gerçekliğini kısaca da olsa irdelemek gerekecektir.

Fakat konuya genel bir giriş yapmadan önce gazeteci Mehmet Ali Birand'ın bir makalesi ile Prof. Dr. Doğu Ergil'in '100 Soruda Fethullah Gülen ve Hareketi' adlı kitabının genel yaklaşımına ilişkin bir değerlendirme yapacağız.

Önce Mehmet Ali Birand'ın Posta Gazetesi'nde çıkan 'İnsaf edin, 10 yıl tutuklu kalınır mı?' başlıklı makalesinin 'Bu kitabı okuyunca, Pakistan ve Suudilere kızıyor, ABD 'den ise korkuyorsunuz...' ara başlıklı bölümünü ele alacağız.

“

Steve Coll'un GHOST WARS (Hayalet Savaşları....) isimli kitabı... 1979'da, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a girişinden, Amerika'nın Taliban'ı elleriyle yaratıp, din savaşı açtırması; Cihat adına Pakistan ve Suudi Arabistan ile birlikte, Sovyetleri çekilmeye zorlayana kadar verdiği “görünmeyen savaşı” anlatılıyor.

11 Eylül 2001'de de, yarattığı Taliban canavarının ABD'yi nasıl vurduğunu, bu defa da aynı CIA'nın Taliban ve Bin Laden'e karşı savaşını hikaye ediyor.

.....

ABD sistemi insanı korkutuyor

Pentagon, CIA ve diğer istihbarat örgütlerinin çalışma yöntemleri, Beyaz Saray'da nasıl karar alındığı ve uygulamalardaki farklılıklar, insanı korkutuyor.

Karar vermekteki “kararsızlıklar”, sürekli kaçırılan fırsatlar ve özellikle sınır dışı operasyonlarda, kendi dışlarındaki insanları hiçe sayma alışkanlıkları, tüyler ürpertiyor.

Özetini çıkarmam gerekirse:

1. *Afganistan'ın bugünkü duruma girmesinin, yani aşiret reisleri tarafından parçalanmasının ve İslam adına savaşılmasının temel nedeni, ABD ve İngiltere'dir. Pakistan'ın medreselerindeki din öğrencilerini ve istihbarat servisini (ISI), Suudilerin de parasını kullanmışlar. Rusları atmak için Cihat fikrini adeta zorla yaymışlar. Bin Laden'i teşvik etmişler.*

2. *Amerikalıların bıraktığı bataklığı da, Taliban'ı besleyerek Pakistan kontrolü altına almış, Bin Laden'e göz yummuş.*

3. *Amerika, 11 Eylül 2001'de El Kaide tarafından vurulunca uyanıp geri dönmüş ve Taliban'ı devirmiş, ancak kontrolü tümüyle ele geçirememiş.*

4. *Eğer bugün Afganistan hala paramparça ise, dünyada İslam adına cinayetler işleniyor ise, bunun altında Pakistan'ın medreseleri ve Suudi Arabistan'ın parasıyla desteklediği silahlı Müslüman komandoları yatıyor.*

5. *Pakistan-Suudi Arabistan-ABD üçlüsü, adeta bilinçli şekilde, İslam'ı iktidarcı siyasete alet eden ölüm mangalarını yaratmış ve hala da kullanıyorlar.*

Sonuç: ...aynı yıllarda defalarca Afganistan'a, Pakistan'a gitmem(e rağmen)işin iç yüzünü böylesine açıkça bilmiyorduk. ABD'nin haklı bir savaş yaptığı sanılıyordu.

CIA'nın, Afgan aşiret reislerini, Pakistan gizli servisini parayla nasıl satın aldığı, nasıl avucunda oynattığı bilinmiyordu...."

ABD sistemini yeni tanıyan bir yazarın itirafları gibi görünebilir bu yazı. Halbuki böyle değil. Yılların kurt gazetecisi Mehmet Ali Birand böylesi bir makaleyi acaba gerçekleri yeni gördüğü için mi yazmış. Yoksa amacı farklı bir yorum mu? Elbette bu farklı bir konu. Yani amacı ne olursa olsun makale bir gerçeği ifade etmesi açısından önemli. O da, işbirlikçi siyasal İslam ile ABD-İngiltere, Pakistan-Arabistan ilişkileridir. Burada Müslüman olmayan küresel güçlerin kendi çıkarları için, işbirlikçi çevrelerin de katkılarıyla İslam'ı nasıl kullanmış oldukları anlatılmaktadır. Bahsetmiş olduğu kitap da o bakımdan önemlidir.

Fakat ABD'nin, İngiltere'nin dini kullanması ya da başka bir çok konuda yaptıklarını sağır sultan bile duymuşken M. Ali Birand'ın söz konusu kitabı okuyuncaya kadar bu 'sağır'lar arasına katılmamış olması da hayret verici. Diğer yandan Acaba Birand, üstü kapalı olarak Hizbullahçıların salıverildiği bir sırada Türkiye'deki siyasal İs-

lam'ın da HAMAS ya da Taliban-El Kaide gibi sahibine dönebileceğine mi işaret etmek istiyor veya kendisi cesaret edemediği için kitabı okuyan birilerinin düşünce belirtmesini mi bekliyor? Örneğin Taliban'ı-El Kaide'yi besleyen Suudi sermayesi nasıl Hamas'ı beslediyse Hizbul-Kontrayı da T.C. ile birlikte öyle besledi mi demek istiyor?

Öte yandan, kitaplarıyla, okullarıyla, medya kuruluşlarıyla, vakıflarıyla, şirketleriyle, tatlı söz ve ikna kabiliyeti yüksek olan göz yaşlarıyla ve ekonomik olanaklarıyla Fethullah Hareketi de aynı amaçlar için İsrail de dahil olmak üzere aynı güçler tarafından piyasaya sürülmüştür mü demek istiyor?

Diğer yorumlar bir tarafa, ABD'den korkma konusunu ele alırken Nevval Sevindi'nin "Fethullah Gülen İle New York Sohbeti" adlı Sabah Yayınları'nda çıkan kitabında Fethullah Hoca'nın belirttiklerine bakalım.

"Amerika şu andaki konum ve gücüyle bütün dünyaya kumanda edebilir. Bütün dünyada yapılacak işler buradan idare edilebilir. Amerika hala bu dünya gemisinin dümeninde oturan bir milletin adıdır."

"Amerika daha uzun zaman dünyanın kaderinde çok önemli rol oynayacaktır. Bu realite kabul edilmeli. Amerika göz ardı edilerek şurada burada bir iş yapılmaya kalkışılmamalıdır."

"Amerikalılar istemezlerse kimseye dünyanın değişik yerlerinden hiçbir iş yaptırmazlar. Şimdi bazı gönüllü kuruluşlar dünya ile entegrasyon adına gidip dünyanın değişik yerlerinde okullar açıyorlarsa, bu itibarla, mesela Amerika ile çatıştığınız sürece bu projelerin gerçekleştirilmesi mümkün olmaz."

"Amerika ile iyi geçmezseniz işinizi bozarlar. Amerika'nın bize yarım arpa kadar bile, sadece bizim menfaatimize olacak bir desteği yoktur. Buna rağmen şurada bulunmamıza izin veriyorsa, bu bizim için bir avantaj, bu avantajı sağlıyor demektir."

Fethullah Hoca'nın yorumu da gayet açık. Herkesi ABD'den korkmaya çağırıyor. Ve "Amerika daha uzun zaman dünyanın kaderinde çok önemli bir rol oynayacaktır..." diyerek aynen Brzezinski ya da Fukuyama gibi asla değiştirilemeyecek bir kaderden bahsediyor. Aslında tüm dünyayı, ABD imparatorluğuna mahkum eden kadere boyun eğmeye çağırıyor. Yani Birand'ın bahsettiği o kitabı okumanın da bir anlamı kalmıyor. Ya da onu okuyunca daha kolay teslimiyet bilinci gelişecektir beklentisi içine girileceği mi düşünülüyor? Diğer yandan ABD'den bağımsız, onun onayı alınmadan iş yapılamayacağına göre FGH ile ABD'nin çıkarları arasındaki bağlantının

ne olduğu sorusuna da mutlaka yanıt bulmak gerekiyor. Bu konuda eski MİT İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş, *'İhtilallerin ve Anarşinin Yakın Tanığı'* isimli kitabında, bu çıkar birliğini çok ciddi bir şekilde gözler önüne seren iddialarda bulunuyor. Buna göre "ABD, 'dostluk köprüsü' adı altında getirdikleri 70 kişilik öğretmen grubuna diplomatik statü kazandırmıştır. Bu şekilde Özbekistan'da diplomatik pasaportla bulunan ABD'li öğretmenlerin çoğu, Gülen cemaatinin okullarında çalışmaktadır. İngilizce dil öğretmeni olarak gözükmekte iseler de esasen Amerikan Gizli Servisi'nin güdümünde görev yaptıkları ve çalıştıkları ülkelerde, Pentagon'da üretilen Amerikan politikalarının uygulamasının baş ajanları olarak görevlerini sürdürmektedirler Onların İngilizce hocalığı sadece bir maskedir. Örneğin Kırgızistan'da da 60 kadar Amerikalı öğretmen vardır." Rusya BDT istihbaratı ve yetkilileri de Nuri Gündeş ile aynı kanıyı paylaşıyor. Bu nedenle de 'FGH, ABD ve İngiltere'nin çıkarları için çalışıyor. Onlara ajan yetiştirme merkezleri olarak görev yapıyor' diyerek, kendi egemenlik sahalarındaki Fethullah Gülen okullarını, vakıflarını, işyerlerini yasaklamışlardır.

Her iki değerlendirme bir gerçeği de ortaya koyuyor. Eğer bugün ABD'nin egemenlik sahası ya da ilgi alanı içinde daha önceden var olmayan sıra dışı bazı odaklar-güçler ortaya çıkıyorsa bundan kuşkulanan ve ABD-İngiltere bağını öncelikli olarak düşünmek gerekiyor. Büyük Ortadoğu Projesi de gösteriyor ki FGH'nin hareket alanları aynı zamanda ABD'nin de ilgi sahasına girmektedir. Ya da ABD'nin ilgi sahasında FGH'nin aktif olduğunu görmekteyiz.

Durum böyle olunca Prf. Dr. Doğu Ergil'in *'100 Soruda Fethullah Gülen ve Hareketi'* adlı kitabındaki şu tespitin ayaklarının çok havada kaldığı görülüyor;

".....Buhariler, Molla Guraniler, Molla Hüsrevler, Merginaniler hep Asya'da yetişen insanlardır. Bu insanların katkılarıyla İslamiyet, Küçük Asya'ya, Anadolu'ya gelmiştir. Buradaki Türk devletleri(Selçuklular ve Osmanlılar), güçleri, adaletleri ve bugün bile geçerli çoğulcu yönetim anlayışları ile İslam'ı dünyaya tanıtmışlar ve onun iyi yanlarını tarihe kaydetmişlerdir. Bu nedenle de Türkiye İslam'ı, zenginliğini ve özgünlüğünü bir ölçüde Asya'ya borçludur. Asya'nın FGH düşünce sistematğinde tuttuğu yeri açıklayan bu yaklaşım, Gülen hareketinin neden öncelikle Asya'ya yöneldiğini açıklayabilir. Bir manevi borç ödenmektedir..."

Prf. Dr. Doğu Ergil sanınız konjonktüre göre araştırma yapıp ne bekleniyorsa onu yazıya döken bir akademisyen. Yani objektif durumu esas alan bir bilim insanı değil. Para karşılığında düşünce satan Antik Yunan sofistleri bile Doğu Ergil gibi düşünürlükten ya da irşat yolundan bu denli kopmamıştır. Bu nedenle FGH'nin Asya'ya doğru yayılmasını bir vefa borcu şeklinde değerlendirmek, kocaman bir çarpıtma olmaktadır. Bunun çarpıtma olduğunu Birand'ın makalesinden anlayabileceğimiz gibi, Nuri Gündeş'in tespitlerinden ya da Fethullah Hoca'nın ABD'ye ilişkin değerlendirmelerinden de çıkarabiliriz. Bunların dışında durumun hiç de Doğu Ergil'in dediği gibi olmadığını gösteren farklı veriler de bulunmaktadır. İyi niyetli bakıldığında bile Doğu Ergil'in çıkarsamaları yüzeysel bir araştırmacılığın ifadesi olmaktadır.

ABD Hava Kuvvetleri bünyesinde bulunan ABD'nin en etkili düşünce kuruluşu RAND CORPORATION 'Modernist Müslüman Ağlarının Tesisi ' (Building Moderate Muslim Networks) adlı 217 sayfalık 26 Mart 2007 tarihli bir rapor yayınladı. Bu raporu hazırlayan ekibin başında Yahudi asıllı Cheryl Barnard bulunmaktadır. Bayan Barnard 2003'te Rand Corporation adına " Civil Democratic İslam" adlı 83 sayfalık bir rapor yayınlamıştı. Bu rapor, modernist yeni Müslüman liderleri meşhur edip geleneksel İslamcılara karşı kullanma amaçlıdır. Müslüman toplumları modernizmin teslim almasına açan içtihad kapısını aralamış olan tarikat ve fikir akımlarını destekleme ve Müslümanları bu doğrultuda eğitime üzerine yoğunlaşmış bazı "Müslüman liderleri" kullanmayı ABD yönetimine tavsiye etmiştir. Bu ılımlı İslami liderlerin içinde Türkiye'den Gülen Hareketi kurucusu Fethullah Gülen de bulunmaktadır. Yine bu raporda, ABD'nin en iyi müttefikleri olan 'İlımlı İslamcılar'ın nasıl desteklenmeleri gerektiği de belirtilmiştir. Buna göre; bu çevrelerin "Çalışmalarının, görüşlerinin yayımlanması ve dağıtımı için maddi katkı yapılmalı. Daha geniş kitlelere özellikle gençlere ve kadınlara ulaşmalarının önü açılarak teşvik edilmeli. Sivil toplum örgütleri oluşturmalarına, eğitim için yer ayarlamalarına ve politik arenada da etkin olmalarına destek olunmalı. Görüşlerini yaymak için iletişim olanaklarına sahip olmaları sağlanmalı, okul- enstitü gibi eğitim yerleri açmalarının önü açılmalı. Ancak bunlar yapılarak ılımlı İslam, alternatif hale getirilebilir." denilmektedir.

26 Mart 2007 tarihli raporda ise bir önceki raporda tavsiye edilen fikirler daha detaylı olarak ele alınmıştır. Buna göre İslam ülke-

lerinin çoğunda ılımlı ve modern İslam anlayışının aksine soğuk savaş döneminden aldığı güçle de geleneksel İslamcılarının etkisi hızla artmaktadır.

Bu nedenle ABD'nin soğuk savaş döneminde Komünizm'e karşı mücadelede kazandığı tecrübeyi bu kez de geleneksel İslam anlayışına karşı kullanmalıdır. Bu çerçevede gelişen ya da geliştirilecek olan modernist veya ılımlı İslami grup ve cemaatleri destekleme programı yürürlüğe konulmalıdır. Bu temelde ABD hükümeti öncelikli olarak bir 'yol haritası' hazırlamalıdır. Buna bağlı olarak da çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren modernist ya da ılımlı İslamcılarının arasında bir haberleşme ve dayanışma ağı kurulmalıdır. Bununla birlikte, hızla yayılan geleneksel ve Vahhabi İslam anlayışına karşı koyabilmek için bazı tarikat gruplarının kullanılması özellikle isim verilerek belirtilmiştir.

Bunun için de tıpkı Truman'ın 1947'de Komünizm tehlikesine karşı Türkiye'ye yaptığı Marshall yardımını hatırlatılarak bu kez Türkiye'de modernist ve ılımlı İslamcılara maddi destek verilmesi gerektiği tavsiyeler arasında yer almıştır.

ABD stratejistlerinin fikir babalarından olan Fukuyama, "*Tarihin Sonu mu?*" tezinde, başta ABD olmak üzere Batı'nın liberal, demokratik ve ekonomik sisteminin tekliğinin, evrensel bir değer gibi dünyanın her yerinde kabul gördüğünü ileri sürer. Bu evrensel değer karşısındaki seçeneklerden biri olarak görülen İslam, bu tezde bir tehdit unsuru olarak ele alınmaz. Çünkü Fukuyama'ya göre İslam'ın etkisi yalnızca Müslüman toplumlarla ve İslam coğrafyasıyla sınırlıdır. Bu nedenle de dünya üzerinde hissedilebilir değişikliklere neden olma gücüne sahip değildir. Bu konuyu Huntington '*Medeniyetler Çatışması*' adlı kitabında farklı ele almaktadır. Huntington'a göre İslam, günümüz dünyası için bir tehdit unsurudur ve gelecekteki çatışmaların da kaynağıdır.

11 Eylül 2001 Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırı, İslam konusunda karşıt tezler sunan iki stratejisti buluşturmuştur. Artık Fukuyama da Huntington'a yakın düşünmeye başlamıştır. Yani buna göre de başta radikal İslam olmak üzere dinsel fanatizm, Batı değerlerinin ve liberal demokrasinin baş düşmanıdır ve mutlaka tasfiye edilmelidir. Ki George W. Bush'un 11 Eylül saldırılarından hemen sonra İslam'a karşı 'Haçlı Seferleri' ilan etmesi boşuna değildir. Bu aşamada ABD'de de ortaya çıkan İslam düşmanlığı karşısında Fukuyama gibi stratejistler de yalnızca fanatik ya da radikal İslam'ı

düşman gösteren, ona alternatif olarak da ılımlı İslam'ı öne çıkaran tezler ileri sürmeye başlamışlardır. Yani tam da Huntington'un dediği gibi olmamıştır. Buna göre de "ABD ve müttefikleri tarafından üretilmiş olan ya da desteklenen ılımlı İslâm yanlısı grupların dışındaki kalan fanatik ya da radikal İslami anlayış, şu ya da bu şekilde saf dışı bırakılacaktır. Bunlar tasfiye edilirken, ılımlı İslami çevreler desteklenerek öne çıkarılacaktır." Bu yeni tez, 1999'da ABD Dışışleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Fethullah Gülen'den '*İlimli İslami Lider*' diye bahseden '*Din Hürriyeti Raporu*'nun ana fikrine de denk düşmektedir. Yani hem devlet politikası olarak hem de Dışışleri Bakanlığının ideolojik değerlendirmeler raporunda yer alan Fethullah Gülen için artık 'yürü ya kulum!' denilmiştir. Sadece bununla kalınmayıp ılımlı İslamcılar için neler yapılması gerektiği konusu da birçok noktaya açıklık getirilerek belirlenmiştir.

Bu perspektifle bakıldığında Ortadoğu'da yaşanan bugünkü gelişmeleri daha doğru anlayabiliriz. ABD uzun süreden beri Ortadoğu'da yeni egemenliğini nasıl kuracağı konusunda ciddi araştırmalar yaptığı gibi, hazırlıklar da yapmıştır. Soğuk savaş dönemi iktidarları başta olmak üzere 20.yüzyılda batıya bağlı olan tüm iktidarların artık toplum üzerinde etkilerinin kalmadığını görmüştür. İşbirlikçi rejimler vasıtasıyla kapitalist modernite değerlerini Ortadoğu'ya taşıma konusunda başarısız kalmıştır. Bunların toplum içinde meşruiyeti ve etkisi kalmadığı gibi, bunlar karşısında giderek radikal İslam'ın güç kazandığını görmüştür. Batının laikçi yaklaşımının da batı değerlerinden etkilenen solun da Ortadoğu'da toplumsal bir güç olamadığı defalarca anlaşılmıştır. Bunun sonucu hem toplumsal destek sağlayacak hem de kendisini uğraştıran geleneksel ve radikal İslam'ın önünü kesecek yeni siyasal ayaklar önemli hale gelmiştir. Tecrübelerini dikkate alarak toplumun değerleriyle çatışmayan, daha doğrusu toplumun değerlerini kendi bölgesel hakimiyetinin aracı yapacak siyasi iktidarların gerekli olduğu sonucuna varmıştır. Bu ihtiyacı en iyi karşılayacak eğilimin de işbirlikçi ılımlı siyasal İslam olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu kararın sonucu ABD ve NATO uzun süreden beri klasik işbirlikçiler yerine ılımlı İslam projesi temelinde bölgeye hakim olma planlaması doğrultusunda hareket etmiştir. Sovyetler Birliğini kuşatma hedefli Yeşil kuşak döneminde kurduğu ilişkileri bu defa bölge hakimiyetinde kullanmak için çalışmalarını arttırmıştır. İhvan-i Müslim'le ilişkileri bu proje doğrultusunda geliştirilmiştir. ABD ve

Batı değerleriyle kavga etmeyen, aksine kapitalist modernizmin değerlerini benimseyen tüm eğilimleri çok yönlü desteklemiştir. Modernizmin değerlerini benimseyen İslam'ı kendine ait olarak ele almıştır. Hristiyanlıkla Yahudiliği harmanladığı Evangelizmi bu defa İslam'ı da katarak gerçekleştirmektedir. Kapitalizmi, endüstriyalizmi ve ulus-devletçiliği esas alan her siyasal akımı rengi ne olursa olsun kendinden saymaktadır. AKP iktidarı döneminde siyasal İslamcıların kapitalizme nasıl tapındıkları ve modernizmin başına türban geçirerek kapitalist sistemle ve modernist değerlerle nasıl bütünleştiklerini herkes görmüştür. Öyle ki İslami kesimler içinde giderek AKP'nin İslamiyet içine sokulmuş bir ajan eğilimi olduğunu söyleyenler de giderek artmaktadır. Belki AKP iktidarı İslamcı kesimlere siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda rant sağlamıştır, avantajlı konumlar kazanmıştır; ancak bunun karşılığı İslam'ın kültürel değerlerinden uzaklaşma olmuştur. İslam'ın vicdanı, adaleti ve ahlakı yerine tamamen modernist ve kapitalist değerlere dayalı çıkarıcılık esas değer olarak bu kesimler içinde fazlasıyla yer etmiştir. Öyle ki kapitalist değerleri düne karşı muhalif oldukları güçlerden daha fazla savunur konuma gelmişlerdir.

Tunus'ta başlayan halk isyanları kuşkusuz Ortadoğu'da yeni bir dönem başlatmıştır. Yeni bir Ortadoğu halk ruhu ortaya çıkmıştır. Ortadoğu'nun toplumsal değerleri içinde olan komünal demokratik değerler halklar üzerinde tamamen yabancı bir güç haline gelen iktidarlara karşı bir ayağa kalkış göstermiştir. Bu yönüyle bu ayaklanmalar özünde devrimci ve demokratiktir. Ancak öncülük zayıf olduğundan bu halk ayaklanmaları ideolojik, teorik ve programsal olarak bir sistem haline gelmede sıkıntı yaşadığından işbirlikçi ılımlı İslam'ı bölgedeki egemenliğinin siyasal projesi yapan ABD'nin müdahalesi kolaylaşmıştır. Böylece her yerde önemli bir muhalif güç olan işbirlikçi ılımlı İslam üzerinden bu halk ayaklanmalarını manipüle etmeye yönelmiştir. Nitekim halk hareketlerinin ortaya çıktığı tüm ülkelerde işbirlikçi ılımlı İslami akımlar yeni sistemin en önemli siyasal gücü haline gelmişlerdir. Tunus'ta İngiltere'de terbiye edilen İslamcı liderlerin dönüşü, Mısır'da İhvan-i Müslümün yeni kurula-cak sistemin ABD çıkarlarına uyumlu olması için gösterdiği her türlü kolaylık ABD'nin bölgede nasıl bir sistem kurmak istediğini açıkça göstermektedir.

ABD böylece hem toplumdan destek alan ve meşruiyeti olan işbirlikçi rejimler üzerinden bölgedeki varlığını sistemleştirmekte

hem de bu rejimler üzerinden kapitalist modernist değerleri taşıyarak nihai amacı için önemi bir adım atmış olmaktadır. nihai amacı ise Ortadoğu'nun tümüyle kapitalist modernist değerlere teslimi ve Batının kendi değerlerini tümüyle Ortadoğu'ya hakim kılması olmaktadır. İşbirlikçi ılımlı İslami rejimleri bu amaca ulaşmada bir köprü olarak düşünmektedir. Bu ılımlı İslami güçlerin daha önceki laikçi ve açık Batının ajanı olan rejimlerden daha fazla kapitalist sisteme hizmet edeceği bugünden anlaşılmaktadır. Zaten ABD bu nedenle işbirlikçi ılımlı İslam projesini Ortadoğu'ya hakim olmanın en etkili aracı olarak görmüş ve pratiğe geçirmiştir.

Genel olarak bu durumu PKK Önderliği tek tek örneklerden bağımsız olarak şöyle formüle etmektedir;

“Kapitalist modernite dört yöntemle (milliyetçilik, cinsiyetçilik, dincilik ve bilimcilik)le bir taraftan işlediği suçları örtbas ederken, diğer yandan da halkları esir almaktadır. Bunlardan milliyetçilik, küresel finansın kullandığı bir yöntemdir. Biz bu tuzağa düşmeyeceğiz. Bu nedenle milliyetçiliğe karşıyız. Paradigmamızda milliyetçiliğe yer yoktur.

Aynı şekilde kullanılan diğer yöntem cinsiyetçiliktir. Binlerce yıldır kadın, bu yöntemle eve hapsedilip sömürülüyor. Biz bunu da reddediyoruz. Yine dincilik de kullanılan bir yöntemdir. İşte bize karşı bölgede yapılan budur. AKP bunu iyi kullanıyor. Bunların gerçek İslam'la bir ilgileri yoktur. Tamamen küresel sermayenin çıkarlarına göre uygulanan politikalarıdır.

Bilimcilik de bütün bunları perdelemek için kullanılmaktadır. Bunların laikliği de sadece sözde kalmaktadır. İşte Türkiye'de Diyanet adeta devletle birbirine yapışık durumdadır. Devlet, diyanet vasıtasıyla dini kendi politik çıkarlarının aracı olarak kullanıyor.”

Bugün dünyanın her tarafında merkezi uygarlık güçlerinin ve işbirlikçilerinin-uşaklarının çıkarlarını korumak ve egemenliklerini kalıcılaştırmak için kullandıkları temel yöntemin bu dört başlık altında gerçekleştirildiğini bilmek gerekmektedir.

Diğer yandan yakın dönem Türkiye tarihine ve güncel demokrasi mücadelesine ışık tutması açısından da PKK Önderliğinin aşağıdaki belirlemesi önemli olmaktadır. Bu belirleme, aynı zamanda yapılması gerekenleri de görev olarak önümüze koymaktadır.

“Türkiye'de Sol, MHP'nin ulusal-milliyetçiliği kullanılarak ezildi, marjinalleştirildi, bu hale getirildi. Bugün aynısını siyasi

İslam kullanılarak Kürt hareketine yapmak istiyorlar. Bunu görmek ve uyanık olmak gerekir. Bu nettir. Bu Hizbullahçıların bırakılması, bu binlerce imam kadrosu, bölgedeki cemaatler, özel paralı ordu kurulması vb. çabalar hep zamanında Sol'u mil-liyetçilikle bitirdikleri gibi demokratik Kürt hareketini siyasal İslamla bitirmek için yapılan bilinçli politikalaradır ve birbiriyle bağlantılıdır. Sormak gerekiyor bu Hizbullahçıların arkasındaki para nereden geliyor? Artık eskisi gibi klasik sömürge yöntemle-ri kullanılmıyor. Küresel finans bütün dünyaya hükmediyor, di-zayn ediyor. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizler; 'artık sö-mürmek için ülkeleri klasik yöntemlerle, askerle, top- tüfekle işgal etmeye gerek yok. Bunun başka yollarını bulmak gerekir' diyorlardı.

Bugün küresel finansın yaptığı şey işte budur. Bu anlamda Türkiye, dünyanın en çok sömürülen ülkelerinden biridir. Bu uluslararası sermaye boşuna mı Türkiye'ye yatırım yapıyor?"

Belirlemenin de ortaya koyduğu gibi konu sadece Türkiye sınır-ları içinde ele alınmıyor. Küresel sermaye güçlerinin bütün dünyayı dizayn etme isteminin bir parçası olarak gündeme gelmektedir. Onun için bu durum, İsrail-Filistin, Irak-Güney Kürdistan, Afganis-tan-Pakistan ya da İran-ABD ilişki ya da çelişkilerinden bağımsız olarak ele alınamaz. Nasıl ki Sovyet ordularına karşı Pakistan'ın eğittiği, Suudilerin finanse ettiği, ABD'nin ideolojik-teknik olarak donatıp savaştırdığı Taliban-El Kaide gerçeği ortaya çıkmışsa; belki sadece aradaki maşaların değişiminden başka bir şey olmayan yani aynı kurgunun ve donanımın ürünü olan Hizbul-Kontra da hem de baltalarıyla- kör testereleriyle, domuz bağlarıyla öyle ortaya çıkmış-tır. Burada 10 Ocak 2011 tarihli Günlük Gazetesi'nin "Cinayet ihale-sinde kanlı bir örgüt: Hizbul-kontra" başlıklı habere bakalım:

"JİTEM kurucusu tutuksuz Ergenekon sanığı Arif Doğan,... 'Ben bir ipucu vereyim. Hizbullah'ı değil de Güneydoğu illerinde Hizbul-kontrayı araştırın. O zaman ne olduğunu anlarsınız' 'Hüseyin Veli-oğlu'nu da iyi tanırım' dedi. Daha önceleri Batman'da görev yapan ve daha sonra Adana'da komutanlık yapan Temel Cingöz'le Batman'lı Hüseyin Velioglu arasında çok sıkı ilişki olduğunu söylemektedir. OHAL Valisi Hayri Kozakçioğlu bir söyleşisinde 'JİTEM, MİT ve Emni-yet'in Hizbullah'la o dönem istihbarat alışverişi yapması gayet doğal bir durum' demişti. Dönemin Batman Emniyet Müdürü Öztürk Şim-şek ise 'Bunların Gercüş'ün Çiçekli, Sekilli ve Gönüllü köylerinde

kampları var. Silah eğitimini de jandarmadan gelen bazı subay ve astsubaylardan alıyorlar' diye anlatmıştı. Dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin: *'Hizbullah, PKK'ye karşı örgütlendirildi'* diyerek devlet bağlantısını en yetkili ağızdan itiraf etmişti. İslami örgütleri yakından takip eden ve bu alanda uzman olduğu bilinen gazeteci-Yazar Faik Bulut da Hüseyin Velioğlu ile bazı üst rütbeli subayların birlikte çekilmiş resimlerini gördüğünden bahsetmişti.

Amaç, İsrail'in Hamas'ı desteklemesine benzetmektedir. İsrail, FKÖ'nin tasfiyesi için Hamas'ı kullanmıştır. Yani İsrail, bir taraftan FKÖ'ye karşı savaşırken ve Filistin halkına fiziki soykırım dayatırken, diğer yandan da halkın dini duygularını istismar ederek gelişen ve FKÖ'ye rakip olan Suudilerin de sermaye olarak desteklediği bir örgüt yaratmıştır.

10 Ocak 2011 tarihli Günlük Gazetesi'nde yayınlanan Adil Bayram imzalı "İsrail tarzı" başlıklı makale, döneme ışık tutması açısından önemli olmaktadır

"Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 2010'un son gününde Diyarbakır'da 'Burada farklı sesler duymak istiyoruz' açıklaması ve ardından da basit hukuk oyunuyla Hizbullah yöneticilerinin serbest bırakılması..... Bazı Kürt çevrelerce ...'AKP'nin Kürt Hamas'ı yaratma çabası' olarak değerlendiriliyor.

AKP'nin bir 'Kürt Hamas'ı yaratma' kararı, 5 Kasım 2007 tarihindeki Bush-Erdoğan görüşmesi ardından ...net olarak ortaya çıkmıştı... 14 Nisan 2009'da Kürt demokratik siyasetine yönelik başlatılan soykırım operasyonları da bu amaç doğrultusunda geliştirilmişti.

.....

Peki, Filistin'de Hamas nasıl ortaya çıkmıştı...

...Hamas, Filistin-İsrail görüşmelerinin başladığı ve sorunlara siyasal görüşme yöntemiyle çözümler arandığı dönemde ortaya çıktı.

İsrail yönetimi, bir yanda Oslo Mutabakatı temelinde FKÖ ile görüşmelere başlayınca, diğer yandan da Filistin halkını bölme ve bu temelde FKÖ'yü zayıflatma arayışına girdi...

İsrail ordusu ve polisi tarafından FKÖ üzerinde baskı ve tutuklamalar arttırıldıkça Hamas'ın önü de açıldı. İntifadayı sert baskı yöntemleriyle bastırma çabaları Hamas'ın gelişme zeminini olgunlaştırdı. Başta FKÖ'yü zayıflatıyor diye ABD ve İsrail tarafından ilgiyle izlenen Hamas, daha sonra sorun yaratan bir güç haline geldi.

...

Şimdi AKP hükümeti tarafından da Kürtlere karşı bu İsrail tarzına benzer bir yöntemin ABD desteğinde uygulanmaya çalışıldığı gözlenmektedir.

... Bu süreç PKK ile de birçok yönden görüşmelerin yapıldığının basın tarafından tartışıldığı bir ortamda gelişmektedir. İsrail yönetimi gibi AKP hükümetini teşvik edenin de ABD olduğu gözler önündedir. 'KCK Davası' adıyla binlerce Kürt siyasetçinin tutuklanmış olması, Filistin intifada liderlerinin, Mervan Barguti ve arkadaşlarının yıllarca zindanlara konmuş olmasına ne kadar çok benzemektedir.

Elbette ... arkasında ABD'nin olduğu, Bush-Erdoğan görüşmeleri ile bu sürecin başladığı tartışmasızdır. Şimdi Cumhurbaşkanı Gül'ün açık çağrılar ve Hizbullahçıların cezaevinden bırakılması, bütün bunların sert MGK açıklaması ardından yapılması göstermektedir ki, bu politika bir devlet politikası olarak yürütülmektedir.

Bir yandan görüşme yöntemiyle Kürt demokratik hareketi oyalanırken, diğer yandan da Hizbullah ve benzeri güçler önleri açılmak suretiyle desteklenecek, böylece BDP'ye destek veren kitleler parça parça koparılarak BDP zayıflatacaktır. Zaten BDP'ye yönelik baskı ve tutuklamaların temel amacı da budur.

...

Fakat Filistin halkını bölme ve FKÖ'yü zayıflatma başarılı olmuş olmasına rağmen, Filistin-İsrail sorunu yine de çözülememiştir. Tersine sorunun şimdi daha karmaşık ve ağır hale geldiği ortadadır. ...Kaldı ki ... Bu konuda Kürt hareketinin çok daha duyarlı ve tecrübeli olduğu gözlenmektedir...' Dikkat edilirse BDP üzerinde baskılar arttırıldıkça halk tabanı... daha da büyümektedir. Binlerce yöneticisi ve üyesi tutuklanmış olmasına rağmen... Yeni insanlar peş peşe boşalan yerleri doldurmaktadır.

... Tutuklamalar BDP'yi değil, AKP'yi zorlayan ve zayıflatan bir olay haline gelmiştir.

..."

Milliyet gazetesi köşe yazarlarından Aslı Aydıntaşbaş 10 Ocak 2011 tarihli "Hizbullah ve BDP kapışır mı?" başlıklı makalesinde önemli noktalara işaret etmektedir...

"Hizbullah'ın 10 yıldır silahlı eylemi olmasa bile, bugün dahi hatırı sayılır bir tabanı ve sivil toplum ağı var. Mustazaf-Der gibi Hizbullah çizgisindeki dernekler ... yardım dağıtıyor, tabanda örgütleniyorlar.

Peki, bu durum Kürt siyaseti açısından ne demek? Yaklaşan seçimler ve özerklik tartışmaları ışığında, Güneydoğu yeni bir PKK-Hizbullah kavgasına mı gebe?

.....

'Hizbullah ileride siyasi parti kurabilir'

... Hizbullah'ın siyasi kanadı, hala süren davalar nedeniyle ağzını açmıyor; Mustazaf-Der gibi meşru ve daha ana akım (mainstream) dernekler ise, domuz bağı vahşetiyle doğrudan ilişkilendirilmek istemedikleri için sessizler.

Hizbullah davası avukatlarından Diyarbakırlı Sıtkı Zilan, kendini 'İslamcı Kürt olarak tanımlıyor.

...

Zilan,... '.... Eğer açılım çerçevesinde büyük bir barış olacaksa bana göre PKK yanında Hizbullah'ın da bu kardeşlik projesine dahil edilmesi lazım.'

... : 'Kürtlerin silah değil özgürlüğe ihtiyacı var. Ama Kürt sorununu sadece Öcalan'la çözmek olmaz. O zaman Hizbullah bu durumu sabote edebilir.

... 'İslami duyarlılığı olan ve PKK'de temsil edilmeyen ciddi bir kitle var. Örgütlülük açısından BDP'den hemen sonra gelir. Bugün geçici olarak AKP'ye oy veriyorlar. Ama bizim evimiz orası değil. Kürtler ilanihayet Fethullah hocaya, AKP'ye bağlı kalmaz . AKP geçici bir duraktır. Kürt coğrafyasında BDP'ye İslami bir alternatif olması lazım . Bana göre Hizbullah hareketi bir siyasi parti olmalıdır. Bu konuda içerde de bir tartışma var.'

Bu makalenin ayırt edici özelliği de Sıtkı Zilan'ın kendisini 'İslamcı Kürt' olarak tanımlaması ve 'Kürt coğrafyasında BDP'ye İslami bir alternatif olması lazım' belirlemesidir. Adil Bayram'ın Abdullah Gül'e atfen yaptığı 'burada farklı sesler duymak istiyoruz' istemine denk düşüyor bu belirlemeler. Diğer yandan avukatın AKP ve Fethullah hareketini 'geçici bir durak' olarak tanımlaması da ilginç. Bu tanımlama, bir yandan Kürdistan'da mutlaka siyasal İslamcılar hakim olmalı yaklaşımını ortaya koyarken, diğer yandan da Kürdistan'da AKP ve Fethullah hareketine de başarılı olamadıkları mesajı verilmektedir. Bu açıklamalarda olası bir çözüm sürecinin tek müdahili Abdullah Öcalan ve PKK değildir iddiası, net olarak ortaya konulurken; eğer böyle olursa bu girişimin sabote edileceği de ifade edilmektedir. Bu 'sabote edilecektir' iddiası, içinde birçok yöntemi barındıran bir tehdit olmaktadır. Yani şimdiye kadar liberal kesim-

lerden, soldan ya da PKK içinden beklenen Kürt UNİTA'sı, aynı HAMAS gibi yeşil renkle devreye sokulmak istenmektedir. Kısacası siyasal İslamcılık, Hizbullah olayı ile birlikte, içinde birçok mesaj ve soru taşıyan dış destekli bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır.

15 Ocak 2011 tarihli Milliyet Gazetesi'nden Can Dündar'ın "Hizbullah'a örtülü af!" makalesine bakarak Hizbullahçıların neden salıverildiğini bir başka boyutu ile anlamaya çalışalım.

"TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu, 1995'teki raporunda Hizbullah'ın Güneydoğu'da nasıl devlet eliyle kurulup silahlandırıldığını açıkça yazmıştı. Devlet, legal mücadele ile baş edemediği PKK'yı illegal yollarla bastırmak için Hizbullah'ı kullanmıştı. O süreçte yüzlerce faili meçhul cinayet işlendi.

....

Bölgeyi iyi tanıyan biriyle konuştum.

Başbakan'ın 'Devlet, Öcalan'la görüşüyor mu?' sorusuna verdiği cevabı hatırlattı:

'Sadece onunla değil, cezaevinde başkalarıyla da görüşülüyor' demişti. Kastettiği Hizbullah'tı' dedi.

Makale, zamana yayılmış bir şekilde Hizbullahçıların nasıl parça parça cezaevlerinden çıkarıldığını ele aldıktan sonra, 'Sıra en üst düzey yöneticilere gelmişti.

4. bir affa ihtiyaç vardı. Ama mezar evleri, domuz bağları toplumun hafızasındayken bu, tepki almadan nasıl yapılacaktı? Akıllıca bir taktikle AB uyum yasalarını kullandılar. Tutukluluğun üst sınırını belirleyen maddeyi 2004'te çıkardılar. Çıktığı gün yürürlüğe girse hiçbir Hizbullahçı yararlanamazdı. PKK'yı bahane ederek uygulamayı geciktirdiler. PKK'lıların dosyaları hızla sonuçlandırılırken Hizbullahçıların dosyaları (gerekli belgeler yollanmayıp) geciktirildi. Bazı davalar süratle bitirilirken Hizbullah davası 10 yıla yayıldı. Hizbullahçıların tutukluluk süresi 10 yılı aşar aşmaz da yasa yürürlüğe kondu. Mükemmel zamanlama!"

* * *

Peki Türkiye'nin en kanlı örgütlerinden birine, zamana yayılmış bir af çıkarmanın amacı ne?Geçmiş hizmetlerin ödülü mü?Sus payı mı?Yükselen Kürt hareketini bölüp yine PKK'yı Hizbullah'a kırdırmak mı? BDP'ye kaptırılan 'İslamcı Kürt' oylarını yeniden kazanmak mı? İslam dünyasına bir mesaj vermek mi?"

Bu arada Can Dündar'ın fark etmediği bir şey daha gerçekleşmişti. O da ABD Dış İşleri'nin 2010 yılı için Kasım ayında açıkladığı ra-

porda uzun süre devam eden tutuklulukların eleştirilmesi idi. Bu rapor bir yandan devletin yapısını belirleyen anayasal maddeleri, dini inançlar üzerinde baskı kurmakla eleştirirken, diğer yandan da Hizbullahçılarının salıverilmesinin gerektiğini ima ediyordu.

Bütün bu mesajlardan çıkarılması gereken kesin sonuç ise Kürt Özgürlük Hareketi'nin tasfiyesinde siyasal İslam'a biçilen rolün halen başat olmasıdır. Bu durum, dönem mücadele araç ve yöntemlerini de oldukça etkileyeceğe benzemektir. Hatta dönem politikaları ve güncel gelişmelere bağlı olarak sadece Türkiye-Kürdistan açısından değil, tüm bölgeyi de etkileyecek yeni ilişki ve çelişiklere de kapıyı aralayabilir. Bölgede yaşanan tecrübeler de bunun böyle olduğunu göstermektedir. Örneğin Hizbullahçıların bırakılmasının arkasından, Urmiye'de PJAK üyesi Hüseyin Xızırı'nın İran rejimi tarafından idam edilmesi de düşündürücüdür.

PKK Önderliğinin İran-Türkiye ilişkilerinde Kürt sorununa yaklaşımı son gelişmelerle birlikte oldukça anlam kazanmaktadır.

“İran ve Türkiye, Kürt sorunu konusunda ikiz kardeş gibidirler. Hatırlıyorum 1980 yılında ben Lübnan'da kamptaydım. Oradaki kampa iki İranlı genç geldi ve Hizbullah'ı kurmak için çalışacaklarını, bunun için geldiklerini söylüyorlardı. Sonra onların kurduğu o Hizbullah o kadar büyüdü ki Lübnan'da rejimi krize soktu ve onlar istemedikçe rejim bir şey yapamaz hale geldi. Türkiye'de de benzer gelişmeler olabilir, bu tarz oluşumlar önümüzdeki dönemde hem İran hem Türkiye tarafından desteklenebilir! Çünkü bu iki ülke Kürt sorunun çözümsüzlüğü konusunda birbirlerine muhtaçtırlar. İran'da Kürt sorunu çözülürse Türkiye çözülür; Türkiye'de Kürt sorunu çözülürse İran çözülür. İki ülke de bu durumun farkındadır. Burada hedeflenen Kürt sorununun çözümsüzlüğüdür. İran ve Türkiye'nin Kürt karşıtlığı temelindeki zorunlu ittifaklarının sonucu Kürtlere yönelimi de ortaktır. İşte İran'da idam edilen Kürtler var. Yüksekova, İran'a yakınlığından dolayı iki gücün ortak hedefi haline gelebilir. AKP döneminde dikkat çekicidir, İran ziyaretleri sık sık oluyor. Erdoğan ve Ahmed-i Nejat neredeyse ikiz kardeş olmuşlardır.”

Dine yaklaşımda doğru bir çizginin tutturulamaması sonucunda ortaya çıkan durum, hep bir Bumerang etkisi göstermiştir. O nedenle de Önderlik tüm dini akımlar karşısında olduğu gibi, dini olmasa da din görüntülü olan Hizbullah olayında da *“...İşte bu Hizbullahçıların içinde tek tek bireyler düzeyinde geçmişte yaptıklarından*

pişmanlık duyan samimi-dürüst Müslümanlar varsa onlarla konuşulur, diyaloga geçilir, bunlar eğer eski tarzlarında devam etmeyeceklerse, özelleştirilerini yapıp özür dileyerek hatalarından ders çıkarmışlarsa, bundan sonra kendilerini legal olarak ifade edeceklerse onlar da çağrılır, hem Konsey'de hem Kongre'de kendilerini temsil edebilirler. Bizim samimi Müslümanlarla bir sorunumuz olamaz. Eğer eski tarzda devam edeceklerse o zaman meşru savunma, öz savunma devreye girer, onlara Diyarbakır'da yer verilmez” diyerek kendi içinde seçenekleri olan bir yaklaşım göstermiştir.

Diğer yandan, devletle direkt bağlantılı olan bu ‘devlet dışı’ örgütlenmelere amaçlarına ulaşmaları için devletten dolaysız bir destek daha gelmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2011 bütçe taslağında *“Ülkemizin birlik ve beraberliğinin korunması, bölücü ve yıkıcı faaliyetlere karşı görevlilerimizin doğru bilgilerle donatılarak özellikle hizmet bekleyen vatandaşlarımıza cami içinde ve dışında din hizmetlerinin sıhhatli ve verimli şekilde kasaba ve köylere kadar ulaştırılması amaçlanmaktadır”* denilerek irşat ekipleri kurulması talebi TBMM'de karara bağlandı. Bu temelde devletin ‘bölünmez bütünlüğü’nün din ile daha çok harmanlanması için de ‘Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya acilen 1364 adet cami yapılması için’ de 52 milyon YTL bütçe ayrıldı. Kuşkusuz irşat grupları Kürtlerin dini inancının zayıflığından gönderilmiyor.

2011 yılına bu şekilde giren Diyanet aynı zamanda da kendisini örgütsel olarak yeniden yapılandırıyor. Bu temelde de önce ‘Teşkilat Kanunu’ değiştirildi. Buna göre de her bölgeye yedi İmam İhtisas Merkezi kurulacaktır. Diğer yandan, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün görevleri arasında, *“Türkiye’nin birlik ve bütünlüğü”* ile ilgili planlamalara da yer verildi. Diyanet İşleri Başkanı değiştirildi. Yeni başkan Kürtçe de biliyor. Çeşitli çevreler bu değişikliği, hükümetin Alevi-Kürt ve türban politikası ile bağlantısını kuruyor.

Din hizmetlerinin en ücra köşelere kadar ulaştırılması amacıyla, Türkiye genelinde il müftülüklerince valilerin onayı ile ülkenin birlik ve beraberliğini korumak amacıyla ‘bölücü ve yıkıcı’ faaliyetlere karşı görev yapacak. *‘İl özel irşat ekipleri’* kurulacağı belirtildi. Bu kapsamda ‘*vatandaşlarla*’ camide ve cami dışında bir araya gelecek olan ekipler, yılda iki defa yol dahil 20’şer gün ‘irşat faaliyetlerinde’ bulunarak ‘*teröre karşı*’ da uyarıda bulunacak.

Yukarda ele aldığımız irşat grupları çalışması, Diyanet için yeni bir olay değil. Diyanet bünyesinde böyle bir çalışma eskiden beri var. Fakat AKP hükümetinin açılım adı altında geliştirmek istediği tasfiye projesi çerçevesinde konu yeniden ele alınarak bütçe görüşmelerinin tasarısı haline getirilmiştir. Buna göre din, Kürt Özgürlük Mücadelesi'ni tasfiye etmek için 'terörle mücadele'nin hizmetine daha aktif olarak sokulacaktır. Eğer Müslümanlıkta zayıflığı gidermek için irşat grupları göndermek gerekseydi en son gönderilecek yer Kürdistan olurdu. Dolayısıyla Kürt halkının Özgürlük Mücadelesi'ne karşı dini bir araç olarak kullanmanın yeni yöntemleri devreye sokulmaktadır.

12 Eylül Referandumu arkasından, referandum ve tasfiye projesinin sonuçlarının ve yapılması gerekenlerin tartışıldığı AKP Kızılcahamam Toplantısı'nda terörizme karşı mücadelede dinin rolü ele alınmıştır. Referandumda Kürtlerin büyük bir oranda anayasa değişikliklerini reddetmesi, AKP'yi harekete geçirmiştir. İlk akıllarına gelen de dinin Kürtlere karşı kullanılması olmuştur. Bu yönlü projeler daha sonra bütçe görüşmelerine getirilmiştir. Bu karara göre nitelikli-özel görevli vaiz ve imamların sayısı en az on bin civarında arttırılarak yeni imamlar Kürdistan'da görevlendirilecektir.

Aynı dönemde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2010 İnsan Hakları Raporu da özellikle Türkiye için dini özgürlükler konusunu ele almaktadır. Buna göre, *"raporun yazıldığı dönemde devletin dini özgürlüklere saygısının statüsünde bir değişiklik olmadığı"* ve yine devletin, *"laik devleti koruma" gerekçesiyle, üniversiteler dahil olmak üzere devlet kuruluşlarında İslami ifadeye önemli kısıtlamalar, Müslüman ve diğer dini gruplara sınırlamalar getirmeye devam ettiği"* dile getirilirken devamla *"ordu, yargı ve bürokrasinin diğer dallarının bazı üyelerinin laik devlete tehdit olarak gördükleri 'İslami köktendinciliğe' karşı kampanyalar yürütmeye devam ettiği, Milli Güvenlik Kurulu ve Genelkurmay'ın köktendinciliği kamu güvenliğine tehdit olarak sınıflandırdığı"* belirtilmiştir. Herhalde ABD'nin bu değerlendirmeleri sadece dini özgürlükler temelinde yaptığı söylenemez. Özellikle işbirlikçi ılımlı İslam'ı başta Türkiye olmak üzere tüm Ortadoğu'da kendi hakimiyetini siyasal temeli olarak değerlendirildiği dikkate alındığında bu tür raporların hangi amaçlarla yapıldığı daha iyi anlaşılmaktadır. Diğer yandan aynı rapor *"Uzun Süren Tutukluluk Türkiye'de Yaygın Uygulama..."* lar konusunu da ele alarak sanki

bugün ortaya çıkan Hizbullah sanıklarının salıverilmelerinin haberi geçen Kasım ayında vermiş oluyordu.

Gerek raporun yayınlandığı tarih (Kasım 2010), gerek Kızılcahamam Toplantısı ve gerekse Portekiz'in başkenti Lizbon'da stratejik yeniden yapılandırılmanın ele alındığı NATO toplantısı aynı dönemin etkinlikleri olarak 'laik' TC'nin de başta din alanında olmak üzere yeniden yapılandırılması anlamına geliyordu. İrşat ekipleri kararı böylesi bir dönemin ürünü olmaktadır. Özellikle 12 Eylül askeri faşist darbesiyle Türk-İslam sentezli siyasal dincilikle başlatılan süreç, bu yeni adımlarla birlikte NATO ve ABD'nin onayıyla Yeşil Ergenekonlu İslam-Türk sentezli sürece evrilmiş olmaktadır. Böylece yeni Ortadoğu hakimiyetinin siyasal temeli Türkiye'de daha da güçlendirilmiş olmaktadır.

Aslında 3 Mart 1924 tarihinde Türkiye'de Hilafet kaldırılırken bile aynı gün TBMM'de Genelkurmay Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile Tevhid-i Tedrisat Kanunları çıkarılarak TC Devleti, dini siyasal bir araç olarak kullanmaktan vazgeçmeyeceğini gösteriyordu. Aynı gün çıkarılan bu paket kanunlarla devletin ordusu-dini-eğitimi ve temel sivil toplum alan örgütlenmesine bakış açısı ortaklaştırılmış oluyordu. Her ikisi de başkanlık biçiminde örgütlenen din ve askerlik kurumuna devlet içinde aynı önemde değer verilmiş olduğu da gösteriliyordu. Bu nedenle de laik-demokratik devlet tanımı altında geçen cumhuriyet tarihinin en temel masraflı ve kadro donanımlı kurumu her iki saha olmuştur. Yine "Eş zamanlı olarak ve birbirini dengeleyen bu inşada ana fikir, yeni kurulan bu müesseselerin kayıtsız-şartsız siyasetin dışında kalması gerektiğidir" şeklinde bir bakış açısı olsa da bugün derin devlet diye tanımlanan çekirdek örgütlenme, bu temel sahalardan gıdasını almış ve Türkiye siyasetine yön vermiştir.

Buna örnek olması için 100 binden fazla personeli olan diyanet açısından bazı rakamlara başvurmak yerinde olur.

"Türkiye'de okul sayısı yaklaşık 60.000 küsur, cami sayısı 80.000 küsurdur. Okul yaptırma dernek sayısı 100 küsur, cami yaptırma derneği 35.000'dir. Diyanet İşleri'nin bütçesi 8 bakanlık bütçesine veya 22 üniversite bütçesine denktir, hatta daha fazladır. Devleti dinin hizmetine sokmayı hedefleyen Diyanet bütçesi toplam olarak 1,2 milyar YTL üzerindedir." Var olan ve alınacak olan vaiz, imam, din adamı sayısı ile neredeyse dev gibi bir ordu anlamına gelen Di-

yanet'in AKP açısından da ne kadar önemli olduğunu ve Kürt Özgürlük mücadelesi karşısındaki pozisyonunu Erdoğan'dan izleyelim;

2010'nun Kur'an Yılı olarak ilan edilmesine ilişkin Mart'ta yapılan tanıtım toplantısında 'Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi' adını verdiği 'Kürt açılımı'na destek isteyen Erdoğan, projenin en iyi şekilde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından anlatılacağını belirtti. Farklı dillehçelerde vaaz ve hutbe, Kur'an-ı Kerim meali, ilmihal gibi çalışmaların belli bir aşamaya geldiğini açıkladı. Sonra da DİB'in her türlü tartışmanın dışında tutulmasını istedi. Ve *"Diyanet İşleri Başkanlığı, Medeniyetler İttifakına eş başkanlık yapan bir ülkenin Diyanet İşleri Başkanlığı'dır."* diyerek, Diyanet'in işbirlikçi siyasal İslam'a dayandırılan BOP kapsamındaki rolünü de ortaya koymuş oldu. İlk açılım burada başlatılıyordu ve buranın kadroları da teröre karşı bu açılımı anlatarak, örgütleyerek devletin bekası ve ülkenin bütünlüğünü korumayı sağlayacaklardı.

Bu şekilde Kuran'ın Kürtçe meali ve Cem Evleri projesi ile Diyanet Kürt Özgürlük Hareketi'ni tasfiye etme sürecindeki öncü rolünü üstlenmiş oldu. Dünya TV ile de FGH, Diyanet'in hemen yanı başında olduğunu gösterdi. Şimdi de Hizbullah bu kervana farklı biçimde (Kürt –İslam iddiasıyla) katılma sürecine girmiş oldu. Belki koruculuğun yeniden ele alınması tartışmalarıyla at başı giden Özel ordu da yine bu irşat ekipleri tarafından oluşturularak Kürtlere karşı soykırımda tek merkezli bir ordu-diyamet buluşması gerçekleştirilmiş olur. Böylece Türkiye siyasetinin gündemine vesayet ya da irtica tartışmalarıyla giren ordu-diyamet sözde çelişkisi de ortadan kalkmış olur.

PKK Önderliğinin diyanetteki yeni düzenlemeler ve imamlar konusundaki belirlemeleri, Kürt Özgürlük Hareketi'nin nasıl davranması ve yapması gerekenler konusunda oldukça aydınlatıcı olmaktadır. PKK Önderliği ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin devletle yapıldığı bilinen müzakere ya da diyaloglar çerçevesinde bu kadar gündemdeyken seçim sürecinde yandaş basın yoluyla siyasal İslamcılık konusunda birçok gündemin art arda ortaya konulması oldukça düşündürücüdür. Kürt aydınları tehdit ediliyor gündeminin de esas olarak siyasal İslamcılar tarafından gündeme getirildiği bilinmektedir. Fetullahçılar da her sıkıştıklarında daha fazla PKK ve Özgürlük Hareketi'ne saldırmaktadır.

Hizbullahçıların tahliyesinden sonra PKK-Hizbullah çatışması yaratma konusunda ne kadar hevesli oldukları İslamcı basının yayın-

larında görülmektedir. Fetullahçılar başta olmak üzere tüm siyasal İslamcılarının 1990'lı yıllardaki Hizbullah'ın Kürt yurtseverlerine karşı saldırısını onayladıkları bilinmektedir. Şu anda faili meçhul cinayetlere karşı olduklarını söyleyen bu kesimler o zaman Hizbullah'ın cinayetlerini meşrulaştırmak için bin dereden su getiriyorlardı. Bırakalım Hizbullah'ın cinayetlerine karşı çıkmalarını, bu cinayetlerden hoşlanan bir yaklaşımı vardı. PKK'nin tasfiye edilmesiyle kendilerinin önünün açılacağını düşünmekteydiler. Zaten devlet 1990'lı yıllarda sadece Kürdistan'da değil, Türkiye'de de Kürtleri PKK örgütlemesin diye siyasal İslamcılarının Kürtler içinde örgütlenmelerine göz yummuştur. Eğer ileride kozmik odalar açılırsa 1990'lı yıllarda Kürt Özgürlük Hareketi'nin tasfiyesi için siyasal İslam'a ne gibi roller verdikleri daha iyi anlaşılacaktır. Ancak şunu söyleyebiliriz ki, 1990'lı yılların İslamcı basını taranırsa hizbulkontra cinayetlerine bu kesimlerin nasıl yaklaştıkları çok iyi anlaşılır. Bugünkü kendine Müslüman diyenlerin ve demokratik zihniyetli olduklarını söyleyenlerin o zaman da Kürtlere kan kusturan hizbul-kontranın manevi ve siyasi destekçisi oldukları görülür.

Bu nedenle konunun bütünlüğü açısından da PKK Önderliğinin perspektiflerini anlamak ve mutlaka yaşımsallaştırmak tüm zamanlardan daha hayati olmaktadır. PKK Önderliği Eylül 2010 başlarında daha diyanetin tasarıları netleşip karara dönüşmeden Hizbullah-irşat ekipleri ve yapılması gerekenlere ilişkin şunları belirtmiştir:

“AKP'nin imamlar üzerinden yeni bir din politikası söz konusudur. Bu imamları kullanmak istiyorlar. Onlar vasıtasıyla halka propaganda yapıp kandırmak istiyorlar. ... Onun için halkımız bugün faşist-devletçi propaganda yapan imamlara rağbet etmemelidir, ... bu tür imamlardan uzaklaşmalıdır, onları boykot etmeli, yalnız bırakmalıdır.

Dini bütün halkımız, demokratik İslami zihniyetle İslamiyet'in esaslarını Kürtçe anlatarak, gerekirse parasını kendileri karşılayarak mahallelerde kuracakları mescitlerle-camilerle ve kendi evlerinde toplanıp kendi cemaatleriyle ibadetlerini, dini vecibelerini kendi dillerinden gerçekleştirmelidir. Çünkü ... bugün Diyanet imamları aracılığıyla yapılan dini-manevi soykırım, Hizbullah'ın yaptığı fiziki soykırımından daha tehlikelidir. Onun için de halkımız, sahte imamlara göz açtırmamalıdır. Bunların verdikleri hutbelerin ne İslam'la ne de insanlıkla alakası vardır. Faşist zihniyetlidir ve manevi soykırımını amaçlamaktadır... O yüzden dini bütün halkımız, bu tarz manevi-dini soykırım yapan camilere de gitmezler, ibadetlerini bu tür yerlerde yapmaz-

lar, buraları boykot ederler. Yine Aleviler de aynı şekilde manevi-soykırımcı sisteme hizmet eden Cem Evleri yerine kendilerini ifade eden Cem Evleri'ni inşa ederek ibadetlerini buralarda yaparlar.”

Bu perspektiflerin dışında, siyasal İslamcılık-AKP hükümeti bağlantısı ve yaklaşan seçimlerin önemi ve sonrası düşünüldüğünde PKK Önderliğinin bir bütün olarak AKP hükümetine ilişkin yaklaşımını akıldan çıkarmamak gerekmektedir. Konuyla bağlantısı açısından da önemli olduğu için aktaralım:

“2000’li yıllardan sonra Beyaz Türkçülüğün yerini Yeşil Türkçüler almış durumdadır. AKP bunu temsil ediyor. Bunların arkasında da ABD ve İngiltere vardır ve şimdi iktidardadırlar. Ve bunlar daha sinsî ve daha tehlikeli hareket ediyorlar. Çünkü arkalarında muazzam bir güç var, bunlara muazzam paralar aktarılıyor... Bunlar için söylenen sivil diktatörlük kaygıları da boş değil. Böyle bir hegemonyaya gitme ihtimalleri var. Gülen okullarının(Işık okulları) Güney Kürdistan’daki etkisine kadar -ki burada Talabani’nin torunları da eğitim görmekte, okumaktadırlar- bu tesadüfi ve rastgele bir olay değildir. Onlar da buna dahiller. Ki Zaman Gazetesi’nin son zamanlardaki tutumu da ortada. Bölgede İslami rengin gelişmesi de...kendi kontrollerindeki imamları halkı kandırmak için kullanmaları da bununla bağlantılıdır. Bölgede de örgütleniyorlar. Eskiden silahla şimdi ise bu tip eylemlerle varlıklarını devam ettiriyorlar. Bugün bölgede yapılan örgütlenmeler Hizbullah’ın silahsız halidir. Bu çok ciddidir, silahsız Hizbullah’ı oluşturuyorlar. İslam dinini, kendi amaçları için bu şekilde kullanmaları zamanla çok tehlikeli bir karaktere bürünebilir. AKP’nin amacı kendi Hamas’ını yaratmaktır. Böyle bir durumda sizleri çiğ çiğ yutarlar. Sayın Başbakan da bu tehlikenin boyutunun, işin ciddiyetinin farkında olmayabilir ama bu Hamas tarzı örgütlenmeler bölgeyi ele geçirirse kendisi de artık kontrol edemez ve bunlar sadece bizi tasfiye etmeye çalışmakla kalmazlar, bütün bölgeyi kontrolleri altına alabilirler. Filistin’de de böyle yaptılar, El Fetih’ten iktidarı nasıl aldılar? Bu Hamas zihniyetinin Filistin’de yaptıklarını görmediniz mi? İktidarı ele geçirme sürecinde FKÖ’lülerî dördüncü beşinci katlardan aşağılara atarak vahşice öldürüyorlardı. Aynı süreç bölgede de tekrarlanmak isteniyor. Bunların dinle bir alakası da yoktur. Böyle sahte İslam’la yapmaya çalışıyorlar. Buna karşı kendi İslami anlayışımızı geliştirmelisiniz. Kendi imamlarınız olmalı. Seçim çalışmaları için her yerde mutlaka hemen seçim komisyonları kurulmalı. Kürtlere söyleyin milyonlarca Kürt oyu var, bir tane oy bile AKP’ye gitmemelidir.”

Siyasal İslam'ın gerçek yüzünü açığa çıkarmada en etkili yol kültürel İslami değerlerin toplum tarafından doğru anlaşılmasıdır. Siyasal İslam'ın devletle ve sistemle buluşarak İslam'ın kültürel değerleri olan hak, adalet, vicdan ve ahlakı yok ettiğini, çıkarıcılığın yanı sıra toplumsallığın dağıtılması temelinde bireyciliği geliştirdiği çok kapsamlı ortaya konulabilir. AKP hükümeti döneminde toplumsal değerlerin hiçbir dönemde olmadığı kadar dağıtılması, bireylerin kapitalizmin tüketim malzemelerine ulaşmak için toplum ve diğer bireyler aleyhine çalışması bunun en somut ifadesidir. AKP'nin vakıflar ve yardımlar adı altında esas örtmek istediği, yarattığı bu ortam ve dağıttığı toplumsallıktır.

Bu açıdan kültürel İslam'la siyasal İslam arasındaki farkın çok iyi ortaya konulması gerekmektedir. Kültürel İslam'ın tüm toplumun değerleri olduğu ve topluma bir bütün olarak hizmet ettiğini göstermek zor değildir. İnsanlık tarihi boyunca hak, adalet, eşitlik, vicdan değerleri üzerinden varlığını sürdürmüştür. İnsanı insan yapan bu değerlerdir. Tek tanrılı dinlerle birlikte bu değerler dinsel bir formla insanlara kazandırılmış ve bugüne kadar bu değerler kültürel Hıristiyanlık ve kültürel İslam'la bugünlere kadar taşınmıştır. Hatta kültürel İslam var olmasaydı bugün kapitalizm Ortadoğu'yu da teslim alırdı. Ortadoğu'nun kapitalizm tarafından teslim alınması insanlık açısından çok büyük bir kazanımdır. Bu kazanımın var olmasında kültürel İslam'ın, yani İslam'ın kültürel değerlerinin önemli bir payı vardır. Bu açıdan kültürel İslam'a ve değerlerine önem vermek, ama siyasal İslam'ın bu değerlerin düşmanı olduğunu göstermek İslam'a saygının da bir gereğidir. Kürt Halk Önderi bu nedenle tarih içinde siyasal İslam'ı kültürel İslam'ı ortadan kaldırma anlamında karşıt İslam olarak değerlendirmiştir.

Dinin toplumsal bir işlevi vardır. Zaten toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. İktidara bulaştığı andan itibaren toplum karşıtı siyasetin aracı haline gelmiştir. Bu açıdan dini toplumsal ihtiyacın bir gereği olarak görmek, ama siyasete araç edilmesini bu toplumsal ihtiyaca zıt temelde toplum üzerinde egemen olan güçlere hizmet olarak ele almak çok önemlidir. Siyasal İslam toplum karşıtıdır. Toplum değil, egemen sınıfları, yani devleti güç yapar. Bu açıdan siyasal İslam'a karşı mücadele dinlerin çıkış koşullarına da uygun bir davranıştır. Dine yeniden toplumsal işlev kazandırmaktır. Bu da ancak tamamen iktidar ve devletten uzak tutulduğu, yani siyasetin aracı haline getirilmediği zaman mümkündür. Kültürel İslam, tüm toplu-

mun ahlak, vicdan ve adalet değerleridir. Bunun da değer görmesi gerektiği açıktır. Yine Kürdistan'daki devlete bula mamı  Alevilik de önemli bir kültürel değerdir. Kuşkusuz Alevilik İ lam'ın bir mezhebi değildir. Ancak İ lam'ın ilk çıkışındaki değerleri temsil eden Ali'ye bağlılıkları nedeniyle ahlak, vicdan, adalet, hak ve eşitlik konusunda İ lam'ın kültürel değerleriyle yakın ilişki içinde olan bir toplumsal inanç sistemidir. Bu açıdan devlete bula mamı  kültür Aleviliği de çok değerlidir. Onun da siyasete alet edilmesine en az İ lam'ın siyasete alet edilmesi kadar karşı çıkmak gerekmektedir.

Konunun bütünlüğü içinde ele alınan bölümlerden de görüleceği gibi, özellikle de milliyetçiliğin doruk noktası olan faşizmin, sosyalizm ya da demokrasi mücadelelerini geriletemeyeceği gerçeği ortaya çıktıkça soğuk savaş yıllarıyla birlikte yeni bir engelleme veya manipülasyon aracı olarak dincilik devreye konulmuştur. Yani dincilik, günümüzde herhangi bir cemaatin, tarikatın ya da dini topluluğun değil de sanki bir endüstri mamulü gibi uluslararası sermaye güçlerinin ürünü olarak piyasaya sürülmüştür. Bu nedenle de dincilik adı altında 'ben dinimi koruyorum' diyerek kimse kendisini aldatmamalıdır. Siyasal İ lamcılıkta somutlaşan dincilik aynen milliyetçilik gibidir. Yani küresel sermayenin egemenliğini sağlamla tırma ve cebini doldurma aracıdır. O nedenle nerede milliyetçilik ya da dincilik varsa onun arkasında mutlaka ABD-İngiltere ve İsrail vardır. Türkiye'deki "Komünizmle Mücadele Dernekleri" unutulmamalıdır. Ya da ikiz kardeşi olan "Milli Türk Talebe Birliği" akıllardan çıkarılmamalıdır. Bugün siyasal arenada yer alan ve kendisini Türk ya da İ lam (her ikisi birlikte de olabilir) kimliği ile ifade eden tüm parti-dernek-vakıf vb ya da ileri gelenlerinin hemen hepsi bu iki dernekten türemiştir. Ve arkasında da ABD, NATO politikaları bulunmaktadır. Bugün birbirine kar ıymı  gibi görünen çevreler ya da kişiler d n bu derneklerin içindeki birliklerdi. Ya da d n milliyetçilik üzerinden yarı ıyorlardı, bugün de din üzerinden toplum üzerinde etkinlik sağlama, siyasal ve ekonomik çıkar elde etme mücadelesi yürütüyorlar.

O zaman sadece bir durum tespiti yapmak yerine, neden d n etnik kimlik üzerinden pazara hakim olmak isteyenler, bugün  mmet üzerinden bir paylaşım savaşı yürütmektedir, diye sormak gerekir. Çünkü bu sorunun doğru yanıtı aynı zamanda, özgürlükçü demokrasiatların Türkiye'nin demokratikle mesi ve Kürt sorununun çözümü konusundaki rolünü daha etkili bir şekilde ortaya çıkaracaktır.

KAYNAKÇA

Abdullah Öcalan - Bir Halkı Savunmak
Abdullah Öcalan - Özgürlük Sosyolojisi
Abdullah Öcalan - Kapitalist Modernitenin Aşılma Sorunları
Ve Demokratik Modernite
Abdullah Öcalan - Ortadoğu'da Uygarlık Krizi Ve Demokratik
Uygarlık Çözümü
İhtilallerin ve Anarşinin Yakın Tanığı - Nuri Gündeş
Fethullah Gülen İle New York Sohbeti - Nevval Sevindi
100 Soruda Fethullah Gülen ve Hareketi - Doğu Ergil
Küçük Dünyam *Posta Gazetesi* - Mehmet Ali Birand
Civil Democratic İslam - Cheryl Barnard
Modernist Müslüman Ağlarının Tesisi - RAND CORPORATION
Tarihin Sonu mu? - Fukuyama,
Medeniyetler Çatışması - Huntington
Günlük Gazetesi - Adil Bayram
Milliyet Gazetesi - Aslı Aydıntaşbaş
Etnoloji Sözlüğü - Dr. Sedat Veyis Örnek
Hellen-Latin Eskiçağ Bilgisi - Hense Leonard
İnanç Sözlüğü - Orhan Hançerlioğlu
Türklerin Tarihi - Doğan Avcıoğlu
Küçük Dünyam - Latif Erdoğan
Akşam Gazetesi - Şenay Yıldız
Sivil Demokratik İslam Raporu - Cheryl Barnard
Günlük Gazetesi - Erdem Yörük
Siyasal Düşünceler Tarihi - Alaeddin Şenel
Din Sosyolojisi - Joachim Wach
Sosyal Açından İslam Tarihi - Abdülbaki Gölpınarlı
Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkisi –
Dr. Ahmet Akbulut
İlk Dönem Mehdiliği - Jan-Olaf Blichfeldt
İlk Dönem İslam Tarihi - Abdulaziz Duri
Ali'siz Alevilik - Faik Bulut
Allah Devletinde Demokrasi - Faik Bulut
Peygamberler Tarihi - Asım Köksal